ANUL IX. — No. 400

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 5 August 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 18.. CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Ploaie la Nada Florilor

— Soarele a pălit cam tare, îmi zise Culai, peştele a fost destul de spuzit de sare, aşa încât îmi închipui că ţi-i sete.

— Nu mi-i tocmai sete, răspunsei eu.

Imi era sete: mi se uscase limba în gură; însă îmi făceam socoteală că trebuie să mai rabd. Apa din jurul ostrovului era plină de gângănii mari şi mărunte, pe care le vedeam cu ochii; şi de altele şi mai mărunte pentru care, ca să le deosebesc, aşi fi avut nevoie de instrumentele din laboratorul gimnaziului nostru. Era mai bine poate să nu fi ajuns la cunoştinţa acelor instrumente. Viaţa ar fi fost mai simplă şi apa mai acceptabilă.

Culai mă privi într'o parte, rânjind.

— Am văzut că nu ţi-a plăcut apa nici din ţavă de trestie. Nu ţi-i sete?

— Nu.

— Bine, atuncea uită-te cum scoatem noi apă de la adânc, mai bună decât la cofetărie. Noi avem o cişmea pe care târgoveţii n'o ştiu. Ş'o pivniţă mai bună decât la voi acasă. Vezi ulciorul ista pe care-l scot de subt plavie, dintr'un ascunziş ştiut numai de mine? După ce l-ai văzut, bagă de samă că are o frânghioară ş'un bolovan cu care-l cobor tocmai la fundul fundului, în prăpastia bălţii; căci aicea, la Nada-Florilor este adâncime mare, unde forfotesc izvoare. Ş'acest ulcior — uită-te bine — are un dop — ca s'ajungă la fund gol. Şi pentru acest dop am sfoară tare de undiţă: ca să trag şi să scot dopul când ulciorul ajunge la fund. Atunci intră în ulcior apa cea rece — pe care noi o bem cu mare păcere. Dar cui nu i-i sete, n'are decât să nu beie.

Mihail Sadoveanu

Mătuşa Ileana râdea într'un dinte. Moş Han şi moş Spânu, tolăniţi pe maldăre de stuf, mă priveau pieziş. Râdeau şi ei desigur, dar în sine, — căci pe obrazurile lor obosite şi întristate de bătrâneţă nu observam nici o crispaţie de râs. Pe când Culai, pe măsură ce-mi dădea explicaţiile, dădea domol la fund ulciorul, cu frânghioara, trăgea şfoara ca să-l destupe, îl lăsa să se umple de apa rece a fundului şi-l trăgea cu luare-aminte la lumină.

— Eu zic să guşti — aşa, de-o probă... îmi zise el cu generozitate, prezentându-mi ulciorul cu amândouă braţele întinse — ca pe un obiect sfânt.

Apă rece de fântână adâncă.

— Poţi să beai tot, îmi şopti Culai. Mai este şi mai scot odată şi pentru noi.

Am depărtat ulciorul dela gură ş'am răsuflat prelung, ca după un început de asfixie. Bună apă, rece apă, — ca pentru o sete sărată ca a mea şi ca pentru o arşiţă ca aceia care ne apăsa. După ce beau toţi — mai pun pe Culai să mai scoată odată ulciorul dela fund.

Ce fel de instrument ciudat şi complicat au inventat oamenii aceştia sălbatici din baltă şi de pe ostrov, ca să găsească şi să scoată apă rece! Eu socoteam că instrumentele ingenioase se găsesc numai în laboratorul şcolii. Văd că se găsesc şi la Nada Florilor.

— Mai bei o gură? mă întrebă Culai.

— Mai pe urmă.

— Aşa-i că-i bună?

— Bună.

— Aşa. Invaţă-te a vorbi cu dreptate, măi băiete. Acuma scoală şi să mergem să punem undeva subt stuh straiele. S'au uscat, dar n'ai nevoie să te îmbraci cu ele. Acuşi plouă.

Intr'adevăr, în arşiţa neclintită a după amiezii, sporea înăbuşeala. Din miază-zi creşteau nouri, dezvoltându-se spre înălţimea cerului. Un vântişor iute fâlfâi în pămătufurile trestiilor; — trecu. Baltă şi stufării rămaseră iar neclintite. Soarele se stânse, balta se întunecă şi se zimţui de creţuri fine. In umbra care căzuse deodată peste strălucirea zilei se întinse o linişte mare. Şi se auzi în depărtare sunând ploaia, sau vântul, sau un şuvoiu de apă...

Era ploaia. Veneea împotriva noastră ca un painjeniş. In curând sticli în mărgele oblice. Trestiile tresăriră frământându-se. Balta scăpără de bulbuci. Şi pânza de stropi ne învălui brusc — apoi rămase curgând asupra noastră, călduţă şi totuşi răcoritoare.

Sexul frumos al insulei se trăsese subt coliba de stuh. La dreapta, moş Han, la stânga moş Spânu. Tustrei stăteau pe brânci şi dormitau cu ochii grei de somn. Eu, lângă Culai, primeam ploaia care-mi şiroia de pe păr în ochi şi pe obraz. Nu simţeam nici o nevoie să mă apăr. Dimpotrivă, aveam un fel de bucurie şi desfătare, ca întreaga împrejurime. Sălcii, liane, papură şi trestii sticleau de un râs real, pe care-l simţeam şi'n mine. Şi stând chincit la marginea ostrovului, văzui deodată şi bolta foind formidabil subt luciu. Toate lighioanele ei dela adâncuri suiau în zigzaguri spre ăcele de fulger ale ploii. Erau mii de crustacee de toate mărimile, neclasate încă de naturalişti, de colorile şi de desemnurile cele mai surprinzătoare. Erau peşti cari treceau în şiraguri — grămădiri de linioare abia văzute; — alţii având formă şi punctul enorm al ochiului în mica lor transparenţă; alţii mai mărişori, pusderie care evolua cu instinctul primejdiei, fugind de umbra monstruoasă a costrăşilor, ori de gurile de balaur ale ştiucilor. Insfârşit peşti formaţi deplin — mari cât palma, alţii mai mari, — ochene cu ochii cercuiţi roş, lini aurii, caraşi cu reflexe de argint vechi, crapi bătrâni cu solzii ruginiţi. Scoici deschise, melci de apă, lipitori şi şerpi, — întreaga faună, fără număr, fiica mâlului primordial, se frământa într'o monstruoasă bucurie, într'o neagră şi inconştientă bucurie, subt tremurul ploii călduţe. Era bucuria vieţii şi a morţii şi a transformării necontenite. Căci toate nu ieşeau pentrucă ar fi fost flămânde. Viaţa are totdeauna nevoie de hrană. Dar eşeau într'un spasm misterios — chemate fiecare de bogăţia imensă a materiei, găsind hrană pentru organele lor nesăţioase şi oferindu-se ca hrană altor guri şi altor stomahuri. Era absurditatea aparentă — născută din infinitul neclintit; — era un moment pasager al transformărilor, care punea, înaintea ochilor mei uimiţi, pe urmaşii pitici ai unor gigantice dihănii din mâlurile terţiare, fantazii imense şi căzute ale pământului primitiv.

Toate cele de acum au fost odinioară mari şi monstruoase. In toate s'a păstrat sămânţa dintâi, ca o amintire; aşa cum noi, cei din urmă într'o epocă domoală, avem în noi ştiinţă tulbure despre animale uriaşe şi oameni uriaşi. Au fost desigur oameni mari şi fantastici, — din care se trag rudimentele din coliba de stuh. Şi moş-Han, şi moş Spânu au toată înfăţişarea unor foşti uriaşi, pe vremea balaurilor.

Cândva, în vremea poveştilor, şi mătuşa Ileana va fi fost frumoasă. Pe-atunci se băteau munţii în capete şi scuipau foc, şi'n preajma lor păzeau trecerea animale apocaliptice.

Această impresie a rămas bine pecetluită în mine şi s'a confirmat prin unele cunoştinţi de mai târziu — cunoştinţi, vai, zădarnice şi mici: unitatea în faţa incomensurabilului. Intre liane, gasteropode, crustacee şi vertebrate, se strecura, cu virgule şi curbe bizare, ţiparul. Culai îl cunoştea şi-l preţuia, şi cerca să prindă unele specimene mari şi frumoase în glodul negru din marginea coşcovei.

— Nimic nu-i mai bun, bre, pe lumea asta decât racii şi decât chişcarii, îmi declară el. Chişcarul mai ales e bun să-l freci cu sare şi să-l zvârli de viu pe cărbuni. Atuncea îşi capătă el dulceaţa lui.

Aceşti ţipari, care plăceau aşa de tare lui Culai fripţi de vii pe cărbuni, erau poate mosafirii cei mai bizari dela Nada-Florilor. Bizari şi de departe. Căci, după o rânduială a nomolurilor din vremea dedemult a dihăniilor celor mari — ţiparii şi astăzi, când le vine vremea reproducerii, se duc, ca şi strămoşii lor uriaşi, în întunericul cel străfund al mării, la o mie cinci sute de metri adâncime. Când le vine vremea poruncită, dintr'un anumit ceas care bate în eternitate, toţi ţiparii de o anumită vârstă pornesc pe tot pământul, în cursul apelor. Se lasă pe pâraie, străpung iezăturile, coboară pe râuri, depe râuri în fluvii şi din fluvii în mare, — până la adâncimea neagră unde strămoşii îşi amestecau seminţele şi lapţii. Acolo porneşte principiul lor de viaţă şi nasc din ouă nişte animale mici cât unghia şi sticloase, care îşi trăesc în sărătura mării vârsta prefacerii. După ce devin ţipari, intră în fluvii şi apoi pe râuri şi pâraie, se duc la locurile lor de hrană. Ii caută Culai în marginea coşcovei şi mătuşa Ileana în mâlul gros al unui pârâu pe jumătate uscat de arşiţa verii. Ii priveam şi eu, între mii de alte vietăţi al căror secret nu-l cunoşteam şi mi-a rămas şi astăzi taină, — şi le urmăream evoluţiile subt umbra apei uşor aburită de sfârşitul ploii.

Soarele apăru iar — şi spre miază noapte ploaia fugea ca o fumegare a pământului ş'a bălţei.

Mătuşa Ileana, zâna altor epoci, adormise între cei doi uriaşi subt coliba primitivă.

MIHAIL SADOVEANU

„Album zoologic"

Caleidoscop

Dimineaţa albă. Cer ca frişca
Zugrăvit cu nouri de ciment;
Şi pe câmpul larg şi somnolent,
Spintecând tăcerea, trece brişca...

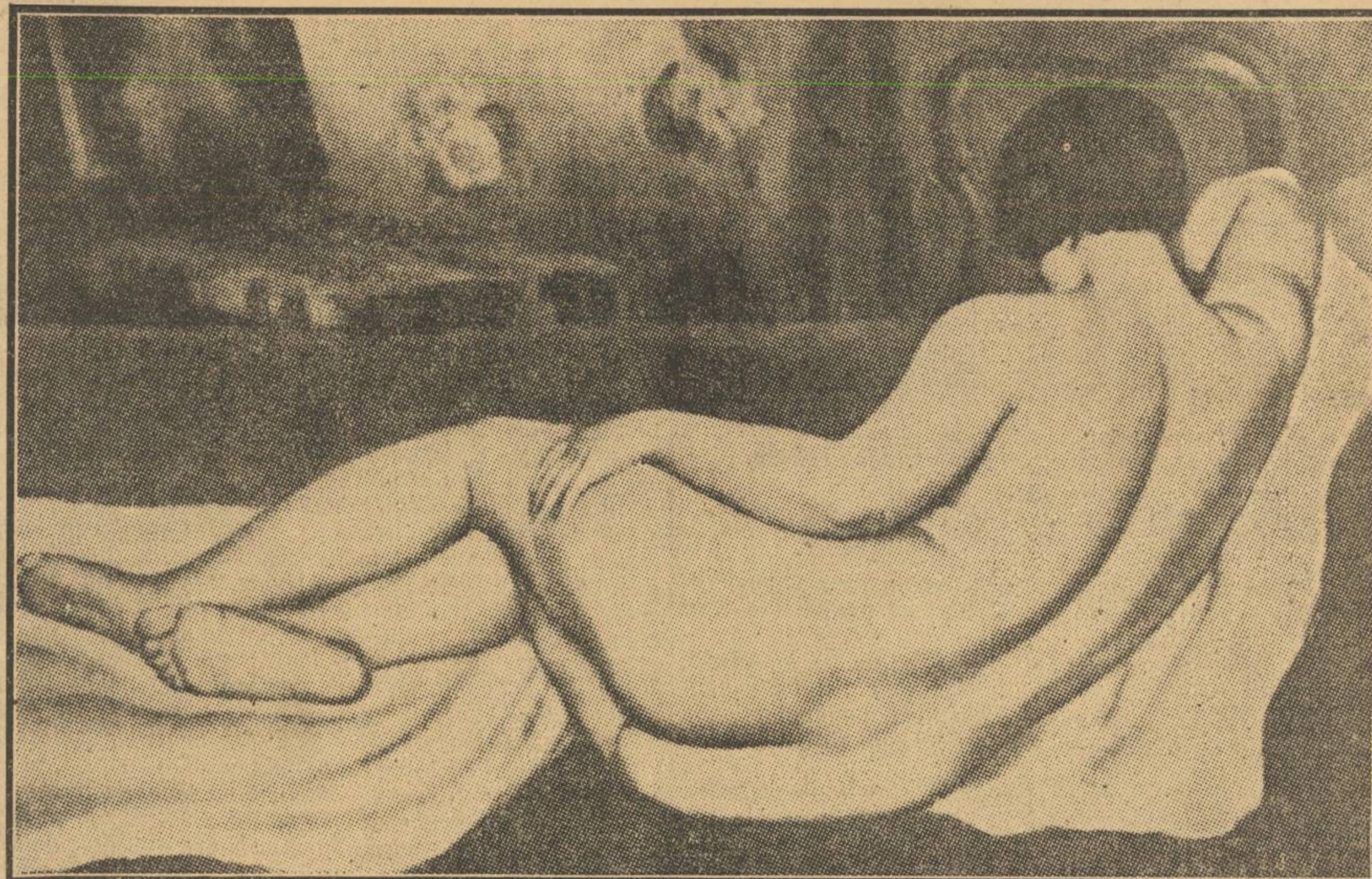
Drumurile clare sunt gătite
Cu dantele rustice de tei;
Caii dând în pietre cu copite,
Scapără paiete de scântei...

...Şi'n vertiginosul lor galop
S'a desfăşurat acum pe câmp
Cel mai straniu caleidoscop:
Iepurii fugind fricos şi tâmp,

Berzele pe-o cârje, imobile,
Şi cu ciocul ca o scobitoare,
Porumbei sburând pe dungi de boare,
Cu aripi pufoase şi fragile...

Soarele cu dinţii de văpae
Arde orizontul, liniştit;
Nori — capsule statice de ploae —
Pleacă în exil, spre răsărit...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Brabo — **Nud**

De vorbă cu Karel Ciapek

Karel Ciapek, astăzi cel mai însemnat autor cehoslovac în străinătate, a ajuns cunoscut în ţara lui ca promotor al pragmatismului lui James, ale cărui lucrări le-a tradus în limba cehă, iar mai târziu le-a comentat din punct de vedere filosofic.

După primele încercări, povestiri scurte şi lucrări uşoare în genul aforismelor, în care s'a remarcat gustul autorului pntru paradoxe, spiritul viu şi discernarea originală a scenelor din viaţă, Karel Ciapek a început să scrie opere literare mai grele.

Comediei „Hoţul", în care se slăveşte expansivitatea tinereţii, îi urmă în curând drama colectivă „R. U. R." (Robots Universal Rosum), care tratează mecanizarea crescândă a vieţii omeneşti, apoi feeria dramatică „Din viaţa insectelor" (scrisă în colaborare cu fratele său, pictorul Iosef Ciapek), în care critica societăţii umane este cea mai tăioasă şi cea mai pesimistă din întreaga operă a lui Ciapek, — în sfârşit, „Afacerea Macropulos" şi drama „Adam creatorul", care se ocupă cu aceiaşi temă, dar din alte puncte de vedere.

Interesantei cărţi de povestiri „Crucea dela răspântie", Ciapek îi adaogă romanul „Krakatit", a cărui acţiune dinamică, are ceva din technica cinematografică şi în genere din goana vieţii de astăzi.

Karel Ciapek

Paralel cu acţiunea literară a lui Ciapek, se remarcă şi cea ziaristică. Din traducătorul literar de odinioară al ziarului „Narodni Listy", el ajunge cu timpul comentatorul vieţii politice în „Lidove Noviny", unde, cu toată greutatea numelui său literar, luptă pentru înţelegerea reală a ideilor filosofului Masaryk, preşedintele de astăzi al republicei cehoslovace, şi pentru introducerea programului politic al acestuia în viaţa de toate zilele.

M'am prezentat scriitorului Karel Ciapek, la redacţia ziarului „Lidove Noviny" şi am cerut să-mi spună unele lucruri pentru „Adevĕrul Literar". Foarte binevoitor, mi-a spus că cunoaşte acest ziar şi importanţa pe care o are în mişcarea culturală a României şi-mi va răspunde cu plăcere.

— Ce mi-aţi putea spune, pentru publicul cetitor românesc, despre literatura cehoslovacă în special şi, în general, care sunt părerile d-voastră despre literatură?

— A vorbi în general despre literatură, este ceva extrem de greu. Nu pentrucă nu ai ce spune, dimpotrivă, sunt foarte multe de spus, dar subiectul e prea vast şi prea vag pentru a spune numai câteva cuvinte. Cam la fel ar fi dacă mi s'ar cere să vorbesc despre natură. „Natura e frumoasă", dar ce alta să mai spui în câteva cuvinte?

Literatura cehoslovacă

Despre literatura cehoslovacă, da, se poate spune ceva. Literatura cehoslovacă este destul de veche, ea numără câteva secole, totuşi este foarte puţin cunoscută peste graniţă, şi lucrul e natural. Literatura cehoslovacă are un caracter specific naţional şi puţin accesibil celorlalte naţiuni, spre deosebire de literatura engleză, franceză sau germană. Dealtminteri acest lucru se poate observa la toate popoarele mici. La acestea, literatura formează o parte intrinsecă din naţiune şi de aceia nu poate avea caracterul internaţional, care s'o facă traductibilă în alte limbi şi să poată plăcea altor neamuri.

Jirasek şi Sienkievici

Dacă aş compara pe Jirasek ,scriitorul naţional ceh, cu Sienkievici, nu aş putea spune că acesta din urmă e superior, — nu pentrucă sunt ceh, dar din punct de vedere pur literar.

Totuşi, Sienkievici e un scriitor cu renume mondial, pe când Jirasek e cunoscut numai la noi şi foarte puţin peste graniţă. Operei lui Jirasek, ca în general tuturor scriitorilor cehoslovaci, îi lipseşte acel romantism şi acel colorit, care s'o facă aptă de-a deveni internaţională. Ea rămâne o operă naţională, a noastră şi numai a noastră.

Poezia

Altă cauză pentru care literatura cehoslovacă e puţin cunoscută în străinătate, este aceia că punctul ei central, domeniul în care s'au realizat în adevăr lucrări monumentale, este lirica. Or, lirica este intraductibilă. Chiar cea mai uşoară poezie şi în traducerea celui mai bun traducător, nu se poate compara cu originalul. Literatura cehoslovacă cunoaşte astfel nume ca: Brezina, Vrchlitki, Erben, Sova, etc., dar opera lor, exclusiv lirică, îi face intraductibili şi, în consecinţă, legaţi numai de poporul cehoslovac. Cine s'ar încumeta să compare o traducere din Brezina cu originalul?

Proza

In ce priveşte proza, nu se poate spune că e cu mult mai prejos decât lirica. Şi în această direcţie, literatura cehă se poate mândri cu multe lucrări de valoare, dar şi aci lucrările de frunte au un caracter prea naţional şi prea intim cehoslovac, pentru ca să poată să placă străinilor aşa cum ne plac nouă.

S'ar putea spune în general că literatura cehoslovacă nu e o marfă de export, ci o comoară naţională, strâns legată de însăşi naţiunea cehoslovacă.

Mulţi cunoscuţi, Francezi şi Englezi, m'au întrebat adesea ce le-aşi recomanda să citească din literatura cehoslovacă. Şi am fost silit să le spun „nu ştiu", pentrucă ceiace e mai bun şi mai frumos, ceiace formează în adevăr valoarea literaturii cehoslovace, nu poate fi înţeles de un străin aşa cum îl înţelegem noi, iar restul nu reprezintă adevărata literatură cehoslovacă.

Curente literare

In ce priveşte directivele şi curentele literare, — literatura cehoslovacă le cunoaşte pe toate, dela clasicism până la ultra-modernism.

Literatura nouă, atât cea antebelică cât şi aceia din ultimii ani, a republicii independente cehoslovace, poartă caracteristica întregii literaturi cehoslovace, adică se observă predominarea lirică. Nu-i vorbă, s'au scris romane şi nuvele şi în ultimii ani, dar şi ele păstrează, mai toate, acelaş colorit local şi aceiaş înfăţişare de intimitate, care caracterizează întreaga literatură cehoslovacă, dela începutul ei.

Continuare în pagina II-a

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA - EXPEDITII IN TOATA TARA

România și Cehoslovacia

— Românii și Cehoslovacii, popoare vecine și unite politicește, au, în ce privește literatura și manifestările culturale, multe puncte de asemănare. Am impresia că și literatura română, ca și a noastră, are acelaș caracter local și național care împiedică să fie cunoscută peste granită. Am cetit traduceri din Eminescu, Panait Istrati și alți doi-trei scriitori, dar știu prea bine că aceasta reprezintă numai o infimă parte din literatura română. Restul, adică marea majoritate a lucrărilor literare românești, sunt pentru aceleași motive ca și ale noastre, inaccesibile străinătății.

Propaganda culturală

În ce privește manifestările culturale oficiale, mă îndoesc dacă așa numita propagandă culturală, poate aduce rezultate reale.

Atâta timp cât publicul cetitor nu simte nevoia și nu cere anumite lucruri, nici o propagandă nu poate face ca acestea să aibă succes. Trebue așteptat ca interesul cetitorilor să devină mai mare, și aci joacă un rol important partea comercială a chestiunii (editura, reclama, etc.). Nu voi spune că aceste manifestări culturale nu au nici-o valoare, dar rezultatele sunt, după părerea mea, prea reduse.

Traduceri

— Care din lucrările d-voastră, credeți că ar plăcea mai mult în traducere și în special în românește?

— La aceasta, răspunsul este foarte greu. Gustul diferă dela popor la popor și ceiace place unuia, lasă rece pe altul.

Astfel, drama mea „R. U. R." a avut succes în Anglia, dar a căzut în Franța (dealtminteri, acest lucru îl prevăzusem), a plăcut în Germania și Japonia, dar a fost primită cu răceală în alte țări. Știu că în România a fost primită destul de bine.

In ce privește nuvelele și romanele mele, majoritatea sunt lucruri grele, nu utopice în genul piesei „R. U. R.", ci mai mult metafizice.

Pe de altă parte, acțiunea are și ea caracter local, așa încât nu cred ca multe din lucrările mele să poată deveni opere universale. Dintre romane, poate „Krakatit".

I. GALAȚEANU

RAIDUL HIPIC PARIS-BUCUREȘTI

a D-rei RACHEL D'ORANGE

Părerea distinsei amazoane despre pudra și crema **TOKALON**; „Mulțumită pudrei și cremei Tokalon eu mi-am păstrat un „ten fraged și curat pe tot parcursul și în ciuda oricăror „intemperii".

Cărvunarii
Poveste istorică

Domnul D. V. Barnoschi a avut o puternică intuiție artistică când a alcătuit scenele Cărvunarilor. Cetirea acestei „povești istorice" m'a încântat. Sfârșitul Comisului Ionică Tăutu este scris cu mână de maestru.

D. D. PATRAȘCANU

Prețul 40 lei.

„Povestiri Tragi-comice"

S'a depus la librării volumul *„Povestiri Tragi-comice"* datorite cunoscutului satiric.

Șalom Alechem

apărut cu portretul autorului în treducerea d-lui C. SĂTEANU

Dr. CABANÈS

Scene dela Curtea Țarilor

Temperamentul Caterinei a II-a

Deși în aparență temeinic așezată pe tronul pe care îl cucerise prin surprindere, Elisabeta trăia în panică. Ivan, copil și moștenitorul de fapt căruia i se cuvenea tronul, trăia în captivitate riguroasă. Partizanii lui se ascunseseră. Se interzisese pronunțarea numelui lui Ivan, sub pedeapsă strașnică. Elisabeta nu se putea liniști. Ea simțea pericolul pretutindeni. Arareori dormea de două ori în aceiași odae sau în acelaș palat.

Spre a lua lui Ivan orice posibilitate de a ajunge la tron, Elisabeta, hotărîtă să nu se mai căsătorească chemă din Germania pe nepotul ei, ducele de Golstein-Göttorp, fiul surorei ei mai mari și-l numi moștenitorul tronului, cu titlul de mare duce al Rusiei. Deși moștenitorul nu era destul de matur, Elisabeta începu să-i caute soție. Alese pe prințesa Sofia de Anhalt-Zerbst care trebuia să ia mai târziu numele de Caterina a II-a, nume sub care a devenit celebră. Tinerii erau înrudiți prin bunicii lor.

In timpul logodnei, moștenitorul tronului, marele duce îmbolnăvindu-se de variolă, a fost desfigurat oribil. Caterina se afla pe vremea aceia la Moscova. Ingrozită, s'a înapoiat numaidecât la Petersburg, a trecut în fugă prin toate saloanele palatului de iarnă, a eșit înaintea logodnicului, îl privi fără să rostească un cuvânt, făcu un gest de groază și leșină. Totuși, preparativele de nuntă n'au fost întrerupte și căsătoria, după câteva amânări s'a celebrat la 1 Septembrie 1745.

Marele Duce, sortit să fie Petru al III-lea, suferea din vârsta cea mai fragedă, de patima beției. Caterina, în *„Memoriile"* ei, povestește că odată, fiind poftit la masa imperială, soțul ei, care ședea între împărăteasă și mareșalul palatului, s'a îmbătat împreună cu mareșalul atât de strașnic, încât depăși orice măsură, ne mai știind nici ce spune, nici ce face, bâlbâind și divagând, încât împărăteasa, scandalizată, s'a ridicat de la masă înainte de vreme, spre a evita un tămbălău și mai mare.

Când a devenit Țar, Ivan al III-lea a început să bea și să fumeze fără nici o măsură. Avea apucături infantile: se juca singur cu păpuși, până noaptea târziu. Apoi, a început să dreseze, cu strigăte și pocnituri de bici, o ceată de câini în palatul de iarnă.

Petru al III-lea știa să se facă și odios. Foarte adeseori se culca beat-mort și între două sughițuri, povestea soției aventurile lui amoroase.

Cincisprezece zile după căsătorie, mărturisea Caterinei că e îndrăgostit nebun de-o domnișoară de onoare a împărătesei. In asemenea condiții nu e de mirare că marea ducesă, viitoarea Caterina II, nu-și iubea soțul și contele Soltikoff i-a putut fi amant.

Contele Soltikoff era unul din șambelanii marelui duce și chiar favoritul lui. Era tânăr, bine făcut și cu trecere la femei. I s'a spus lui Soltikoff că depinde de el ca să fie amantul Caterinei. Caterina pe de altă parte a fost rugată oficial să nu respingă pe Soltikoff, astfel ca să se împlinească cea mai vie dorință a împărătesei: un copil, moștenitor al tronului Țarilor. Lucrurile s'au petrecut întocmai. Caterina a avut două sarcini false și una buna, dând naștere unui copil care a domnit sub numele de Paul I.

* * *

Născută cu germenul pasiunilor monstruoase, înconjurată de îndrăgostiți și intriganți, având sub ochi pilda Curței celei mai libertine, cum să fi rezistat Caterina?.... O femee virtuoasă din naștere, o sfântă ar fi biruit ispita. Dar Caterina era departe de a fi o sfântă. Iată propriile ei mărturisiri:

„Când am venit în Rusia, în primii ani ai căsătoriei, dacă soțul meu ar fi voit să fie bun, inima mea ar fi fost a lui... Am înțeles dela început că a iubi un soț care nu era bun și nici nu voia să fie bun, nu era cu putință... Eram ființa căreia nu-i acorda nici o atenție, poate tocmai pentru că eram soția lui. Mi-au spus că voiu fi nenorocită cu acest om, dacă voi avea pentru el sentimentele de iubire cărora nu le va corespunde; ar fi trebuit să pier în dureri sufletești neînchipuit de mari, fără ca cineva să folosească. Dar, spre a nu suferi, nu era decât un singur mijloc: să nu-l iubesc".

Adevărată femee a veacului al 18-lea, nu s'a încurcat în prejudecăți și convenții sociale, ținând la această maximă: „Fericirea și nenorocirea sunt în inima fiecăruia". Cu astfel de gânduri o femee poate merge departe. Când ești hotărît să nu te împiedici de nici un obstacol, drumul îți e deschis. Caterina hotărîtă să se arunce în valurile tuturor plăcerilor, va pierde orice măsură, orice demnitate. Suverana destinată să domnească asupra unui imperiu uriaș, va fi o nouă Mesalină.

Primul ei amant a fost Soltikoff. L-a uitat curând. Altul i-a luat locul: un polonez de care de data aceasta s'a îndrăgostit Caterina, un gentilom desăvârșit, cu chipul plăcut. Se purta frumos și plăcea pentrucă se silea să placă, din instinct. Știa să compună un madrigal și să întreție o conversație. Frivolitatea gusturilor lui și o anumită coloratură romantică măreau șansele de reușită pe lângă o femee doritoare de distracții și arzând de dorul de a cunoaște un erou de roman.

Stanislas Poniatowski mai avea și un alt avantagiu, destul de neașteptat la un tânăr care a trăit la Paris în societatea cea mai destrăbălată a epocei. Dar să dăm cuvântul chiar eroului care în *Memoriile* sale se explică astfel:

„O educație severă, mărturisește el, m'a îndepărtat de orice persoane murdare; apoi ambiția de a mă menține în societatea bună, la Paris, m'a făcut ca, în Rusia, *să apar curat și întreg în fața aceleia care avea să dispue de soarta mea*".

Polonezul se recomanda, de altfel, prin moda pe care o aducea dela Paris și prin aerele lui de conrupție elegantă. Știa pagini întregi pe dinafară din *la Pucelle* de Voltaire. Cei doi amanți erau parcă sortiți unul pentru cellalt.

Primele întâlniri au avut loc în casa consulului englez și apoi a unui subaltern, al cărui nume se află în hârtiile diplomatice care ascund atâtea taine, altele decât cele de Stat.

Legătura aceasta amoroasă era cunoscută aproape de toată lumea. Când marea ducesă Caterina a născut o fată care a trăit numai un an și trei luni, paternitatea fusese atribuită frumosului polonez.

Să fi băgat de seamă bărbatul, în cele din urmă, așa cum se'ntâmplă de obicei? Sau i s'a atras cumva atenția? S'a crezut un moment că va face scandal acea „brută bizară bălțată de nebunie" cum l-a caracterizat Sainte-Beuve, scurt și puternic. In clipa când Caterina a intrat în durerile facerii, pe la două din noapte, Petru a năvălit în camera soției, în uniformă de ofițer, în cizme și pinteni, cu sabia la brâu. Caterina l'a întrebat cu voce slabă, de ce apare în astfel de costum? Soțul a răspuns cu un surâs ciudat, că a venit înarmat, ca să-și apere soția și copilul...

Vorbă de nebun sau vorbă de bețiv? Se ținea cu greutate pe picioare și toți cei de față și-au dat seama că era beat. Când s'a așezat pe scaun, a devenit furios. In zadar își aduna amintirile, nu știa de când n'a mai stat în apropierea soției. „Nu știu dacă acest copil e al meu și dacă trebue să-l iau asupra mea..." spuse el în intimitate unor amici.

Această opinie fu transmisă Caterinei; fără a se arăta emoționată, era totuși în adâncul sufletului ei destul de neliniștită. Işi da seama de pericol: când marele duce va deveni împărat, se putea s'o repudieze și să nu recunoască progenitura...

Era o situație periculoasă. Caterina căzuse în disgrația Impărătesei Elisabeta care însă nu mai avea mult de trăit. La moartea țarinei, Petru al III-lea s'a urcat pe tron și Caterina se putea deci aștepta la toate umilirile... Ceia ce s'a întâmplat. Situația Caterinei era disperată.

* * *

Un complot misterios izbucnește, Petru al III-lea este detronat și moare în închisoare. In locul lui se urcă pe tronul Țarilor, Caterina a II-a, liberă de-acum pe toate mișcările ei și în situația de a-și satisface toate poftele firei sale adevărate.

După Sergiu Soltikoff, am văzut că Țarina a preferat pe Stanislas Poniatowsky, frumos, elegant, spiritual, și căruia Suverana i-a încredințat drept recompensă, tronul Poloniei.

Grigorie Orloff s'a bucurat mai multă vreme decât ceilalți doi de favorurile suveranei. Parvenit și plin de vanitate, Orloff se purta arogant cu cei din jur și nici suveranei nu-i arăta în public respectul datorat, vorbindu-i cu tonul omului care știe de câtă influență e capabil. Impărăteasa s'a certat adesea violent cu amantul ei care, în momentele de beție, depășea orice măsură. Dar soarta lui Orloff se schimbă...

Simpatia Impărătesei se 'ndreaptă către un tânăr sublocotenent din garda imperială, numit Wassilcicov. In timp ce Orloff era ocupat în Valahia, unde încheia un tratat de pace cu Poarta Otomană, Caterina, de data aceasta cu adevărat îndrăgostită, deși avea 43 de ani, se lăsă în voia patimei ei cu furia care o caracteriza.

Orloff, aflând, dă fuga la Petersburg. Dar Țarina închisă în apartamentele ei, nu vrea să audă nimic. Inima ei era prinsă de o pasiune pe care n'o cunoscuse încă niciodată. Impărăteasa trimise amantului părăsit un dar de o sută de mii de ruble, o pensiune regulată de o sută cincizeci de mii, un splendid serviciu de argintărie și o moșie de șase mii țărani. In chipul acesta Orloff se resemnă și tăcu.

Nici pasiunea pentru tânărul sublocotenent de gardă, oricât de vie a fost la început, n'a putut mulțumi setea de fericire a Țarinei. Simpatia ei s'a îndreptat către Potemkin.

Deși urât la înfățișare, Potemkin era un bărbat de statură gigantică. Deși desfrânat, el are totuși spirit viu și destulă perspicacitate. Nu se mulțumește, ca predecesorii lui, să fie iubit, el îndrăznește să fie 'ndrăgostit, scutind pe Impărăteasă de avansurile sentimentale pe care până aci fusese silită să le facă ea. După ce a cucerit inima Suveranei, Potemkin s'a grăbit să-i câștige și încrederea.

Arătându-se îndrăgostit violent și sincer, Potemkin nu pierdea din vedere niciuna din ambițiile lui politice și astfel alte pasiuni vor lega pe cei doi amanți, când iubirea va fi încetat de a-i mai lega.

Plecând pentru o vreme de la Curte, s'a crezut că noul favorit căzuse în dizgrație. La reîntoarcere, a fost primit cu o deosebită atenție. Potemkin a găsit pregătit pentru el un apartament în Palat; primea slujbașii imperiului ca pe niște valeți. Când n'a mai putut satisface singur setea de iubire a Țarinei, Potemklin nu s'a sfiit să-i caute el însuși amanți.

Insărcinatul de afaceri al Angliei scria la 31 Mai 1776:

„Domnul Zavadowsky a fost declarat favoritul titular și a primit în dar trei mii de țărani".

Nu trebue să credem că Potemkin a căzut în disgrație; căci după câteva zile, diplomatul englez anunța guvernului său că Impărăteasa a cumpărat pentru prințul Potemkin o casă de 100.000 ruble, a dat o sumă identică pentru mobile, a ridicat pensiunea vechiului favorit la 775.000 ruble în timp ce favoritul actual primea abea 20.000.

Zoricz care i-a urmat, zăpăcise pe toți prin înfățișarea lui strălucitoare.

Frumos ca Adonis, a fost numaidecât remarcat de Caterina, dar, desgustată repede, l-a înlocuit cu un anume Korsak, al cărui nume a fost preschimbat în Korsakof și care fusese sergent în garda imperială.

In chipul acesta și cu trecerea anilor, Caterina II a schimbat nenumărați amanți. La 60 de ani se îndrăgosti de Mamonoff, cu care străbătu toată Rusia. La aceiași vârstă, părăsită de Mamonoff, Țarina și-a ales un tânăr de 25 de ani pe care socotea că-l iubește matern. După ce adevăratele ei sentimente au fost date la iveală, și-a asociat pe fratele tânărului și un amic al acestora și, în tovărășia lor, petrecea zile și nopți întregi.

Caterina moare lovită de apoplexie la Varșovia, alături de tronul fostului ei amant Poniatowsky. Agonia ei a ținut treizeci și șapte de ore.

Cereți la toți librarii
interesantele romane de moravuri bucureștene
FECIOARA VANDUTA;
Patimă de bătrân
Ispășirea Miradorei
de **N. ARCAȘ**
roii sunt personagii bine cunoscute în Capitală.
Editura „ANCORA" Prețul Lei 30 și 35

A apărut a 5-a ediție:

Cum am ucis pe Rasputin

Interesanta povestire a lui V. PURIȘKEVICI
In Biblioteca „DIMINEAȚA" No. 54—55
120 pagini 10 lei.
La librării și depozite de ziare

Se fac înlesniri de plată

NEVRALGINE JURIST
VINDECA
Dureri de Cap
Răceala·Gripa
cu tot convoiul
de dureri și
Nevralgiile.
CEREȚI LA FARMACIILE ȘI DROGHERIILE
NEVRALGINE JURIST

GHIOCEL ALEXANDRESCU
(Gara Mărculești Jud Jalomița)
La vârstra de 1 an și 4 luni Hrănit de la naștere cu alimentele englezești
„ALLENBURYS"
19 MAI 1928

Băi de soare la București

PLAJA ARTIFICIALA

Strada Mircea Vodă 44 Tel. 349/81

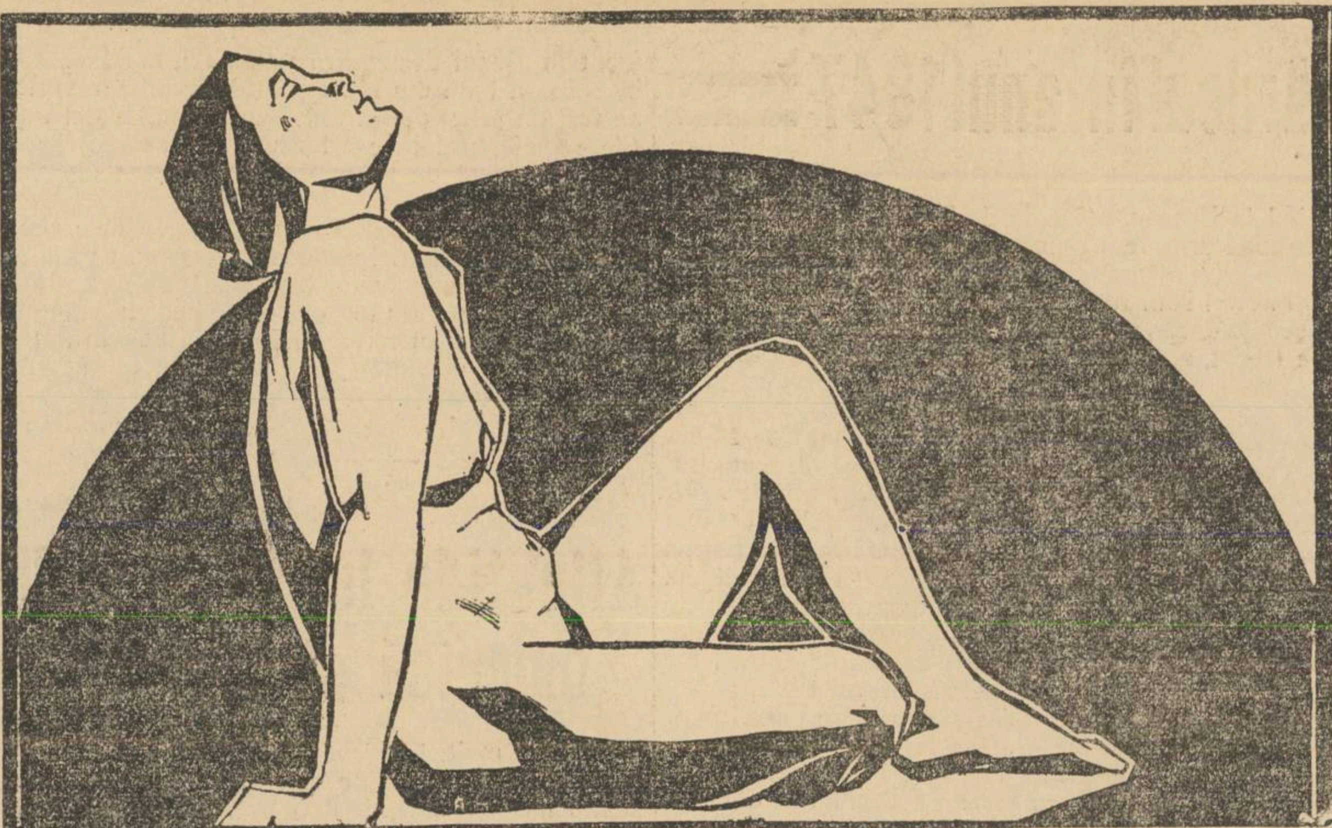
Instalație similară cu Institutul de Actinologie din Paris. Săli Speciale pentru ședințe colective și individuale de raze ultraviolete și infraroșii, pentru copii și adulți.

Tratament recomandat cu succes pentru anemici, limfatici (scrofuloși), rachitici, debili, convalescenți nedesvoltați, astmatici spasmofilie, eczemă cronică, impetigo reumatici și predispuși la reumatism, artritici, gutoși, hypertensivi, lumbago, obesitate, fistule, pelada lupus, etc.

Rezultate mai grabnice și mai intense chiar decât ale razelor soarelui la mare sau ***pe munți***

Funcționează zilnic, cu personal medical specializat dela 9—1 dim. și 3—7 seara.

La îndemâna tuturora, tariful fiind moderat
Pentru copii de școală în grupuri de 10-20 prețul pe jumătate
Copiii se joacă în nisip ca la mare.

La mauzoleul celor cinci mii

Intre gara mohorâtă — pe care au muşcat-o acum unsprezece ani atâtea gloanţe şi atâtea schije — şi mauzoleul celor cinci mii vibrează arşiţa albă a după-amiezilor de Iulie. In faţa gărei, manevrează trenurile de marfă şi apar şi dispar trenurile celelalte

Drumul, până sus, unde stau captive tunurile cenuşii, este destul de scurt. Dar pasul e domol fiindcă pulberea e adâncă şi fierbinte iar ochii văd vag, de atâta lumină orbitoare... O pânză verde de porumb cade în falduri, între pâlcurile de vagoane şi poalele cerului. Până azi, n'am văzut mauzoleul mai de aproape şi sînt bucuros în inima mea, că mi-este dat să-l văd în această zi de pace sdrobitoare şi toridă.

Mă apropii cu molcomă evlavie şi caut stăruitor pe cei ce au căderea să primească pe pelerini şi să le deschidă această comoară a gloriei naţionale. Dar deocamdată nu izbutesc să găsesc pe nimeni. E adevărat că alăturea există o casă cu curte împrejur, însă la portiţa curţii stă scris :

„Intrarea e oprită".

Mă îndemn la răbdare. Poate, mai târziu, se va arăta cineva şi voi pătrunde şi eu înnăuntru. Caut o fâşie de umbră la picioarele zidurilor şi rămân aşa, privind departe, prin arşiţa de azi, spre arşiţa de sânge şi de eroism de acum unsprezece ani... Pe acele maluri nalte şi alburii stăteau ascunse tunurile noastre... Deasupra acestei gări fierbea hora îngerilor exterminatori... In locul acestor lanuri şi acestor vii se revărsau, subt coastele de foc, lanurile armatelor încăerate... Niciodată, de sigur, de când aceşti munţi ai Putnei au împietrit aşa, subt ceruri, cu vârfurile şi cu dealurile lor, niciodată n'au curs, în faţa lor, atâtea valuri de sânge şi de foc, precum în acele zile din 1917.

Şi totuşi — ca tot ce este legat acestei lumi, — şi bubuitul ucigaş, şi năboiul trupurior sângerânde şi uraganul urei mistuitoare au slăbit cu încetul, au căzut şi s'au stins... In locul lor au crescut tăcerea, reculegerea plânsă şi cucernică şi aceste ziduri, triste ca gloria.

Sînt aici, înnăuntru, culcaţi unul lângă altul, cinci mii dintre vitejii acelor zile de epopee. Cinci mii de vieţi, cinci mii de lumi sufleteşti, cinci mii de căi diverse, întâlnite, uniformizate şi contopite, în câteva ceasuri, în uriaşul cuptor al jertfei şi al slavei!

Sînt aici înnăuntru, în această criptă colosală, cinci mii de încununaţi ai neamului românesc...

Pe unii, poate i-am întâlnit şi eu, în viaţa lor, — cunoscuţi şi necunoscuţi; — de unii, poate auzisem şi le ştiam povestea... Dar cât de îngustă e înţelepciunea noastră omenească, în faţa morţii, şi cât de elementare sînt gândurile şi simţirile pe cari (şi proşti şi isteţi) putem să le zgâriem la porţile Marelui Mister!

Ei sînt dincolo ; noi sîntem încă dincoace. Ei au încheiat viaţa lor în felul cel mai înalt şi mai de dorit, lăsat putinţelor noastre omeneşti. Ei şi-au iubit familia şi ţara până la urmă... Ei au înscris, pe fruntea acestui monument, cuvintele nemuritoare: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are ca viaţa lui să şi-o pue pentru prieteni..." **(Ioan 15, 13).**

Şi-atâta tot! Ce putem să ştim şi să mărturisim asupra morţii mai mult de cât ne-a destăinuit Mântuitorul! Ce temeinicie şi ce mângâere putem să avem, dincolo de învierea lui Lazăr şi de învierea Domnului !... De aceea, osteniţi şi biruiţi, ca nişte fluturi cari au bătut zadarnic cu aripile lor, lampionul electric, recădem în clipa de faţă, în lumea imaginilor şi a informaţiilor alfabetare — : E căldură de plumb... Dealurile Putnei răzbesc ca dintr'un ocean ecuatorial... Mausoleul doarme, întinzând o fierbinte umbră progresivă peste tunurile mute de unsprezece ani...

Dar omul pe care îl aşteptam mi se arată — binevoitor şi stilizat cum se cuvine locului... Intrăm înnăuntru şi trecem încet, cu făclioare, în mâini, din cameră în cameră.

Câte cinci sute de eroi dorm subt candelele aprinse şi subt roţile de flori uscate... Alături de cei mulţi şi fără nume, stau — cei puţini — însemnaţi pe plăcile de onoare...

Una din policioarele din perete nu e complect închisă.. Putem privi... Cranii găurite... oase câte au mai putut fi adunate... Şi mi-aduc aminte de pătrunzătoarele cetanii de la înmormântare :

„Plâng şi mă tânguesc când gândesc la moarte şi văd în mormânturi zăcând frumuseţea noastră cea zidită după chipul lui Dumnezeu, grozavă, neslăvită şi fără chip. O minune ! Ce taină este aceasta ce s'a făcut pentru noi ? Cum ne-am dat stricăciunii ? Cum ne-am înjugat cu moartea ?..."

Cercetăm toate despărţiturile şi ne oprim, la cea din urmă, unde stă, provizoriu, un sicriu tăvălit în culorile naţionale, subt troian de flori... Călăuza îmi dă lămuriri — : Sînt osemenitele cutărui viteaz, desgropate de curând, din primul lor mormânt, şi aduse aici la marele depozit sacru.

Numele celui căzut în slavă mi-e foarte cunoscut... Faţă către faţă nu ne-am întâlnit, dar un episod important din viaţa lui, l-am auzit, dintr'o gură scumpă viteazului... Era ceasul în care s'au cunoscut, ca să lege o căsnicie pasionată, furtunoasă şi trecătoare...

Era undeva, în loc strein, pe un lac imens îngheţat şi plin cu patinori... O vijelie de omăt cobora din munţi şi bătea parchetul de ghiaţă... In vârtejurile iernei şi în avântul patinatului, şi-au legat inimile şi ani din viaţa lor...

Cu admiraţie îmi dau seama că el a rămas acelaş... Desigur că a intrat în arenele morţii şi ale gloriei cu aceiaşi pasiune şi cu aceiaşi falǎ cu care odinioară intră în prima lui iubire...

Şi cu ochii împerdelaţi şi cu inima grea, mă gândesc la atâtea poveşti sfâşietoare, la atâtea dureri necunoscute, la atâtea romane sfârşite brusc, pe această câmpie sângeroasă !...

O binecuvântare vastă, din mâna sărmanului preot, doborât lângă Sfântul Prastol, peste toate aceste vieţi jertfite Patriei !...

„Ci veniţi să strigăm Impăratului celui fără de moarte. Doamne, veşnicilor tale bunătăţi învredniceşte pe aceştia ce s'au mutat de la noi, odihnindu-i întru fericirea cea neîmbătrânită !..."

GALA GALACTION

Din carnetul unui muncitor

Zi de vară

Pe mări aeriene, trec nori răzleţi de vată —
Galere încărcate cu zâmbete de soare
Impinse 'ncet din urmă spre marginile lumii
De brize călătoare.

Păenjeniş de raze, brodat cu fluturi roşii
Surâde bărăganul şi'n larg de zări senine,
Topit, azurul curge desfăşurând mătăsuri
De ape cristaline.

Prin arşiţa amiezii o salcie chircită,
Plecată nu ştiu unde pe drum uscat de ţară,
Străbate-un dâmb agale c'o legătură mică
De umbră'n subsuoară.

Zglobiu dup' o movilă, zefiru-şi urcă zmeul
Ca un copil deasupra unui cătun obscur —
O barză ce s'avântă cu aripile 'ntinse
Pe-al bolţii abat-jour.

CRISTIAN SARBU

Ellen Terry

A murit la 20 Iulie, marea tragediană engleză, *Ellen Terry*, socotită în insulele britanice şi în America drept o adevărată *Sarah Bernhardt.*

S'a născut la Coventry la 27 Februarie 1848. Anul acesta, cu ocazia aniversării a optzeci de ani, o mare serbare de gală se dădu la Londra în onoarea ei, de către British Broadcasting, la care Ellen Terry n'a putut lua parte, fiind bolnavă. In 1925 a fost decorată cu marea cruce a imperiului britanic.

Aparţinea unei familii de actori. Avea 8 ani, în 1856, când apăru pentru prima oară pe scenă, la Princess's Theatre, debutând în rolul lui Manilius din „Poveste de iarnă"; jucă apoi până în 1858 în „Mult sgomot pentru nimic", rolul Kero şi în alte câteva tragedii de Shakespeare.

Ellen Terry a povestit în memoriie ei, viaţa-i rătăcitoare de mică comediană, în provincia engleză, cu tatăl şi mama ei, cu sora ei Kate şi cu un oarecare Sydney Tayor, muzicant. La Londra a fost remarcată de un pictor cunoscut, Watts, care, deşi mult mai în vârstă decât dânsa, o luă în căsătorie pe când ea nu avea decât 16 ani.

Ellen Terry părăsi atunci teatrul. Era în epoca în care întâlnea în atelierul soţului ei pe Gladstone, pe Disraeli, pe marele poet Tennyson.

Dar căsnicia Watts nu era fericită; cei doi soţi se separară curând. Ea se reîntoarse la scenă, după o călătorie pe care o făcu la Paris în 1868, unde fu mult sărbătorită. Nu rămase însă mult timp în teatru, deoarece, având doi copii, se consacră un timp creşterii lor.

Reveni definitiv în teatru, în 1874, la Quereus Theatre, cu piesa „La Mégère apprivoisée". Intâlni aci pe marele actor Irving, cu care interpretă principalele piese ale lui Shakespeare. Apăru apoi în „La Coupe" de Tennyson şi creiă în acest timp mai multe roluri de comedie, printre care *Frou-Frou.* Se căsători din nou cu actorul Wardell în epoca în care întâlnind pe Sarah Bernhardt fu cucerită de jocul acesteia în „Fedra".

Ellen Terry a fost o mare interpretă a lui Shakespeare, apărând rând pe rând în Ofelia, Portia, Desdemona, Julietta. Totuşi, cel mai mare triumf al ei l-a avut în „Machbeth". Cu Irving obţinu mari succese în turneul făcut în Cochinchina. La 50 de ani se căsători din nou cu un American, care nu avea decât 30 de ani.

Era numită pretutindeni o Sarah Bernhardt engleză.

Omul care nu ajunge la întâlnire

Aseară o ploaie bruscă, torenţială, m'a silit să-mi caut în grabă un adăpost şi am intrat la Riegler nu din pricină că aş avea vre-o slăbiciune pentru acest local, ci fiindcă era întâiul refugiu ce-mi eşea în cale. Străbătând cu greu prin zidul viu de pietoni îngroziţi de perspectiva unei lupte cu potopul de afară, după o amănunţită cercetare, m'am hotărît să iau loc la masa unui domn cărunt care se uita cu melancolie la un quartet de îndrăgostiţi al căror râs stăpânea întreaga sală.

— Vă rog, se poate să...

— Cu plăcere.

Mi-am desbrăcat waterproof-ul şi, aşteptând să fiu servit, îmi îndreptam cravata într'o oglindă prin faţa căreia tocmai trecea o coniţă tânără, sveltă, însoţită de un bărbat posomorît. Nu ştiu ce interpretare va fi dat gestului meu, dar, când se apropie de mine, frumoasa necunoscută îmi aruncă o privire languroasă. Tovarăşul meu, observând scena, zâmbi şi-mi spuse:

— Aveţi succes.

— Uneori... când ai multe aventuri...

— Vorbe! Ce poate să fie mai bun ca femeia care-ţi place? Hei, dacă ai noroc să te întâlneşti cu ea...

— Nu e nimic mai uşor.

— Uşor? Eu niciodată n'am avut fericirea să ajung la întâlnire.

Aici necunoscutul căzu într'o adâncă reverie din care nu-l trezi decât zgomotul unui pahar spart lângă noi. Fiindcă din fire sunt curios, mă folosii de prilej ca să-l rog să-mi istorisească întâmplările sale, şi, după ce am apreciat cum se cuvine însuşirile Cointreaului iată ce-mi povesti:

— Oricât de curios ţi se va părea, aşa e: niciodată n'am izbutit să ajung la întâlnire. Pururi a trebuit să mi se întâmple câte ceva. Şi nu doară că visam să fiu un Cassanova, nu... dar... cum să-ţi spun?... îmi plac femeile şi aş fi voit să am câteva amintiri calde pentru iarna bătrâneţelor triste. E firesc, nu-i aşa?

— Desigur.

— Cu toate acestea n'am putut să am nici o aventură. Imi vine să cred că un duh răutăcios petrecea smulgându-mi fericirea tocmai când mă socoteam mai aproape de ea.

— Păreri!

— La început aşa mi-am zis şi eu, dar ai să vezi singur că azi am puţină dreptate.

Intâia oară, după manevre savante şi stăruinţi mai presus de orice răbdare, am reuşit să obţin o întâlnire dela o blondă pe care de multă vreme voiam s'o cuceresc. In ziua aceia m'am despărţit de croitor pe motiv că-şi bătuse joc de felul cum îmi călcase hainele, iar bărbierul, pentrucă o şuviţă de păr mi se părea că are intenţia să se abată dela linia fixată de pieptene, scăpă de mânia mea printr'o adevărată minune. In sfârşit, gata de plecare, îmi iau pardesiul pe braţ, mă uit încă odată în oglindă şi trecând prin faţa servitoarei mută de admiraţie, cobor scările fredonând o romanţă de iubire.

Era o primăvară cu soare vesel şi strălucitor. Nu era cald, dar nici răcoare. Aveam destulă vreme şi, mergând alene, admiram perechile din echipagiile care treceau spre şosea şi, în sinea mea, mă bucuram la gândul că şi eu, peste puţin timp, voi face parte din tagma celor pe care acum îi invidiam.

Deodată răsare înaintea mea un prieten vechiu, vestit pentru nebuniile sale de odinioară, care, îndată ce mă văzu, veni spre mine cu braţele întinse:

— Tu, măi?

— Eu!

— De când nu ne-am văzut!

Prietenul meu însă e o fiinţă deosebit de susceptibilă şi după câteva clipe observând că nu manifestam prea multă bucurie — îl ştiam lung la vorbă — se gândi să mă înveselească şi ca să mă desmorţească, îmi dădu doi pumni straşnici în coaste, strigându-mi:

— Viaţă, n'ai viaţă... Prea eşti posomorît! Trebue să te schimbi!

Fiindcă se apropia ceasul întâlnirii, m'am hotărît să-mi iau rămas bun şi, mângâindu-mi partea din trup care se încredinţase pe deplin că amicul meu posedă reale aptitudini de pugilist, i-am întins dreapta liberă, temându-mă ca fostul coleg de bancă să nu aibă şi alte însuşiri la fel de viguroase.

— Vrei să mă superi? Trebue să mergem să luăm ceva.

— Altădată, azi...

Dar el, fără să mă mai asculte, îmi făcu vânt într'o trăsură care, din nenorocire, trecea pe lângă noi, şi strigă birjarului numele unei cunoscute grădini de vară unde, zece minute mai târziu, furăm întâmpinaţi de chelneri transformaţi în jumătăţi de circonferinţe.

Aici se cade să mărturisesc că sunt o fire ciudată. Nu pot să refuz, oricât aşi voi de mult. Parcă un diavol îmi anihilează orice voinţă tocmai în clipa când am nevoe de mai multă tărie. Acum, deşi îmi spuneam mereu: „idiotule, gândeşte-te cine te-aşteaptă" m'am lăsat dus la Flora şi de acolo la teatru. Pe la mijlocul actului al doilea prietenul meu îmi zise:

— Ai să mă ierţi, dar am o întâlnire!

Acasă mi-am dat cu pumnii în cap, am spart un galeu, am rupt piciorul unui scaun, am certat servitoarea, dar — ce folos?

Dumnezeu voind să mă fericească — în intenţie, desigur — m'a făcut să leg prietenie strânsă cu purtătorul unor mustăţi stufoase, un om între două vârste, care — de altfel aceasta era singura lui însuşire — avea o nevastă delicioasă Or, într'o zi, bag de seamă că ochiadele mele n'au rămas fără ecou. Ba chiar crezui foarte uşor că locuinţa mea are destule atracţiuni care să răsplătească osteneala unei vizite.

Deci, pe la c..., toamna, o aşteptam cu toată casa plină de crizanteme. Număram minutele şi, cu fiecare clipă trecută, nerăbdarea creştea, iar fericirea îmi surâdea de tot mai de aproape. Mă gândeam la momentele suave pe care le voiu petrece în viitor şi începusem să-mi spun că, la urma urmei, viaţa merită să fie trăită. Un picioruş, desmierdat în gând, e egal cu o însemnată doză de optimism.

Cu un sfert de ceas mai 'nainte de ora fixată, aud soneria. Socotind că-i ea, am sărit dintr'odată cele patru trepte ale hall-ului şi am ajuns la uşă bucuros ca un licean care primeşte întâia femee. Dar, în locul graţioasei vizitatoare, în faţa ochilor mei uimiţi, se arătă amicul Dionis care-mi spuse încruntat:

— Ia-ţi demi-ul, că mergem.

— Cu neputinţă, aştept...

— N'aştepţi pe nimeni. E o afacere de onoare.

— Inţelege că...

— N'auzi? Vladian se bate. Suntem martorii lui.

— Şi nu se poate amâna?

— Eşti zmintit? Afacerile de onoare?

Ce puteam să fac? Lăsai două rânduri în care blestemam pe toţi prietenii din lumea întreagă şi, implorând-o să mă ierte, îmi exprimam nădejdea că am să vin mai înainte de a fi silită să se înapoeze acasă. O mai rugam, fiindcă plictiseala nu-i sfetnic bun, ca, în lipsa mea, să admire garsoniera împodobită în cinstea ei.

Discuţiile însă fură peste măsură de lungi şi furtunoase. Pe deasupra, Dienis birui, căci, printr'o savantă tangentă, înlătură eşirea pe teren şi, de bucurie, martorii făcură un chef, care dură până dimineaţa. Nu am putut să mă sustrag obligaţiei de vechiu prieten al lui Vladian — la chef au participat şi clienţii noştri — şi gândindu-mă că-i târziu, că acasă nu mă mai aşteaptă decât singurătatea, am rămas toată noaptea cu foştii inamici.

A doua zi, pe seară, eram pe Calea Victoriei. Mă întrebam prin ce aş putea drege ceiace, fără să vreau, stricasem, când cineva se înfipse atât de brusc în faţa mea că m'am lovit de el. Am ridicat ochii şi... am simţit că gulerul mi-e prea strâmt. Mă înăbuşeam. Magnific, ca un crunt zeu al răzbunării, înaintea mea răsărise cel căruia voisem să-i pun coarne şi ultimul pe care aşi fi dorit să-l întâlnesc.

— Hait, mi-am zis, de-acum s'a sfârşit cu mine.

— Bravo! Zi prieten d'ăştia îmi eşti!

Am îngheţat cu totul. Mustăţile lui, când e necăjit şi n'ai conştiinţa curată, sunt impresionante; iar statura-i de atlet capătă, dintr'odată, proporţii neverosimile. Făcând o sforţare, îngăimai:

— Te asigur că n'am... că adică... eu mă...

— Pe dracu! Nu mi-a spus...

— Iţi jur pe...

— Nu te mai ascunde. E trădare, ce mai încoace şi'ncolo?

Am amuţit. Mă vedeam străpuns de douăzeci de gloanţe şi, cu toate că nu o arătam, desaprobam cu deosebită silă bărbaţii care au rămas adepţii obiceiului barbar de a spăla în sângele amantului uşurinţele nevinovate ale soţiilor sglobii. Imi luasem rămas bun dela viaţă, când, răzbunătorul meu amic isbucni în hohote de râs şi bătându-mă pe umăr îmi zise:

— Aşa-i că ţi-am făcut-o?

— Cum adică?

— Să vă mai ţineţi de farse! Ştii ce mi-a spus Lala? Că ieri i-ai dat o întâlnire şi că pe viitor îţi închide uşa în nas

— Imi pare rău, eu nici...

— Păi puteam să cred una ca asta, când Manole mi-a spus că aţi fost la chef? Aşa agiamiu nu sunt. Prea-i cusută cu aţă albă.

Deşi întorsătura dramatică a aventurii oscila hotărît spre comedie, am socotit că e mai prudent să înlătur o nouă explicaţie şi m'am ferit să mai dau ochii cu ei.

Nu mult după aceia mă îndrăgostesc de stăpâna unor ochi negri şi nu m'am lăsat până n'am primit făgăduiala că va veni la... dar nu-i nevoe să ştii şi asta. Din nou iau o cravată şi o las, din nou meditez îndelung dacă trebue să aleg costumul gris perle sau pe cel beige. In ultimul moment mă hotărăsc şi plec.

Crezi poate că întâia experienţă nu mi-a folosit? Te înşeli. Fiindcă seara prietenii mei inundă toate străzile; mi-am zis că e mai bine să mă întâlnesc dimineaţa — ceiace şi făcui. Dar nu m'am mulţumit cu atâta. Ca să nu mi se recunoască silueta, mergeam adus de spate şi, pentru mai multă siguranţă, mi-am tras pălăria pe ochi, am ridicat gulerul paltonului şi am ocolit toate drumurile principale. Ba chiar, din exces de prudenţă, am trecut prin Cişmigiu care înainte de amiază, când nu se poate patina, e întotdeauna pustiu.

Tocmai mă felicitam de buna mea inspiraţie — făcusem trei sferturi din drum fără niciun accident — când, pe una din alei şi lângă mine, aud o voce femenină, cunoscută, răspunzând cu tărie unei voci bărbăteşti care, deasemenea, nu-mi era străină:

— Şi eu îţi spun că-i el!

Mi se păru că ar fi glasul Sabinei — sora unui prieten din copilărie — şi, îngrozit, o luai şi mai întins la picior.

— Adrian!

Mă făcui că nu aud şi-mi văzui de drum. Strigătul însă nu contenea. Câţiva pietoni se opriră întrebători. Unul, mai îndrăzneţ, îmi spuse: „sunteţi chemat". Se putea să nu întorc capul să mă uit? M'am întors şi — ah! afurisită slăbiciune — n'am ştiut să mă opresc la timp. Deşi-mi dădeam seama că fiecare minut trecut înseamnează pierderea pentru totdeauna a fiinţei dragi, m'am înapoiat din cale, mi-am scos pălăria şi am sărutat mâna, foarte frumoasă de altfel, pe care Sabina mi-o întinse cu vădită plăcere. Surâzându-mi, sora lui Virgil, spuse, cu satisfacţie, fratelui ei:

— Aşa-i că tot eu am avut dreptate?

Apoi mie, cu dojană:

— Frumos! Treci pe lângă noi şi te faci că nu ne vezi.

— Iertare! N'am observat... eram grăbit şi...

— Mofturi. Dar când te-am strigat?

— N'am înţeles. Credeam că...

— Lasă că te ştiu eu cine-mi eşti. Şi ce-i cu travestiul ăsta?

— Care?

Virgil se amestecă şi el.

— Gheboşat, cu pălăria trasă pe ochi — eşti ţăcnit? ce dracu ai?

— Sunt cam răcit... am...

— Atunci ar fi trebuit să stai în casă. Veşnic uşuratec! Odată ai s'o păţeşti, dar are să fie prea târziu.

— Nu-l mai certa. Lasă că are să vină cu noi şi la înapoere îi dăm un ceai fierbinte, spuse Sabina.

— Cum?

— Chiar am vrut să trecem să te luăm. Vrem să cumpărăm câte ceva de Crăciun — şi fiindcă te ştim om de gust... Mergi cu noi, nu-i aşa?

— Cu plăcere, dar...

— Merçi. Eşti foarte drăguţ. Acum lasă-ţi gulerul jos. Te îmbătrâneşte mult.

Şi, în loc să ajung lângă fiinţa dela care aşteptam fericirea, am umblat, cu Sabina şi cu Virgil, din magazin în magazin până târziu după amiază când am sosit acasă obosiţi şi încărcaţi de pachete.

Mi se ivi în cale o nouă aventură. In ziua aceia, pe câţiva prieteni cu sânge aprins i-am implorat să nu provoace pe nimeni la duel. Din toate părţile mi s'a răspuns cu hohote de râs şi am auzit adesea măgulirea stereotipă: „mi se pare că te-ai prostit"; dar nu le-am dat pace până nu mi-au făgăduit solemn că vor lăsa armele sângeroase să doarmă liniştite. Unor amici, pe care nu-i văzusem de mult şi mă temeam că m'aş putea împiedica de ei tocmai în momentul când aş fi dorit-o mai puţin, le-am trimes invitaţii pentru o seară anume. In felul acesta nădăjduiam că am să fiu stăpân pe timpul meu şi deci am să izbutesc să ajung la întâlnire.

Rămăseseră surorile prietenilor şi amicii pe care nu putusem să mi-i aduc aminte şi, ca să scap de ei, mi-am tocmit un cupeu. Iţi închipui că am avut o ideie bună? Tot aşa am crezut şi eu. Vei vedea însă că nici de data aceasta n'am nimerit-o.

(Continuare în pag. IV-a)

Am lăsat perdelele și am pornit spre... dar asta nu te interesează. Insă, după cinci minute de mers, mă pomenii că stau pe loc. Voiam să văd ce s'a întâmplat când cineva îmi deschide ușa atât de fără veste că era să plec după ea — evident, fără voe. Era un agent al forței publice.

— Ce-i?

— Vă rog să poftiți la Prefectură.

— Cum?

— N'ați respectat ordonanța.

— Ce ord...?

— Prin care se oprește călătoria cu perdelele lăsate la cupeuri.

Am zâmbit. Socotind că am priceput ce vrea, cu cel mai desăvârșit calm, îi întinsei o bancnotă. Te aștepți, să-mi fi făcut o plecăciune și să mă lase să plec? Te înșeli. Și aici am fost fără noroc, fiindcă fatalitatea mi-a pus în față pe unicul sergent care nu primește bacșiș. La Prefectură lucrurile s'au „lămurit" de minune, dar am ajuns prea târziu la întâlnire.

Nu mai aveam nici o iubire de viață. Mă obicinuisem chiar cu gândul sinuciderii. Dar, la Șosea, unde căutam un loc prielnic pentru o nestânjenită și grabnică apropiere de Dumnezeu, am întâlnit — împreună cu două din eroinele romanelor mele sentimentale din adolescență — pe femeia care trebuia să-mi fie fatală. Tustrele făcură haz de mohorîrea și nenorocirile mele, dar, cu toată tristețea și desgustul de viață, am observat ușor că cel mai frumos râs îl avea Alina, așa se numea necunoscuta.

Cine ar fi bănuit că ființa aceia veselă, frumoasă și sprintenă ca argintul viu, are să fie nenorocirea mea? Eu n'ași fi crezut-o, deși — uitând cu totul că voiam să plec într'o călătorie fără întoarcere — începusem să mă gândesc tot mai stăruitor la ochii ei pe care, nu știu dece, îmi făcea plăcere să-i găsesc fără seamăn de frumoși. Sfârșitul aventurii, mărturisesc cinstit, m'a surprins și pe mine.

Intr'o zi primesc o scrisoare parfumată în care mi se spunea că „o frumoasă și tânără doamnă, îndrăgostindu-se de mine și multele mele nenorociri, vrea să-mi dea o dovadă că fatalitatea poate să fie învinsă". Mi se cerea să fiu, la orele șase, în str. Magilor unde mă așteaptă o trăsură de casă. O singură condiție mi se punea: să nu fiu nerăbdător dacă „aceia care mă iubește" are să fie, un timp, mascată.

După cum ți-am mai spus, eu, din fire, sunt peste măsură de curios. Deși eram încredințat că la mijloc este o farsă, m'am hotărît să răspund invitației mai mult din dragoste pentru neprevăzut. Intr'adevăr, la locul indicat mă aștepta o trăsură. M'am urcat în ea și după ce am fost legat la ochi am pornit. Ajunși la destinație, o slujnică mă introduse într'o odae turcească și-mi spuse că „duduia" va veni îndată.

Incepusem să-mi pierd răbdarea, când o sonerie sună prelung și sinistru: apoi pași repezi, două țipete ascuțite, scurte și un glas furios. Imi părea rău că mă vârisem într'o aventură din care nu știam cum am să ies, când subreta intră speriată și-mi spuse că „Domnul" s'a înapoiat fără veste; că bănuește ceva; că a început să caute din odaie în odaie. Târându-mă într'o cameră întunecoasă și ajutându-mă să mă ascund într'un colț, după un dulap, se văita fără încetare:

— Doamne ferește! — Să nu vă găsească. — Cum e de gelos, cine știe ce se poate întâmpla!

Blestemam ușurința mea, când ușa odăii în care eram fu deschisă cu violență și bărbatul a cărui voce stridentă îmi era cât se poate de nesuferită — de unde trăsei concluzia că el trebue să fie respingător de vulgar — începu să scotocească pretutindeni fără să țină seamă de soția sa care, cu voce plângătoare, îl implora zadarnic:

— Mișule, ți s'a părut... fii cuminte... ne facem de râs în fața slugilor...

Spumegam. Ce poate să fie mai supărător ca un bărbat care se încăpățânează să caute în ciuda rugăminților nevestii sale pe amantul ascuns? Il uram din toată inima și cu o voluptate sălbatecă îi scorneam cât mai multe defecte. In sinea mea hotărîsem să nu mă împrietinesc niciodată cu el. Chiar dacă am avea aceleași convingeri politice și am frequenta acelaș club.

Ușile șifonierelor fură deschise și trântite cu necaz. Nu găsise nimic și ghiceam ușor că abia își stăpânește mânia. Ii doream un atac de apoplexie când în odaie răsună:

— Unde l-ai ascuns cucoană? Unde?

— Mișule dragă... astâmpără-te...

— Unde? Nu vrei să spui? Nu?

— Dacă...

— Destul! Acuma știu. Lasă-mă cucoană!

Mă gândeam la epitaful meu, când mobila care mă apărase până atunci fu dată într'o parte și... ține-te râs. Râdeau cu toții ca niște nebuni — dela simpaticul meu amic Negrea, el jucase pe bărbatul înșelat, până la servitoarea care-și ascunsese fața în șorț. Vioaia Alina, în mijlocul a trei prietine, făcea un haz nespus și, trăgându-mă de ureche, mă întreba mereu dacă lecția are să-mi slujască, dacă m'am săturat de berbantlâcuri. Singurul care sta posomorit și nu râdea eram eu.

Farsa ce mi se jucase fu trâmbițată pretutindeni și veselia prietinilor mei nu mai cunoscu margini. O vreme, purtai o ură de moarte măștii romanțioase care, spre a-mi mări mânia, îmi umbla mereu în cale. Cu timpul însă, vederea ei mă făcea tot mai fericit și într'o zi îi spusei că o iubesc. Ne căsătorirăm și, în biserică, după „Isaiia dănțuește", unul din amici, vrăjmaș neînfrânt al căsniciei, cunoscând dorul meu aprins de aventuri, îmi spuse la ureche, dar destul de tare ca să audă și alții:

— Ce zici? Mi se pare că, de data asta, ai ajuns la întâlnire!

CONSTANTIN PELMUȘ

Proteza „Dentară“
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară moderna
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Un turneu teatral românesc prin Ardeal în anul 1847

Despre o mișcare teatrală serioasă la Românii din Ardeal se poate vorbi abia după înființarea „Societății pentru crearea unui fond de teatru român", societate care a trăit prin intemeietorul ei, regretatul Iosif Vulcan, a vegetat după moartea lui, iar dela înfăptuirea idealului național încoace e îngropată în vravul unei arhive prăfuite.

In tot cuprinsul Ardealului și al părților ungurene această societate a aruncat sămânța avântului cultural-teatral. Sub patronajul ei, platonic uneori, iar alteori efectiv, grupe de diletanți înfiripate la repezeală jucau piesele lui Alexandri ori ale altor autori dramatici, dar mai ales vre-una din numeroasele lucrări originale și localizări ale lui Iosif Vulcan.

Mai ales vacanța de vară, când școlarii și studenții se găsiau pe la casele părintești, era a teatrului românesc, jucat în salele școalelor dela sate, în șuri și în pavilioane împodobite cu frunze de stejar. Scopul reprezentației era întotdeauna filantropic.

„Actorii" și „actrițele", — studenți, elevi, domnișoare abia eșite din internat, țărani și țărance, se mulțumeau cu laurii triumfului, cu îndelungatele și entuziastele ovații ale spectatorilor. Ii transporta în alte sfere convingerea că au făcut și ei ceva „pentru națiune".

Reprezentațiile teatrale erau urmate de „dans până în zori", așa apoi, se întâmpla câte-odată ca vre-un venerabil tată venit la teatru cu un cârd de fete să trateze pe studenții diletanți cu vre-un butoiu de bere. Era cazul mai rar când „artiștii" erau totuși, remunerați.

In anuarul pe care „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român" îl publica în preajma fiecărei adunări generale se înșirau toate reprezentațiile teatrale din anul trecut, chiar și cele școlare și chiar și cele din văgăunile munților. Au fost, în jumătatea a doua a secolului XIX epoce, când s'au organizat chiar și trupe de actori diletanți cari cutreerau Ardealul, dar despre acestea, cu altă ocaziune.

* * *

Incercarea cea dintâi de înjghebare a unui teatru românesc în Ardeal s'a făcut încă în anul 1833, când, un grup de teologi a dat mai multe reprezentații teatrale în refectorul seminarului din Blaj, jucând o piesă pastorală scrisă de Cipariu și piese cu roluri numai bărbătești, traduse la repezeală din limbi streine. In anii următori, trupele ungurești cari cutreerau orașele Ardealului aveau în repertoriul lor și câte-un vodevil românesc, rezervat mai ales Sibiului, Brașovului și Blajului.

In anul 1847 apoi, s'a chiar înființat o societate teatrală ambulantă, românească, patronată de un anume *Foti* din Seghedin, sârb după „Organul luminării" și grec după „Gazeta de Transilvania".

El însuși negustor, Foti a înjghebat „societatea" desigur condus de motive curat comerciale. Avea credința că Românii vor alerga ca la o nemai văzută minune la reprezentațiile românești ale societății, iar el se va îmbogăți tot ca prin minune.

Nu se poate ști cu siguranță dacă membrii „societății" erau în majoritate Români ori Unguri. Se știe numai, că erau bănățeni și că, numărul lor era șaisprezece, — „bărbați și dame". Uneori se spunea că aproape toți sunt Unguri, alteori, că cei mai mulți sunt Români. „Gazeta de Transilvania" în numărul său din 14 Martie scria : „Nu e adevărată vestea că cei mai mulți din actori ar fi de alt neam, ci din contra mai mulți sunt români, însă publicul n'are a ști de naționalitatea actorilor, ci are să pretindă joc bun și plăcut, pe câte se poate aștepta după împrejurări".

Cum a fost întâmpinată întreprinderea teatrală a sârbo-grecului Foti din partea presei românești de pe-atunci? Putem afirma: cu oarecare pesimism. „Organul luminării", crede, că, „un teatru românesc e întru adevăr o mare raritate și ar fi un vârtos ridicător al limbii și culturii românești. Dar oare, acea societate ce acum dă aici (cităm dintr'o corespondență dela Sibiu) reprezentări în această limbă fi-va în stare o așa grea întreprindere a prepara, sau oare, actorii mai peste tot streini, de altă naționalitate, chemați sunt a se cuprinde cu așa problemă, ne e îndoială".

Pesimismul nu era cu totul neîndreptățit. In „Gazeta de Transilvania" din 6 Martie se publică o mică scrisoare din Sibiu, în care se spun următoarele: „Aici, societatea actorilor români veniți din Banat, mestecați cu câtiva Unguri, dete până acum vre-o trei reprezentații și avu public mare, dar Siebenbürger Bote la Nr. 10 o critică aspru, zicând că deși câtiva mădulari ar fi harnici și deștepți, însă rolele le-ar fi învățat rău, bucățile pe cari le joacă ar fi traduse și mai rău, într'o limbă neînțeleasă, jargon (desigur bănățenesc. N. A.), că unii actori ar striga prea tare, iar *o actriță ar fi stat întoarsă cu dosul către public* ș. a. Societatea va veni și la d-voastre, veți vedea atunci, dacă ea merită sau nu acea critică".

O critică destul de aspră face reprezentațiilor dela Sibiu și „Organul luminării", dar în acelaș timp binevoitoare. Ingâmfații Sași voiau cu orice preț să scoată la iveală superioritatea artei germane față de cea românească, românii însă luau în considerare împrejurarea că arta lor nu e nici măcar în leagăn, ci în fașe. La cele dintâi reprezentări dela Sibiu s'au jucat „Cușma înrăitoare", dramă magică după Shikauder, în fața unei „case de adunare" îndesat pline, — apoi „Preciosa", la representarea căreia „casa de adunare" a fost „foarte plină". Corespondentul dela Sibiu al O. L. afirmă că „bucata (care din două? N. A.) nu se păru a fi destul de bine studiată, așa încât pentru talentele unor actori, precum dd. Bologh, Vente, *Boxa* și *Gyurman*, — și d-nele Rosalia și Bologh, care întru alte împrejurări neîndoit mult meritoriu pot să facă, prea lesne ne-am înșela a da o judecată prea stinsă poate, și nedreaptă".

Foaia din Blaj a primit dela Sibiu și o altă corespondență, mult mai binevoitoare „societății" teatrale, , pe care o publică în acelaș număr. Apariția „Thaliei Române" pe plaiurile Sibiului în această corespondență e prezentată ca un fenomen „în toată țara ne mai auzit". Românii sibieni alergară cu mic cu mare să vadă această minune, dorința multora rămase însă deșartă, căci biletele se vândură toate, cu o zi mai înainte. „La premieră au jucat bine Macarie pescarul (Bologh), muierea (madam Iakob) Sofronie, fiul principelui (Szeretsi) Zenonida, fiica magului (madame Rosalia), iar ceialalți, de suferit".

Mult mai reușite au fost celelalte trei reprezentări : „Prețiosa, fiica țiganului", — „Eliseu" și „Soldatul fugit". Intre actorii cari au debutat în aceste piese cel mai însemnat e *Manyul* (român), — „carele și după jocul și după istețimea împreună cu cultura lui merită toată lauda". Corespondentul mai adaogă, că „academia", (adică, școala din care au ieșit, conservatorul) acestor actori e Lugojul și că cea mai mare parte din ei sunt Unguri, precum se cunoaște și de pe vorbă, pronunțând așa ca Ungurii". Dela Sibiu, ei vor pleca la Făgăraș și Brașov, apoi vor trece în țara românească.

Sosind la Brașov, „Gazeta de Transilvania" le face o destul de bună primire. Combate pe corespondentul „Organului Luminării", afirmând, cum am arătat mai sus, că cei mai mulți actori sunt români.

Nu se știe dacă „societatea" a trecut și pe la Blaj. Probabil, n'a trecut, acolo erau doar marele Cipariu, Bărnuțiu, Pumnul și alții, oameni cu adevărat simț critic. A fost cercetat Blajul și în acel an, ca și în alții, de fiii Thaliei, dar în forma unei trupe ungurești, care s'a „produs" cu 14 bucăți, între cari și două în limba română. Dacă Organul Luminării" încrestează ivirea acestei trupe pe malurile celor două Târnave, o face de dragul lui *Szirkei*, ungur crescut în București, care „cu tot accentul încântătoriu al patriei sale" (Muntenia), a declamat câteva poezii lirice în limba română. Despre rezultatele morale și materiale înregistrate de această trupă „Organul Luminării" scrie numai atâta, că — „făcu tot ce îi iertă nefavoritoarele împrejurări ale locului", și cât numai poate să pretindă micul Blaj.

Nu suntem în măsură să cunoaștem toate orășelele și orașele ardelene cutrierate de „societatea teatrală" patronată de Foti. Știm numai, că a mai fost și la Orăștie și că în urmă s'a reîntors la Sibiu, unde s'a desființat. Comentând producțiunile dela Orăștie, — corespondentul „Organului Luminării" ne spune, că „era bucurie a auzi, cum un popor apăsat, uitat, o națiune care nu avusese un trecut așa strălucit, se repede curățindu-și limba națională de stilul culinar, a și-o forma într'o limbă literară, poetică și convențională, și cum se repede, îmbrățișând idea civilizațiunei a toată lumea, a ne arăta, cum că ei se deșteptară. Mulțumită și laudă acestor aleși, cari cu fapta și cu pana influesc (sic) spre cultivarea spiritului comun". Sărmani Români, doritori de-a se vedea pe-o treaptă cu celelalte națiuni, ori cel puțin pe drumul civilizaiței ! Se bucurau de ori-ce manifestare a sufletului românesc, ori-cât de neînsemnată ar fi fost ! In dorința lor de a-și vedea neamul ridicat, ei ar fi primit cu furtuni de aplauze chiar și vre-o trupă de acrobați români, ori de căutători în palmă, cu un cuvânt, ori-ce manifestare a existenței naționale !

Cu toate aceste, gazetele noastre de-atunci au cunoscut, se vede, valoarea reală a debuturilor societății teatrale. Dacă turneul „societății" lui Foti ar fi fost un adevărat „eveniment cultural", desigur am citi dări de seamă despre toate reprezentațiile ori, cel puțin, o dare de seamă sumară, în care să se amintească toate orașele și orășelele cercetate, stăruindu-se asupra felului cum teatrul românesc a fost primit din partea publicului. Am văzut, la ce proporții se reduce cronica teatrală a gazetelor românești din Ardeal pe urma turneului de aproape șase luni a trupei lui Foti.

Gheorghe Barițiu a încercat să convingă pe „directeur"-ul ungur al societății despre necesitatea unor îmbunătățiri în scopul unui mai bun rezultat moral. I-a oferit câteva bucăți bine traduse, unele chiar tipărite, mult mai bune decât cele din repertoriul „societății" și mult mai conforme trebuințelor publicului, dar, a fost brusc refuzat. Nu e mirare. Directorul teatrului era condus numai de interese materiale, el nu era în stare să cunoască sufletul unui Gheorghe Barițiu. Studierea unor noui piese și repetițiile reclamau noui cheltueli.

Când societatea teatrală s'a mai întors odată la Sibiu, a găsit o lume schimbată, oameni, ceva mai pretențioși, cari înțelegeau că de dragul unui ideal, oricât de sublim, ei nu sunt datori să mistuie tot cea-ce li se dă. Cu toate că repertoriul a fost îmbogățit cu piesa românească originală „Cuconul Iordache", numărul participanților la reprezentații scădea mereu, sălile nu mai erau pline. Atunci, cum ne spune Gazeta din 13 Octombrie, actorii unguri ai trupei recurseră la calomnie. Plângându-se asupra „apatiei române" aceștia făceau antiteze între Români și alte nații". Un Român, „scandalizat de aceste calomnii", le făcu propunerea să prefacă societatea din română în maghiară și să-și încerce în acest chip norocul.

Propunerea fu primită. Rezultatul? Ni-l spune „Gazeta" :

S'a jucat o bucată maghiară dela care venitul curat fu pe acea seară 51 cruceri a. c. (valută convențională). Se publică a doua, câștig nimic, daună însemnată, când din contră în câteva din vre-o douăsprezece reprezentații române, din cari o parte erau repetite, teatrul fu plin, și chiar la cele din urmă și mai batjocorite societatea tot avu câștiguri curate, deși nu pe atâta, pe cât îi cereau trebuințele nesocotite."

Apoi societatea s'a desființat total. Foti plăti datoriile, vre-o 14 mii florini, iar dintre actori, unii s'au înrolat la trupe veritabil maghiare, iar alții și-au găsit alte ocupații, mai rentabile. „Acesta e rezultatul unei întreprinderi oarbe, nesocotite, — spune „Gazeta", — măcar de ar servi și altora spre învățătură, că *de un public compact, care știe românește, fără pericol propriu nu-și poate bate joc*".

Intr'un articol, „Organul Luminării" ne dă și unele prețioase amănunte, prezentând pe actori ca pe niște simpli aventurieri și excepționând moralitatea lor. Vorbind despre piesa „Răscoală în Serail", acuză pe traducător că „de cele mai multe ori nu este armonie între moralitatea piesei șu frumusețea ei estetică".

Ni-se arată apoi cauza dezastrului moral, care este următoarea: „Poezia teatrală românească fiind cu totul nouă, unde se publică producerea se adună cu grămada publicul cult și ordinar și cel necult, pentrucă se va produce „Soldatul fugit" la început, o bucată bună, ci după aceea apar la scenă niște nimicuri, pe cari omul nu le dorește". Lui Foti îi dă sfatul, că de cumva îi va mai trăsni prin cap să aducă jertfe pe altarul „Thaliei române" să se îngrijească de traduceri bune și să-și aleagă alți oameni, cari să înțeleagă că *„arta teatrală"* ca și altele *este de-a se propaga nu numai prin cuvinte, ci și cu exemplul.*

Cauza dezastrului material a fost reaua credință a actorilor, respectiv a administrației societății.

„Teatraliștii pretutindeni, — ne spune „Organul Luminării", — mai totdeauna avură casă plină, precum nu s'a mai văzut". Ei totuși. zicând pretutindeni că „scăpătară și că n'au eșit nici spesele, își lăsară uneltele în cârciumi și scriseră lui Foti să-i răscumpere. A fost un neadevăr, pentrucă ei — „nu scăpătară". Când cu reprezentarea „Soldatului fugit" au încasat 150 florini, sumă uriașă pentru acele vremi, dar în condică au scris numai 70 florini. Așa, nu e mirare, că patronul s'a dat peste cap. Insfârșit, un bun sfat pentru actori: — „D-voastră, bunii mei teatraliști, vă spuneam numai, cumcă dacă nu știți și nu voiți a răspunde îndatoririi, să vă luați în mână pușca ori sapa".

Așa s'a lichidat întreprinderea teatrală, (ca să nu-i zicem aventură) a sârbo-grecului Foti. Așa s'au spulberat și visurile lui de-a trece munții și de-a câștiga în afară de laurii biruinței și mulțime de parale.

Cu toate acestea nu putem afirma că „societatea teatrală" patronată de Foti, așa aventuroasă cum era, nu și-a avut importanța ei din alt punct de vedere. Turneul ei s'a făcut în ajunul deșteptării naționale, când vântul libertății începuse a bate din toate părțile .Reprezentațiile teatrale au fost un prilej de întrunire a Românilor din toate straturile sociale, prilej de admirare a frumuseței graiului românesc, oricât de schimonosit era redat din partea unor „actori".

Dacă Românii, cari împinși de porunca sentimentului național și a mândriei naționale alergau să vadă ne mai văzuta minune, au rămas decepționați, s'au ales totuși cu dorința de a munci din toate puterile pentru înaintarea în cultură. Ei n'au avut fericirea să vadă adevăratul teatru românesc, dar, în sufletele lor a răsărit dorința de a-l pregăti pentru urmași.

SEPTIMIU POPA

Troia, Capitala Atlantidei

Atlantida lui Platon, Troia omerică și Troia istorică

Nu de mult, istoricul și arheologul german. Doerpfeld, transportase în studiile sale, Itaca omerică în Leucadia zilelor noastre. Iată, de data aceasta, mai mult : dr. Albert Hermann, profesor la Universitatea din Berlin, răstoarnă pe de-a'ntregul cunoștințele noastre despre antica Troie. Nu știm dacă această nouă teză este din domeniul fanteziei ; specialiștii au încă odată chemarea să răspundă. In tot cazul, teza Hermann fiind surprinzător de nouă, o înfățișem aci, după un comentariu al unei gazete grecești.

Credința că Troia. „Iliadei" lui Homer este situată în unghiul de nord-est al Asiei Mici este, spune dr. Herman, atât de adânc înrădăcinată în cunoștința umană încât ar putea părea un sacrilegiu, faptul de a sugera că această Troie era, în realitate situată pe coasta septentrională a Africei, nu departe de reședința istorică a Cartaginei. Și totuși există multe probabilități asupra acestui punct de vedere, pe care profesorul Hermann îl desfășoară în mai multe studii publicate în „Morning Post".

Referindu-se mai întâi la poziția pe care o ocupa Atlantida, despre care amintește Platon, Hermann spune că s'au neglijat două considerațiuni. Acei cari adoptă concepțiunea lui Platon pentru a determina locul acestui imperiu dispărut, au neglijat faptul că tradiția căreia se datorește fixarea acestui loc, merge până la o epocă în care orizontul geografic al Grecilor era mult mai mărginit decât în timpul lui Platon. Trebue apoi să notăm că popoarele vechi puteau foarte ușor să confunde numirile orașelor situate pe hotarele (sau dincolo de ele) cunoștințelor lor geografice. Pe măsură ce-și întindeau orizontul erau înclinați să transporte cu ei numirile asociate în mod tradițional de punctele care se găseau la limitele cele mai îndepărtate ale cunoștințelor lor geografice.

Dacă luăm în considerație acestea și dacă vom compara relațiunile geografice grecești, între ele și cu acele ale popoarelor orientale, vom găsi că Atlantida n'are nici o legătură cu oceanul nostru, de azi, Atlantic, dar că această țară era situată în nordul Africei, mai exact în Sirta Mică, după cum a arătat, cel dintâi, profesorul Borchardt din Muenchen.

Atlas, ca munte, și-a schimbat de două ori locul în America, după geografia greacă, și un Atlas mai vechiu încă nu era un munte, ci un popor puternic care locuia aproape de Sirta Mică. De atunci Atlas și Atlanții însemnau unul și acelaș lucru și marea Atlantică aparținea, în mod originar, acestor regiuni, o transformare similară de nume prezentându-se deasemenea în cazul coloanelor lui Hercules, care erau la început situate în Sirta Mică și apoi transferate în strâmtoarea Gibraltar.

Intelegem ușor că faptul acesta a modificat complect concepția grecilor asupra Occidentului. Dacă, în consecință, modificăm sau îndreptăm aceleași „povestiri", găsim că „marea Atlantică", care, după Platon, se lega de mare printr'un canal, nu era de fapt decât Shott-el-Djérid de astăzi. Aceasta nu este azi decât o mlaștină sărată, separată de Sirta Mică printr'o ridicătură de pământ de aproape 13 mile. Cercetări geologice și topografice, făcute de o expedițiune franceză, duc însă la concluzia că această gradată ridicare a terenului s'a produs într'o epocă istorică, și că Shott-et-Djérid era, la început, un braț de mare. Ne putem deci ușor imagina că un oraș de lagune, o Veneție africană, era clădit pe vechiul ei estuar.

Când spune Platon că Atlantida era situată în dosul coloanelor lui Hercules, el înțelege înapoia Sirtei Mici. Când adaogă că era tot atât de mare cât Asia cu Libia împreună (cât se cunoștea atunci din Asia), el se raportă la întreg imperiul situat, la nord-estul Africei, ce se întindea până în sudul Spaniei. El vorbește de capitala acestui imperiu ca fiind așezată pe canalul ce ducea la „Marea Atlantică", pe care foarte just o compară cu un braț de mare. Ne putem da seamă astfel cum acest oraș, în centrul căruia se ridica sanctuarul lui Poseidon, după cum o știa și Herodot, putea foarte bine să fie o cetate înconjurată din trei părți de apă. Fără îndoială că numai această insulă a Atlantei, și nu întreg ținutul, a fost înecată de cutremur în marea Atlantică. Catastrofa aceasta nu s'a întâmplat pe la anul 5600 înaintea erei noastre, cum o credea Platon, ci pe la 1200, la o epocă în care Egiptul suferea aspre atacuri din partea Libienilor și din partea așa zișilor „oameni ai mărei".

Combinând acest fapt cu povestirea lui Platon, putem conchide că agresorii erau rasele ce locuiau țara și marea Atlanților. Ceeace totuși a constituit un mister a fost asertiunea lui Platon că orașul Atlantidei era asediat în acelaș timp de Greci, dintre cari foarte mulți au pierit cu cetatea împreună, în catastrofa sismică. Acest răsboiu, după părerea profesorului Hermann, nu este altul decât răsboiul Troiei.

După ultimele cercetări ale exploratorului homeric Erich Bethe, se născu o îndoială, care merge crescând : cetatea Hissarlik, distrusă către anul 1200 înaintea erei noastre, era ea oare cu adevărat Troia omerică ? sau Troia istorică ? Totul tinde mai degrabă a fi probat că Homer însuși a transpus scena răsboiului către Hellespont.

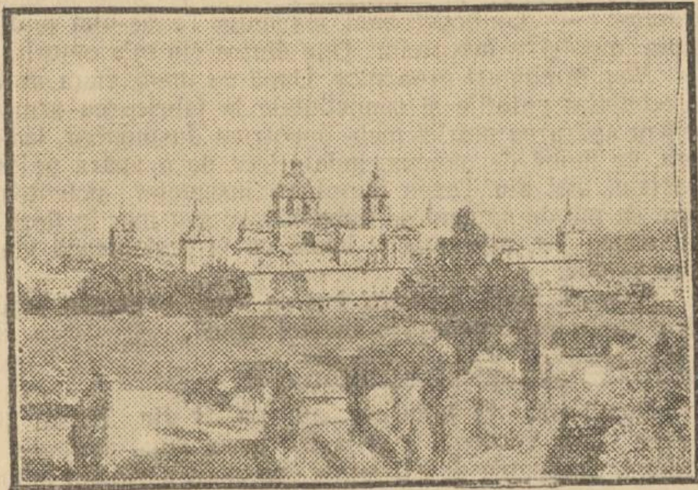
Dacă deci Troia a fost realmente cetatea lui Poseidon în Atlantida, atunci răsboiul Troiei n'a fost numai o expediție de jaf în contra unei citadele ducale, ci un adevărat răsboiu de moarte între două mari popoare, răsboiu care s'a sfârșit, brusc, printr'un cutremur de pământ. G. B.

Pentru tot ce privește „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărți, informații, etc. a se adresa la redacție numai Joi, Vineri și Sâmbătă între orele 5—6.

El Escorial

Locuri demne de văzut — atrăgătoare prin pitorescul naturii, interesante prin valoarea lor istorică sau artistică — nu se găsesc în vecinătatea apropiată a Madridului. Şi dacă se găseşte, la mică distanţă, Toledo, el n'ar putea fi socotit un oarecare „vorort", recreator totodată pentru citadinii Capitalei spaniole prin natura şi clima lui, ci un centru de bogată şi sbuciumată viaţă în trecutul peninsulei, însemnat prin sine şi străbătând prin toate veacurile până la noi — se înţelege că nu dela Adam cum pretinde tradiţia... Filip II, după ce a ales de capitală Spaniei curăţate de Mauri modestul târguşor arab de odinioară *Madjrith* de pe foarte modestul Manzanares, mai avea nevoe de o reşedinţă de vară şi în genere de un loc de recreaţie şi reculegere în afară de Madrid, într'un colţ de natură mai atrăgător şi mai prielnic din Meseta pennisulei.

Pe lângă destinaţia de reşedinţă de vară, Escorialul mai avea să fie mănăstire şi necropolă regală. După numele *escoria* (al zgurii de fier ce s'a găsit amestecată printre stânci, pe locul unde avea să se clădească) Escorialul a fost ridicat în amintirea victoriei repurtată la Saint-Quentin asupra Francezilor. O clădire masivă dreptunghiulară, în stil neo-clasic, în patru aripi de câte 200 şi 160 m., cu 3 şi 4 etaje, cu patru turnuri unghiulare, o mănăstire cu 7 cupole, 16 curţi interioare şi o mare biserică în mijloc, trup cu întregul: mănăstirea *San-Lorenzo* a Augustinilor cu mormântul lui Filip...

Mănăstirea

Azi se mai adăposteşte acolo o şcoală, iar restul (căci sunt 1600 încăperi in total !...) il străjueşte singură umbra şi o legiune de călugări de prisos. Aşezată imediat la poalele şirului Guadarama, care se ridică aproape drept şi care-şi anunţă închegarea lui granitică încă de jos prin blocuri uriaşe svârlite pe pantă, ba chiar de aproape de Madrid — căci ogoarele, luncile şi pădurile de măslini sunt sparte pe-alocuri de erupţiile adâncului granitic — mănăstirea lui *Filipe segundo* (adică... a vestiţilor arhitecţi *Juan Bautista de Toledo* şi *Juan de Herrera)* prin granitul ei sur şi uriaşele ei proporţii, pare crescută, parte integrantă, din natura sălbatecă sură şi aspră a munţilor pleşuvi. Biserica patrată, baricadată în această grea massă de zidărie, îşi ridică până la aproape 100 m. cupola ei închegată numai din blocuri prismatice de granit şi e sprijinită pe patru uriaşe coloane de câte 30 m. circonferenţă — totul în blocuri de granit suprapuse.

Opera arhitectonică închegată în natura aspră a Guadaramei şi construită numai din piatra ei sură era, prin simplitatea şi severitatea recomandate de Filip, menită să corespundă caracterului de necropolă şi mănăstire, unde spiritul putea fi îndemnat la meditaţii asupra zădărniciei celor pământeşti... Având ca adaos la una din laturile dreptunghiului altarul principal şi palatul regelui aşa ca să închipue, faţă de întreg, mânerul grătarului pe care a suferit martiriul San-Lorenzo (al zilei dela Saint Quentin), Escorialul este străbătut prin mijloc, în prelungirea altarului principal, de biserică lui monumentală şi apoi de Curtea Regilor (ai *bibliei,* imortalizaţi chiar în câteva statui), din care se intră în biserică şi în care se intra prin poarta lui principală... Această poartă sau, mai bine zis, *faţadă,* este alcătuită din două rânduri de coloane alipite peretelui, 8 toscane jos şi 4 ionice sus, iar între coloanele de sus într'o nişă statua Sf. Laurenţiu în piatră având capul şi mânile de marmoră.

El Escorial · San Lorenzo

Capila mayor (altarul principal) are la stânga apartamentul reginei, la dreapta al regelui Filip, iar sub altar e panteonul regilor, un cavou, o cameră în sub-sol, slab luminată, de formă octogonală, cu latura în lungimea obişnuită a unui sicriu. Aici, unul deasupra altuia, zac, în rafturi suprapuse, 26 sicrie pe care se distinge în lumina vagă şi numele lui Carol V, al lui Filip II, ctitorul, al Isabelei... Un panteon deosebit al Infanţilor e la parter.

Apartamentul privat al lui Filip în care se intră printr'o scară cu un aspect de temniţă şi care răspunde în altarul principal, era locuit de regele sumbru şi mistic pentru ceasurile lui de reculegere întru Domnul... Intra acolo nu ca suveran, ci ca monah într'o locuinţă de aspect şi simplitate monahală: două odăi care răspund în altar, aşa că chiar din pat, bolnav, monarhul putea să vadă şi să asculte serviciul religios. Intre pereţii, toţi albi, se păstrează, în afară de fotoliul pe care regele a închis ochii, încă alte câteva scaune, o lampă, un glob ceresc, călimară, carte de rugăciune, un taburet de campanie (încă unul al ducelui de Alba) şi un scaun în formă de X al lui Carol V... In apartamentul reginei se mai păstrează şi lectica pe care, în anii bătrâneţii lui neputincioase regele Filip era purtat, dus până sus la stânca de pe care de atâtea ori privise panorama din vale şi care se chiamă şi azi *Scaunul lui Filip II*...

In altarul principal, în altele mai mici, în sala capitulară, în încăperile mănăstirii propriu zise, în palatul regal dai cu ochii de tablouri cu sfinţi, cu scene religioase şi profane ale maeştrilor cunoscuţi spanioli şi străini ca: *Velazquez, Greco, Ribera, Tiziano, Van der Veyden, Tintoretto, Rubens, Veronese, Giordano, Goya...* Nu mai vorbesc de tapiţeriile în care e aşa de bogat Escorialul şi cari dau viaţă atâtor încăperi ale lui. O bogată şi veche bibliotecă, majoritatea în limba Renaşterii şi chiar în arabă, ocupă o lungă sală monumentală de lângă Curtea Regilor *(Patio de los Reyes).*

Şi dacă te înapoezi la gară prin *Jardins del Principe* (cit: Hardins del Printhipe) în drum, aproape de gară, îţi atrage atenţia *Casita del Principe,* pavilionul lui Carol IV, fiu al lui Carol III şi rege mai târziu — un „Mic Trianon" foarte mic, graţios, de stil neo-clasic numai parter, cu un portic la intrare. Are o singură sală mai mare la intrare şi câteva mai mici, toate cu plafoane în boltă, decorate prin reliefuri în culori albe şi aurite, pe un fond imitând porţelanul, cu pereţii tapetaţi în mătase ori pânze de pictori întâlniţi la escorial, o *sală a porcelanurilor* (îmbrăcată cu tablouri şi scene în baso-relief de cea mai fină sculptură în porcelan) în sfârşit pretutindeni migăloase broderii şi gobelinuri, pe cari atâtea sute de iscusiţi muritori anonimi şi-au scurs luminile ochilor.

Escorialul, deşi înfăţişează abia câteva momente învecinate din istoria Spaniei şi din producţia ei artistică — ori poate tocmai de aceea — îţi lasă o puternică impresie a acelei vremi; şi, ieşind, te simţi cu parfumul ei rămas în suflet.

Altitudinea de 1000 metri, vegetaţia mai bogată şi răcoarea muntelui atrăgând acolo numeroşi vilegiaturişti statornici şi încă mai mulţi escursionişti veniţi în special sărbătoarea, din Madrid, să schimbe aerul şi locul, fac din Escorial şi o însemnată staţiune climaterică. Aşa că voiajorul străin — ca şi cursiştii Centrului de studii istorice — se poate alege cu două satisfacţii ce se întregesc de minune.

ROMULUS CIOFLEC

Noţiuni

Caisele se lucrează ca oamenii, cu oasele pe dinlăuntru.

* * *

Caisele care cad din pom se fac toamna pepeni galbeni şi nasturii care cad iarna dela palton se fac vara caise, ca mărgelele care se fac coacăză. Cine-şi pierde nasturii îi găseşte la anul în pom.

* * *

Dacă le scoţi sâmburii şi-i pui în răsadniţă, ies portocale. Sau: cum se face o societate pe acţiuni cu 2 miliarde capital.

Este cu putinţă ca la urmă să iasă petrol.

* * *

Un om care nu a mai văzut caise a mâncat două kilograme cu sâmburi cu tot. O să credeţi că mai trăeşte. Mai bine să nici nu vorbim.

* * *

Scamatorie de societate : lanţul infinit sau roata care se învârteşte.

Pui un sâmbure în pământ şi dă din el un pom şi dă o caisă. Unde e sâmburele? Prost eşti: în caisă.

Ca să râzi, trebue să aştepţi patru ani, până la prima recoltă. Insă iese la fel, de câte ori repeţi.

* * *

Pân'acum nu ne-am servit de ciocan. Dacă iei un ciocan şi dacă iei un sâmbure de caisă şi-l spargi, găseşti migdale. Ca să găseşti însă migdale cu ciocanul este nevoie să loveşti încet, nici încet de tot nici tare de tot, ci mijlociu ca în toate acţiunile bune şi recomandabile. Dacă dai prea tare nu mai găseşti nimic ; ceiace este contrariu scopului de a găsi migdale.

* * *

Americanii au inventat orişice. Acum şi-au pus de gând să distrugă cultura caiselor din Europa, vânzând consumatorilor exclusiv caisele lor, din California. In fiece caisă cumpărătorul va găsi în loc de sâmbure un ceasornic de buzunar, întors la momentul oportun şi care va începe să funcţioneze îndată ce dă de aer.

* * *

Acesta e numai un început. Pe viitor, interiorul caiselor, piersicelor şi prunelor va fi variat. Procedaţi cu băgare de seamă pentru cazul când surpriza va consista dintr'o lamă de ras. Este bine ca fructele în loc să fie muşcate cu gura, să treacă întâi printr'un aparat de buzunar.

De altfel, Americanii au şi ajuns să deosebească interiorul cu ochiul, ca la ouă. E de ajuns să aprinzi un chibrit.

* * *

Cel dintâi rezultat în drumul penibil al caiselor cu ceasornic s'a obţinut la Philadelphia, inventându-se sămânţa de ceasornic, care se îngroapă odată cu sâmburele de caisă, în teren preparat convenabil. O sămânţă de ceasornic se deosebeşte cu urechia, după un slab tictac.

* * *

Sunt seminţe după calitate, sămânţă de argint, de nickel şi de tombac — şi sămânţă de jucărie, după ceasornicul care doreşti să fie intercalat în horticultura industrială.

Ceasornicul de jucărie stă şi nu umblă niciodată, ca şi sămânţa lui. Se distribue de preferinţă persoanelor care stăpânesc teoria că încă nu a venit ceasul şi Miniştrilor dintr'un guvern care nu ar vrea să demisioneze.

* * *

Cum se va asigura însă naşterea ceasornicului în caişii care de-acum sunt caişi bătrâni ?

Nici nu se poate procedeu mai simplu : se udă rădăcina cu apă de ceasornic. Dar cum se obţine apa de ceasornic ?

In două feluri. Unii pisează ceasornicele obţinute prin sămânţă, în piuă, cu apă de ploaie : un ceasornic la 10 litri. Alţii, lasă apele să treacă pe dedesubtul unui ceas, reflectat în gârlă. Apa trece şi ceasornicul rămâne.

Europa e plină, fără să ştie, de cele mai bune ape de ceasornic : turlele orologiilor medievale odihnite în fluvii şi lacuri obscure.

Rezultatul e acelaş.

T. ARGHEZI

Dragoste de altă dată

III
Tâlharul Burticală

Intr'o Duminică după Paşti, lucrătorii din pădurea Oiasca, erau adunaţi în bătătura lui Sandu, din mâna căruia primiau pe rând, plata muncii pe o lună în pădure.

Ca de fiecare dată, preţuirea megea încet, deoarece trebuia să lămurească fiecăruia în parte câţi metri cubi de lemn pentru foc au spintecat şi stivuit, câte sferturi de stânjeni de crăci pentru mangal au clădit sau câte mii de bucăţi de ulucă au cioplit. In urmă, din suma cuvenită se trăgea fiecăruia ce a mâncat şi băut la cantină. Ţăranul, aprig la muncă, era încet la socoteală, pe care — mai ales pe atunci, — nu prea avea timp să şi-o apropie.

In ziua aceia, Constantin Profiran aştepta răbdător să-i vie rândul. Rezemat de prispa casei, desluşea pe câte un nevolnic cum să-şi socotească munca. Soarele trecuse de nămiezi cu o suliţă, iar fetele şi nevestele împânzeau potecile spre cârciuma lui Manole, unde se depăna hora în zile de sărbătoare.

Pe la o vreme văzu pe frate-său şi pe Zoe, părăsind ograda lor din faţă şi îndreptându-se spre horă. Soarele le bătea din plin obrajii, făcând să sclipească ducaţii din salbă, mişcaţi de neastâmpărul pieptului.

De alte dăţi cumnată-sa îşi îndemna bărbatul s'o ducă fie la Argeş fie la Cerbureni pela neamuri, numai să nu se întâlnească cu flăcăul şi să nu mai audă pe cutare mamă sau bunică, rugând-o să pue o vorbă bună pe lângă Constantin ca să le împeţească fata ori nepoata.

In Duminica aceia, Iancu n'a pornit din sat, pentrucă ştia de la Sandu că oamenii vor primi bani şi voia să-i strângă în chingi, ca să mai împlinească din multele datorii.

Mai fiecare lucrător, cum îşi primea dreptul lui, se îndrepta spre cârciumă, ca să facă dever şi lui Manole. De altfel, şi plata lucrului în zi de sărbătoare era cu tâlc întocmită între cârciumar şi Sandu, ca o bună parte din bani să rămână în tejgheaua prăvăliaşului, prepus boeresc.

Dar tocmai pentru aceiaş sărbătoare mai făcuse o socoteală cam la fel, dar mai bogată, şi Dumitru Burticală, lingurar din Muşeteştii de peste muche, slobozit de-aproape un an din ocna unde ispăşise omorul muierii lui. Volnic, cu un lat de mână mai săltat decât Constantin, subţire, dar vânjos, se întărise şi mai mult la tăiatul sării, jos, în Ocnă.

Era hâd la faţa smolită cu părul vâlvoi pe fruntea mică, cu ochii bulbucaţi, tărcaţi, cu vine roşii şi încărcaţi cu tot răul din suflet. Gura fără dinţi, risipiţi de pumnii paznicilor, semăna, deschisă de rânjet sau surâs, cu întunecata gură a salinii în care şi-a târît păcatul atâţi amar de ani.

Calea lui spre Argeş era prin Cerbureni, aşa că dela ispăşirea osândei n'a avut drum prin Oieşti, unde, dealtfel, oameni chiaburi erau puţini.

Poposind într'un rând în Cerbureni, ocnaşul şi-a adus aminte de Zoe, care fusese o copilă tare frumoasă şi aşa, într'o doară, a întrebat de dânsa. Şi află toate. Fără lescaie, fără lucru, deoarece toţi îl ocoleau, înrăit şi pătimaş îşi făuri repede planul.

Pe atunci erau mai puţini jandarmi prin sate şi oamenii mai paşnici. De aceia poate şi şeful postului din Oieşti lipsea, dus cu femeia lui la o petrecere. Se vede că Burticală cunoştea amănuntul acesta şi îndemnat de împrejurarea prielnică, s'a strecurat tiptil spre post, dincolo de apa Argeşului. Acolo se găsea numai caporalul Gheorghe Gheorghe care, mutat de curând, nu cunoştea bine nici pe ohavnicii comunei, necum pe Dumitru Burticală din Muşeteşti.

Venit, chip, să capete o dovadă, scoase plosca cu rachiu şi cinsti pe jandarm. Cu cât înainta vremea, cu atât trecea şi plosca mai des din mână în mână.

Jandarmul mai tânăr şi mai lacom, adormi curând, cu capul sprijinit de masă. Când l'a ştiut adormit, s'a mâzgălit pe obraz cu funingine, şi-a tras căciula peste ochi şi-a pornit cu fereală spre horă, în mijlocul căreia a dat apoi buzna.

Arme în sat aveau numai boerii şi Dache pădurarul. Pe celelalte le pusese la oprelişte procurorul dela Piteşti cu ocazia unui împătrit omor, săvârşit asupra unor Bulgari chivernisiţi, adăpostiţi vremelnic în Oieşti.

Când s'au trezit cu el, toţi au îngheţat. De acea clipă s'a folosit tâlharul şi ţinându-i sub ameninţarea unui revolver, porunci ca toţi bărbaţii să lepede banii, iar femeile salbele, cerceii şi inelele, în basmaua întinsă de dânsul.

Cine va încerca să dosească, va fi culcat la pământ pe veci.

Şi oamenii, mişelnici, s'au perindat prin faţa lui, lăsându-şi agonisita pe o lună în basmaua încăpătoare.

Pe cel ce se codea cât de cât, îl croia peste faţă cu un fel de harapnic, de-i ţâşnea sângele. Cu femeile — la fel.

La început, Zoe a vrut să fugă, dar Burticală, care venise anume pentru dânsa, bănuindu-i gândul, i-a poruncit să se apropie şi să aştepte cea din urmă.

Ticu, ciobănaşul pe care îl avea Iancu la oi, se găsea şi el acolo. Făcându-se una cu pământul, s'a strecurat pe brânci şi s'a repezit într'un suflet după Constantin, pe care îl ştia la curtea lui Sandu.

Constantin porni vijelie şi'n sărituri năpraznice ajunse în mijlocul oamenilor, unde se pomeni cu mâinile goale.

Cât trebue gândului să sboare îi fu şi lui de ajuns să măsoare primejdia, dar şi destul ca să-l zărească ocnaşul, care, fără să-l ştie cine-i, şi-a cetit totuşi osânda în ochii ce-l fulgerau.

Tăindu-i orice mişcare cu arma şi gata pe omor, strânse repede basmaua pe care o îndesă în sân. Cu aceiaşi mână înşfăcă mijlocul Zoei, care-i sta alături albă ca varul şi care de spaimă nici nu l-a văzut pe Constantin, o săltă pe un umăr şi, trăgând un glonte spre flăcău, răvaş de ameninţare, începu să se tragă înapoi, gata să răpue pe îndrăzneţul care s'ar fi încumetat să-i tae calea.

Să smulgă un ciomag din mâna unui bătrân, să-l frângă în două şi să arunce scurtătura cu toată furia în pumnul drept şi... înarmat al lui Burticală, fu treabă de o clipă. Apoi, fără să mai aştepte, din două sărituri îl ajunse pe puşcăriaş.

Văzând că nu-i de glumă, Burticală lăsă să-i lunece femeia de pe umăr, nu fără să-i fi smuls mai întâi bogata salbă şi-i făcu faţă flăcăului. Constantin nu i-a lăsat timp şi i-a repezit cu stânga un pumn sdravăn în plină faţă de-l ameţi, iar cu dreapta i-a încleştat mijlocul, lipindu-l strâns de el.

Fiind prea apropiaţi unul de altul, tâlharul nu avea cum să-şi întrebuinţeze pumnul rămas teafăr. La rându-i îl încolăci cu stânga căutând să-i curme răsuflarea.

Dar nu era din aceiaş plămădeală, căci Constantin — înfigându-i bine mâna în brâu — s'a smuls repede în jos, scăpând din strânsoare.

Burticală s'a îndoit ca să-l apuce din nou. Tocmai de mişcarea aceia, pe care o bănuise, s'a folosit flăcăul ca să-i încleşteze beregata între degetele lungi şi tari ca oţelite. In acelaş timp a sărit în picioare şi după o opinteală l-a răsucit pe ocnaş cu capul în jos şi-a început să-l scuture, cum sgudui prunii ca să-i uşurezi de rod, până ce-i căzu din sân, în râsul tuturor, basmaua cu averea adunată.

Gata să-şi lepede sufletul spurcat, sub strânsoare, Burticală a în[illegible] că e perdut şi atunci, într'o ultimă încordare, adun[illegible]-şi puterile pe risipite, s'a înfipt pe picioare şi l-a plesnit pe flăcău, cu mâna teafără, peste ochi.

Oricare altul ar fi scăpat povara sub ameţeala loviturii.

Constantin nu i-a dat drumul ci a început să lovească cu furie pe Burticală. Dar de teamă să nu-l omoare, l-a repezit ca pe o minge prin masa cu tacâmurile lăutarilor spre trunchiul nucului, sub care se încolăcea de obiceiu hora.

Cu coatele rupte, cu faţa schimonosită de lovituri, cu capul spart, cu braţul drept frânt în două, aşa l-au luat pe Burticală, târându-l de picioare spre postul de jandarmi.

Indreptându-şi straele pe el, ştergându-şi mânile de polca babei Dina, care-l săruta mulţumindu-i, ca cea mai bătrână, pentru ei toţi şi tineri şi bătrâni, dar deopotrivă de nevolnici în faţa primejdiei, Constantin se îndreptă spre locul unde-şi amintea că se rostogolise basmaua cu banii şi cu salbele furate.

Oamenii, printr'o bucuroasă şi mută înţelegere îl aşteptau. El le scăpase averea, el să le-o înapoeze. Era dreptul învingătorului.

Căută cu înfrigurare salba Zoei şi, când o găsi, închise ochii, cutremurat par'că de friguri.

Iancu, cum l-a văzut cu salba în mână s'a repezit să-i iasă înainte, şi să-şi primească averea.

Cu toate că frântă de durerea strânsorii ocnaşului, şi împovărată cu toată mândra înţelegere, că numai pentru ea cumnatul şi-a primejduit cu atâta dărnicie viaţa, prevestind ce vrea bărbatul ei, nu i-a lăsat pasul şi, tăindu-i drumul, a eşit în faţa lui Constantin.

Albi ca neaua îşi stau faţă în faţă. Făcând minuni să se poată stăpâni, Constantin păşi spre cumnată-sa, care-şi plecă uşor capul. Ca să-şi stâmpere tremurul mâinilor şi să-i poată privi chipul, şi-a făcut de lucru, ştergând de praf ducaţii şi, încet, îi încolăci salba în jurul gâtului, în vreme

Iar când pe înserate, după o lipsă de o lună, se găsi că Zoe ar fi vrut să rostească o vorbă ca să-i poată mulţumi.

De teamă ca Zoe să nu cadă, ca de cealaltă dată, Constantin s'a rupt farmecului, îndepărtându-se spre nuc:

— Şi acum, flăcăi, şi voi, fetelor, până şi-or împărţi păgubiţii banii, să-i tragem un brâuleţ să-i meargă vestea.

— Bucuros, dar n'avem acum, căci sparta-i şi ţambal şi lăute cu trupul câinelui de ocnaş.

— Dacă numai atâta împiedecare este, — atunci să nu aveţi grijă ! Vă cânt eu din frunză de arţar un brâuleţ, cum n'aţi mai ascultat.

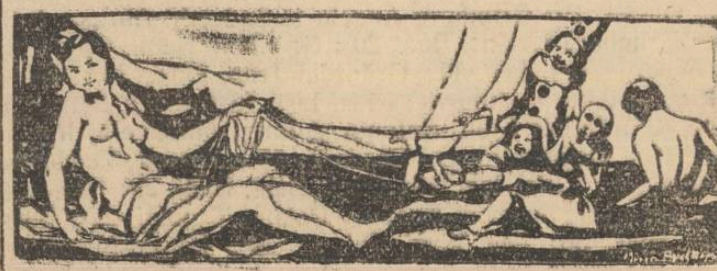
Şi scoţând din pieptar o frunză pe ales, începu să cânte. Minune ne mai ascultată...

iarăşi acasă, unde Iancu poftise lumea ca să serbeze întâmplarea, până să se întindă masa, Constantin îndemnat de toţi, cântă din frunză o doină în care fremăta toată fericirea clipei abea stinsă.

Bătrâni şi tineri, babe, neveste şi fecioare, copii şi prunci, ascultau vrăjiţi.

Fiecare şi-a şters o lacrimă încolţită între gene. Una singură nu plângea... înlemnită în rama uşii.

ALEX. A. FRÂNCU

Evrica

Regulele Jocului

In fiecare număr al „Adevĕrului Literar şi Artistic“ se publică câte o serie de 25 întrebări. Cititorii doritori a lua parte la jocul „Evrica“, urmează să ne trimită răspunsuri la aceste întrebări. Pentru fiecare răspuns reuşit şi precis, se va socoti trimiţătorului *2 puncte*, iar pentru fiecare răspuns reuşit numai pe jumătate (aproximativ) se va socoti numai *1 punct.*

Răspunsurile inexacte şi greşite nu se vor lua în consideraţie.

In numărul nostru de faţă, repetăm seria a 2-a şi a 3-a, iar în numărul viitor vom publica seria a 4-a de întrebări.

Răspunsurile la seria a 2-a de întrebări, rugăm să ne fie trimise cel mai târziu până Sâmbătă 4 August, — iar la seria 3-a — până Sâmbătă 11 August.

Răspunsurile exacte la seria I-a de întrebări:

1) De origină germană : *Bär* = urs — *Loch* = gaură.
2) Beethoven.
3) Locuitorii Africei povestesc, că în clipa când crocodilul îşi înghite prada, îi lăcrimează ochii.
4) Constantinopol.
5) Papagalul şi cioara (corbul).
6) Cavalerii medievali, când se întâlneau nu ca duşmani, îşi scoteau coifurile *în semn de încredere.*
7) Galii, ca să se distingă de Romani care purtau tunici şi toge.
8) Dela *Parisii,* care au trăit acolo.
9) 14.
10) $\left[\frac{5}{5}\right]^5$ sau $5^{(5-5)}$ sunt posibile şi alte răspunsuri.
11) Struţul.
12) Dela numele D-rului Guillotin, *inventatorul,* din timpul Marei Revoluţii Franceze.
13) Monarhie, cu regentul Horty („umil păzitor al tronului“).
15) Unitate de măsură pentru pietre preţioase şi aur.
16) Din scoarţa arborelui „Chinchina“.
17) Dela fraudele şi abuzurile formidabile ce s'au săvârşit cu ocazia construirii canalului de Panama din America pe la 1880.
18) Duşmanii lui Columb căutând să-i micşoreze meritul descoperirii noului continent, la o reuniune, acesta le-a cerut să aşeze un ou în poziţie verticală. Cu toate străduinţele, nimeni nu a izbutit. Atunci, Columb ciocni oul la una din extremităţi, formându-i astfel bază şi-l aşează în poziţia cerută, zicând : — „tot atât de uşor era să descoperiţi America, dar nimeni n'a făcut-o înainte de mine“...

E o întrecere în spiritul de inventivitate.

19) Soţii Curie.
20) Ramificarea unui fluviu într'un număr de „braţe“ la revărsarea lui în Mare şi care se aseamănă cu a patra literă din alfabetul elin (delta).
21) Când raza lui e egală cu infinitul.
22) Missisipi-Missuri.
23) Asfaltul natural provine dintr'un mineral de munte care conţine elemente organice. Asfaltul artificial se fabrică din resturile rămase în urma rafinării petrolului.

Componenţii acestui asfalt mai sunt gudronul şi mastixul.

24) Din nisip şi sodă.
25) Dela cuvântul latin „Caesar“.

Au răspuns la seria I-a de întrebări, publicată în ultimele trei numere ale „Adev. Lit. şi Art.“, următorii cititori, câştigând puncte:

Următoarele 18 răspunsuri, deşi ne-au venit cu întârziere, sunt publicate în fruntea răspunsurilor, pentru ca persoanele respective să nu se creadă omise :

Abassei B., Iaşi, *22* ; Argintaru Adolf, Buc., *25* ; Blum Marius, Buc., *26* ; Brucăr Mircea, Buc., *21* ; Ettinger Alex., Buşteni, *29* ; Frohlich Silvia, Sibiu, *23* ; Hechter S., Craiova, *32* ; Hornstein M. şi H., Buc., *37* ; Iliescu T., Peretu-Teleorman 17 ; Lupovici A., Galaţi, 19 ; M. Nutzi, Buc., 19 ; Mayer Gerşon, R.-Sărat, 15 ; Petreanu Bruno, Buc., 13 ; Rosman A., Ploeşti, 12 ; Ştefănescu Ira, Hotin, 28 ; Taubmann Carol, Buc., 34 ; Vlădescu Gh., Zimnicea, 30 ; Zuleima, Constanţa, 6).

Abramovici C., Constanţa, 16; Adv. Alex., Iaşi, *22*; Albota Etienne, Argeş, *21* ; Antonescu Alex. şi Stoenescu Alex., Călăraşi, 18; Apotr Jean, Buc., *20*; Ardan Dinorah Maria, Ploeşti, 15; Argintăriu Adolf, Buc., 25; Avramsohn D., Craiova, *26* ; Ax. Cpt. By, Focşani, 30; Baraf Herman, Piatra-N., *27*; Barbu Nicolae Chitaristu, Bârlad, 9; Bărdacescu S. Victor, Stoeneşti-Vâlcea, *22*; Bercovici Theodore şi Eduard, Galaţi, 20; Bermann Noel, Buc., 25; Beşicariu C., Piteşti, 18; Botezatu M., Iaşi, *21*; Br. S. şi M., Drochia, 25; Brener Solomon, Buc., 31; Brociner Avram, Iaşi, 17; Brotman Işi, Buc., *28*; Bucuţa Ioan, Vijniţa-Bucovina, 6 ; Buescu Victor, Craiova, *23* ; Bugariu Aurel, Comloşul Bănăţean, *21*; Calmy Joseph, Buc., 17; Canner Corneliu, Buc., 34; Cazacu Ion, Chişinău, 33; Ciocârlie Gh., Pârău, 17; Cofler I., Tecuci, 10; Cojan C., Focşani, *28*; Cojocaru Sylvia, Alba-Iulia, 25; Corn Iacob., Craiova, *24*; Crişan N., Buc., *20*; Cutare V. Buc., *36*; Dalbaj Belmora, Buc., *21*; Dall Henriette, Buc., *24*; Dărângă M. D., Ştefăneşti, *25*; Daşchevici Napoleon, Câmpulung (Bucovina), 25; Davidovici Avram, Galaţi, 12; Davidsohn Leon, Piatra-N.., 15 ; Delagrii Irel, Ploeşti, *27* ; Diamant Renée, Galaţi, 16 ; Dimitriu Nicolae, Galaţi, *21* ; Doican Aurel, Buc., *20*; Economu Nelu, Buc., 11; Edelstein-Galaţi S., P.-Iloaei, 15; Eisicovici S. M., Galaţi, 31; Emanoil Henric, Buc., 35; Eos Notit, 17; Esra J., Buc., *22*; Farchy Puiu, Buc., 19; Feibisch Millo, Buc., 30 ; Fenner Enrico, Buc., *22*; Filrot P., Buc., *23*, Fischman Lydia, Buc., 25; Focşeneanu D., Basarabeasca-Tighina, 17; Fuchs Rudolf, Galaţi, 17; Găinariu Elena, Tg.-Măgurele, 15; Georgescu N., Buc., 17; Giurculescu Stelian, Câmpulung-Muscel, *27* ; Glasberg Emile, Buc., 30 ; Glasberg Maximilian, Buc., 13; Gogan M., T.-Severin, 17; Goldenberg I., Iaşi, 16; Görres Iosef, Cernăuţi, *21*; Greissler Martin, Găineşti-Fălticeni, *26*; Grigoriu Virgil, Giurgiu, *24*; Gropper David, Buc., 18; Gross Gerda, Carmen Sylva, 12; Grünberg Aizic, Găeşti, 19; Grünberg Angela şi Sadeţchi Abraşa, Iaşi, 16 ; Grünberg Heléne, Buc., *20* ; Grünberg Sami, Galaţi, 6; Grünberg Zigu, Iaşi, 17; Grünfeld Jean, Buc., 33 ; Haber Alex., Iaşi, *26* ; Haimovici Rica, Iaşi, 16 Hainich Marcella, Buc., 25; Haller Sten, Antonio şi Luigi Martinelli, R.-Sărat, 18 ; Heinric Ionas, Paşcani, *26* ; Hirsch Teodorus, Brăila, 24 ; I. St., Iaşi, 15; Iacob Bebi, Buc., *22*; Iancovici Ion, Buc., *27*; Iarovici Eugen, Poiana Ţapului, *27* ; Iharzim. Buc., 30; Ilea Virg., Piteşti. *29* ; Iliescu-Marsilieni Jean, Brăilitza-Brăila, *21*; Ionescu Dicu, Buzău, *26*; Isac David, Bivolari, *22*; Kohn Ionel, Buc., *27*; Krams & Schwartz, 8; Kubrick Dicu, Buc., *23*;Landesman Ella, Buc., 31; Lazăr Isabela, Piteşti, 7; Leibovici Adolf, Buc., 19; Listuzri Natalina, Târgovişte, *9*; Lupaşcu Th., Sulina, *21*; Lupescu L., Ploeşti, *20*; Lupovici Jacques, Buc., *21*; Marcu C., Buc., *21*; Marcus I., Bacău, *29*; Marcusohn Gavril, Braşov, 14; Marcuzon Gustav, Buc., *34*; Marinescu A., Văratec M-rea., 14 ; Marinescu Emilian, Balaci, *29* ; Marinescu N., Pucioasa, *27*; Massu Const., Buc. *21*; Mitroiu Nelu, Calafat, *24*; Mitru Ionel, Mogoşoaia-Chitila, *28*; Mocofan Gigi, Craiova, 8; Moisescu Moscu, Craiova, *24*; Mosila Adam, Ţibăneşti-Vaslui, *24*; Munteanu Nicolae, Sibiu, 17; Munteanu Teodor, Galaţi, *32*; Necunoscut, 25; Necunoscut, Buc., 4; Negreanu Al., 18; Neicuş Ilie, Copăcioasa-Gorj, 11; Nichifor Mircea, Soroca, *28*; Noultep sis N., Brăila, 12; O'K Patric, Buc., 31; Olteanu Elena, Călimăneşti, 10 ; Ovezea Aneta, Constanţa, 18 ; Pănoiu Victor, Tg.-Jiu, 19; Pârâială Dumitru, Bistriţa-Năsăud, 18; Pascu Ernestina, Adjud-Putna, 17; Pascu George, Iaşi, 37; Paze Gh., Bazargic, *28*; Perlman Camil, Buc., 6; Petrescu Vasile, Cornereva, 18; Pironcof A., Sulina, *22*; Polincovschi I., Teleneşti, *23*; Pop Lilly, Dumitreşti-Olt, 15; Popescu Romulus, Craiova, *22*; Preissman Fany, Buc., *27*; Rădulescu Gel şi Nel, Slatina, *24*; Rădulescu Leonte, Moreni, 18; Rais Emanuil, Hotin, 19; Razec Ion, Buc., *24*; Reisgelinger, Buc., 4; Reis Mircea, Buc., *26* ; Riesenfeld V., Buc., *33*; Rintzler Frederic, Roman, 19; Rosenfeld Ella, Craiova, 4; Rubinştein Eugen, Buc., *27*; S. M. D-ra, Buc., 25; Sălcianu Victoria, Ploeşti 19; Sandbrand I., Galaţi, 18 ; Şaraga Irene şi Liana Buc., *22* ; Schapira Marcei, Moreni, 8; Schnürer D., Galaţi, *26*; Schwartz Devy şi Strass Ernest, Brăila, *27*; Schwartz Isac, Brăila, *29*; Segal Bernard, Buc., 14; Sidney, Buc., 9; Silvian Raul Buc., *26*; Simon Isidor, Iaşi, *23*; Singer Iancu, Piatra-N., 25; Spachner Fritz, Buc., 5; Spiner Gabriela, Buc., *25*; Ştefănescu Ionel, Buc., 16; Steinberg Eugenia, Buc., *33*; Stumer Beno, Vaslui, 13; Suliţeanu J., Ploeşti, 18; Sussmann I., Buc., *27*; Tanenţapf Matilda, Roman, 15; Theodoreanu Liana, Câmpina, *34*; Teodorescu St., Craiova, *26*; Tocilescu Geta, Buc., 30; Trofimor Igori, Bezna-Târnava Mare, 30 ; Vaida M., Buc., *23* ; Vainberg Leizer, Noua-Suliţă, *26*; Vârtosu Marin, Bârca-Dolj, *22*; Vasilache Teodora şi Gh., Iaşi, *25*; Vînt Friderica, Galaţi, *25*; Vintilă Justina, Costeşti-Buzău, 15; Walter dela Galaţi, P.-Neamţ, 18; Weiner Aron, Buc., *25*; Weissberg Judith, Buc., *30*; Weissman David, Brăila, *26* ; Wittner Ionel, Buc., *27* ; Zingher Leon, Adjud, 17.

2. Seria a doua de întrebări

26. De ce un pahar cu ceai se răceşte mai repede dacă punem în el zahăr ?
27. Cine a spus : „Şi totuşi se mişcă !“ ?....
28. De unde s'a adus la noi tutunul ?
29. Din ce se compune mai ales corpul omenesc ?
30. Ce este mărul lui Adam ?
31. Ce-i chilimbarul ?
32. De unde vine cuvântul „proletar“ ?
33. Cine a inventat cifrele noastre ?
34. Ce vietate face cele mai mari salturi în comparaţie cu mărimea lui ?
35. La ce au slujit piramidele egiptene ?
36. Care e diferenţa între trust şi sindicat ?
37. Cât cântăreşte o tonă ?
38. Ce este „Kaki“ ?
39. Cine a inventat tiparul ?
40. Ce-i pergamentul ?
41. Câte grade arată termometrul Reaumur la 0 grade Celsius ?
42. Din ce se extrage zaharina ?
43. Cine a fost numit „Părinte al Istoriei“ ?
44. Care sunt cei doi scriitori celebri care au fost şi actori şi directori de teatru ?
45. Care dintre scriitorii clasici francezi s'a cununat la Berdicev (oraş evreesc din Ucraina) ?
46. Cine a fost sculptor genial şi în acelaş timp — pictor, chimist şi matematician ?
47. Cine e autorul cărţii „Călătoria lui Guliver“ ?
48. Care armă, aruncată, se reîntoarce singură la cel ce-a aruncat-o ?
49. Ce este coxul ?
50. Cine a inventat praful de puşcă ?

3. Seria a treia de întrebări

51. — A câta parte din suprafaţa pământului e acoperită cu apă ?
52. — Cine a inventat şi construit cel dintâi vapor ?
53. — Ce este „Crucea de Sud“ ?
54. — Ce savant mondial a fost executat la ghilotină ?
55. — Care sunt cele trei Capitale din Europa situate pe acelaş râu ?
56. — Care e iuţeala sunetului ?
57. — Care e origina cuvântului „Moscova“ ?
58. — Care este rezultatul multiplicării tuturor cifrelor între ele ?
59. — In ce oraş s'a născut Homer ?
60. — Cine a descoperit bacilul tuberculozei ?
61. — Care sunt cele două vulcane mai cunoscute din Europa ?
62. — De ce păsările, aşezându-se pe sârmă, nu sunt ucise de curentul electric ?
63. — Ce Mare n'are ţărmuri ?
64. — Când şi de cine a fost descoperită Australia ?
65. — Ce scriitor celebru prin romanele lui de aventuri şi călătorii, n'a părăsit niciodată oraşul natal ?
66. — Care e origina cuvântului „Utopie“ ?
67. — Care limbă e vorbită de cel mai mare număr de oameni ?
68. — De care operă ştiinţifică scrisă acum 2000 şi ceva de ani, ne folosim şi astăzi ?
69. — La ce se întrebuinţează părul de bursuc ?
70. — In ce ţară şi de către cine s'a instalat pentru întâia oară lumina electrică ?
71. — De ce poartă chinezii coadă ?
72. — Unde şi când au apărut întâia dată chibriturile?
73. — Când şi unde uciderea unei pisici era pedepsită cu moartea ?
74. — In apa căror mări şi oceane se găseşte aur dizolvat ?
75. — Ce compozitor celebru a fost şi preot catolic ?

Răspunsurile se vor trimite pe adresa „Adevĕrului Literar“. *Rubrica „Evrica“.*

Citiţi revista zilnică

„BILETE DE PAPAGAL“

subt direcţia d-lui T. Arghezi

Numărul 2 lei

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 147

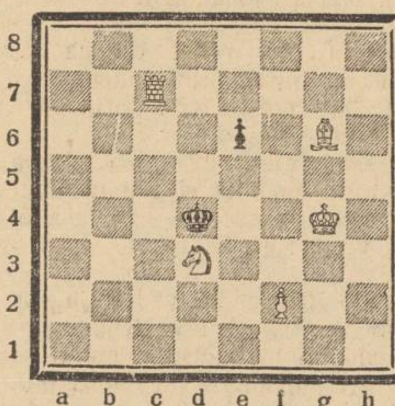
Din concursul nostru de probleme.

Motto: «Coev în cetatea suferinţei»

(inedită)

Negru (2 figuri)

Rd4, Pé6.

Alb (5 figuri)

Rg4, Tc7, Cd3, Ng6, Pf2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 148

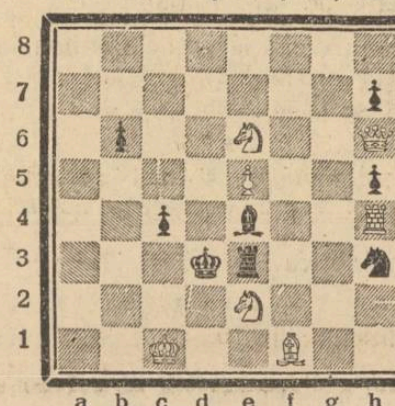
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Mai prejos IV“

(inedită)

Negru: (8 figuri)

Rd3, Té3, Ch3, Né4, Pb6, c4, h5 şi h7.

Alb (7 figuri)

Rc1, Dh6, Th4, Cé2 şi é6, Nf1, Pé5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 149

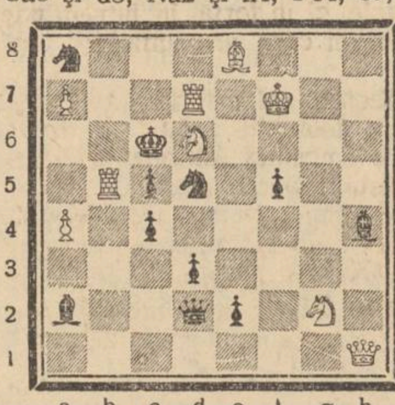
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Mai prejos V“

(inedită)

Negru (11 figuri)

Rc6, Dd2, Ca8 şi d5, Na2 şi h4, Pc4, c5, d3, é2 şi f5.

Alb (9 figuri)

Rf7, Dh1, Tb5 şi d7, Cd6 şi g2, Né8, Pa4 şi a7.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 56

Jucată la Teplitz-Trencin, în concursul internaţional de maeştrii în Iunie 1928.

Alb: R. Reti. **Negru: B. Kostici**

Partidă siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. Cb1—c3, d7—d5; 4. é4×d5, Cf6×d5; 5. Cf3—é5. Cd5×c3; 6. b2×c3, Dd8—d5; această mutare e defavorabilă pentru negru. Mai bună e continuarea recomandată de dr. Tartakover: Dc7. Deasemenea în mutarea următoare, negrul trebuie să răspundă cu Cc6. 7. Nf1—b5+, Cb8—d7? 8. Dd1—é2!, a7—a6; La D×g2 alb continuă prin următoarea fină combinaţie descoperită de Lajos Steiner Dd3!!, D×h1+, Ré2 şi alb recâştigă o piesă la d7, obţinând şi un atac hotărâtor. 9. Nb5×d7+, Nc8×d7; 10. 0—0, Nd7—c6, 11. Cé5×c6, Dd5×c6; 12. c3—c4, é7—é6; 13. Nc1—b2, Nf8—é7, 14. f2—f4. La N×g7, urmează bine înţeles Tg8 etc. 14..., Né7—f6, negru nu poate roca, de oarece alb ar obţine un puternic atac prin Dg4. 15. Nb2×f6, g7×f6; 16. Ta1—b1, Ré8—é7, 17. Dé2—f3! Dc6×f3; 18. Tf1×f3, Ta8—a7; negru are o situaţie pierdută. mutarea din text e necesară. căci la Tab8, 19. Tfb3, şi negrul pierde un pion 19. Tf3—b3, Th8—b8; 20. Tb3—b6, f6—f5; alb ameninţă cu f4—f5; 21. Tb6—c6 decisiv. După b×c; T×b8 negrul ar pierde foarte mult material. 21..., Tb8—d8; 22. Tc6—c7+. Ré7—é8 la Td7, T×d7+ R×d7; Tb3! şi negrul nu poate para ameninţarea Th3 urmată de T×h7. 23. d2—d3, Prin această mutare alb câştiga pionul c5 şi restul e chestie de technică 23... Td8—d7. 24. Tc7×c5, Ta7—a8, 25. Tc5—é5, Ta8—c8; 26. Tb1—b6, Tc8—c7; 27. Rg1—f2, Ré8—é7; 28. Rf2—é3. Td7—d6, 29. Tb6×d6. Ré7×d6; 30. Ré3—d4, Tc7—c8; 31. Té5—é3, Tc8—c5, 32. Rd4—c3, alb joacă cu precauţiune şi precis până la urmă îşi apără mai întâiu cu regele aripa damei şi apoi turnul câştigă pionul din h7. 32..., b7—b5; 33. Té3—h3, b5×c4; 34. d3×c4, Tc5—c7; 35. Th3×h7. Rd6—c5; 36. Th7—h8, Tc7—d7; 37. h2—h4, Td7—d1: 38. h4—h5, Td1—h1, 39. h5—h6, Rc5—c6; 40. h6—h7, Rc6—b7; 41. c4—c5, Rb7—c7; 42. c5—c6, Th1—h4; 43. g2—g3, Th4—h2; 44. Rc3—d4 şi negru cedează.

Aceasta e singura partidă pe care învingătorul concursului o pierde.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

970 carate în mâinele poliţiei

Poliţia din Varşovia a descoperit o mare şi puternică organizaţie de contrabandişti de pietre preţioase. Cercurile guvernamentale s'au simţit chiar extrem de jenate, prin faptul că în fruntea ei se afla însuşi Rubinstein, marele giuvaergiu, expertul tezaurului polonez.

Briliantele introduse de această bandă în Polonia nefiind taxate la vamă, se vindeau apoi la societatea „Diamant“ din Varşovia. Poliţia a perchezitionat localul acestei societăţi tocmai în momentul când un nou transport de pietre, sosit din străinătate, era distribuit celor patruzeci de membri ai bandei. In panica produsă de apariţia poliţiei, unii au aruncat pietrele pe fereastră, iar alţii căutau să le înghită. Poliţia a confiscat de pe masă 970 carate, — nici unul dintre contrabandişti nevoind să se recunoască proprietarul lor — şi alte bijuterii în valoare de un milion dolari.

Şapte miliarde împotriva muştelor

Righton, un mare fabricant de arme din Texas, murind din cauza unei „neînsemnate“ pişcături de muscă, a lăsat 45 milioane de dolari pentru combaterea înverşunată a muştelor şi ţânţarilor. Conform testamentului, fiecare locuitor din Texas va primi gratis toate preparatele recunoscute de savanţii Statelor-Unite ca cele mai eficace pentru distrugerea acestor insecte.

Testatorul îşi argumentează ultima-i voinţă în modul următor : — „Cu aceşti bani, populaţia Texas-ului să ducă lupta împotriva insectelor. Una dintre ele m'a omorît.

Mor în chinuri groaznice. După ce toată viaţa mi-am întrebuinţat puterile şi cunoştinţele la fabricarea armelor pentru apărarea patriei mele împotriva duşmanilor, las altora, cu limbă de moarte, îndatorirea de a apăra pe concetăţenii mei din Texas împotriva insectelor ucigătoare. Sute de mii de oameni se îmbolnăvesc sau mor în fiece an din cauza lor, atribuind-şi boala ce le periclitează viaţa, altor pricini.

Sper că toată America îmi va urma exemplul procurând capitalurile necesare acestei lupte“,

„Statistici berlineze“

Duminecă, 15 Iulie cor. au plecat din Berlin „ins Grüne“ „(la verdeaţă“) şi la băi peste *două milioane* de oameni. Compania de căi ferate comunale a vândut în ziua aceia peste 2 milioane de bilete, iar companiile de vapoare de pe Sprea (cât Dâmboviţa) şi de pe reţeaua de canaluri — 185.000 de bilete !...

121.000 călători au plecat la Wansee, 85.000 la Grünau, 45.000 la Friedrichshafen şi „numai” 26.000—la Potsdam.

In fiecare sfert de oră pleca câte un vaporaş în cele două direcţii opuse: în sus şi în jos pe Sprea.

In aceste cifre nu intră călătorii cu celelalte mijloace de locomoţiune.

Consumaţia apei totuşi a crescut în aceiaşi zi, în loc să fi descrescut, ajungând la cifra de 478.000 de metri-cubi. Astfel se explică faptul că în ziua celei mai ridicate temperaturi, nu s'au înregistrat în tot Berlinul decât 4 cazuri de insolaţie.

Au făcut băi la Wansee 80.000 de berlinezi, la Mügelsee 26.000, la Ranksdorf 18.000. La Wansee la „Pavilionul Marin” s'au vândut 30.000 porţii de îngheţată !...

Căldura la Paris

La 14 Iulie cor., pe o căldură de 36 grade, s'a sărbătorit aniversarea căderii Bastiliei.

Duminică 15 Iulie, căldura ajungând la 39 grade, parizienii au renunţat la dansurile începute în ajun, cu ocazia sărbătorii naţionale. Toată lumea a căutat să părăsească Parisul care a rămas astfel pe trei sferturi pustiu, chiar de dimineaţă. Toate mijloacele de comunicaţie au lucrat extrem de intens. Dincolo de barierele oraşului, n'a rămas un loc verde neocupat. Râurile păreau galbene din cauza mulţimii trupurilor.

Pe la ora 5, căldura începând să scadă, s'au reluat dansurile.

Nebunia dansului s'a dovedit mai tare decât prudenţa. S'au înregistrat circa 50 de cazuri de insolaţie, dintre care 10 mortale.

„Socoteala sângelui“ în Belgia

Abia acuma a isprăvit departamentul statisticii din Belgia, precizarea definitivă a pierderilor suferite de această ţară în războiu... Au fost mobilizaţi 365.000 de soldaţi şi grade inferioare, 12.877 ofiţeri dintre care 1888 superiori. Au pierit în lupte şi de boli provocate de războ 18.584 soldaţi şi 1.516 gradaţi. Au murit în urma rănilor 6.200. In total, laolaltă cu cei dispăruţi, pierderile armatei belgiene se cifrează la 26.722 soldaţi şi 2.484 ofiţeri. Astăzi sunt invalizi — 44.488 soldaţi, 19.161 gradaţi, 6.138 ofiţeri, 941 ofiţeri superiori şi 106 generali.

Tineretul rus va duce la pieire Sovietele

Conducerea partidului comunist pan-rus, din Cremlin, începe să-şi dea seama că pericolul unei noui catastrofe sociale din Rusia nu vine nici de la „contra-revoluţie“ şi nici dela vre-o intervenţie străină sau dela boicotarea regimului sovietic din partea burgheziei mondiale. In realitate, primejdia unei catastrofe e reprezentată de cei 7.000.000 de copii vagabonzi, al căror număr creşte în fiecare an caşi de cei 16.000.000 de şcolari sau copii rămaşi în afară de şcoală, care primesc educaţia simplificată, — citesc, învaţă sau înregistrează totul în mod automat, după concepţiile economice marxiste şi leniniste simplificate şi vulgarizate. Se crede că în 3-4 ani, când copiii vagabonzi vor ajunge în pragul maturităţii, iar şcolarii vor isprăvi cursurile organizate după manuale seci, poftele fiziologice ale acestor generaţii se vor revărsa peste toate domeniile vieţii, şi egoismul lor animalic va acoperi, va copleşi toate sforţările constructive ale vechilor cadre comuniste.

O. FARB

Fabrica de Tâmplărie de Mobile şi Binale

Excută ireproşabil, aranjamente de interior, Magazine etc.

Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

Cărţi şi Reviste

MIHAIL POPESCU: Documente inedite în jurul Unirii Principatelor

In editura Aşezământului „Ion C. Brătianu" trecută sub direcţiunea d-lui prof. univ. C. C. Giurescu, d. Popescu ne face cunoscut din noianul evenimentelor petrecute în preajma Unirii Principatelor, trei lucruri necunoscute, păstrate în arhivele de războiu, dela Viena, unde d-sa a lucrat câţiva ani: două memorii şi un raport.

Un memoriu este semnat de contele Wimpffen, fost ofiţer de stat major în armata austriacă de ocupaţiune din 1854—1856. De altfel Wimpffen, ne spune d-sa, are şi o lucrare asupra evenimentelor din principatele române intitulată „Erinnerungen aus der Wallahei"...

Memoriul priveşte situaţia politică din principatul muntenesc şi anume starea politică şi socială a eventualilor candidaţi la tronul vacant în anul 1856. Wimpffen studiază pe fiecare candidat în parte, arătându-i rudele, starea materială, calităţile şi defectele, mergând până la cele mai intime chestiuni de familie, arătând adesea cum candidatul se află sub tutela soţiei sau a unei iubite.

Despre Alex. Ghica spune că n'a rămas „decât umbra trecutului şi firma-reclamă a mândriei personale a familiei Ghica".

Citind acest memoriu ajungem şi noi la constatarea d-lui Popescu, că „un cronicar mai meticulos, mai drept şi mai dezinteresat rar întâlnim în cursul istoriei noastre".

Al doilea memoriu este semnat de Stokera, care e mai puţin îndemânatec decât Wimpffen, totuşi sinceritatea îl caracterizează şi pe acesta.

Raportul priveşte evenimentul de rebeliune încercat la Brăila de către Bulgari şi Sârbi sub protecţia Ruşilor în timpul domniei lui Alex. Ghica, din care pricină a fost scos din domnie de către Turci prin mijlocirea Ruşilor.

La urmă d. Popescu ne dă şi un indice alfabetic întocmit după toate regulile technicei moderne.

Cartea prezintă un interes deosebit pentru cercetători. — *A. N.*

GABRIEL d'ANNUNZIO: Contemplarea morţii

(Calman-Levy, Paris — Hasefer, Bucureşti)

Se ştie că această operă a lui d'Annunzio este începutul unei etape literare pe care autorul a numit-o „Aspectele Necunoscutului" şi care cuprinde cunoscuta poemă „Leda fără lebădă" şi „Nocturna".

Nu trebue să ne mirăm că d'Annunzio a ajuns la această interogare splendidă, neliniştită, vorace, a morţii. El a atins toate lucrurile vii cu o mână care ştie să afle tainele, cu un suflet care înveştmântă totul în strălucirea, în majestatea şi'n bogăţia lui: atâtea pagini puternice, mărețe, în amintirea noastră a tuturor!

Dar cine n'a cetit „Contemplarea Morţii" nu cunoaşte tot sufletul poetului. Această operă este delimitarea precisă şi adâncă a unui om. Pentru a ne arăta savoarea morţii gustate de sufletul lui, poetul a luat drumul lui Orfeu, iluminându-l şi dându-i pulsaţia vieţii. S'a dus în imperiul umbrelor şi a revenit ţinând de mână doi prieteni foarte scumpi: I. Pascoli şi A. Bermond. Le-a dedicat şi lucrarea în care e descrisă viaţa şi clipa morţii lui.

Gabriel d'Annunzio fusese intim legat de Pascoli. Făcându-i o vizită la vila Borgheze, poetul scrie despre amicul său: „Nu intram într'o casă, ci într'un suflet care voia să mă facă să văd viaţa şi mai frumoasă"...

In ajunul Paştilor, în 1912, dimineaţa, d'Annunzio află vestea morţii. „Puţin câte puţin, scrie el, conştiinţa mea a intrat în acea stare care precede cântecul". Şi poetul ne dă acest cântec.

„Aveam un alt prieten, plutind între viaţă şi moarte de câteva săptămâni, osândit definitiv", scrie d'Annunzio despre Adolphe Bermond.

„Bătrânul, iluminat de o naivitate proaspătă, cu ochi mai limpezi ca cerul de iarnă" a venit odată în locuinţa poetului şi, surprinzându-l lucrând la **Martirul Sf. Sebastian;**... Descripţia morţii acestui prieten, nu se va putea uita niciodată.

Dar ritmul cel mai sugestiv al lui d'Annunzio îl găsim în îngenunchiarea la picioarele Crucii. S'a vorbit şi s'a scris mult despre păgânismul poetului italian. De data aceasta poetul strigă: „După ce am cântat toţi zeii, e vremea să cânt şi pe Dumnezeul meu!..."—

PAUL MORAND: Magia neagră

(Bernard Grasset, Paris)

Nu aveam până acum o explicaţie satisfăcătoare a timpului nostru. Jazz-ul ne-a cucerit definitiv ca şi cântecele negre, şi dansăm, fără să ne dăm seama de toată importanţa lui, dansul *black-bottom*. Paul Morand care este un fel de şef de protocol al moravurilor moderne, ne dă explicaţia necesară. El a mers direct la izvoare: în trei ani, ne spune el într'o informaţie lapidară, a străbătut 50 mii km. şi 28 de ţări cu negri.

Să nu ne înşelăm: e vorba de vremurile noastre şi cartea de faţă e subîntitulată „cronica veacului al 20-lea". Se ştie că întâile încercări de cubism au isvorît din măştile şi idolii negri; îndată după războiu, muzica modernă a adoptat disonanţele surprinzătoare ale melodiilor negre şi nici suprarealismul nu e departe de arta neagră. Insăşi limba franceză s'a resimţit.

Toate acestea arată însemnătatea nouei lucrări a lui Paul Morand.

Autorul s'a dus în Antille, la Harlem, pretutindeni unde negrii sunt în stare infloritoare, apoi pe Coasta de Ivoriu, la frontiera Liberiei, în Sudan. Fiecare din aceste locuri a dat naştere unei nuvele. Rasa neagră îşi arată pretutindeni instinctele primitive, superstiţiile, frăgezimea miraculoasă a unui suflet primitiv, melancolia ei animală ca şi bucuriile ei de copil.

Faţă de frumuseţile pe care a ştiut să le scoată Paul Morand dintr'o noapte polară, eram îndreptăţiţi să aşteptăm o povestire uimitoare din călătoria lui prin ţările negre. Aşteptarea n'a fost înşelată. *Magia neagră* este o răscolire a întregii noastre închipuiri: Oceide, dictatorul negru din Haiti şi trăind într'o dezordine fără pereche, întoarcerea în bururenile natale a seducătoarei Pamela, milionara americană, sforţările lui Blottom, de a trece linia care separă cele două rase şi mai cu seamă moartea plină de miracole a regelui Mongku din Sudan, — iată povestiri cari satisfac toate curiozităţile.

Cărţile uimitoare sunt rare. *Magia Neagră* este una din aceste cărţi ale timpului nostru. —

R. H. TOWNER: Filosofia Civilizaţiei

(Champion, Paris — Hasefer, Bucureşti)

Cartea lui Towner „Filosofia civilizaţiei" a produs o foarte aprinsă discuţie în Anglia. Din această pricină a fost tradusă şi în limba franceză. Problema civilizaţiei nu e o problemă de toate zilele, cu toate înfăţişările bine studiate, şi nici privirea retrospectivă istorică nu e prea uşoară şi la îndemâna oricui.

Originalitatea gândirii lui Towner e că osândeşte cu asprime moravurile de azi şi în special ale societăţii europene. Cartea de faţă e un rechizitoriu. Autorul nu vede civilizaţia în suveranitatea rafinamentului sentimental, a sensibilităţii individuale, ci în forţă, în întreprindere şi'n cucerire. El arată factorii care au o influenţă hotărîtoare asupra generaţiilor.

Unul din aceşti factori, cel mai de seamă după părerea autorului, merită o deosebită atenţie. D. Towner prevede decadenţa care ameninţă Europa, în formele prezente a ceeace numeşte „selecţia mamelor".

Femeile, al căror sistem nervos s'a desvoltat peste măsură, nu se mai mărită de dragul de a întemeia o familie, ci pentru mulţumirea lor proprie. Astfel de căsătorii aduc „sărăcie de geniu, declinul spiritualităţii".

Decadenţa Romei se datoreşte aceloraşi cauze, după opinia lui Ferrero. „Bărbaţii îşi scuzau celibatul prin independenţa tot mai mare a femeilor, care le făcea caracterul mai imperios, dorinţele mai capricioase, egoismul mai puternic".

In sprijinul sistemului de selecţiune a mamelor, d. Towner înfăţişează un tablou foarte interesant al civilizaţiei la Evrei, la Greci la Romani şi în timpurile moderne.

Autorul, după ce condamnă amorul aşa cum se practică azi, face elogiul alcoolului, ca agent al vieţii, atunci când nu este dus la o întrebuinţare exagerată şi periculoasă. —

Protejaţii lui Cocteau

Jean Cocteau e romancier, autor dramatic, poet, pictor, sculptor şi traducător (al lui Shakespeare, în primul rând). Pentru ca să reuşească să convingă mulţimea de superioritatea lui, Cocteau locueşte tot timpul anului într'un hotel, aproape de o gară din Paris, observând astfel mişcarea masselor. Iar pe de altă parte, având nevoe să creeze personagiile cu psihologia lor individuală, îşi ocupă o mare parte din timp tăind din celuloid şi lipind oameni vii, pentru literatură...

Fiind mare cunoscător de oameni, Cocteau găseşte uşor, în labirintul vieţii, geniile nouă, şi face cărţilor lor o reclamă excelentă şi competentă.

Acum vreo patru ani, Cocteau a anunţat lumii apariţia unui nou Messia literar în persoana lui Radiguet — un tânăr de 19 ani. Atunci, un mare editor a primit să publice romanul noului geniu, criticii au scris despre dânsul o mulţime de articole entuziaste. (Criticii francezi sunt indulgenţi, politicoşi şi merg totdeauna în ritmul vremii).

Dar, deşi librăriile şi-au umplut vitrinele cu fotografiile lui Radiguet, îmbrăcat în cămaşă albă de sport, publicul cititor nu s'a prea grăbit să citească „Diavolul în carne şi oase", — căci „noul geniu" s'a dovedit complect lipsit de talent literar...

In 1928, acelaş Cocteau care nu se sperie de insuccese trecătoare, ca orice comerciant bun, a scos la lumina zilei un alt geniu, pe Jean Desbordes, scriind o prefaţă plină de admiraţie la cartea acestuia — „J'adore" (Paris ed. Grasset).

Trebue să recunoaştem că Debordes e mult mai simplu şi mai talentat decât Radiguet. Nu merge pe cărarea bătută de Cocteau, nu e încă un snob; mai are câte o imagine proaspătă, câte un cuvânt sincer. Totuşi, e prea „literar", uneori până la un decorativ eftin, fals sau de prisos. Evident, el caută să „epateze" pe burghezul francez, deşi cu ajutorul unor rânduri cam certate cu sintaxa.

Influenţa nefastă a lui Cocteau face ca acest tânăr, care n'a învăţat bine nici limba în care se exprimă, să pronunţe expresii directe — cu nuanţe de ratat iremediabil, pentru a părea la modă...

Cartea lui Desbordes e o autobiografie literară, înfrumuseţată, încărcată de o bogată viaţă interioară — fapt de care caută să ne convingă cu orice preţ. Autorul o construeşte pe contrastul bolnăvicios dintre vis şi realitatea brutală. Totuşi, nu ştim de ce, cetitorul nu prea crede în aceste intimităţi „trăite" de Desbordes şi are impresia că în naivitatea noului romancier e ceva exagerat. Stă par'că, în loc — pe picioroange...

Cartea lui Jean Desbordes, din aceste cauze, nu merită să fie rezumată. Poate că tânărul autor va tăgădui odată influenţa lui Cocteau şi-şi va recăpăta o figură proprie. In orice caz, deocamdată, el nu răscumpără, nu merită nici a suta parte din acea reclamă absurdă şi gălăgioasă cu care i-au anunţat debutul. Cocteau şi editorul...

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti strada Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante apărute în ultima vreme:

Memorii—Studii: Fueloep-Mueller: Raspoutine et les femmes (Le Diable sacré: cea mai complectă şi mai documentată lucrare asupra lui Rasputin, a mediului şi a oamenilor în mijlocul cărora a trăit celebrul popă. Cu numeroase gravuri în text lei 170). — *Colonel Lamouche:* Quinze ans d'histoire balcanique 1904—1918 (Question de Macédoine — Revolution jeune-turque — Première guerre balcanique — Seconde guerre balcanique — Partage de la Turquie — Guerre européenne — Traité de Neuilly). — *Maurice Paléologue:* Les entretiens de l'impératrice Eugénie (l'évocation saisissante d'un passé tragique). — *Général Spiridovitch:* Les dernières années de la cour de Tzarskoe-Selo (avec 59 photographies dans le texte). — *M. Soulié:* La Reine scandaleuse Caroline de Brunsvick, Reine d'Angleterre 1768—1821). — *Tabouis:* Le Pharaon Tout-Ank-Amon (Sa vie et son temps). — *Paléologue:* La Russie des Tsars (3 volume — opera complectă). — *Jacques Bainville:* Histoire de France (2 volume). — *Mussolini parle* (des discours et des écrits) *J. Seurre:* En Roumanie. — *Sir Bacon:* Le scandale de la bataille de Juttland. — *Jean de Pierrefeu:* La Saison diplomatique (Gênes 1922). — *Pierre de Nolhac:* Madame de Pompadour et la politique. — *Ch. Maurras:* Le Mauvais traité — La Politique de Ch. Maurras. — *Léon Daudet:* Courrier des Pays Bas (au apărut până acum 3 volume: Ronde nuit — Horreurs de la guerre — Mélancholia) — *Henri Sée:* Science et philosophie de l'histoire. — *Boris Nolde:* L'ancien régime et la révolution russe. — *Colonel Lawrence:* La révolte dans le désert 1916—1918. — *Emile Ludwig:* Le fils de l'homme (viaţa lui Isus). — *R. Dorgelès:* La caravane sans chameaux. — *Soupault:* Dernières nuits de Paris.

Câteva romane

A. oJssipovice (autorul celebrului roman: Livre de Goha le Simple): Le Beau Saind. — *Paul Morand:* Magie noire. — *Joseph Delteil:* La Fayette. — *Landormy:* La vie de Schubert. — *Panait Istrati:* Mes departs — Les chardons de Baragan — *Jules Romains:* Lucienne — Psyché — *Blasco Ibanez:* Aux pieds de Vénus (retipărită) *J. Zangwill:* Tragédies du Ghetto (tradus pentru prima oară în limba franceză). — *André Breton:* Nadya (Pour les femmes de 25—30 ans). — *Jean Balde:* Reine d'Arbieux: (Grand Prix du Roman) — *Jean Desbordes:* J'adore. — *Stewart Whit:* La Forêt. — *Paul Bourget:* Le Tapin. — *Talbot Mundi:* Yasmini. — Henry *Marxs: Valma* (din engleześte). *Gottfried Keller:* Les gens de Seldwylla. — *Mereschkowski:* Le Messie.

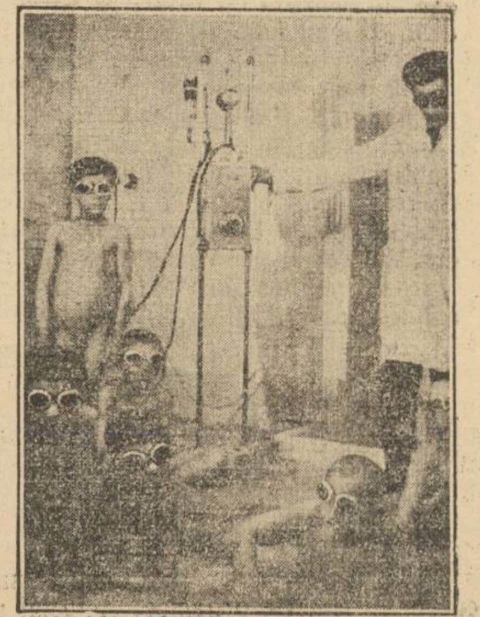
Câteva romane germane

A apărut continuarea şi sfârşitul seriei Forsyte Saga de *Galsworthy:* Schwanengesang. Deasemenea: *Felix Salten:* Schrei der Liebe (o serie de minunate povestiri). — *Wassermann:* Fall Mauritius. — *Sigrid Undset* celebra autoare a trilogiei: Christin Lawrans Tochter a scos un al doilea volum din Olaf Audunssohn întitulat: Olaf auf Hestviken. — *Din Georg Kaiser* ultima piesă: Oktobertag. — *Schnitzler:* Thérèse. — *Heinrich Simmel:* Juda und die Anderen.

Preţurile noastre: Francul francez 6.50, marca germană 63—37.

PLAJA ARTIFICIALA

tratează copii, anemici, rachitici, limfatici, slabi, convalescenţi; adulţi reumatici, artritici, adenite, furunculoze, sciatica, lombago, afecţiunile pielei şi părului cu ultravi lete şi infraroşii. Str. Mircea Vodă 44 telefon 349-81. Medici specializaţi Precauţiuni strict higienice

„Biblioteca Dimineaţa"
No. 95 — 80 pagini — 8 Lei
Cuprinde:
Dansatoarea Greacă
Şi alte povestiri
de celebrul scriitor
Artur Schnitzler

Cititi azi:
„LECTURA" No. 182
Floarea literaturilor străine
AVERCENKO
ICRE NEGRE
— Scrierea complectă. la Librari şi chioşcari Lei 5. —

D. I. SUCHIANU: Aspecte literare

(Edit. Casei Şcoalelor)

„Autorul trebue să-şi facă recenzia propriei sale lucrări. Căci, în fond, cine o poate cunoaşte mai bine decât acela care a scris-o? Şi cine o poate explica mai exact, fără teamă de a-i falsifica ceva din înteles? Apoi faptul că se scrie despre sine este cel mai sigur mijloc pentru a se înlătura caracterul apologetic, sau injurios al celor mai multe dintre dările de seamă".

Aceste rânduri le găsim în introducerea cărţii pe care vrem să o recenzăm. Şi este una din ideile ei centrale.

Intr'adevăr, frumuseţea, talentul nu se pot *demonstra*. Nu se pot „proba în justiţie". Credem pe recenzent pe cuvânt, — sau nu-l credem. Dar nu putem face mai mult.

Din fericire însă, există „ceva care se poate demonstra, care se poate identifica după criterii perfect obiective, exterioare: *noutatea*".

„Cantitatea de noutate adusă în lume de cutare gânditor sau de cutare artist, — iată un lucru ce se poate preciza cu rigoarea cu care am înregistrat o variaţiune a stării higrometrice sau termice. Având în vedere ce s'a spus până azi, aduce noul autor ceva care nu mai fusese încă?"

Din acest punct de vedere vom face şi noi recenzia ce urmează.

O primă particularitate: atitudinea *sociologică* a autorului. Se dă o atenţie deosebită cauzelor şi efectelor *sociale* ale fenomenelor literare studiate. Fireşte, se ţine seama şi de psihologia individuală a scriitorului analizat. Dar aceasta e şi ea privită ca o rezultantă a mediului în care apare.

Dar atitudinea de sociolog se manifestă mai cu seamă vizibil prin aceia că fenomenele literare sunt considerate ca *fapte*, ca fapte colective, ca nişte curente în principiu anonime, la care colaborează un mare număr de oameni, şi care doar întâmplător se întruchipează într'o personalitate individuală.

Aşa, bunioară, când se vorbeşte despre „Un roman românesc" — se arată pricinile obiective pentru care e greu să existe romane în România, cauzele sociale generale. Fireşte, excepţii pot oricând apărea. Se poate întâmpla să se nască la Bucureşti cel mai mare romancier din câţi a avut vreodată pământul. Dar nu aceasta interesează. Ceea ce atrage atenţia sociologului literar este că, la un moment dat, oamenii talentaţi dintr'o societate — orice societate are oameni talentaţi — îşi îndreaptă acest talent către anume ramuri de producţie artistică, şi nu către altele. Se observă, vizibil, drenarea talentelor spre anumite debuşee literare şi nu spre altele. Simţim bine că nu-i un hazard, ci un fenomen constant, necesar determinat de cauze precise. Şi atunci sociologul caută aceste *cauze*.

Problema „orientărilor" nouă, schimbărilor de curente, creerii de contra-curente — aceasta interesează pe sociologul literar. Un scriitor oarecare se analizează nu atât din punctul de vedere al frumuseţii (care e *presupusă*, căci altminteri nu ne-am ocupa de el) ci din punctul de vedere al cauzelor sociale care au produs curentul din care cutare scriitor face parte precum şi urmările, în societate, ale acelui curent, întărit prin apariţia cutărui reprezentant al său.

* * *

Este caracteristic pentru această metodă, capitolul intitulat: *flora literară nouă*. E vorba de apariţia, de curând, a câtorva genuri literare, ca să zicem aşa *„minore"*, ca, bunioară, literatura „pastişelor originale", literatura „biografiilor romanţate", culegerile de anecdote şi de fapte diverse, literatura „anchetelor" şi a plebiscitelor literare.

Iată o serie de genuri inedite, care au cauze pur contemporane precum şi efecte asupra moravurilor, vrednice de cunoscut.

Cam în aceiaşi ordine de idei sunt capitolele despre „Romanul polytom" şi „Despre Cinematograf".

Polytom — adică în mai multe volume. Iată o trăsătură a romanului în genere şi mai ales a celui modern. Care sunt cauzele, care sunt efectele sociale ale acestei evoluţii a romanului către dimensiuni gigantice?

In ce priveşte Cinematograful, acesta este, în cel mai deplin înţeles al cuvântului, un gen *literar* nou. Este literatură. In tot cazul, e mult mai mult literatură decât teatru. In „Insemnări despre Cinematograf" şi „King Lear" se încearcă a se schiţa cauzele apariţiei şi progresului Cinematografului, şi situaţia sa faţă de genul-teatru.

* * *

O altă problemă analizată în „Aspecte Literare" este aceia a Frumuseţii — concepută tot sociologic.

Şi iată cum se poate concepe sociologic frumuseţea.

Frumosul, fie cel pozitiv, fie cel negativ sau urâtul (imoralul face şi el parte din morală, după cum diavolul e şi el ceva religios) — este un *raport* între lucruri. Dar nu-i raport logic, un raport de asemănare, de identitate, de parte la tot, etc. etc. Este un *raport de simbolism*, de simbol la lucrul simbolizat, de semn la lucrul semnificat.

Un anumit fapt, *concret*, simbolizează o întreagă situaţie *generală*. Il *reprezintă*. Nu parţial (căci nu-i o simplă analogie), ci integral. E deajuns să pronunţăm cutare cuvânt, sau să vedem cutare obiect, pentru ca imediat, în mod vag şi misterios, o enormă cantitate de lucruri să ne împresoare, o întreagă atmosferă să ne înconjoare.

De unde îi vine acelui detaliu concret darul de a trezi deodată o lume întreagă de imagini şi simţiminte?

Dar, indiferent de unde îi vine această particularitate, trebue să recunoaştem că o poate avea; că unele lucruri: obiecte materiale, vorbe, gesturi, etc., *sunt*, şi altele *nu sunt* simboluri ale cutărui sentiment, ale cutărei idei.

Adâncirea analizei acestui curios raport de simbolism, este una din sarcinile cele dintâi ale criticului şi sociologului literar. In „Aspecte literare" se caută a se cerceta problema simbolismului, ca raport general de frumuseţe, în mai multe capitole: „Consumatorul de cultură"; „Feminitate şi literatură", unde se studiază chestiunea *temei* în artă; apoi în „Problema fond şi formă", şi, însfârşit, în „Contribuţie la psihologia simbolismului".

O ultimă remarcă: chestiunea cauzelor sociale pentru care cutare lucru, cutare detaliu, cutare obiect, semn, vorbă, gest, capătă încetul cu încetul o valoare crescândă de simbol şi devine treptat frumuseţe — această chestiune nu se află tratată într'un capitol separat, pentru simplul motiv că ea se pune cu ocazia fiecărui capitol, alcătuind oarecum infrastructura oricărei probleme literare.

In rezumat ceiace alcătueşte caracteristica acestei cărţi de „Aspecte literare" este în primul rând faptul că titlul corespunde întocmai cuprinsului. E vorba, într'adevăr de *aspecte*, de fenomene literare *„de massă"*, de *peisagii de ansamblu* din lumea literelor, şi nicidecum de scriitori izolaţi, luaţi în ei înşişi.

In al doilea rând, caracteristică e atitudinea *pur-cauzală* a autorului, care nu justifică, nu apreciază, nu distruge, ci, pur şi simplu, *explică*.

In sfârşit, din capitolele cărţii acesteia — ca şi din tot ce a scris în materie literară autorul ei — se desprind elementele, pentru viitor, ale unui studiu amănunţit al raportului special de simbolism care este frumuseţea, — studiu care nu este făcut încă, şi care nu poate fi făcut aşa, deductiv, ci după multe cercetări de probleme mai particulare.

Iată de ce — cum spuneam — este caracteristic pentru autorul „Aspectelor literare" că toate esseurile sale sunt tot atâtea materiale brute în vederea elaborării viitoare a studiului de care vorbeam.

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Tramvaiul cu cai

De două ori, în viaţă, am regretat că nu sunt poet. Intâia oară, când s'a înfiinţat premiul naţional pentru poezie. A doua oară, serile trecute, când — după mulţi ani — m'am urcat iarăşi în tramvaiul cu cai, în unul din puţinele tramvaie cu cai care au mai rămas în Bucureştii noştri, unde s'au instalat victorioase automobilele, taximetrele, taxicourile şi tramvaiele electrice.

Săman tramvai cu cai!

Odinioară — sunt numai câţiva ani de-atunci — străbăteai falnic bulevardele Capitalei. Matroanele şi copiii aveau un singur ideal: să se plimbe cu tine. Dumineca, duceai valuri de lume la Şosea. Şi câte idile nu-şi trăiau prefaţa sau epilogul, acolo — pe platforma ta!

Erai unicul vehicul modern. Erai regele vehiculelor. Dar vai! lucrurile omeneşti sunt schimbătoare ca nisipul mării... Un duşman ţi se ivi: tramvaiul electric. Iţi cuceri, — stradă cu stradă, linie cu linie — regatul tău. Te detronă. Şi te trimise în exil în Piaţa Matache Măcelaru, ca Wilhelm II la Doorn.

Ce mândru învârtea odinioară, vizitiul codirişca biciului pe de-asupra cailor! Iar caricaturiştii „Furnicii" cum te mai desenau pe tine — pe tine tramvai cu cai, care purtai spre modestele temple ale lui Bachus din periferia Capitalei, pe Iancu Brătescu şi pe Iancu Brezeanu, pe kneazul Moruzi şi alte asemenea chipuri populare şi simpatice.

O! ai trăit zile de glorie...

Ţi-aduci aminte? In ziua când, pentru prima oară, caii tăi apărură cu pălării şi urechi de dril alb împotriva căldurilor lui Iulie, — ce senzaţie a fost în Capitală...

Dar vremea a trecut.

Isgonit, biruit, de-abia te mai strecori pe câteva străzi, de unde vei fi alungat mâine, poimâine, în curând...

Ce tragică, ce înduioşătoare decadenţă! Birjarii se împiedică de tine şi te înjură grosolan. Şofeurii te privesc chiorâş, din viteza minunatelor lor maşini, iar pietonii se uită la tine ca la o ciudăţenie. Aceiaşi impresie ar face-o evadarea unei mumii din muzeu.

Dispreţuit şi batjocorit, sărman tramvai cu cai, trăeşti epilogul penibil al slavei tale de odinioară...

Music-hallul moare

Marile diseuse de music-hall, răspunzând unei anchete întreprinse de „Le Petit Journal", fac — toate — aceiaşi tristă constatare:

— Music-hallul moare...

Moare, odată cu el, literatura vastă şi interesantă a şansonetelor. Căci acolo, în micile săli — în care stăpânea eleganţa — se risipea, în versuri, o vervă minunată, o vervă tot aşa de spumoasă ca şi fina şampanie din cupele de cristal. Sallis, — celebrul, „gentilom cabaretier", — se întovărăşi cu pamfletarul înăcrit Léon Bloy şi cu câţiva poeţi tineri pentru a creia cel mai de seamă cabaret artistic. Iar, mai târziu, Laurent Tailhade — acest miliardar al apostrofelor — inaugură *„les soirés Procope"* cu acel splendid eseu asupra literaturii şansonetelor.

Erau şansonete spirituale şi şansonete duioase, care au rămas, care „au făcut epocă" cum se spune, care au intrat în literatură. O lume aleasă venea acolo, să caute nu numai desfătarea şampaniei şi-a dansului — ci şi o desfătare a spiritului.

Dar vremea a trecut.

Acea lume aleasă a fost alungată din cabarete de noii îmbogăţiţi şi mai ales de Americanii şi de Englezii, care — cu „valută forte" — au cucerit Parisul. Jazzul modern, dansurile moderne, — toată această revărsare de barbarie modernă a copleşit music-hallul. In locul şansonetelor spirituale sau duioase, au apărut ariile brutale, versurile în care se speculează pornografia.

Music-hallul este încă una din victimele războiului.

Malmgreen

Dupăce „Italia" svârli pe ghiaţă jumătate din grupul Nobile, pentruca jumătatea cealaltă să fie purtată departe în necunoscut sau în moarte, — s'a petrecut acolo, între naufragiaţi, ceva ciudat. A fost un moment asupra căruia toţi tac cu jenă... A fost o ceartă între Nobile şi tânărul explorator suedez Malmgreen? Nimeni nu o mărturiseşte. Fapt este că Malmgreen, însoţit de Mariano şi Zappi, au părăsit grupul Nobile şi, aproape fără alimente, au pornit pe jos în căutarea oamenilor.

Ce s'a întâmplat după aceia?

A fost găsit grupul Malmgreen, din care — vorba nu ştiu cărui cronicar parizian — nu lipsea decât Malmgreen. Mariano şi Zappi dau declaraţii contradictorii. Un aviator rus posedă fotografii, luate din avion, în care se văd trei inşi, deci Malmgreen, Zappi şi Mariano.

Pe scurt, s'a născut bănuiala că Malmgreen a fost mâncat de tovarăşii săi Zapi şi Mariano.

Desigur, arta creiază realitatea. Wilde avea dreptate. Viaţa apare întâi în artă, — pe urmă în realitate. Acum un an, o corabie cu opt Japonezi se pierdu pe ocean. După şapte luni de rătăcire, ancoră într'un port. Doi inşi — din întreg echipagiul — erau încă în viaţă. Ei mărturisiră că şi-au ucis şi şi-au mâncat tovarăşii...

Aţi citit, de sigur, sinistrul roman al lui Edgar Poë *„Aventurile lui Arthur Gordon Pymm"*.

Acolo, oamenii echipagiului se mănâncă între ei. Fiecare îşi trage la sorţ viaţa: cel care trage lemnişorul cel mai scurt, va fi ucis şi devorat de ceilalţi....

Se pare că în pustiul îngheţat, acolo, la Polul Nord, după naufragiul „Italiei", a fost o deslănţuire de bestialitate. In oameni, s'au trezit — acolo — bestiile. Răutatea a apărut biruitoare, peste omenia pe care o etalăm în zilele bune. A fost o ciocnire de patimi, ca în filmele senzaţionale. Ficare dorea să se salveze pe sine. Puţin îi păsa de semenul său... A fost o desfăşurare de egoism feroce, de josnicie, ţâşnită din fundul întunecat al sufletelor.

Gordon Pymm al lui Edgar Poë este mai adevărat decât îl credeam noi. — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Teatrul lui Henry Becque

S'a spus în nenumărate rânduri că piesele lui Henry Becque erau autobiografice. „Aceasta-i răutate", ar fi exclamat însuşi autorul lor. Era în tot cazul o exagerare. Totuşi, biografia lui — în fondul ei un adevărat roman — poate explica, întrucâtva, multe din părţile obscure ale operei sale...

Născut dintr'o familie de mijloc, dar plină de demnitate, crescut într'un mediu în care dragostea familiară şi onestitatea, domneau ca virtuţi adevărate, fiu al unuia dintre aceşti bravi cetăţeni francezi, care n'au cunoscut în viaţă decât linia dreaptă, Becque pusese în opera lui toate aceste admirabile calităţi ale mediului în care-şi petrecuse tinereţea, tot spiritul şi inima lui franceză.

Ar trebui cunoscută toată viaţa lui Becque, caracterul lui întreg, pentru a se putea distruge unele legende care împiedică adevărata strălucire a teatrului său. Ajunsese ca un fel de axiomă: „Becque a fost teribil, brutal, invidios". A fost însă judecat rău sau numai după aparenţe. In fond, viguros, independent şi curagios, Becque era în acelaş timp, delicat, indulgent şi sensibil. A fost un plebean prin condiţiunea vieţii lui, dar prin natura lui a fost o fire aristocratică. Era totdeauna deasupra meschinăriilor, larg, de o desinvoltură admirabilă ca suflet; iubea femeia pentru frumuseţea ei, n'a fost vanitos niciodată.

Rare ori a suportat cineva jena sau chiar nenorocirea, cu mândria şi curagiul lui Becque. Patriot în sensul bun al cuvântului, bun muncitor, franc, lucid, ca un adevărat francez a rămas credincios, până în ultimele-i momente, virtuţilor tradiţionale ale ţarii lui, în care civilizaţia este de mai multe ori seculară. „Adevărata natură a lui Becque este construită, spunea cineva cu bună dreptate, din ce avea virtutea mai delicios". Astfel regăsim pe Henry Becque în operele sale.

Intr'un studiu recent apărut 1) d. Arnaoutovitch spune că talentul lui Henry Becque se remarcă mai întâiu prin pătrunderea psihologică. In a doua parte, studiază fondul, arătând că personagiile lui Becque sunt numeroase şi variate: provinciali, lucrători, boemi, burghezi oneşti, oameni de afaceri, oameni politici, curtezane, apoi întreaga umanitate mijlocie, „vous et moi" cum spunea Lemaître. Cât priveşte puterea lui psihologică autorul declară că natura înconjurătoare, amestecul în mişcările şi manifestaţiunile epocei lui sbuciumate, dădură lui Becque un simţ de observaţie deosebit, mai ales aspra vieţii interioare. In Henry Becque psihologul domina artistul...

Referitor la filozofia lui Becque, putem spune că nu aparţinea nici unei şcoli utilitariste; el ştie că teatrul nu este o tribună de unde se predică ideile politice şi reformele sociale; este în el un revoluţionar sentimental şi din teatrul lui se degajă un strigăt de protestare în contra nedreptăţii sociale, în contra demagogiei, în contra josniciei micilor politiciani, mai ales în contra finanţelor. Becque a indicat defectele societăţii, drepturile femeii dispreţuite şi situaţia ei inferioară. Deşi iubea republica, a criticat indirect toate instituţiunile ei. In teatrul lui, massele populare, clasele mijlocii, trec demne de interes. Ca şi Balzac, deşi mai voalat, el a demascat toată „canailleria socială".

Becque este în acelaş timp un moralist. De atâtea ori a strigat: „Teatrul este o pictură, o reprezentare a vieţii". A fost totuşi acuzat de imoralitate. S'a spus că *Naveta*, ca şi *Parisiana*, sunt piese imorale. Abatele Delfour scrisese: „Acestea sunt piese murdare şi iritante". Desigur subiectele tratate sunt de multe ori delicate; dar, arătând răul, nu caută el şi remediul? Apoi Becque este autorul piesei *Femei oneste*. Iar Elena de Rosevaye, în *Michel Pauper*, este o Chimenă dela 1870. Tot aşa, Blanche Vigneron înebuneşte când se află într'o situaţie degradatoare pentru o femee.

„Virtutea", iată *leit-motivul* teatrului lui Henry Becque... — *G. B.*

Tezaurul Iezuiţilor

Regele Spaniei, Carol al III-lea; a expulzat în 1767 pe toţi Iezuiţii, confiscându-le averile, atât cele din Spania cât şi cele din America Spaniolă. Din Spania au plecat spre Statul Papal din Roma 5.000 de Iezuiţi. Totuşi, Iezuiţii din Bolivia de astăzi au reuşit să obţină o amânare de zece ani, în cursul cărora s'au pus pe muncă, exploatând cu mare energie minele lor de aur şi de diamante. Dar, la plecare, guvernatorul spaniol nu le-a dat voe să-şi ia bogăţiile agonisite prin munca lor. Atunci, Iezuiţii şi-au îngropat tezaurul sub nişte stânci. Muncitorii cari i-au ajutat la această operaţie, au fost apoi ucişi, pentru ca taina tezaurului să nu poată fi descoperită mai târziu.

Astăzi, studierea mai multor documente rămase dela Iezuiţi, a dat naştere unei societăţi engleze pe acţiuni: „Sakambay Exploration Company", care e convinsă că tezaurul Iezuiţilor din Bolivia conţine aur şi pietre de cel puţin 50 milioane dolari. Săpăturile din 1926 au dus la descoperirea unei mari lăzi de fier cu... un pergament care conţine afurisenii şi blesteme asupra oricui va îndrăzni să caute tezaurul.

Aflând conţinutul acestui act, echipa de lucrători a refuzat să continue săpăturile. Atunci, societatea a adus din Anglia lucrători protestanţi care nu se tem de blestemele iezuite.

Săpăturile s'au reînceput la Inkisi-La-Paz, însă guvernul Boliviei le priveşte cu mare scepticism.

Ministrul Bolivian dela Londra a remis chiar o notă diplomatică prin care arată că Iezuiţii n'au avut niciodată vreo mină de aur sau de diamante în Bolivia.

Societatea Engleză de Săpături i-a răspuns însă că ea caută nu atâta tezaurul Iezuiţilor, cât un alt tezaur, cu toate obiectele de valoare şi actele cultului Indienilor „Incoşi" care au fost colecţionate de Iezuiţi acum 200 de ani, în Peru. Societatea urmăreşte aşa-dar mai mult scopuri ştiinţifice.

Şeful ordinului Iezuiţilor din Berlin, fiind întrebat în această chestie, a afirmat că Iezuiţii din Peru n'au obţinut în 1767 nici o amânare a expulzării; cu alte cuvinte nici n'au putut aduna astfel de tezaure.

— De altfel, a spus generalul Iezuit, dacă Englezii vor găsi tezaurul acela, o jumătate din el revine Boliviei, cealaltă jumătate Ordinului nostru...

1) Alexandre Arnaoutovitch: Henry Becque — Thèse pour le doctorat. Paris. 1927.

Mărunte

— Doamna Vicente Blasco Ibanez, văduva celebrului romancier spaniol, mort de curând la Menton, în vila Fontana-Rosa, a cerut autorizaţia consiliului municipal din Menton, de a ridica, în acest oraş, o statue ilustrului dispărut.

Monumentul e opera sculptorului Leopold Bernstamm, prieten intim al lui Ibanez. Inaugurarea va avea loc la aniversarea morţii lui Blasco Ibanez, în prezenţa autorităţilor şi a delegaţiunilor spaniole.

* * *

— Indrăzneaţa scriitoare Maryse Choisy, care pentru ca să scrie „Un mois chez les filles" a intrat benevol, ajutoare de proxenetă într'o casă de toleranţă şi a studiat timp de o lună viaţa prostituatelor, a fost dată afară din toate cluburile feministe din Franţa.

Dar scandalul în jurul cărţii „Un mois chez les filles" nu s'a isprăvit.

O prostituată, crezându-se vizată în această carte şi considerând desigur că reputaţia ei a fost compromisă, s'a răzbunat rănind la piept cu un cuţit pe autoare.

Cazul face senzaţie. Maryse Choisy a dat în judecată pe tânăra prostituată, luând ca avocat pe cunoscutul jurisconsult M-l Campinchi... Iar cartea, independent de aceste întâmplări, sau, poate, tocmai din pricina acestui scandal, se vinde...

— Ziarele pariziene au făcut o primire foarte călduroasă noului volum al compatriotului nostru d. *Leopold Stern*, intitulat *„Werther, ou les amours de Goethe"*, apărut în editura B. Grasset din Paris.

Precum se ştie, d-l Stern a redat cu mult talent până acum în precedentele sale volume psichologia amorului modern. In actualul volum d-sa îşi întinde cercetările psichologice asupra trecutului, alegându-şi ca obiect viaţa amoroasă a lui Goethe.

In editura „Ancora" a apărut, de acelaş autor, într'o bună traducere românească datorită d-nei Ioana Vornicu, volumul *„Despre amorul modern"* care a avut un mare succes de librărie atât în Franţa cât şi la noi.

Volumul se prezintă în condiţiuni admirabile şi costă 40 lei

In tramway, în tren, la munte la mare, acasă, citiţi:

REALITATEA

ilustrată

20 pagini cu clişee de actualitate

Literatură ?

...„In urma Josephinei Backer şi a Ivettei Gilbert, Mistinguett şi-a publicat şi ea carnetul cu memorii şi amintiri"... *Ziarele*

— Spuneţi-mi vă rog, unde suntem aci? într'un music-hall?

— O, nu! Nu vedeţi că ne aflăm într'un salon literar?

Sfat

— Şeful e grozav de înfuriat. Mi-a spus să mă duc să mă spânzur...

— Când e înfuriat, ştii prea bine: cel mai bun lucru e să faci ce-ţi cere, fără să discuţi !... *(Humorist)*

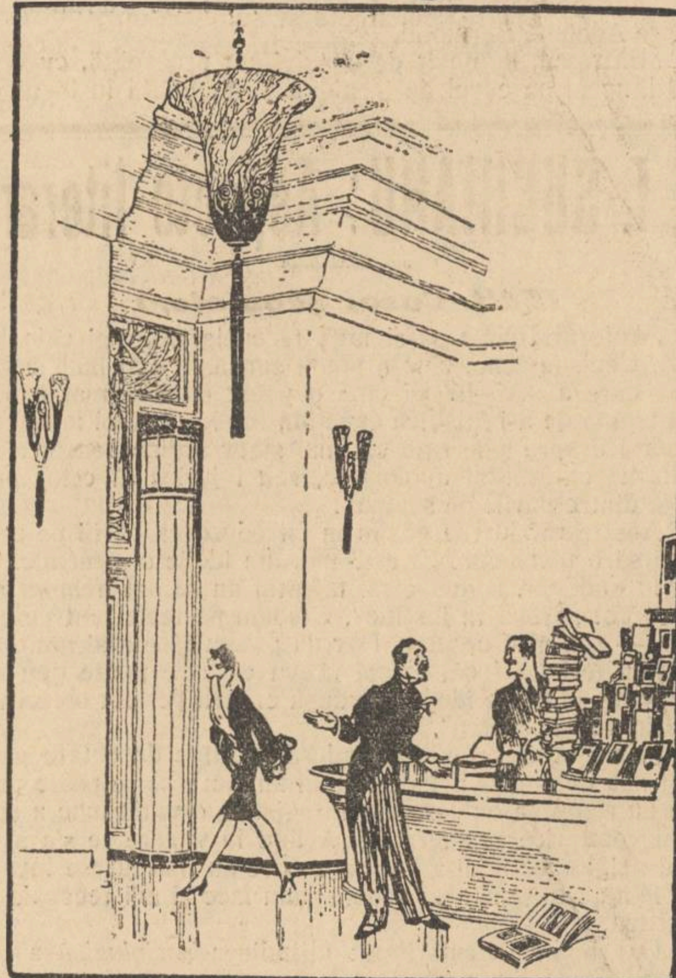
Ce-a uitat

SOŢUL (înainte de a pleca la banchet): Eşti sigură? n'ai uitat nimic ?

SOŢIA: Ba da. Mi-am uitat vârsta !...

Scuză legală

CLIENTUL: Ai fost foarte puţin cuviincios cu doamna care a plecat !...

VANZATORUL: Da! Aveţi dreptate! Dar era nevastă-mea !... *(Passing Show)*

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 401

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 12 August 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

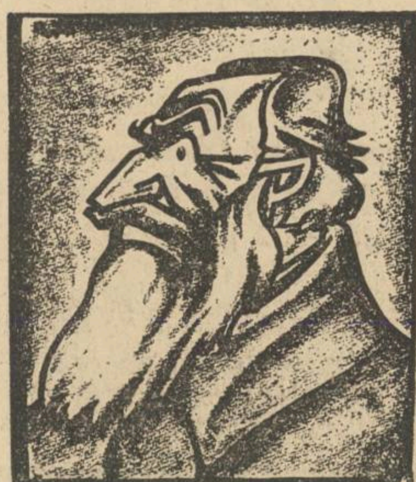
FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897, CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

La Mânăstirea Putna

Când am intrat întâia oară în mânăstirea aceasta — la parastasul de patru sute de ani al Marelui Ștefan — era aici un iarmaroc de mii de oameni !... Trenuri peste trenuri veneau spre mânăstire și nimic din tăcerea și din reculegerea sfântului locaș nu mai putea să te mângâe. Arhondaricul și chiliile erau coprinse de înnalții mosafiri și de autorități. Lăuntrul cetății era plin de tineretul școlar, iar grădinile, văile și dealurile de prin prejur erau albe de țărănimea bucovineană. — Și dacă am simțit și eu ritmul simțirii naționale, din ora aceea, frumusețea și cucernicia mânăstirii mi-au rămas nedeslușite...

Cu totul altfel era sfântul locaș, acum după un sfert de veac... Atunci am intrat în aceste ziduri, cu talazul sutelor de pelerini, ca Iordanul în Marea Moartă. De data aceasta, gara a rămas departe, drumurile erau toate pustii și negre de ploaie, iar intrarea sfintei cetăți pare că alta de cât odinioară. Acum îmi dădeam bine seama de frumoasa așezare a ctitorei lui Ștefan și de liniștea-i sihastră și de visul lung și sfânt al celor culcați subt lespezile funerare.

Gala Galaction

Nu e cu putință să cercetezi acest sanctuar al neamului românesc în două trei zile. Fie că ești om de știință migăloasă, fie că ești un iubitor al artelor, fie că ești un capricios privitor al liniilor și al luminei : ar trebui să rămâi locului câteva săptămâni, ca să poți să înțelegi și să faci ale tale comorile Mânăstirei Putna.

Starițul de azi e un bătrân senin și iubitor de oaspeți. Așa cum se și cuvenea să fie, el este un adevărat specialist și un îndrăgostit de odoarele și de frumusețile pe cari le păzește. A pornit cu noi din pronaosul bisericii și după câteva ceasuri de istorie, de cronologie de citate latinești, spuse pe dinafară... a ajuns la Evangheliarele cele mari, din ultima cameră a museului mânăstirii... Invățatul și simpaticul moșneag a făcut o minune de efort și de îndemânare, izbutind să concentreze, pentru noi, într'o singură dimineață, arătarea aatâtor lucruri scumpe și identificarea lor științifică.

Dar toate aceste odăjdii brodate de mâinile domnițelor, toate aceste scule sacre, uimitoare ca bogăție și gust, toate aceste manuscripte migălite pare că de îngeri... deșteaptă și împletesc atâtea întrebări, atâtea probleme culturale, în cât acest minuscul museu al Mânăstirei Putna crește până la înnălțimea unei anexe de Academie națională !

Prea Cuviosul Stariț ne mărturisește că este în legături de corespondență și de prietenie cu câțiva învățați englezi și americani, mari admiratori ai Mânăstirei Putna și ai comorilor dintr'însa...

Lăsăm sus, în sipete și subt geamuri, atâtea odoare, atâtea lucruri țesute și împodobite de cucernicia și de reveria principeselor moldovence, și coborâm, încă odată, cu pasul și cu gândul, spre adormitul mare Voevod și spre toată curtea, de copii, de neamuri și de viteji, strânsă în somnul cel lung, împrejurul Voevodului...

Legenda, pe aripa stihurilor lui Alecsandri, trece pe subt streașina sfântului locaș :

„...acolo fi-va altarul, zice falnicul monarc,
ce se închină și se pleacă pe războinicul său arc".

Alături de mânăstire, pe un piept de deal, este locul de unde Ștefan a făcut să zboare săgeata prooroacă... Și mai departe, prin acești munți încă purtători de codri, trebue să fie peștera sihastrului Daniil...

Și eri și azi, vremea a fost închisă și cenușie, ca un hrisov... Cu această lumină tristă, în ochi și în suflet, am cercetat turnul unde dormi odinioară studentul Eminescu, am privit clopotele cele mari cari veghiară pe adormit și, mai apoi, am cercetat cimitirul chinoviei... Acolo, la căpătâiul unui monah, care trăise vreo sută de ani, am citit aceste cuvinte profunde : „...toate ca un vis i s'au părut".

Dar nota cea nouă și curioasă a interiorului mânăstirii este bustul lui Eminescu — tânăr, așa cum era când a venit la parastasul Marelui Ștefan, în anul 1871... Bustul stă pe un postament zvelt lângă altarul bisericii. dar într'o situație jenată și echivocă.

Evident, este un târziu și legim omagiu adus celui mai mare și mai plin de dureri dintre toți cântăreții neamului nostru. Este și o idee atingătoare să rechemi, cu puterea bronzului, clipa aceea, pierdută pentru contimporani, când studentul Eminescu veni să se închine la mormântul Ctitorului Moldovei. Dar bustul acesta nu stă la locul lui, lângă altar.

Impresia aceasta poate că este sporită și prin faptul că stihurile săpate pe postament sunt rău alese. Dacă era vorba să-i dăm lui Eminescu „ale sale dintru ale sale", desigur că am fi putut găsi în opera lui — azi subt cerul României intregite — alte stihuri de cât acele de blestem, din „Doina" lui...

Poate că într'o zi urmașii noștri (mai subțiri) vor așeza pe durerosul cântăreț ceva mai departe de altar și vor săpa subt chipul lui, aci în coprinsul sfintei mânăstiri creștine, aceste stihuri, atât de cristaline și de conciliante :

Rugămu-ne îndurărilor
Luceafărului mărilor
Din valul ce ne bântue
Innalță-ne, ne mântue,
Privirea adorată
Asupră-ne coboară
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie !

GALA GALACTION

***

Notă. — In însemnările mele, din Duminica trecută, *„La mauzoleul celor cinci mii"* s'au furișat câteva erori de tipar. Cea mai gravă și care trebue denunțată este : „un sicriu *tăvălit* în culorile naționale" în loc de : „un sicriu *învălit* în culorile naționale".

G. G.

Iarăși

Și astă noapte iarăși l-am visat :
Cum s'a trezit și plânge, și mă chiamă:
„Mamă !"
Așa de mic și speriat.

Eu îi sărut privirile căprui,
Ii mângâi părul galben de mătasă ;
Și adormim... și capul mi se lasă
Alături de mânuța lui.

Ci m'am trezit... Iar inima-mi gemea
Și se sfărâma durerea ei nestinsă...
Oh, inima nemernică și'nvinsă
Ce n'a putut să-l ție lângă ea !

OLGA VRABIE

LOC DE VECI

Jupân Avram ținea crâșmă în marginea unui oraș de provincie. Nu făcea cine știe ce aliș-veriș, căci dever mare n'avea decât Joia când se ținea obișnuitul târg săptămânal; dar atâta cât să hrănească și să îmbrace pe Rifca și pe micul Bercu — agonisea el. Ba, când și când, izbutea să mai pună și câte ceva la ciorap. Atunci jupân Avram și cu Rifca își făceau planul să strângă un capital mai mare, să se mute aproape de centru și după aceia în centru. Acest eveniment după socoteala lor, s'ar fi putut întâmpla peste 4-5 ani. Dar se vede că primăria n'a știut sau n'a vrut să știe de planurile lui jupân Avram și a găsit de cuviință, pentru motive de estetică sau de salubritate, să ia târgul săptămânal din fața crâșmei lui și să-l mute tocmai în partea opusă a orașului. Această mutare a redus venitul lui jupân Avram la mai puțin de jumătate.

Dar jupân Avram nu era omul care să se lase pradă împrejurărilor protivnice.

— Rifcă, iu am să închid crâșma.

— Puntru di ci ? — a întrebat Rifca speriată.

— Puntru că am să mă fac dija vuijor.

— Și ci ar să fie dacă tu ai să te faci vuijor ?

— Ar să fie dija mai bine.

Și s'a făcut jupân Avram voiajor, în slujba unei mari case de manufactură și galanterie. La început nu prea i-a mers bine, dar, când a început să prindă unele taine ale meseriei, câștiga atât de mult, încât și-a permis luxul să ducă pe Rifca și pe Bercu la munte. Ei ședeau acolo și înghițeau pui fripți și aer de fag, iar jupân Avram vuija mereu. După zece zile s'a repezit și el în treacăt pe la ai săi.

— Bine trăești tu aicea, Rifcă !

— Bine, Avrame — a răspuns Rifca mulțumită.

— Și tu Bercule, tot bine trăești ?

Drept răspuns Bercu l-a tras sdravăn de breton apoi l-a apucat de mustăți.

Și fiindcă jupân Avram era obișnuit să fie stăpân pe afacerile lui și să nu dea socoteală nici măcar fiscului, a început să studieze posibilitățile de comerț ale satului în care se curariseau Rifca și cu Bercu. Cârciumă n'ar fi putut deschide, căci și așa erau multe, dar pentru o prăvălioară cu măruntișuri se găsea loc. Cele în ființă aveau mărfuri puține și proaste; jupân Avram urma să aducă de toate și numai de bună calitate...

— Rifcă, iu nu vrau să mai fiu vuijor.

— Și dacă n'ai să mai fii vuijor, ci ai să faci ?, — a întrebat Rifca îngrijorată.

— Iu am să deschid dija o dugheană aici în Vârnești. Ar să fie mai bine, și la vara viitoare nu mai cheltuim să plecăm la aer. Tu ci zici ?

— Dacă tu crezi că ar să fie mai bine așa, iu puntru di ci să nu vrau ?, — a răspuns atunci Rifca.

In mai puțin de o lună jupân Avram trecea în satul Vernești drept mare negustor. Avea stămburi, americă, brânză, arnici, bomboane, pește sărat, Visul Maicii Domnului, masline, caete, sare amară, chinină, cue, gaz, etc. Vindea pe bani, pe mălai, pe ouă și pe orice. Numai pe apă nu vindea. Și, fiindcă de prăvălie putea să se ocupe și Rifca, jupân Avram mai umbla și după alte afaceri.

Când s'a convins el că la Vernești a dat peste noroc, i-a spus nevesti-si :

— Rifcă, iu zic că noi trebue să ne facem dija pruprītari și să nu mai plecăm din Vârnești.

— Dacă tu crezi că ar să fie bine, iu puntru di ci să nu vrau ?, — a răspuns Rifca bucuroasă.

Și fiind de vânzare casa unde ținea prăvălia, a cumpărat-o jupân Avram și s'a făcut proprietar. Acuma numai un lucru îi mai lipsea, dar el n'a băgat de seamă decât în ziua când s'a îmbolnăvit Bercu de friguri.

— Rifcă, nouă ne trebue un loc la cimitir. E viață și e moarte, și lucru astă să nu ne lipsească.

— Dacă crezi tu că trebue, iu ci am să zic ?, — a răspuns Rifca înălțând din umeri.

Atunci s'a dus jupân Avram la preotul satului și i-a zis :

— Părinte Sandăle, iu vrau să cumpăr un loc puntru di veci la cimitirul satului, că e viață și e moarte și trebue și ală. Cât ar să coste iu plătesc îndată și mata îmi dai chitanță.

Și jupân Avram dibui buzunarul cu portmoneul.

— Iți dau, jupân Avram,... dar mai la un colț, — a răspuns preotul, bucuros să se hârțuiască puțin cu jupân Avram.

— Da parcă iu n'am zis tot lângă un colț ?

— O să fie cam scump, jupâne Avram.

— Dacă e scump, nu face; dar dacă nu e scump iu plătesc îndată și d-ta îmi dai chitanță și-mi arăți locul.

— Am să-ți iau cam multe parale, jupân Avrame.

— Da puntru di ci să iai parale multe ? Mie îmi trebue patru metri și-i plătesc îndată, iar d-ta îmi dai chitață.

Aici jupân Avram a scos portmoneul.

— D-ta, jupân Avrame, ai să faci o afacere mare cu locul acela.

— Da ci afacere crezi mata, părinte Sandăle, să se poate învârti c'un loc puntru di veci ? Că doar n'am să deschid acolo o budegă și nici babă ca să dau cu fum n'am să mă fac !

— Și încă o afacere mare de tot, jupân Avrame.

Ochii Ovreului începură să joace.

— Mu rog, ci fel de afacere ghindești mata, părinte Sandăle, că se poate învârti la un cimitir?

— O afacere grozav de mare, jupâne Avrame.

— Ei și lasă acuma glumăle și spune cât am să dau, că iu mă grăbesc să merg la gară, că ar să-mi sosească îndată marfă proaspătă dela Galați... Mie îmi trebue patru metri...

— Pentru patru metri ai să dai zece mii de lei, jupân Avrame...

— Ei, frate, și lasă acuma glumă, că iu trebue să merg la gară că-mi sosește marfă proaspătă de la Custanță... Iu vrau patru metri lângă un colț. Plătesc îndată și d-ta îmi dai chitanță și-mi arăți locul...

— Nu te scumpi, jupâne Avrame, fiindcă odată și odată d-ta ai să scoți banii înzecit și însutit...

— Udată și udată zici mata părinte Sandăle? Dar udată și odată n'are să mai fie nici jupân Avram și nici popă dela Vârnești. Și chiar de ar mai fi — ci se poate câștiga de la un loc puntru di veci ?

— Iacă să-ți spun, Jupân Avrame. Eu îți dau acuma patru metri pentru zece mii de lei, și d-ta ai să ajungi odată și odată proprietarul întregului cimitir...

„Popa astă e nebun"!, — gândi jupân Avram. Apoi zise tare:

— Și chiar dacă udată și udată să fie așa; dar iu n'am să fac acolo budegă și nici fabrică de zahăr și nici comoară nu am să găsesc acolo și nici sondă puntru putrol n'am să pot pune. D-ta părinte Sandăle, ai timp să glumești, dar iu trebue să merg la gară, că-mi vine marfă proaspătă dela Brăilă... Iu vrau patru metri; n'am ci să fac cu tot cimitirul. Cât costă plătesc îndată și d-ta îm dai chitanță...

— Stai să-ți explic, jupân Avrame. — D-ta ești Ovrei, așa e ?

— Da ci vrai să fiu?

— Și d-ta ca un Ovrei adevărat ce ești, nu crezi în a doua Inviere, — așa e?

— Și dacă crez, și dacă nu crez, — ci interesază astă acuma? Mie îmi trebue patru metri și d-ta mă întrebi dacă iu crez în ală!

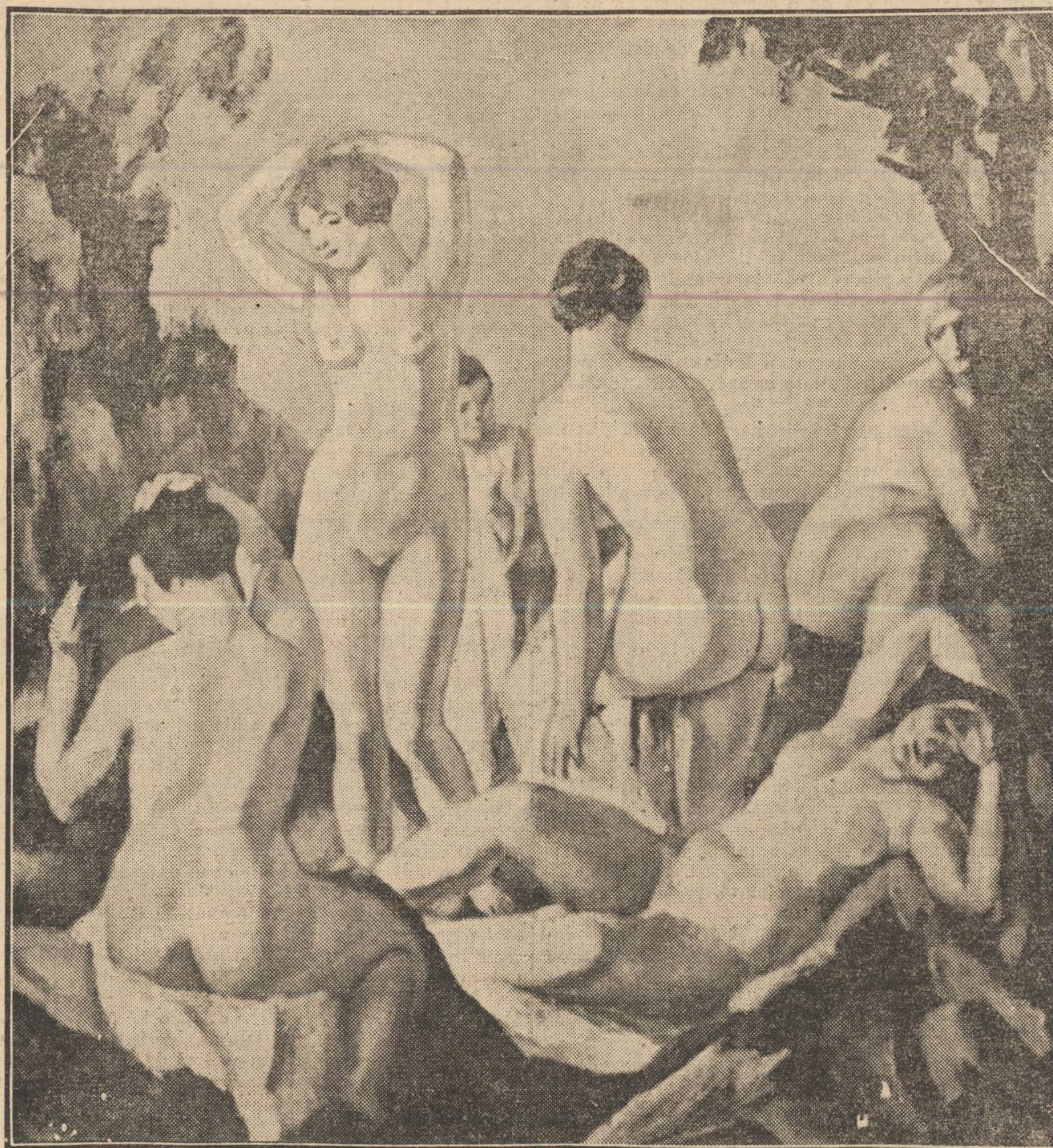
— Iată ce e jupâne Avrame. La a doua Inviere, când or suna îngerii din trâmbițe, noi creștinii eșim cu mic cu mare și mergem la judecată ; iar d-ta care nu crezi, ai să rămâi singur stăpân în cimitir... Ei, acum ai înțeles ce chilipir te așteaptă cu zece mii de lei?

Jupân Avram a râs și a clipit șiret din ochi.

— Mata bine te-ai ghindit, părinte Sandăle, dar mie are să-mi fie urât să stau singur, numai cu Rifcă și cu Bercu, și atunci am să merg și iu cu dumneavoastră...

— N'ai să poți, jupân Avrame, fiindcă ești Ovrei și nu crezi în judecata vitoare.

Continuare în pagina II-a

Kvapil — Zi de vară

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA EXPEDITII IN TOATA TARA

— Şi dacă crez, şi dacă nu crez, — iu am să dau bacşiş şi tot n'am să stau singur în cimitir.

— Ba ai să stai, jupân Avrame, pentru că îngerii nu primesc başiş.

Jupân Avram s'a scărpinat după ureche, apoi a zis:

— Şi dacă n'ar fi ală Inviere, cât ar trebui să plătesc la un loc puntru di veci?

— Două mii de lei ar fi de ajuns, jupân Avrame.

— Dacă-i aşa, atunci facem contract puntru zece mii de lei. Acuma dau două mii arvună şi d-ta îmi dai patră metri; iară la ală Inviere, d-ta părinte Sandăle, ai să vii la mine cu cuntract şi ai să zici: Jupân Avrum, adă restul ca să-ţi dau tot cimitirul în primire. Atunci iu n'am să tăgăduesc şi am să-ţi dau încă opt mii de lei... Dacă nici aşa nu vrai, iu mă duc la gară că vine trenul cu marfă proaspătă dela Galaţi...

— Mare şmecher eşti, jupân Avrame, — a zis preotul, scriind chitanţa.

— Dar cum ai crezut, părinte Sandăle, că poate fi cineva uvrei dacă nu e mare şmecher?, — a răspuns jupân Avram, numărând două mii de lei.

DAMIAN STĂNOIU

Colţul Librăriei „Haseter"

Librăria de artă „Haseter" din Bucureşti strada Eugen Carada 7 (fost Karagheorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante apărute în ultima vreme:

Memorii—Studii: Fueloep-Muller: Rasputine et les femmes (Le Diable sacré: cea mai complectă şi mai documentată lucrare asupra lui Rasputin, a mediului şi a oamenilor în mijlocul cărora a trăit celebrul popă. Cu numeroase gravuri în text lei 170). — *Colonel Lamouche:* Quinze ans d'histoire balcanique 1904—1918 (Question de Macédoine — Revolution jeune-turque — Première guerre balcanique — Seconde guerre balcanique — Partage de la Turquie — Guerre européenne — Traité de Neuilly). — *Maurice Paléologue:* Les entretiens de l'impératrice Eugénie (l'évocation saisissante d'un passé tragique). — *Général Spiridovitch:* Les dernières années de la cour de Tzarskoe-Selo (avec 59 photographies dans le texte). — *M. Soulié:* La Reine scandaleuse Caroline de Brunsvick, Reine d'Angleterre 1768—1821). — Tabouis: Le Pharaon Tout-AnkAmon (Sa vie et son temps). — *Paléologue:* La Russie des Tsars 3 volume — opera complectă). — *Jacques Bainville:* Histoire de France (2 volume). — *Mussolini parle* (des discours et des écrits) *J. Seurre:* En Roumanie. — *Sir Bacon:* Les scandale de la bataille de Juttland, — *Jean de Pierrefeu:* La Saison diplomatique (Gênes 1922). — *Pierre de Nolhac:* Madame de Pompadour et la politique. — *Ch. Maurraas:* Le Mauvais traité — La Politique de Ch. Maurras. — *Léon Daudet:* Courrier des Pays Bas (au apărut până acum 3 volume: Ronde nuit — Horreurs de la guerre — Mélancholia) — *Henri Sée;* Science et philosophie de l'histoire. — *Boris Nolde:* L'ancien régime et la révolution russe. — *Colonel Lawrence:* La revolte dans le désert 1916—1918. — *Emile Ludwig:* Le fils de l'homme (viaţa lui Isus). — *R. Dorgelès:* La caravane sans chameaux, — *Soupault:* Dernières nuits de Paris.

Câteva romane

A. Jossipovici (autorul celebrului roman: Livre de Goha le Simple): Le Beau Saïd. — *Paul Morand:* Magie noire. — *Joseph Delteil:* La Fayette. — Landormy: La vie de Schubert. — *Panait Istrati:* Mes departs — Les chardons de Baragan — *Jules Romains:* Lucienne Psyché — *Blasco Ibanez:* Aux pieds de Vénus (retipărită) *J. Zangwill:* Tragedies du Ghetto (tradus pentru prima oară în limba franceză). — *André Breton:* Nadya (Pour les femmes de 25—30 ans). — *Jean Balde:* Reine d'arbieux: (Grand Prix du Roman) — *Jean Desbordes:* J'adore. — *Stewart White:* La Forêt. — *Paul Bourget.* Le Tapin. — Ta bot Mundi: Yasmini. — *Henry Marxs:* Valma (din englezeşte). *Gottfried Keller:* Les gens de Seldwylla. — *Mereschkowski:* Le Messie.

Câteva romane germane

A apărut continuarea şi sfârşitul seriei Forsyte Saga de *Galsworthy.* Schwanengesang. Deasemenea: *Felix Salten:* Schrei der Liebe (o serie de minunate povestiri). — *Wassermann:* Fall Mauritius. — *Sigrid Undset* celebra autoare a trilogiei: Christin Lawrans Tochter a scos un al doilea volum din Olaf Audunssohn intitulat: Olaf auf Hestviken. — *Din Georg Kaiser* ultima piesă: Oktobertag. — *Schnitzler:* Thérèse. — *Heinrich Simmel:* Juda und die Anderen.

Preţurile noastre: Francul francez 6.50, marca germană 36—37.

Cereţi la toţi librarii
interesantele romane de moravuri bucureştene
FECIOARA VANDUTĂ;
Patimă de bătrân
Ispăşirea Miradorei
de N. ARCAŞ
roii sunt personagii bine cunoscute în Capitală.
Editura „ANCORA" Preţul Lei 30 şi 35

Dr. CABANÈS — *Indiscretiile Istoriei*

Un rege artist

Tronul Bavariei, în locul lui Othon I, a fost ocupat de Ludovic III. Regenţa a fost exercitată înainte de războiul cel mare de unchiul lui Othon, Luitpold, care a murit la adânci bătrâneţe. Camera bavareză la 1913 a dat coroana fiului lui Luitpold, Ludovic III.

Acesta e cu trei ani mai mare decât vărul său Othon, care s'a prăbuşit în nebunie iremediabilă. El a moştenit soarta familiei Wittelsbach. Dela 7 ani a dat primele semne de nebunie; la 24, a trebuit să fie internat.

Toţi membrii dinastiei Wittelsbach au fost bolnavi sau, în cel mai bun caz, au suferit de manii ciudate, care dovedesc dezechilibrul lor celebral. Maria-Tereza, reprezentanta cea mai ilustră a familiei, călătorea în tovărăşia a numeroase animale, printre care se afla şi un şobolan monstruos, de care împărăteasa nu se despărţea nici în călătoriile ei cele mai lungi.

Ludovic I, mare protector al artelor, a fost silit să abdice, în urma scandalului public provocat de legătura sa cu actriţa şi curtezana Lola Montes.

Ludovic II, a protejat artele, e drept, sub o formă ceva mai decentă. Dacă fanteziile lui au fost destul de scump plătite de poporul său, nu i se poate nega un anumit simţ estetic, de calitate contestabilă poate, dar nu mai puţin real.

Să nu ducem paradoxul până la absurd, ca cei cari au pretins că bunul prieten al lui Wagner, amantul clarului de lună — care avea în el seducţiile şi toate pericolele unei imaginaţii bolnave, de o sensibilitate exasperată — că acest urmăritor de himere n'a fost, la urma urmei, decât tipul perfect al romanticului, romanticul încoronat. Trebue să recunoaştem că tot ce e întunecat şi vag în sentimentalitatea germană se regăseşte la Ludovic II; dar trebue să mai ţinem seama şi de puterea periculoasă pe care o avea de a realiza unele din himerele şi visele lui, putere pe care o deţinea prin situaţia de monarh şi prin marea lui avere. Regăsim în acest purtător de sceptru *cezarita* — excesul monarhului lipsit de control şi de constrângeri.

La început, găsim la el fantezii nevinovate, capricii de suveran, o inteligenţă care se evapora în fantezie. Moştenind dela strămoşii şi dela părinţii lui germenii boalei, educaţia pe care o va primi, departe de a combate aceşti germeni, îi va desvolta. Se părea cá educatorii lui ţineau să desvolte în el o imaginaţie fără frâu, o melancolie fără cauză, aplecarea spre reverie şi, în acelaş timp, un egoism primejdios şi inconştient.

Guvernanta lui franceză îi repeta fără încetare fraze de acest fel, atribuite monarhilor francezi: *Statul sunt eu!* — sau: *Aşa vreau, aşa fac!*

Cât despre profesor, tot francez, acesta se simţia foarte onorat să fie rostogolit ca un butoi, de graţiosul prinţ regal.

Deşi n'a fost născut înainte de vreme, ca fratele său Othon, Ludovic era de o constituţie slabă, având nevoie de menajamente continui.

Medicii, văzându-l atât de slab şi de delicat credeau că e bolnav de piept. De aci, o serie de îngrijiri şi o existenţă aproape închisă. Nu i se îngăduia nici măcar jocurile vârstei lui, pentru a evita imprudenţele dăunătoare sănătăţii.

Singurătatea nu putea decât să favorizeze dispoziţiile spre visare ale firii lui. Se povesteşte în această privinţă, o anecdotă semnificativă.

Suferind de ochi, în copilărie, Ludovic II era silit să poarte un bandaj pe faţă şi să rămână în întuneric. Duhovnicul Curţii, spunându-i: „Alteţa Voastră Regală trebue să se plictisească foarte mult în singurătate şi fără nici o ocupaţie", Ludovic răspunse foarte liniştit: „Nu mă plictisesc deloc! Mă gândesc la o mulţime de lucruri şi mă amuz foarte mult."

De o nervozitate anormală, tânărul rege a arătat din primii ani o iritabilitate excesivă, cu salturi de suflet inexplicabile.

Inalt şi subţire, are trăsături regulate şi ochii cu o lucire fascinatorie. La 18 ani are înfăţişarea unui tânăr frumos, care ameţeşte multe capete de femei, dar nu dă nici o luare aminte avansurilor, păstrând cu încăpăţânare acea curăţie de moravuri care-i va aduce mai târziu porecla de „Regele Virgin".

Când a venit în Franţa — cu prilejul Expoziţiei din 1867 — a fost precedat de o legendă şi anume: se spunea să acest Făt-Frumos care era Ludovic II nu găsise încă Zeiţa care să-l iniţieze în tainele amorului, şi că era în căutarea ei.

Se poate închipui asaltul ce i s'a dat, când a apărut în acel mediu depravat care era Curtea lui Napoleon III. Doamnele se luaseră la întrecere în ce priveşte îndrăzneala şi provocarea amoroasă. Dar regele Bavariei rezista cu îndârjire, ocrotit de o indiferenţă politicoasă.

Baroana de P..., mai încrezătoare în farmecele ei şi mai aventuroasă ca celelalte, a voit să birue această rezistenţă, care era o enigmă. Intr'o seară, l-a atras, discutând într'un colţ al grădinei, favorabil aventurei celei mai îndrăzneţe. In timp ce baroana i se înfăţişa în deplinătatea farmecelor ei, regele începu să admire o statue de marmură:

— Doamnă, — zise el baroanei dezamăgite, — simt că n'aşi putea iubi decât o femee de marmoră ca aceasta din faţa noastră.

— Ah! Sire, eşti prea pretenţios, — zise atunci doamna P. — Totuşi, n'aşi putea merge până la a dori să mor, ca să fiu iubită de Alteţa Voastră.

— De ce nu ?... — întrebă regele.

Doamna, speriată, nu se linişti decât dupa ce ajunse iar în Palat.

— Acest om e nebun sau va înebuni, — spuse ea uneia din prietene.

Prezicerea baroanei de P... trebuia să se implinească întocmai.

La optsprezece ani şi jumătate, în stăpânirea puterei supreme, cum se va comporta el ? Iniţiat de şase luni în afacerile publice, n'ar putea propune inovaţii care, dată fiind lipsa lui de experienţă, ar fi periculoase; prin ce act se va manifesta pentru întâia oară atot-puternicia lui? Prin actul cel mai neprevăzut, desigur!

In ziua aniversării de 16 ani, Ludovic II văzuse la Opera din Muenech, „*Lohengrin*". Din clipa aceea Wagner a pus stăpânire pe acest creer debil. Soarta regelui era hotărîtă.

Ludovic II a voit să citească tot ce scrisese Wagner şi din clipa aceea n'a încetat să se intereseze de compozitor, de opera şi viaţa lui. Nu s'a lăsat până ce n'a avut alături de dânsul pe artistul căruia îi datora atâtea senzaţii noui şi care-l iniţiase în atâta frumuseţe.

Wagner, pe vremea aceea, trecuse de cincizeci de ani. Numele lui nu cucerise încă celebritatea. Geniul lui era foarte contestat. Unde era acel Mecena care să-l scoată din dificultăţile în care se zbătea?

Nici regele Prusiei, nici al Hanovrei, socotit foarte liberal şi iubitor de artă, n'au dat ascultare solicitărilor făcute de amicii maestrului, care începea să se lase doborît de disperare. Un trimis al regelui Bavariei, prezentându-se în numele acestuia, oficial, cheamă la Palat pe autorul „*Nibelungilor*".

La 4 Mai 1864, Wagner scrie unei prietene bucuria şi entuziasmul de a fi găsit un sprijin regal: „Vrea să mă ţină lângă el, pentru a lucra, pentru a-mi desăvârşi opera şi-apoi să mă odihnesc."

Regele şi Creatorul de artă se simt legaţi de o iubire fără margini. Această legătură de frumoasă prietenie ar fi ţinut toată viaţa, dacă n'ar fi izbucnit o manifestaţie populară împotriva sumelor fantastice cheltuite de suveran pentru a-şi potoli mania lui de a construi castele.

Castelele lui, atât în ce priveşte construcţia cât şi mobilatul, n'au fost altceva decât visele, transpuse în piatră, ale unei fiinţe pândite de nebunie.

Regele căuta din ce în ce mai mult singurătatea, simţindu-se rău în mijlocul societăţii celei mai atente. Ceremoniile publice îi devenîră odioase. Se închidea zile întregi şi nu voia să primească pe nimeni. Când era silit să prezideze consiliul de miniştri, spre a nu vedea figurile acestora, deschidea umbrela în plină şedinţă. Când se ducea la teatru, sta în fundul lojei regale şi cerea ca sala să rămână tot timpul în întunerec; mai târziu, va pune să se joace teatru numai pentru el singur.

Era cuprins de accese de delir şi, cu toată severitatea legilor, începuse să se vorbească de nebunia regelui.

Noaptea se lăsa tot mai neagră peste acest creer debilitat, speriat şi de nebunia fratelui său Othon. Ciudăţeniile cele mai năstruşnice îi veneau, şi el vroia să le realizeze. Imita pe Indieni, pe regii asiatici sau voia să trăiască întocmai ca Ludovic al XIV-lea la Versailles.

Multă vreme, miniştrii au fost indulgenţi cu nebunia regelui. Dar această situaţie nu putea ţine la nesfârşit. Camera bavareză, refuzând creditele pentru a se plăti datoriile listei civile, s'a hotărît trimiterea unei adrese către Majestatea Sa pentru a-l ruga să pună frâu cheltuelilor nebuneşti. E uşor de ghicit cum a fost primit acest mesagiu. S'a numit atunci o comisie de trei alienişti, care, declarând că regele suferă de o formă a nebuniei numită *paranoia,* fără leac, îl socotesc incapabil să mai domnească.

O echipă de infirmieri, în frunte cu doctorul Gudden, au pus mâna pe dement l-au dus la castelul din Berg, de unde nu putea să evadeze. A treia zi dela sosire, a avut loc drama cunoscută.

Regele plecase întovărăşit de medicul şef. Nici după o oră nu se mai întorseseră. Ce să se fi întâmplat?

Toţi gardienii încep să-l caute prin tufişuri şi ajung în preajma lacului.

Se aude o exclamaţie. Cineva a găsit pălăria şi agrafa de diamant a regelui. Ceva mai departe, umbrela doctorului Gudden şi pălăria acestuia. Insfârşit, mantaua şi redingota suveranului.

Se cercetează fundul lacului şi se scoate cadavrul lui Ludovic II; ceva mai departe pluteşte cadavrul medicului. Toate încercările de a-i readuce la viaţă nu izbutesc.

După poziţia corpului şi după urmele găsite pe ţărmul lacului iată cum pare să se fi desfăşurat drama:

Regele mergea la stânga lui Gudden; ajunşi la banca unde se odihniseră dimineaţa, regele a rupt-o la fugă spre lac, după ce a aruncat umbrela. Gudden, aruncând şi el umbrela, a încercat să-i taie drumul, luând-o prin apă. A ajuns pe rege, l-a apucat de haină, dar regele a lepădat şi pardesiul şi redingota. S'a încins, la zece-cincisprezece paşi de mal, o luptă teribilă, între un rege tânăr şi un bătrân de 62 de ani care vroia să-şi salveze suveranul.

Cadavrul doctorului Gudden a fost găsit îndoit, cu capul în apă; corpul regelui a fost găsit mult mai departe de lac. După ce a scăpat de Gudden, a mers mai departe în apă, până ce a căzut. Lacul nu era adânc în locul acela; autopsia a dovedit că moartea se datora unei sincope, care nu provenea din înnec.

Nefericitul monarh, într'un acces de nebunie, să-şi fi târît tovarăşul în lac după o luptă disperată?, căci doctorul a fost găsit cu o unghie întoarsă. Iar Ludovic s'a aruncat singur în apă şi dr. Gudden s'a înecat, voind să-l scape? Toate aceste ipoteze sunt mai mult sau mai puţin plauzibile, dar sunt numai ipoteze. Peripeţiile acestei drame vor rămânea pentru totdeauna necunoscute, căci n'au avut alţi martori decât cerul şi apa.

F. A.

Editura „CUGETAREA" Bucureşti, Mătăsari 23
Director – Proprietar:
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Din Cărţile apărute:

Anatole France:	Crima lui Sylvestru Bonnard	50.—
	Jocaste şi Pisica Slabă	50.—
	In floarea vieţii	58.—
M. Artibasew:	Sanin	50.—
François Coppée:	Pescarul din Islanda	50.—
	Aziyadé	55.—
Maurice Dekobra:	Cu inima întristată	58.—
	Madona din Tren	58.—
	Gondola cu Himere	58.—
Dostoievschi	Amintiri din Casa Morţilor	58.—
Delafras	Micul Sacrificiu	40.—
Victor Eftimiu	Un asasinat patriotic	60.—
Claude Farrère	Bătălia	55.—
Maxim Gorki	Mama	38.—
Pierre Louys	Afrodita	60.—
R. Machard	Cucerirea	55.—
Marcel Prevost	Scrisori de femei	48.—
Rădulescu-Niger	Inimi de Femei	60.—
Henric Stahl	Un Român în Lună	45.—
George Sand	Ultima Dragoste	45.—
Emile Zola	Adevărul (2 vol)	90.—
	Bestia Umană	48.—

Cartonate

Alex Dumas:	Regina Margot (2 vol)	100.—
Honoré de Balzac	Talismanul Miraculos	60.—

Ultima noutate

Claude Anet:	Ariana	50.—

„Biblioteca Dimineaţa"
No. 95 — 80 pagini — 8 Lei
Cuprinde:
Dansatoarea Greacă
Şi alte povestiri
de celebrul scriitor
Artur Schnitzler

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie
de Mobile şi Binale
Execută ireproşabil, aranjamente
de interior, Magazine etc.
Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

A apărut a 5-a ediţie:
Cum am ucis pe Rasputin
interesanta povestire a lui
V. PURIŞKEVICI
In Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 54—55
120 pagini 10 lei.
La librării şi depozite de ziare

A apărut No. 30
REALITATEA
ilustrată
20 PAGINI MARI 8 Lei exemplarul
Modă, cinematograf, nuvele, glume, spărt, jocuri distractive, etc.

Când veţi fi încercat...
noul nostru ROUGE, Dv. stimată Doamnă, nu veţi mai citi reclama noastră, ci ne-o veţi face singură spunând şi prietenelor Dv. că:
„Este cel mai de preferat, pentru că se menţine cât mai bine"
Lei 130.—în tub elegant de metal aurit; Lei 60.— rezerve. Se găseşte pretutindeni, şi la PARFUMERIA ELITEI, Bucureşti, Calea Victoriei No. 39.
VIOLET
29, Bd. des Italiens. Paris

Cereţi la toate librăriile
STELE SUB NORI
Un elegant volum de versuri
datorit poetului
AL. TERZIMAN

Eminescu și psihanaliza

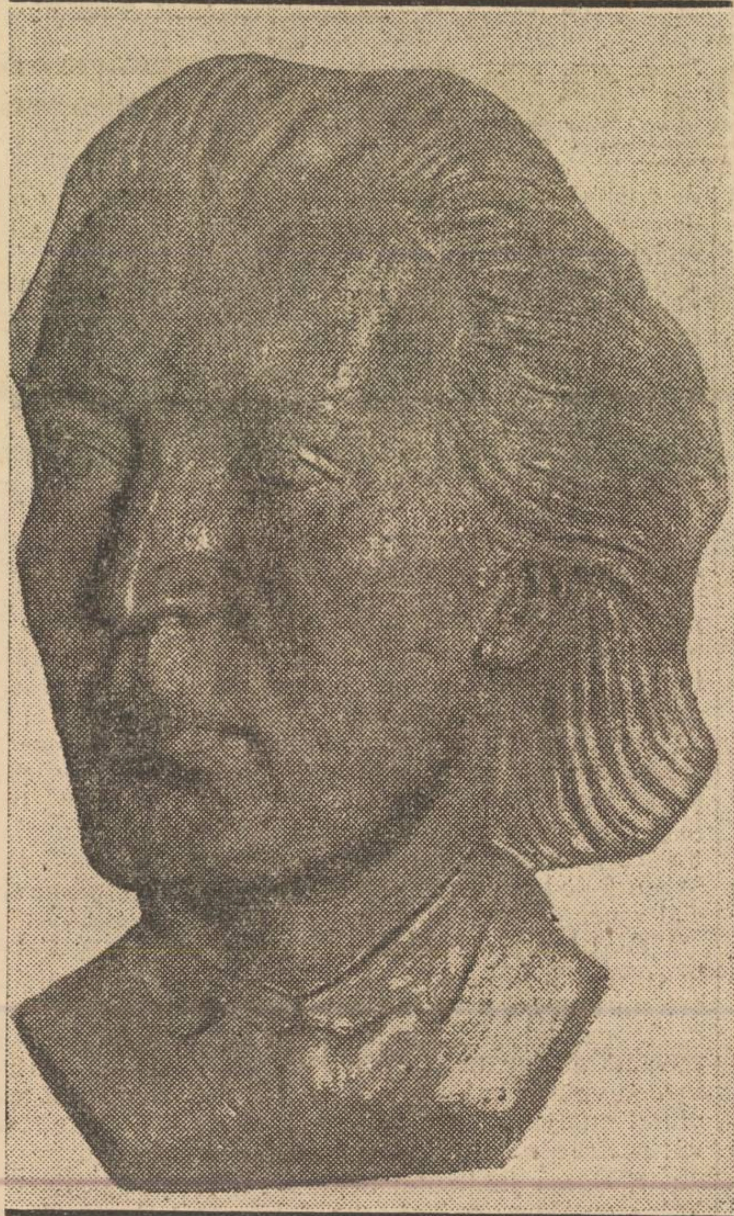
Dr. Vlad, unul din foarte puținii dacă nu unicul psihanalist român, în cartea sa de care am pomenit într'un foileton. („In domeniul Inconștientului", 1926) se ocupă și de Eimnescu. E drept că numai prin tangentă. Dar subiectul și problema sunt prea interesante ca să nu ne oprim o clipă asupră-le.

Totuși, pentru înțelegerea cercetării și rezultatelor la care a ajuns *dr. Vlad,* e nevoe de stabilirea câtorva fapte esențiale.

S'a crezut până mai dăunăzi că instinctul de reproducere, foamea sexuală, *libido* cum o numește într'un cuvânt dr. Freud, apare între 12-16 ani, odată cu fenomenele pubertății. Ce se face între timp, cu acea energie extraordinară și misterioasă, care duce viața mai departe, pururi proaspătă și tot mai exuberantă—nu s'a întrebat nimeni. Dr. Freud a arătat că foamea speciei, *libido,* nu dispare nici o clipă din viață și că ea este pururea prezentă în pulsația vieței, alături de foamea propriu-zisă. Copilul are *amândouă* instinctele, pe care și le satisface complect. In prima fază, numită faza bucală, copilul trăește momentele erotice în acelaș timp cu cele de hrană. După înțărcare, copilul își suge degetele (uneori până foarte târziu) sau adoarme imitând suptul. Celelalte forme ale împăcării nevoii erotice, până la forma firească pe care societatea n'o acordă decât la majorat, prin căsătorie, nu interesează deocamdată, și nu vom vorbi de ele acum.

Mama, care dela început este și doică și iubită, creiază în sufletul copilului o stare numită *complexul lui Oedip,* caracterizat prin incest și prin ura împotriva tatălui. Din acel moment, unic în viața individului, căci toate nevoile lui profunde sunt satisfăcute deplin, rămânem pentru totdeauna cu o nostalgie nesfârșită după copilărie, care apare în imaginația noastră ca o epocă paradisiacă și în care ne refugiăm oridecâteori morala socială sau ordinea publică ne calcă în picioare și ne umilesc instinctele cu prea multă cruzime.

Dar acest refugiu este o deviere prea slabă a energiei noastre. De multe ori nostalgia nu face decât să unifice forțele comprimate, cărora trebue neapărat să le dăm o canalizare. *Această canalizare este, în societate, întotdeauna omisă.*

Mihail Eminescu

Domnește încă în școală și familie credința struțului, că dacă bagi capul în nisip și nu vezi, nu există furtună. Părinți și pedagogi își acoperă ochii în glugă, și lasă cea mai frumoasă și mai puternică din forțele care mișcă omenirea, în prada tuturor devierilor perverse sau, în cel mai bun caz, în grija unei brigăzi de moravuri ordinare.

Dela o anumită vârstă, devierea se face în mod normal prin activități reale, extra-sexuale, ale căror roade dau sufletului însetat de fericire echivalentul libidinei noastre anarhice și nesățioase.

Una din aceste devieri este opera de artă.

Cazurile sunt numeroase în istoria literaturilor când o iubire nefericită a „inspirat" opere geniale. „Inspirația" de care se vorbește ca de un har divin, nu este altceva decât invertirea forței erotice în forță creatoare, artistică, precum — ca să întrebuințăm o comparație a lui *Rémy de Gourmont,* precursor genial al psihanalizei, — locomotiva transformă căldura în mișcare.

Dar e timpul să revenim la Eminescu.

Doctorul Vlad găsește în opera lui cea mai profundă verificare a conflictului dintre eul social și cel individual. Conflictul se tângue și izbucnește în fenomenele cele mai obicinuite, cunoscute și clasificate de psihanaliză.

Nenumăratele poezii de dragoste, cu scenele duioase, delicate, în camere răcoroase, în crânguri înflorite, în nopți pe margini de lacuri, sunt proectarea artistică a nevoilor sufletești pe care Eminescu, în realitatea prozaică a târgurilor și în brutalitatea situațiilor sociale, nu le putea satisface.

Fantezie, fantezie, când suntem numai noi singuri
Ce ades mă porți prin codri și pe lacuri și prin crânguri

ne citează Dr. Vlad, ca un prim rezultat psihanalitic al cercetării poeziei eminesciane.

„Eminescu, scrie mai departe autorul, n'a putut să-și împace cele două *euri.* Se vede că pretențiile celui individual erau așa de mari și așa de inadmisibile pentru cel social încât a trebuit să se dușmănească cu sine însuși până la *despicarea personalității".*

Pilde găsim numeroase ale acestei dualități, de care poetul era conștient, fără să-i cunoască pricina adâncă. Dr. Vlad citează momentul cel mai realizat și din punct de vedere artistic, extraordinara „Melancolie":

Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură
Incet, repovestită de o străină gură
Ca și când n'ar fi viața-mi, *ca și când n'ași fi fost.*
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost
De-mi țin la el urechea și râd de câte-ascult
Ca de dureri străine ?.. — Parc'am murit de mult...

Și dr. Vlad desleagă taina: „Cel care a murit de mult e copilul de odinioară cu toate tendințele lui nelimitate, e eul lui individual pe care l-a alungat în inconștient și cu toate acestea singurul de care-i e dor. Pe acela-l reclamă când suspină sfâșietor: *Mie redă-mă !"*

Se'nțelege dela sine că nu orice despicare de personalitate, orice proecțiune în artă, a „acelui instinct atât de van" (și am văzut că nu e van deloc !) va da naștere unor poeți și unor poeme de valoare. Aci ne interesăm *de origina* forțelor de creație, nu de gradul de tensiune, care e strict individual și nici de realizările artistice ale acestor forțe.

Legile artei sunt cu totul deosebite de cele ale medicinei și confuzia nu e cu putință decât la medici. Cade victimă a acestui exces profesional însuși dr. Vlad care nu se sfiește să împartă arta în două categorii, după învățămintele psihanalizei: *Arta progresivă,* care după dr. Vlad, e aceia care duce la „întărirea legăturilor dintre individ și societate, adică la coheziunea socială" și *Arta regresivă* care, tot după dr. Vlad „lucrează contra intereselor societății, adică te îmbie să guști nepermisul".

Ne permitem să atragem atenția d-lui dr. Vlad că Eminescu, scriind „Melancolia", nu s'a gândit la psihanaliză sau la societate și nici n'a crezut că face „artă regresivă" scriind pe „Sărmanul Dionis"... Supunându-se unor legi de creație generale, el a eșit din generalitate, tocmai prin forța lui specială de creație artistică și ar fi fost *regresivă* numai *când ar fi fost de aceiași calitate estetică cu a versificatorilor din timpul său,* indiferent de tendințele lui sociale sau individuale.

Eminescu nu și-a dat seama și nici n'are vre-o însemnătate din punct de vedere artistic, că e un incestuos, un regresiv, menținându-se într'un complex sufletesc pueril, când a scris acea melopee sfâșietoare:

O mamă, dulce mamă, din negura de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi.

Precum nu și-a dat seama nici Tudor Arghezi creator și modelator tot atât de puternic și de original al limbii românești, care, de curând, în *Bilete de Papagal,* a scris o bijuterie literară *Râpi cu stele,* cu aceleași elemente psihanalitice, perfect vizibile îndeosebi ca încheere:

„Suflet, suflet, unde ești ? Departe de pasul meu zguduit pe piatră. Suflet absent, care ai plecat din mine ca o luntre cu o pânză. Unde ești mamă ? Strig în cer și'n pustietate:

„Suflete !" — și tace. Chem din răsărit: „Mamă !" — și răsăritul tace. Nu întâlnesc pe lac pe nimeni din ai mei. Cine ești ?..."

Nu ne îndoim că dr. Vlad pe care l-am urmărit cu atenție și modestie în domeniul său special, al psihanalizei, va urmări cu aceeași atenție și cellalt domeniu, tot atât de special, al esteticei, atunci când, venind în atingere, refuză să intre în confuzie.

F. ADERCA

O socoteală bizară

Următoarea socoteală, pentru reparația unei biserici din Franța, a fost gravată pe un geam de ceasornic și expusă în Pavilionul Elveției, la Expoziția din Viena...

Un zugrav a fost angajat ca să facă reparația bisericii și la isprăvirea lucrului el a prezentat epitropilor socoteala, dar ei n'au primit în bloc, cum era făcută și au cerut zugravului să le dea o socoteală detailată de lucrul ce a executat. Zugravul le-a prezentat atunci următoarea listă:

Corectat și revăzut cele zece porunci, 5 franci și 12 centime; înfrumusețat și reînoit pe Pontius Pilat și pus o panglică nouă, 3 franci și 6 centime; pus o coadă nouă cocoșului Sfântului Petru și cârpit creasta, 3 franci și 20 centime; pus fulgi și aurit aripa stângă a îngerului de pază, 4 franci și 17 centime; spălatul sfinților, 5 franci și 12 centime; reînoit Cerul, potrivit două stele, aurit soarele și reînoit luna, 7 franci și 14 centime; însuflețit flăcările Purgatoriului și restituit câteva suflete, 6 franci și 6 centime; însuflețit flacările iadului, pus o coadă nouă Diavolului, reparat talpa lui cea stângă, 4 franci și 10 centime; pus câteva stropituri pe haina fiului lui Tobias, 2 franci; curățit urechile asinului lui Balaam și potcovitul lui, 3 franci și 7 centime; pus cercei la urechile Sarei, 2 franci și 4 centime; reînoit haina de ceremonie a lui Irod și potrivit peruca, 4 franci și 4 centime; pus o piatră nouă în praștia lui David, mărit capul lui Goliat și lungit picioarele, 3 franci și 2 centime; decorat arcul lui Noe, 3 franci; cârpit cămașa fiului risipitor și spălat porcii, 4 franci și 9 centime.

Total 59 franci și 23 centime...

Din englezește de IOAN GEORGESCU

Manual de morală practică

1. Un cărturar avea patru copii, două fete și doui băieți, cari se făceau mari. Venise ceasul să-i învețe ideile și gândurile, care se deprind după învățul cititului și al scrisului. Datoria de cărturar îl silea să lase moștenire cugetarea lui cea mai bună și simțirea lui cea mai adevărată, contribuind la perfecționarea treptată a neamurilor lui. Ca să ajungă om, maimuța făcuse un salt și ca să ajungă cărturar plugarul repetase saltul maimuței. De la tată-său, cărturarul moștenise carne și oase și poate că și ceva mai mult, dar acum între părinți și el se ridicase piedica minții, dintr'o dată, de netrecut. Gândurile omului nu mai puteau fi înțelese de maimuță și maimuța, în folosul căreia omul își înjghebase puteri artificiale, rămăsese grosul lumii, necitit, nescris și negândit.

Cărturarul se găsește străin de ai lui, medicamentele lui nu li se potrivesc. Părinții lui zac și nu sunt în stare să creadă în leacurile găsite, plăcându-le mai mult buruenile mincinoase, cu care s'au deprins și din care au știut să strângă avere cărturarii mincinoși. Dacă bătrânilor nu le mai poate face nimic, măcar pe tineri să-i mute din paturi, dându-le aripi să zboare din neputință la lumină. Aripi avut-a și el, întinse, dar ca să nu moară a trebuit să-și-le zmulgă pană după pană și să le dea vopsite, pe blidul de linte; iar penele fără căutare au trebuit retezate, an de an, câte puțin, pentru ca zburătorul să poată încăpea în încăperile mici și să se poată mișca în ele, fără să dărîme minciunile mărunte, agățate în păreți și înșirate pe rafturi multe: idolii de cocă uscată ai zilei de azi. Dar jumulite de toate penele lor albe, aripile cărturarului nu s'au lăsat să fie; el mai poartă povara zborului de-a lungul țăranii, prin care se mânjesc aripile aplecate. Omul e întâia întrupare căreia îi este rușine de puterile-i de plutire și înălțare.

Ce să le spuie el copiilor lui și tinerilor care așteaptă un glas de sus, pe de-asupra ministerelor, eparhiilor și parlamentelor? Să-i ungă cu luminile care l-au mânjit pe el? Să-i farmece cu mirezmele care l-au împuțit pe el? Să-i înfierbinte cu dogoarea care l-a înghețat pe el? Să-i învețe să fie simpli, cinstiți cu fapta și cu vorba, drepți în luptă, neînduplecați în datorie, desinați în suflete ca niște cercuri corecte? — Nu vor fi ei cei-dintâi care se vor întoarce să-l certe și să-i ceară socoteală: pentru ce i-a mințit cu adevărul lui și i-a dat legați făcătorilor de rele ai bucuriilor refuzate ucenicilor și copiilor lui? Nu vor suferi ei mai mult din lumină de cât din întuneric? Ai tu dreptul, cărturarule cu fulgi, să oprești zâmbetul să viețuiască în afară, să curmi plăcerea, care nu se repetă, de a trăi fiecare după imboldiri și împrejurări? Poți tu refuza fetelor de-a fi furate de iluzia curtezanei și băieților, ageri și frumoși, satisfacțiile întregi pe care le procură întâmplarea și precupețirea. tuturor energiilor nestingherite de o minte și de un căpăstru? Tinerețea e o marfă, pe care și-o asigură progresiv, prin ademeniri variate, în massă și individual, sultanii îmbătrâniți, stăpânitori de haremuri politice și sociale. O panglică și o cutie cu pudră proastă, conving fetia unei servitoare, care rămâne pântecată cu un făt monstruos. O catedră și un scaun în așezările sociale determină pe omul învățat la concubinaj și graviditatea lui monstruoasă e numai sufletească: figura lui zâmbește, averea lui sporește, progenitura lui e fericită.

Noi știm că fiecare trecere în lagărele organizate, ucide o mie de nădejdi și înmulțește grosimea întunerecului obștesc; dar cum putem opri, fără mâhnire, actul de conjugalitate cu nevoia, dându-i derivativul înalt al jertfei de sine?

Cărturarul a stat și reflectat și a făcut aceste însemnări pentru un manual de buzunar de morală curentă.

2. După ce ai învățat tot ce ți se cere, închide cartea și arunc'o și gândește-te de ce ai fost supus unui program de studii riguroase. Ca să înveți? Ca să devii mai bun? Ca să ți se sfințească judecata? Nu. Invățătura ta n'a fost de niciun folos nici dascălilor tăi, care sunt răi, meschini, mincinoși. Judecata ta are un singur înțeles, să judece poruncit, să placă stăpânilor tăi și să le sfințească lor drepturile întotdeauna.

Invățătura ta trebuie să împodobească zestrea unei neveste, și mândria unui socru, a cărui avere a ieșit mai totdeauna dintr'o împrejurare inexplicabilă. Fii bine crescut și nu te duce la origini. Nu urmări nici evoluția soțului, nici evoluția soției, ca să te deprinzi să nu-ți urmărești nici nevasta, când va purta numele pergamentelor tale. Studiile, funcțiunea și zestrea pot face din tine un simplu paravan al irigatorului domestic: nu protesta și nici nu vei protesta. Neajunsurile sufletești se vindecă pe temeiul principiului terapeutic că durerile asemănătoare se tratează cu mijloace asemănătoare. Suferințele casnice, provocate de neveste, se tămăduiesc cu alte neveste și cele pricinuite de soți se caută cu soți.

Ca să devii mai bun, vreau să zic: mai valoros și prob în linia profetică a marilor dascăli succesivi din trecut și din prezent. n'au interes decât oamenii fără situații precise, adică cei mulți și cei prea mulți. Pe aceștia îi țin în frâu: partidele politice, țuica, poliția, bacșișurile și sărăcia, peste care nu știu să treacă. Ei trăesc de Luni până Sâmbătă cu speranța Duminicii următoare și sunt 52 de Duminici pe an, plus 18 alte sărbători.

3. Ferește-te de acela care nu se îmbată, care nu curvăsărește, care nu doarme prea mult și care îndură muncile fără murmur. Acela face una din aceste trei lucruri: sau citește, sau gândește, sau se roagă — și aceste trei lucruri sunt funeste dacă exemplul se propagă. Deschide peste drum de casa lui o „bodegă".

„Aperitivul" e o binefacere de cea mai mare însemnătate politică. El a dat rezultate mai mari decât toată organizația de stat, mai sigure decât cenzura, mai concrete decât Siguranța, mai clare decât Constituția. Nimic nu amorțește mai fericit ca gustările însoțite de spriț, bere și țuică. Repetat de două ori pe zi, aperitivul consacră guvernelor majorități și unanimități succesive, ferește mintea de scaiul comparației și al deducției și permite unui popor să fie cuminte și felicitat în toate zilele de presa mare și în toate discursurile de oratorii zilei. Aperitivul îndeamnă pe funcționar să primească ofrandele sub mânecă ale clienților autorităților, îi prepară un suflet intimidat și-l amorțește.

Binefăcătorii poporului au luat măsuri să se desființeze alcoolul, cu mâgâierea că sporește vinul și crește producția berei.

Cu 30 de ani înapoi, profesorii se mai întrebau unii pe alții: Ce ai mai citit ? — De când s'a înființat instituția bodegii ei se întreabă, bucuroși: Unde luăm aperitivul?

(Urmează). T. ARGHEZI

AFORISME

(Muzică, dragoste, tenis)

Muzica e un azil pentru intelectualii oropsiți ai soartei. Sau altfel: muzica e palatul săracilor. Ea mai poate fi și cantină pentru invalizii vieții ori sanatoriu pentru bolnavii de inimă...

* * *

Dragostea e, înainte de toate, un duo de vioară și pian.

* * *

O tachinărie e ca o rapsodie de Liszt: începe lin și se isprăvește violent.

* * *

Chopin are de sinonim în literatura românească pe Eminescu: amândoi au fost sensuali, romantici și pesimiști.

* * *

Arta de-a nu te plictisi niciodată în muzică, în dragoste și în sport — este: *uti, non abuti.*

* * *

Fuga după noroc e ca o Fugă de Bach: la început repede, dar, spre sfârșit, mai domol.

* * *

Cele mai recreatoare ocupații pentru un om inteligent sunt: „Muzica, Dragostea și Sportul" — a spus un Goethe modern în ciuda lui Wolfgang Goethe cel cu „Gesang, Weib und Wein"...

* * *

Mamele sunt ca niște „Alltagliche Ubungen" (de Czerny, pentru pian): bune, plictisitoare, dar necesare.

* * *

Știința dragostei e mai grea decât orice altă știință, pentrucă nimeni nu ți-o predă, ci tu singur trebue s'o înveți.

* * *

Când iubești, trebue să ai în vedere trei lucruri: când să începi, cum să continui, și — când să isprăvești.

* * *

Ura este aproape întotdeauna acompaniamentul „secundo" al dragostei.

* * *

Cea mai grea boală e cea de inimă, pentrucă nu poate fi lecuită decât de acela care a pricinuit-o.

* * *

Un om mediocru iubește mai intens decât un intelectual: pentrucă la el iubirea e singurul fapt inteligent.

* * *

Incepătorul la tennis seamănă cu începătorul în dragoste: se cred amândoi în cer; deaceia primul dă mingile sus de tot, iar al doilea consideră pe „respectiva" — un „înger"...

AN...

Din legendele italiene

Cel din urmă Zmeu

— Nu, Domnul meu, nu e vorba de Zmeul ce a trăit în Roma și-a fost împins în peștera de sub Capitoliu de blestemele Sfântului Apostol Petru, — pentruca să nu mai iasă de acolo niciodată și să nu mai facă nici un rău oamenilor.

Zmeul din fundul Capitoliului — o știe toată lumea — trăește și astăzi în peștera lui, fără să mai îndrăznească să apară la lumina zilei...

Dar ce fel de Zmeu mai e și acesta? E ceva mai mare decât un taur; și n'are aripi deloc! Nici nu era în stare să facă vre-o ispravă serioasă: se arunca numai noaptea asupra unor cheflii întârziați sau fura femei și copii...

Despre acest Zmeu am să vă spun cu un alt prilej o poveste foarte interesantă. Acum, însă, vreau să vă vorbesc despre Zmeul cel Mare și întraripat, care, în vremuri uitate de mult, a fost stăpân al Latium-ului și cel din urmă din neamul Marilor Gușteri...

Cât de mare era — nu știu; dar legendele noastre spun că numai capul îi era cât o casă de sătean bogat. Și, cum se năpustea asupra turmei de bivoli ce pășteau prin bălți, înșfăca aceste animale și le înghițea, aproape cu aceiași ușurință cu care șopârla înghite o muscă. Vă închipuiți, prin urmare, ce bestie monstruoasă era.

Cum? — Doriți să aflați și cum îi ziceau oamenii! Sunt prea puțin învățat ca să știu ce nume purta monstrul: după cum se știe și acuma la noi în sat, era un „Zmeu zburător“, — atâta tot...

In vremurile de demult, astfel de monștri erau foarte numeroși, nenumărați chiar; și ei stăpâneau pământul. Dar într'o zi, Dumnezeu se supără pe dânșii și începu să-i nimicească, așa încât dispăruseră toți de pe fața pământului. Unul însă rămăsese teafăr... — cum anume? — n'aș putea s'o spun.

Poate că era prea mic pe vremea răfuelii cu neamul Zmeilor celor Mari. Și atunci, lui Dumnezeu i se făcu milă de dânsul. Sau, poate, îl uitase Dumnezeu; ori înadins îl lăsase pe pământ, urmărind cu această cruțare vre-un scop despre care nu ne e dat, nouă, oamenilor, să avem cunoștință.

Așa că acest ultim Zmeu întraripat urma să trăiască pe plaiurile Latium-ului, unde nu era încă nici Munții Albani și, bineînțeles, nici orașul Roma. Acolo, în mijlocul plaiului, avea cel din urmă Zmeu vizuina lui: un fel de bârlog, sau — mai bine zis — un culcuș, o gaură ori o groapă săpată adânc, chiar de dânsul în pământ.

Treceau anii și veacurile treceu, iar cel din urmă Zmeu îmbătrânea neîncetat, ajungând din ce în ce mai căzut. Nu mai era în stare să se înalțe vesel și repede spre cer, sau să străbată, ca o pasăre, două-trei sute de chilometri.

Vâna numai animalele care se găseau din belșug prin locurile acelea. Prindea bivoli, cerbi, mistreți, urși, oricât picioarele sau dinții lor ar fi căutat scăparea.

Numai de oameni nu se atingea: îl oprise Dumnezeu să-i atace...

Și tocmai atunci începură oamenii să se uite cu lăcomie la plaiurile Latium-ului. Cătune apărură pe povârnișul munților Abruzzi, iar ciobanii îndrăzneau să-și ducă uneori turmele în vale, pe marginile plaiului. Din pricina aceasta se întâmpla tot mai des ca Zmeul vânând sălbăticiuni, să prindă și vite de-ale oamenilor.

Cu timpul, Zmeul slăbi tot mai mult și în cele din urmă nu mai era în stare să zboare. Aripile i se uscaseră și pielița lor crăpase. De unde se avânta înainte în sus ca un liliac uriaș, acuma încerca numai — și se lăsa beteag în jos, se întindea, gâfâind, pe pământ. Să-l fi privit cineva de sus — nici nu părea a fi ființă. ci un fel de creastă de stâncă sură...

Apoi încetară cu totul zborurile Zmeului. Aripile îi devenira de prisos. Numai în zilele de căldură mare, eșind din groapa lui, Zmeul se târa și se întindea la soare pentruca să ia puțin aer și să-și încălzească ciolanele la soare. Aci își desfăcea încet o aripă sau alta, ținând-o deasupra capului ca o umbrelă. Nu mai hoinărea departe, ci se ținea aproape de bârlogul său. Bătrânețea îi tăiase și pofta de mâncare și patima de vânător: prindea odată pe săptămână câte o pereche de bivoli, și era sătul.

Și-au dat însă în curând și oamenii seama de bătrânețea Zmeului. Apoi, bine-înțeles, prinseră curaj, începând să scoboare din munți și să pătrundă în mijlocul Latium-ului. Apărură treptat cătune chiar și pe întinderile din jurul vizuinei Zmeului, deși aceste moșii aparțineau, după dreptate, numai lui.

De aci se iscară ciocniri și certuri între dânșii și Zmeu: oamenii se plângeau zilnic lui Dumezeu că bătrânul Zmeu le împrăștie turmele, le calcă semănăturile, le sperie femeile și copiii. Zmeul însă se plângea și el, la rândul său, lui Dumnezeu, învinuind pe oameni că-i sperie vânatul, turbură apa izvoarelor, clădesc case și fac garduri acolo unde n'au nici măcar dreptul să calce...

Preoții plictiseau pe Dumnezeu cerându-i să isprăvească cu cel din urmă Zmeu.

— Nu-i bun de nimic, — ziceau ei. — Dacă într'adevăr ai condamnat la moarte tot neamul Zmeilor, atunci ce rost are să mai aperi viața unuia?

— Asta nu vă privește, — răspundea Dumnezeu.

— Poate că-i chiar așa cum spui... Dar... nu mai putem trăi din pricina acestui Gușter bătrân și urît, — insistau preoții. Săptămâna trecută, urmărind un mistreț, ne-a călcat trei bordee, strivind și câțiva oameni. Pedepsește-l! Omoară-l!

— Proștilor! Puteți dovedi că Zmeul face cu intenție rău oamenilor? Vedeți că-i bătrân și are ochii slăbiți de tot: n'a băgat de seamă că pe drumul lui s'au ivit casele voastre. V'ați așezat pe pământul altuia și tot voi vă plângeți! Bănuesc că v'ați clădit casele înadins în calea demult bătătorită de Zmeu, pe unde de milenii el urmărește vânatul strâns la adăpat...

— Așa-i, Doamne! Dar Tu ne-ai dat în stăpânire tot pământul!

— Pământul e mare. Zmeului nu i-a mai rămas decât un mic petec din țară. Să-și trăiască până la sfârșit viața!

— Omoară-l!

— De ce?

— Noi suntem oameni. Suntem ființele alese de Tine...

— Cine v'a spus asta? Eu v'am ales? Nici gând n'am avut! Voi sunteți oameni. El e Zmeu și voi și el sunteți niște nimicuri, absolut la fel. Hai, plecați de aci și să nu vă mai certați!...

— Atunci, Tu nu vrei să-l omori?

— Sorocul vieții lui nu s'a împlinit încă! Plecați!

Dar... tot mai numeroasă devenea omenirea. Lanțul așezărilor omenești strângea din toate părțile moșia dată de Dumnezeu celui din urmă Zmeu. Preoții se plângea mereu stăpânului Lumii împotriva Zmeului. Și într'o zi, Dumnezeu le răspunse:

— Tare m'am plictisit de gâlceava aceasta. Ați luat bătrânului Gușter moșiile, i-ați nimicit vânatul și ați crescut acolo turme nenumărate. El e în primejdie să moară de foame, nu voi!

— Mare pagubă! Dar să crape dihania puturoasă și inutilă!

— Vă spun încă odată — voi, ființe mirositoare și utile! Sorocul vieții Zmeului nu s'a împlinit încă! Nu mă mai plictisiți cu plângerile voastre! Vă țineți de fleacuri! Mai bine înțelegeți-vă cu dânsul: el are nevoie acuma de foarte puțină hrană, așa că puteți ușor să-l aprovizionați, dându-i câteva vite...

— Adică cum vine asta? Tocmai noi să hrănim monstrul care nu se știe de ce mai trăește?

— Ba se știe de ce trăește! E voia mea să trăiască! Iar voi sunteți și lacomi și proști, deși vă credeți deștepți: lăsând Zmeul fără hrană, îl siliți să vă facă pagube... Dacă, însă, vă obilgați să-i dați un tribut foarte mic, pentrucă i-ați ocupat moșia, atunci el nu va mai avea nevoie să vă fure vitele și să vă calce ineresele. Va rămânea liniștit lângă bârlogul lui și nu vă va mai speria turmele. E o afacere plină de avantaje pentru voi!

Nu ușor au primit oamenii propunerea lui Dumnezeu; au murmurat nemulțumiți câteva zile; apoi, judecând și socotind bine chestia, s'a dus la cel din urmă Zmeu o delegație din preoți (pe atunci preoții conduceau popoarele!) pentru a face cu dânsul un contract verbal: el, Zmeul, să nu iasă din hotarele lanului din jurul bârlogului său, iar ei — oamenii — să nu-i încalce moșioara rămasă și să-i aducă în fiecare săptămână câte o vacă și cinci oi sau capre.

Incheind acest contract, părțile au jurat că-i vor îndeplini condițiunile întocmai și nu se vor mai dușmăni.

La început toate au mers destul de bine: oamenii aduceau destul de regulat la vizuina Zmeului vitele care i se cuveneau. Dacă, din când în când, îl înșelau totuși (după cum e obiceiul lor!), o făceau cu oarecare măsură, — de pildă: îi dădeau în loc de vită sănătoasă — una bolnavă care tot era să moară. Dar și Zmeului nu-i era tot una?

El nici nu băga măcar de seamă aceste șiretlicuri omenești: nu-i ardea acuma de calitatea hranei. Bătrânețea îl copleșea. Eșea din când în când din groapa lui; se întindea, cât era de lung, și privea cerul cu ochi turburi, slăbiți și mari cât fundul unui butoi. Parcă se silea să distingă ceva în smalțul azuriu de sus...

Sta așa și visa la trecutul îndepărtat, când neamul marilor Zmei zburători domnea pe pământ, iar viermii aceștia gălăgioși, bipezi, se ascundeau, împreună cu maimuțele, prin desișurile pădurilor sau prin crăpăturile stâncilor.

Stăpâni ai Lumii erau atunci Zmeii zburători: domneau asupra păsărilor și coborau în fundul apelor. Cârdurile lor, uriașe și mândre, întunecau până și lumina Soarelui!

Toate au trecut... Dar uneori mai visa Zmeul că e din nou tânăr și puternic. Și începea să-și scuture aripile, gata să se urce spre eterul libertății. Se trezea însă de durere și înțelegea că nu se va mai ridica niciodată, nici măcar deasupra moșioarei lui...

Nu-i rămânea decât să privească cerul cu ochii-i tâmpiți.

Gândea apoi lucruri amare. I se părea că soarele se făcea tot mai mic și trimetea din ce în ce mai puțină căldură. Animalele se micșorau. Pământul nu mai cunoștea munți cu colți uriași și cu trompe care trimeteau în sus uraganul tunetelor din trâmbiță. A dispărut și ursul peșterilor și cerbul gigant. Nimic mare nu mai este. Au rămas numai piticii de toate felurile, scârboși; și dintre ei — cel mai scârbos și mai gălăgios: Omul...

Acesta a născocit ceva cu totul nou: crește în niște oale o Floare Roșie care adie a arșiță și a fum usturător. Și cu ajutorul acestei Flori Roșii, el, un vierme neputincios, învinge cele mai puternice bestii...

Se trezește Zmeul din visuri, se uită în juru-i și vede că i-au adus oamenii dania: o vacă, numai trei oi și o capră. Se miră:

— Ce mici și slabe s'au făcut ființele acestea! Ca și cum sunt gata să moară de foame...

Iși cască gura și murmură:

— Dar nu mi-i tot una, la urma urmei? Nici pe astea n'am poftă să le mănânc. Mi-a pierit gustul, de tot!...

Astfel a mai trecut câtva timp; apoi și dania aceia mică adusă Zmeului de oameni, li se păru prea împovărătoare. Populația Latium-ului crescuse. Se formaseră nenumăratele sate și cătune care se dușmăneau între ele. Când venea termenul de a aduna vite pentru Zmeu, satele se certau cu străşnicie, fiecare spunând că de data asta e rândul altora să jertfească o vacă sau cele câteva oi.

Cea mai mare pricină de certuri, era petecul acela de pământ, ispititor pentru oameni, care mai rămăsese în stăpânirea Zmeului. Oamenilor li se părea că apa de acolo e mai curată și mai dulce, iarba — mai deasă și mai verde, iar florile — mai frumoase și mai mirositoare...

— Afurisitul de Guşter, — vorbeau oamenii între dânșii, — are parcă nevoe de atâta pământ? N'ar fi mai drept să rămână culcat în goapa lui murdară?

Preoții au căzut din nou la picioarele lui Dumnezeu, strigând:

— Omoară pe cel din urmă Zmeu!

— Nu i-a sunat încă ceasul morții!

— Atunci gonește-l într'un pustiu!

— Nu! Să-și isprăvească viața acolo unde trăește acuma! Plecați de-aci, plicticoșilor!

Dar iată că într'o zi apăru în Latium un străin născut pe niște insule îndepărtate. Străinul avea fața smolită, părul creț și ochii negri; era foarte vorbăreț și șiret. Se numea Elin. Cunoștea toată lumea, deoarece călătorise pretutindeni. Auzind în Latium atâtea plângeri împotriva Zmeului, începu să chizuiască ceva, apoi zise oamenilor:

— Așa dar, voi dați bestiei câte cinci-zeci și două de vaci și două sute șai-zeci de oi în fiecare an? Și o duceți astfel de mai multe secole? Vai, ce proști sunteți!... Dacă vroiți, eu vă scap într'o zi, de acest Guşter păcătos! Vreți?

— Izbăvește-ne, dacă ești în stare!

— Și ce îmi dați pentru aceasta? Pe degeaba nu pot munci. In țara mea nu-i astfel obiceiul...

Și Elinul se înțelese cu locuitorii Latium-ului că va primi, pentru izbăvirea lor de cel din urmă Zmeu, odată pentru totdeauna, tributul anual: adică 52 vaci, 260 oi și capre și a zecea parte din ultima moșie a Zmeului, — în deplina lui proprietate....

Au bătut palma, au băut adălmaș și Elinul începu să lucreze ceva foarte straniu; luă un butoi, îi lipi pătru bucăți de lemn, ca niște picioare; apoi îl acoperi cu o piele întreagă scoasă de pe o vacă tăiată chiar atuncea. Iar înăuntru turnă smoală și pucioasă, cărbuni pisați și silitră; în loc de coadă — legă un fitil.

In ziua când trebuia să fie dusă Zmeului dania săptămânală, Elinul trase, cu ajutorul câtorva tineri, acea vacă de lemn, și o puse înaintea vizuinii Zmeului. Când acesta din urmă începu să se târască spre vaca de lemn ca s'o mănânce, Elinul scăpără focul și aprinse fitilul.

— De ce miroase vaca aceasta a fum? — gândi Zmeul, aproape orb, înghițind vaca de lemn a Elinului.

Dar abia o înghiți și parcă mii de dinți se înfipseră în pereții stomacului său. Bătrânul Zmeu urlă deodată de durere, și simți puteri nouă umflându-i mușchii; își întinse aripile și zbură spre cer... Insă, căzu îndată la pământ, ca o piatră. Pricepu că-i ard pântecele... Iși aminti că Floarea cea Roșie scornită de om, moare fâsâind, când se atinge de apă. Atunci se smuci spre pârâu, dar puterile, îl părăsiră. Văzând că nu va ajunge la apă, se rostogoli în bârlog și, cu ultimele-i puteri, începu să se înfunde în adânc, crezând că va putea da peste un izvor...

Oamenii chemați de Elin să vadă cum se sfârșește cel din urmă Zmeu, nu mai puteau de râs, privind cum monstrul nu poate mistui vaca cea de lemn, cu toate că se încolăcea și se îndrepta în convulsiuni care ar fi putut zdrobi și pietrele în burta lui. Gemetele Marelui Guşter în agonie, li se păreau o muzică dulce...

Ca să privească și mai deaproape agonia Zmeului se apropiară cu toții de vizuina lui. Atunci se întâmplă ceva de nedescris: Zmeul sparse coaja pământului și se prăvăli în iad. Iar din gaura săpată de dânsul, izbucni un uriaș șivoi de lavă cu nouri de pietre călite de foc...

Un groaznic cutremur distruse toate așezările omenești la o sută de chilomeri de jur-împrejur. Cine scăpa de pietrele călite în alb, căzute din cer — acela era înghițit de crăpăturile ivite pretutindeni în scoarța pământului, iar cine izbutea să fugă de crăpături, era ajuns și ars de torentele de lavă...

Astfel pieri toată populația de atunci a Latium-ului.

Cât timp dură cutremurul și erupția noului vulcan, — nu știu, domnul meu. Știu numai că la urma urmei, pe locul acela unde se prăvălise sub pământ, cel din urmă zmeu, râul subteran de lavă a format două vulcane destul de mari.

Cu timpul însă, surpările straturilor de piatră și de lut acoperiră galeriile subterane și astupară găurile pentru scurgerea lavei. Apele ploilor umplură craterele vulcanilor stinși. Povârnișurile vulcanilor se îmbrăcară în minunată verdeață.

Din nou, treptat, oamenii așezați în jurul Latium-ului, reocupară această regiune și ajunseră la cele două lacuri din aceste cratere. De atunci, un lac se numește Albano, iar celălalt Nemi. Și acuma, noi, locuitori ai Romei, bem apa adusă din lacul Albano!

Iată, Domnul meu, toată povestea celui din urmă Zmeu.

MIHAIL PERVUHIN

Scrisori din Viena

Reclama cerească

De câteva zile vienezii stau mai multe ceasuri, cu capul ridicat și cu privirea îndreptată spre cer. Grupurile lor aleargă din loc în loc, alegându-și punctele de unde ar putea să vadă mai bine minunea: reclama de la înălțimea de 4.000 de metri!

Aci e poarta infinitului Ocean aerian, pe care au transformat-o în ecran — maeștrii americano-internaționali ai reclamei. După New-York, Londra, Chicago, San-Francisco, Berlin și Paris, a venit rândul Vienei să se minuneze în fața acestei senzații.

Oprindu-și respirația, vienezii privesc această „legendă aevea“, acest basm al Sheherazadei.

La înălțimea de 4.000 metri, un aeroplan, mic cât un porumbel alb, face pe cer — reclamă negustorilor pământeni. Cașicum ar scrie cu un condei uriaș, tehnicianul din acest aeroplan aruncă în spațiu niște litere ce merg până la un chilometru și jumătate lungime. Literele se văd pe o rază de 100 chilometri.

Rolul cernelei e jucat aci de o dâră de fum special, comprimat, care esă din aparat în cantitate de 8.000 metri cubi pe secundă. Iar pilotul avionului mărește în acest timp iuțeala zborului la 200 km. pe oră.

Un cuvânt din 6 litere ocupă pe cer o „suprafață“ de 7-8 chilometri cel puțin. Guttenberg nici n'a visat astfel de litere!

Tehnicianul de pe avion proectează însă un oval sau o linie în câteva secunde, ajutat fiind de manevrele pilotului, care își pune avionul în cele mai riscate poziții, „până și cu capul în jos“. — „Looping“-urile, se știe, se fac astăzi cu cea mai mare ușurință, de zeci și sute și chiar de mii de ori pe rând.

Astfel apar pe cer litere întunecate care par de mărimea literelor unui afiș obișnuit. Fiecare literă costă însă... 150 de dolari! Dar ce reclamă, în schimb! Firma comercială pe care aeroplanul de eri a „afișat-o“ toată ziua deasupra Vienei e astăzi pe buzele unei jumătăți din populația Austriei. Viena și toate împrejurimile ei pe o rază de 100 chilometri au memorizat proful de săpun pentru ras oferit prin această reclamă cerească. Dar gazetele? — Involuntar fiind chemate să descrie senzația zilei, au repetat de mii de ori numele firmei.

Reclama de eri a prafului de ras a costat pe fabricant 10.000 dolari. Știm că această sumă se plătește, de pildă, pentru o singură pagină de reclamă, în celebra revista ilustrată din Philadelphia „Saturday Evening Post“. Deși această revistă are un tiraj de 3.000.000 exemplare, reclama dela înălțimea de 4.000 metri e mai eficace, desigur.

In curând, reclama cerească va fi la Viena un fenomen obișnuit. Bolta nemărginirii se va împestrița cu nume de săpunuri, pomade, cauciucuri, impermeabile, prafuri de dinți, creme de ghete, băcănii, frizerii la modă, cofetării, restaurante, tenori, balerine, stele de cinema — se vor anunța în litere negre, fumurii sau colorate, pe spațiul liber ca și nouri întunecați sau albi. Litere de foc vor face concurență fulgerelor între nouri. Fiecare firmă va căuta să-și plaseze reclama pe nourașii loviți cu focul apusului de soare...

Se vor scrie reclame și noaptea, cu litere luminoase, colorate;... și atunci, adio calmul ceresc! Stelele vor fi eclipsate de scânteile uriașe ale anunțurilor de cauciucărie. Se putea crede oare că Majestatea sa Reclama va înhăma până și stelele la carul ei de triumf?—Fiindcă la Chigago s'a și încercat trasarea pe cerul nocturn a unor linii luminoase, orbitoare între stele, așa în cât frazele să ridice în slava cerului pasta de dinți și noua gumă de mestecat...

Firmamentul se transformă astfel într'o placardă uriașă, pestriță și sclipitoare. Ca și zidurile din apropierea gărilor, loturile de cer se vor închiria caselor comerciale. Vom putea citi în presă că un oarecare fabricant de nasturi a cumpărat pentru reclame un teren ceresc deasupra New-York-ului, în întindere de 100 de chilometri patrați, la o înălțime de 10.000 de metri! Toți Morganii și Rockfellerii vor organiza escadrile de aeroplane proprii, care vor brăzda cerul cu ajutorul specialiștilor în reclama cerească. Se vor deschide școli și academii, se vor forma trusturi pentru exploatarea firmamentului.

Cerul va deveni proprietate particulară, cași pământul: se va vinde la licitații, se va arenda, se va împărți în loturi. Bogățiile milionarilor, compuse din moșii, mine, case, fabrici, vapoare și avioane, vor cuprinde și loturi cerești, care se vor cota la bursă după cursul zilei, fiind obiecte de speculă.

Poezia va dispărea și din ultimu-i refugiu: cerul, care nu va aparține decât negustorilor și fabricanților de vax. Pe aurul apusului de soare va triumfa gălăgia reclamagiilor. In jurul lunii se vor proecta conserve de carne, costume de bae, cremă de ghete, etc.

Presa propune municipiului Viena să utilizeze cerul pentru informații și reclame în legătură cu serbări și jubileuri locale. Se crede că se von găsi piloți, buni patrioți, care „vor da concursul dezinteresat“ și neplătit pentru a afișa pe cer programul acestor serbări. Dar, în afară de piloți și de pictori, e nevoe de aeroplane special amenajate cu aparate de „scriere“ în cer.

Deși foarte scumpă, noua reclamă va intra desigur în curând și în uzul orașului Viena, al cărui municipiu are un buget de peste 50 milioane de dolari. Deocamdată, pentru jubileul lu Schubert s'a făcut foarte multă reclamă și s'au cheltuit în acest scop sume enorme. Pentru viitoarele jubilee și serbări, departamentul technic al municipiului pregătește încă un proect de reclame aeriene cu ajutorul unei escadrile proprii.

Reclama jubileului Schubert a reușit să aducă în Viena 60.000 de străini numai în cursul lunii Iunie! Iar în legătură cu congresul pangerman al societăților corale, până la 1 August, afluența străinilor se cifrează la 200.000 de participanți, veniți din toate colțurile lumii! Acest fenomen provocat de geniul organizator ai vienezilor, a cerut luarea de măsuri extraordinare: toată rezerva rulantă și personală a căilor ferate e pusă în activitate. 150 de trenuri suplimentare circulau între 17 și 25 Iulie. S'au împrumutat mii de vagoane și sute de locomotive dela companiile căilor ferate germane.

Populația Vienei a fost invitată să nu călătorească între 20 și 25 Iulie, pentru ca străinii să aibă destule locuri în trenuri și libertatea de circulație prin gări. Trenurile vor fi întâmpinate cu muzică. Vienezii știu să-și salute mosafirii și să-i petreacă la plecare pentruca să fie încântați și să revină la prima ocazie în ospitaliera Vienă! Vienezii, în acest sens, își ascultă autoritățile și municipalitatea. Totul se organizează așa în cât să nu fie îmbulzeală nici în monstruosul „Hall“ pentru concerte, construit recent, și calculat pentru 35.000 de coriști care vor sta numai pe estradă.

Străzile sunt presărate cu tribune pentru sute de mii de spectatori, care vor privi procesiunile societăților corale austriace și străine. Comisiuni speciale de arhitecți și ingineri au examinat toate casele din drumul acestor procesiuni, și au stabilit numărul spectatorilor pentru fiecare balcon sau fereastră. Proprietarii caselor vor plăti amenzi mari dacă vor admite mai mulți spectatori, decât li s'a fixat de comisii.

Serbările dela Viena trec și vor trece până la sfârșit cu minimum de incidente sau accidente. Vienezii sunt conștienți de faptul că totul e organizat pentru străini, pentru afluența dolarilor în capitala Austriei; deci — ei stau liniștiți acasă și nu manifestă multă curiozitate pentru aceste spectacole.

B. A.

Leagăn de cîntece

61

Ce m'a izbit tulburător aseară
A fost mirosul cald de trandafiri
Şi 'nfăţişarea lor de flori de ceară.

Tu te 'nchegai din freamăt de zefiri
Şi te 'nglobai cu străluciri de vise
In panorama jucăuşei firi.

Şi 'n mine sufletul înmărmurise.

62

Atunci rîdea privirea ta ca o lagună
Invăluită 'n clarul unui singur gând,
Şi-aluneca 'n natura toată, tremurând,
Ca 'ntr'un bazin de apă razele de lună.

Eu am surprins cuvântul nou ca pe-un vultur
In cursa mea de coarde fine de ghitare,
Şi-am încrustat în cinstea ta, cu ritmuri rare,
Emaiul unui vis de purpură şi-azur.

63

Copacul nemişcat ca un străjer
Adulmecă pe Dumnezeu în cer,
Şi steaua dela miază zi, tăcută,
Cu cea din miază noapte se salută.

Un ţipăt grav de pasăre de apă
In clar de lună şi 'n văzduh se 'ngroapă,
Şi dorul meu cristalizează sus
Pe cerul dintre răsărit şi apus.

64

Te-ai plămădit în mine puternică din rîndul
Imaginilor puse de inimă 'n mişcare,
Şi-ai început făptura de răsărit, cu care
Şi-a 'mpodobit pământul fiinţa lui şi gîndul.

A tremurat atuncea văzduhul în lumină
Şi fructele 'n seminţe au tresărit confuze ;
Eu ţi-am aprins polenul neliniştei pe buze
Cu sbor suit pe floarea azurului, de albină

65

Te-am vrut în foi de azur şi carte nouă
Cuvânt de vraje şi de pilduire,
Şi te-am închis în mine cu 'ngrijire
Ca pe-o imagine de soare 'n rouă.

Tu mi-ai răspuns, atunci, cu vegetaţii
De vis în ochii tăi de heleştee,
Şi mi-ai tăiat profiluri de camee
Din piatra sidefatei tale graţii.

66

Se ridicase 'ntre pământ şi cer
O noapte, una şi nedespărţită,
Atât de limpede şi liniştită
Incât n'avea nevoe de mister.

Căzuse, între iarbă, cu putere
Un înţeles obscur şi'ntre gândac,
Un rost, între văzduh şi 'ntre copac,
Şi cîntec între noi şi 'ntre tăcere

67

Pe dorul inimilor noastre grele
Tăcerea lasă să se risipească,
Cu mîna-i fragedă şi 'mpărătească,
Nisipul viu al razelor de stele.

Un cântec de privighetoare 'n aur
In apa serii de opal se 'neacă,
Şi umbra 'n părul tău sonor îmbracă
Aurăria unui greu tezaur.

68

Universul de-afară oglindit era una
Cu fiinţa sporită dinăuntru a noastră ;
Imbrăcasem azurul ca pe-o platoşe albastră
Şi-asvârlisem în rouă, ca pe-un măscărici, luna.

Noi eram pretutindeni înainte cu vîntul
Şi cu 'ntinderea lunii din afară de zare ;
Ne ducea năzuinţa primitivă cu care
A ţâşnit împreună căprioara şi-avîntul.

69

Aprilie nu piere niciodată
Din ochii ei de piatră preţioasă,
Şi e ca aurul de mlădioasă
Şi ca mătasea e de subţiată

Urmează noapte după noapte, una,
Şi primăvară după primăvară,
Şi roua dulce-a dragostei coboară
Şi 'mprospătează 'n ochii noştri lu...

70

Eu nu ştiu cînd, de unde, şi cum te-ai strecurat
In fundul aşteptării şi 'nfrigurării mele,
Dar, când pe umăr mîna iubirii mi-ai lăsat,
Ai răsărit în noapte deodată printre stele.

Am înţeles atuncea surîsul tău şi, parcă,
Din trestia de aur a caldului meu dor,
S'a desfăcut lăuntric a 'nchipuirii barcă,
Şi-a început văzduhul să murmure uşor.

N. DAVIDESCU

Dragoste de altă dată

IV

Ursul

A pus prea mult temeiu şi prea s'a încrezut în puterile lui. Dela o vreme, Constantin Profiran mai slăbise lucrul în pădure şi se învârtea în jurul casei.

E drept că acum era mai multă nevoe de priveghierea lui în bătătură. Cu câştigul adunat din cioplitul ulucelor, îşi cumpărase doi cai şi vre-o douăzeci de miele.

Isprăvise cu duratul grajdurilor şi cioplea lemnăria pentru cele două odăi cu tindă la mijloc, pe care nădăjduia să le ridice până 'n toamnă.

Odată curmate ploile şi isprăvit semănatul de primăvară, şi până să fie gata cărămida pe care abea o stivuise, a început să îndiguiască pârîul Mieilor din spre partea lui Iancu.

Lucrul sporea văzând cu ochii, iar în preajma zilei Sfântului Constantin şi Elena meşteşugita împietruire era isprăvită pe toată partea aceia.

După un vechiu obiceiu, prăznuirea Sfinţilor începea cu o slujbă în bisericuţa săracă, dar curată şi cercetată de mai tot norodul din sat şi de dragul preotului, om de ispravă şi care slujea nespus de frumos.

Apoi sătenii urcau în poiana de sub poalele Chiciorii, unde întindeau masă lungă şi petreceau din plin chefuind şi jucând până sub seară.

Atunci coborau — cu voia proprietarului — în vagonetele cari slujeau la căratul lemnelor din pădure, în depozitul de pe malul Argeşului, cale de o jumătate poştă.

Aceasta era bucuria mult preţuită de Oieşteni, mai ales de femei, nespus de fericite când simţeau fluturându-le pletele şi marămile sub bătaia vântului stârnit de goană pe povârnişul prăvălit al dealului.

Au mâncat şi au petrecut din plin, iar sub seară flăcăii şi fetele au pornit la vale în patru platforme încărcate de le gemeau ruginitele încheeturi.

Constantin, în seama căruia erau încredinţate, a căutat să rânduiască frânari destoinici şi mai puţin băuţi, ca toată gălăgia să ajungă cu bine în sat. Când a socotit calea liberă, îndemnă pe cei rămaşi, bătrâni şi femei, să ia loc în alte patru vagonete rămase pentru dânşii.

Constantin întocmi şi aci frânari pricepuţi, în care să se încreadă, luă loc pe platforma ultimului vagonet, în cel ce aşezase şi pe Zoe deasupra unui maldăr de velinţe şi plocate.

In faţă, lăutarii ciuguleau cu unghiile pe coarde un cântec haiducesc, în vreme ce roţile alunecau lin, sub puterea frânelor strânse prea tare, pentru vechimea lor şi pentru rugina care le măcinase în ascuns.

Abea porniţi, Constantin simţi, îngrijorat, cum frânele se rupeau şi cum roţile scăpate din strânsoare se repezeau pe linie la vale.

Măsurând primejdia, a luat o manelă de răsucit butucii, din care se găseau la fiecare vagonet şi, făcându-i loc prin podea, o propti de roată împingând cu putere.

In zăpăceală, a săvârşit însă nesocotinţa de-a frâna pe roata din stânga, unde curba liniei se apleca spre rîpa dealului.

Din această cauză, vagonetul se rezima numai cu roţile din stânga pe linie ; iar cele din dreapta se răsuceau în aer spre spaima tuturor.

Cu fiecare secundă, se iveau alte primejdii. Dacă ar fi încercat să schimbe pârghia ca s'o apese pe roata din dreapta, scăpau roţile din singura strânsoare care le mai domolise avântul, şi s'ar fi răsturnat în prăpastia presărată cu cioturile copacilor tăiaţi.

Şi Zoe era acolo în faţa lui şi numai ochi, în care citea dor de viaţă şi credinţa adâncă că el o va scăpa.

Dar el nu mai ştia şi nu mai pricepea nimic. Ca să scape măcar o clipă din ghiarele privirii aceleia care-l înebunea cu stăruinţa ei scânteetoare, îşi înfipse ochii în patul aşternut cu pământ şi acoperit cu trâmba lung desfăşurată şi albă a pietrişului, în care zăceau înfundate ca în puf şinele de fier ale drumului.

Văzu legăturile de fier dintre şine şi înfipse manela, târînd-o printre ele. Astfel a izbutit să încetineze într'atâta mersul, încât bună parte dintre bărbaţi au sărit fără primejdie.

Uşurate, vagonetele au început să salte pe linie în ţipetele deşuchiate ale femeilor.

Dar peste câteva clipe numai, altă nenorocire se înfăţişă lui Constantin.

Tot sprijinul pârghiei era în podeaua de scânduri, care, sub apăsarea puternică, au început să sară din şuruburi şi apoi să sboare sfărâmate. Curând flăcăul nu mai avu drept reazăm de cât scândura pe care sta.

Şi secundele treceau chinuitoare, iar ochii Zoei se tot măreau de spaimă, în vreme ce năduşeala picura în stropi mari pe faţa lui suptă de durerea neputinţii.

Ingrozit, cugetă la o faptă de nebun.

Ii prinse mijlocul, trecând-o lângă el pe scândura rămasă, dar care şi ea troznea, gata să se prefacă în ţăndări.

Părăsea pârghia, juruind astfel morţii pe toţi ceilalţi pentru una.

Şi, căutând un loc potrivit pe care să se avânte, zări în marginea liniei un fag ciotoros de poală care-şi întindea crengile bătrâne.

Ţinând cu stânga pe Zoe, amândoi făcând un singur trup, întinse dreapta, săltă în sus şi'n lături şi prinse din sbor o cracă... în vreme ce vagonetele, lăsate la mila întâmplării, porneau nebune.

Sub povara greutăţii, craca trosni frântă, în vreme ce, pe spinarea dealului, umbrele vagonetelor se mistuiau ca nişte năluci.

Constantin şi Zoe miraţi că erau teferi, zăceau pe salteaua moale de frunze, durată acolo în zecile de ani, de fagul sihastru.

Sus pe cer, stele multe, jos — numai ei şi tăcerea, în tot cuprinsul sălbatec al muntelui.

Şi primăvara era în toi ; Zoe tremura de spaima abea trecută, iar Constantin — plângea fericit...

La o vreme Zoe, aduse un colţ al marămii, podoabă, dar şi pavăză a femeii şi-i şterse lacrimile.

Trezit, flăcăul întinse braţul, îi încolăci mijlocul, a-lăturându-şi-o, şi o învolbură cu toată patima deslănţuită.

In sărutarea prelungă şi aromitoare de simţiri, el a pus tot ce ocolise, şi Zoe tot ce putea să dăruiască setea unui suflet liber, dar nu îngăduia să făptuiască trupul zălogit altuia.

In seara aceia, în pădurea Oeştilor, îşi împlinea veleatul copilăria omenirii — şi lumea trecea, stol de cocoare albe, din întunecata stăpânire a simţurilor înfrânte de credinţă spre cugetare şi datorie.

Din îmbrăţişarea aceia i-a rupt spaima unui gând : Ceilalţi ? Ce s'o fi ales din ei ?

Intr'o clipă au fost în picioare şi, cu paşi iuţi, s'au repezit la vale.

La vreo trei kilometri mai jos i'au găsit teferi pe toţi, dar îngrijaţi de soarta lui şi-a Zoei, pe care îi socoteau morţi. Nedumerit, Constantin puse să-i povestească minunea şi atunci află că primele vagonete îndreptate cu mult înainte spre sat, au oprit în drum în pofida sfatului ce le-a dat, tineretul ţinând să culeagă flori de câmp dintr'un luminiş.

Când să pornească, au auzit sgomot şi puţin în urmă au văzut cum celelalte vagonete se rostogoleau furtunos.

Un flăcău care lucrase mai înainte la altă linie îngustă, având prin aceasta mai multă pricepere, a pornit vagoanele în iureş mare. Celelalte le-au ajuns din urmă isbind, însă fără putere, tocmai din pricina iuţelii potrivită de flăcău aproape la fel.

Satul adunat în jurul conacului boeresc, fiind numai la o fugă de cerb depărtare, restul drumului l-au împlinit cu toţii pe jos, în cântece şi ghiduşii, mulţumiţi că Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena le-au ocrotit prăznuirea.

In seara aceia, Zoe s'a legat în faţa tuturor, să postească toate Vinerile de care va mai avea parte pe lume.

Tăria cu care şi-au ferit trupurile de pângărire, a sleit însă isvorul voinţii în sufletul lui Constantin şi i-a curmat dorul de viaţă.

Din zi în zi Constantin Profiran s'a închis tot mai sălbatec în firea lui, mut şi surd la toate din jurul său.

Frate de cruce dela întâmplarea aceia i-a rămas numai codrul, care-l primea, încăpător, fără să-l cerceteze...

Când nici munca până la istovire, nici lupta contra însăşi făpturii lui nu erau în stare să-l mai ţină departe de Zoe, Constantin se înapoia acasă.

Când se pomenea cu el răsărit deodată în faţă, Zoe tremura toată şi râdea de fericire... Ca peste o clipă, o undă de întristare să-i întunece privirea...

A sosit vara cu munca ei grea, istovitoare: Fân de cosit, prăşilă, cules, apoi pruni de scuturat şi ţuică de făcut, lemne pentru iarnă, sanie, drumuri la târg cu povara mărfurilor strânse după atâta trudă.

Tuturor acestor îndatoriri s'ar fi putut dosi, dar nu voia. Auzise de atâtea ori la oaste, vorbindu-le câte un ofiţer din cei tineri, cu mai multă carte şi pregătire, că omul astăzi nu este numai al lui, dar şi al moşiei strămoşeşti ; mai vârtos a ei decât al lui. Că toată munca şi averea dacă-i folosesc lui, apoi măcar pe atâta folos aduc şi moşiei sporindu-i bogăţia, puterea şi faima.

Dragostea lui curată pentru pământul lui, pentru dulce limba lui, pentru mesteacănii sub care odihneau în lungi şi dese şiruri părinţii cu moşii lui, rudele cu toţi strămoşii dela descălecare printre veacuri; apoi preotul cu credinţa, altarul cu icoanele, toaca, sunetele clopotelor şi viersul frunzei de arţar, îl îndemnau să trăiască încă, să se împotrivească durerii, să muncească şi să adune dacă nu pentru el, dar pentru moşie, ca să-i întărească cu un fir măcar pânza puterii şi-a măririi.

Indemnul acesta sfânt i-a fost isvorul din care şi-a tras toată stăruinţa de-a mai trăi.

Dar când larma lucrului a încetat, a pierit şi tot rostul lui aicea jos şi iarăşi s'a trezit singur cu suferinţa, care fără de hotar acum, nu-l mai încăpea.

A luat toiagul şi securea şi-a plecat coprins de pădure ! Au trecut o zi, două, fără să se mai arate. A treia zi, pe sub toaca de vecernie, Dache — pădurarul boeresc — a răspândit în şoaptă vestea că pe Constantin Profiran, l-ar fi răpus un urs în pădurea lui Maala.

Au pornit cu toţii, care pe jos, care călări ; şi în faptul dimineţii de Sâmbătă l-au aflat mort în braţele ursului răpus de el. Străin de lupta pe care o da, cu mintea aiurea, crezând că ursul şi-a dat sufletul,... ori socotind poate, fără nici-un rost viaţa lui de atunci înainte, s'a aplecat asupra fiarei, care nu sfârşise încă ! In clipa aceia, ursul, adunându-şi puterile pe risipite, i-a repezit o labă în deşert smulgându-i măruntaele.

Prietenii şi neamurile l-au întins pe un pat din crengi, peste care au păturit chiar pielea ursului, jupuită în pripă,... şi au pornit.

Pe când îl aşezau cu grijă sub bolta înaltă între fagii dela Chiciora, unde-i întâmpinase preotul pentru o scurtă prohodire, din chiar senin — ca la munte — văzduhul prinse a mugi, ca talazuri răscolite de furtuni. Stropi mari, învăluiţi în mintene de neguri, au început a picura, plesnind furios coamele de frunze ale copacilor, apoi deşi, repezi, mai mari, în ropote, în strânse nesfârşite şiruri, înfăţişând urzeala unei trâmbe uriaşe, prăvălind larg desfăşurată peste spăimântaţii munţi, cu capetele ascunse în mâini de ceaţă.

Privind, ţi se părea că s'a surpat zăgazul din fundul bolţii cereşti, dând drumul unui potop.

Intunerecul şi pâcla erau străbătute de fulgere, iar trăsnetele cădeau dese ca şi ploaia. Era o deslănţuire de furie a naturii, atât de desmăţată, cum oamenii de pe acolo—obişnuiţi cu toanele ei—nu mai pomeniseră încă.

Lumea sta grămadă în jurul trupului întins pe targă, mută de jale, împietrită de groază.

Despicând pânza deasă de pâclă şi ploaie în goană nebună, iată că sosesc călări Iancu şi cu Zoe, care aflaseră cei din urmă.

Mulţimea s'a dat în lături, făcându-le pârtie. Iancu vede targa, pricepe şi se nărue peste trupul fără viaţă. Zoe, cu moartea în suflet, mai mult se târăşte decât merge; şi cei câţiva paşi care o despart de mort ţin o veşnicie...

Când însă îndoială n'a mai încăput, Zoe s'a clătinat, dar — ca să nu cadă — s'a rezemat de un fag. A rămas acolo, ţintuită de tulpină, cu mintea aiurind.

Ar fi plâns, dar n'avea lacrimi, ar fi vrut să ţipe, dar nu putea...

Şi, pe când i se desclesta gura ca să lase loc amarului să se reverse, un trăsnet, trimis ca mântuire, a izbit copacul şi-a prefăcut în serum durerea ei...

ALEX. A. FRANCU

Din Literatura Chineză

In captivitate

Altădată, într'un palat împodobit cu frumoase picturi, am cunoscut fericirea. Intru întâmpinarea mea ardeau parfumuri, dormeam pe perini de mătase, cântăreţe mă înconjurau, şi nu zăriam decât grădini aşternute cu pulbere de coral.

Astăzi, închis în această fortăreaţă, nu aud decât sinistrele chemări ale străjerilor şi ţipetele maimuţelor care se joacă sub lumina lunei, printre stânci.

Aştept. Tremur. Curajul mă părăseşte. Dacă cel puţin aşi zări luminile capitalei noastre... Trebue să mă mulţumesc privind constelaţia care străluceşte deasupra acestui îndepărtat oraş.

Când tristeţea mă copleşeşte m'aşez pe terasa dela Nord, unde vântul mi-aduce florile unui nevăzut migdal.

Tânăra soţie

Să creşti o fată ca s'o căsătoreşti cu un ostaş, mai bine s'o arunci în drum, cum s'a născut.

Stăpâne, mi-am împletit părul în ziua logodnei noastre, dar patul nostru n'a avut timp să se încălzească din nou.

La apusul soarelui ţi-am fost soţie şi în zori ne-am despărţit.

Acum, mă gândesc la moartea care te pândeşte în fiecare clipă. Neliniştea mă'nnăbuşe. Inima mi se sfâşie.

Mi-am jurat să te însoţesc pretutindeni... Mi-am dat seama însă că prezenţa mea ţi-ar fi adus o nouă grijă.

Nu pronunţa prea des numele soţiei tale ! Sileşte-te să uiţi tot ceeace nu e datorie de soldat.

Dacă aşi fi cu tine...

Stăpână, dacă aşi fi cu tine, acolo, printre tovarăşii tăi, curajul poate ţi-ar scădea.

Multe luni m'am trudit ca să-mi ţes — în cinstea ta — rochiile din pânză fină... Fără 'ndoială nu le voiu purta niciodată.

Am renunţat la bijuterii, la fard. Am renunţat la flori. Dar, privesc lung la păsările care sboară perechi, şi le invidiez.

O, soţul meu, când oare privirile noastre vor putea să se reîntâlnească ?

Primăvara

Râul se desparte în două braţe care alcătuesc un inel în jurul satului.

Locuinţa mea, aşezată la despărţirea râului, este piatra acestui inel de argint. Fericirea domneşte. Rândunelele îşi clădesc cuibul între grinzile ceardacului meu. Libelubele se aşează pe irişii mei.

Privesc livezile peste care pluteşte o ceaţă albastră. Bătrâna mea soţie desenează un joc de şah pe-o pânză.

Fiul meu îndoeşte un ac, ca să facă un cârlig de prins peşte.

Sănătatea nu mi-e grozavă, şi n'am nevoe decât de doctorii.

Inainte să mă culc

In gazdă la un prieten poet

Ce bucurie am simţit astăseară ! Aceeaş lampă ne lumina...

Cum am îmbătrânit amândoi ! Cât de repede trece adolescenţa şi tinereţea ! Când te gândeşti că cea mai mare parte din prietenii noştri sunt demult în grădinele fără de lumină... Sunt atât de mişcat, încât desigur tu trebue să-mi auzi bătăile inimei.

După douăzeci de ani, iată-mă iar în casa ta. Când ne-am despărţit, nu erai încă însurat, şi iată că adineaori ţi-am mângâiat băeţii şi fetele.

Le-ai dat copiilor o educaţie perfectă. Bănuesc că te-ai aplecat asupra fiecăruia cum te aplecai, odinioară, asupra uneia din frumoasele poezii pe care le scrieai...

In faţa casei tale, fiul tău cel mai mare m'a întâmpinat şi m'a salutat respectuos.

M'a întrebat de sănătate, de familie şi de ţara mea. Copile, iartă-mă că nu ţi-am răspuns! Ascultam murmurul apei care m'a cunoscut pe când eram mic ca şi tine.

Vechea noastră prietenie, scumpul meu, mi-e cea mai scumpă comoară, căci am ajuns la vârsta când trecutul răspândeşte mai mult parfum decât un boschet de liliac în floare.

O, cântecul apei care m'a cunoscut mic de tot ! Mâine n'am să te mai aud ; mâine munţii mă vor despărţi de prietenul meu, şi pentru amândoi, viitorul va fi iarăşi o mare fără ţărmuri.

Traducere de AL. T. STAMATIAD

Vasile Popescu — Interior

Evrica

Regulele Jocului

In fiecare număr al „Adevĕrului Literar şi Artistic" se publică câte o serie de 25 întrebări. Cititorii doritori a lua parte la jocul „Evrica", urmează să ne trimită răspunsuri la aceste întrebări. Pentru fiecare răspuns reuşit şi precis, se va socoti trimiţătorului *2 puncte*, iar pentru fiecare răspuns reuşit numai pe jumătate (aproximativ) se va socoti numai *1 punct*.

Răspunsurile inexacte şi greşite nu se vor lua în consideraţie.

* * *

Răspunsul la fiecare întrebare poate fi meditat de jucător — cel mult câte trei minute.

Consultarea dicţionarelor enciclopedice e interzisă.

Răspunsurile trebue să fie serioase, scurte şi categorice, evitându-se spiritele şi glumele.

Regretăm că unii dintre cititori ne-au răspuns la foarte puţine întrebări. E de dorit să ni se răspundă la *toate* întrebările, fiindcă numai astfel se pot controla cunoştinţele fiecăruia.

Jocul „Evrica" se poate juca şi în societate sau în doi. Interesul jocului se accentuiază în acest caz prin faptul că uneori chiar cei mai culţi dovedesc o surprinzătoare şi comică ignoranţă acolo unde alţii, mai puţin eruditi, răspund destul de exact.

Unul dintre jucători citeşte tare întrebările, iar ceilalţi scriu răspunsurile, care, apoi, se controlează în comparaţie cu seria răspunsurilor exacte.

Răspunsurile cele mai bune, la o serie de 25 întrebări, sunt cele ce pot obţine circa sau chiar 50 de puncte.

* * *

Redacţia roagă pe cei ce se interesează de această rubrică să ne scrie fără înconjur dacă sunt mulţumiţi sau nu — de aprecierea noastră asupra răspunsurilor trimise, pentruca să le dăm cuvenitele explicaţii.

Deasemenea, le-am fi mult îndatoraţi dacă ne-ar propune inovaţiuni, modificări şi serii originale de întrebări precise (cu răspunsuri exacte), etc.

E necesar însă ca propunerile să fie însoţite de arătarea izvoarelor de unde au fost inspirate.

Răspunsuri întârziate la seria I de întrebări

Aragin Mugurel, Buc., 25; CornescuA., Buc., 14; Giosanu Maria, Băile Ocna-Sibiului, 14; Rey M., Buc., 2; Solomonovici Betty, Buc., 19; Steuerman L., Iaşi, 24; Wittner Emilian şi Pascal Marius, Buc., 32.

* * *

Răspunsurile din ce în ce mai numeroase sosite la seria II-a şi a III-a de întrebări, ne fac să amânăm pentru numărul viitor răspunsurile noastre precise la seria a II-a. Ultimul termen pentru trimiterea răspunsurilor la această din urmă serie se prelungeşte deci până Sâmbătă 11 August, cor., iar pentru seria a III-a — până la 18 August.

* * *

Publicăm mai jos seria 4-a de întrebări, repetând şi cele două serii precedente.

2. Seria a doua de întrebări

26. De ce un pahar cu ceai se răceşte mai repede dacă punem în el zahăr?
27. Cine a spus: „Şi totuşi se mişcă!"?...
28. De unde s'a adus la noi tutunul?
29. Din ce se compune mai ales corpul omenesc?
30. Ce este mărul lui Adam?
31. Ce-i chilimbarul?
32. De unde vine cuvântul „proletar"?
33. Cine a inventat cifrele noastre?
34. Ce vietate face cele mai mari salturi în comparaţie cu mărimea lui?
35. La ce au slujit piramidele egiptene?
36. Care e diferenta intre trust şi sindicat?
37. Cât cântăreşte o tonă?
38. Ce este „Kaki"?
39. Cine a inventat tiparul?
40. Ce-i pergamentul?
41. Câte grade arată termometrul Reaumur la 0 grade Celsius?
42. Din ce se extrage zaharina?
43. Cine a fost numit „Părinte al Istoriei"?
44. Care sunt cei doi scriitori celebri care au fost şi actori şi directori de teatru?
45. Care dintre scriitorii clasici francezi s'a cununat la Berdicev (oraş evreesc din Ucraina)?
46. Cine a fost sculptor genial şi în acelaş timp — pictor, chimist şi matematician?
47. Cine e autorul cărţii „Călătoria lui Guliver"?
48. Care armă, aruncată, se reîntoarce singură la cel ce-a aruncat-o?
49. Ce este coxul?
50. Cine a inventat praful de puşcă?

3. Seria a treia de întrebări

51. — A câta parte din suprafaţa pământului e acoperită cu apă?
52. — Cine a inventat şi construit cel dintâi vapor?
53. — Ce este „Crucea de Sud"?
54. — Ce savant mondial a fost executat la ghilotină?
55. — Care sunt cele trei Capitale din Europa situate pe acelaş râu?
56. — Care e iuţeala sunetului?
57. — Care e origina cuvântului „Moscova"?
58. — Care este rezultatul multiplicării tuturor cifrelor între ele?
59. — In ce oraş s'a născut Homer?
60. — Cine a descoperit bacilul tuberculozei?
61. — Care sunt cele două vulcane mai cunoscute din Europa?
62. — De ce păsările, aşezându-se pe sârmă, nu sunt ucise de curentul electric?
63. — Ce Mare n'are ţărmuri?
64. — Când şi de cine a fost descoperită Australia?
65. — Ce scriitor celebru prin romanele lui de aventuri şi călătorii, n'a părăsit niciodată oraşul natal?
66. — Care e origina cuvântului „Utopie"?
67. — Care limbă e vorbită de cel mai mare număr de oameni?
68. — De care operă ştiinţifică scrisă acum 2000 şi ceva de ani, ne folosim şi astăzi?
69. — La ce se întrebuinţează părul de bursuc?
70. — In ce ţară şi de către cine s'a instalat pentru întâia oară lumina electrică?
71. — De ce poartă chinezii coadă?
72. — Unde şi când au apărut întâia dată chibriturile?
73. — Când şi unde uciderea unei pisici era pedepsită cu moartea?
74. — In apa căror mări şi oceane se găseşte aur dizolvat?
75. — Ce compozitor celebru a fost şi preot catolic?

Răspunsurile se vor trimite pe adresa „Adevĕrului Literar", *Rubrica „Evrica"*.

4. Seria a patra de întrebări

76. — Din ce se fac capsulele farmaceutice?
77. — Când şi unde au apărut cele dintâi biciclete?
78. — Care insectă se sinucide în faţa pericolului ce o ameninţă?
79. — Cu ce se bărbiereau Romanii?
80. — Ce pasăre înghite pietre?
81. — Cine a inventat dinamita?
82. — Care e cel mai popular bărbier?
83. — Ce poet celebru, care s'a bucurat de glorie mondială, a fost prim-ministru?
84. — Care e origina cuvântului „laconic"?
85. — Care e cea mai lungă cale ferată din lume?
86. — Când şi de către cine a fost inventat revolverul?
87. — La ce popor a apărut întâi arta dentisticei?
88. — Manuscrisele cărui om celebru pot fi citite numai cu ajutorul oglinzii?
89. — Câte slove are maşina de scris în limba chineză?
90. — Ce e „focul grecesc"?
91. — Ce este „pecetea lui Solomon"?
92. — Cine a inventat telefonul?
93. — Cine a introdus în matematici sistemul de semne întrebuinţate şi azi?
94. — Ce operă istorică a scris Verdi şi ce eveniment istoric a tratat?
95. — Din ce se face arcuşul de vioară?
96. — Care rege al Franţei a interzis jocul de şah?
97. — Care piatră preţioasă nu cere nici o prelucare?
98. — Care filosof celebru a fost şi împărat?
99. — Care revoluţionar celebru a fost ucis în duel?
100. — Unde se află o specie de pisici fără coadă?

Cronica teatrală

IZIDOR CU TREI NEVESTE de MOUEZY-EON, VERCURT şi BEVER. Tradusă şi pusă în scenă de IONEL ŢĂRANU, la TEATRUL MIC

Grădină de vară! spectacol de vară!

Estetica reprezentaţiilor de sezon e menită nu să trezească profunde depresiuni sentimentale şi spirituale, ci pur şi simplu să stimuleze buna despoziţie a spectatorilor.

O comedie la care râzi din plin, fără să roşeşti de... sărăcia de duh a spiritelor, este o comedie bună.

Râsul însă are nuanţe. Când e firesc, spontan şi stârnit de humorul comunicativ al interpreţilor, de comicul real al situaţiilor şi de ridicolul lăuntric al personagiilor, râsul e şi stenic şi îndreptăţit.

E cazul piesei reprezentată de compania de comedii a Teatrului Mic, în Grădina Marconi.

A. Chamel

„Izidor cu trei neveste" e povestea unei ordonanţe idioate, care, trecând — fără să ştie — drept moştenitorul unei averi de câteva milioane, se pomeneşte asaltat, de bucătăreasă, de sora şi de fata căpitanului la care e în serviciu, devenind în acelaş timp viitorul cumnat al stăpânului său şi rivalul colonelului.

Farsa — fiind ţesută pe o serie de echivocuri minunat încadrate şi născute cu multă abilitate din însăşi psihologia personagiilor — e un permanent prilej de încurcături hazlii, în care verva autorilor se ia la întrecere cu cea a interpreţilor.

Lucrurile se descurcă în ziua când se află că Izidor, ordonanţa, n'a moştenit nimic: El rămâne cu bucătăreasa, sora căpitanului se mărită cu colonelul, iar fata căpitanului — cu adevăratul moştenitor al milioanelor, care nu era altul decât iubitul ei.

D. G. Chamel a fost un Izidor de-un comic extraordinar de flexibil; d. Niculescu-Buzău — un colonel cu prestanţă; d-na Renée Annie a avut accente extrem de expresive într'o fată bătrână; iar d-ra Didi Burienescu a evidenţiat foarte frumoase posibilităţi de nuanţare şi de joc, în faţa căpitanului.

Traducerea piesei, datorită d-lui Ionel Ţăranu, e făcută cu multă grijă pentru cuvântul de spirit, ocolindu-se, cu multă abilitate trivialitatea sau expresia vulgară.

De-altminteri, cine ştie să pună în scenă cu atâta talent un astfel de spectacol, nu e cu putinţă să nu ştie să aleagă cuvintele...

H. LAZU

Pentru tot ce priveşte „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc. a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5—6.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 150

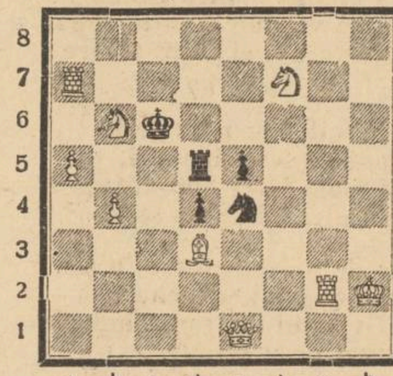
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Mai prejos VII"

(inedită)

Negru: (5 figuri)

Rc6, Td5, Cé4, Pd4, şi é5.

Alb: (9 figuri)

Rh2, Dé1, Ta7 şi g2, Cb6 şi f7, Nd3, Pa5 şi b4.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 151

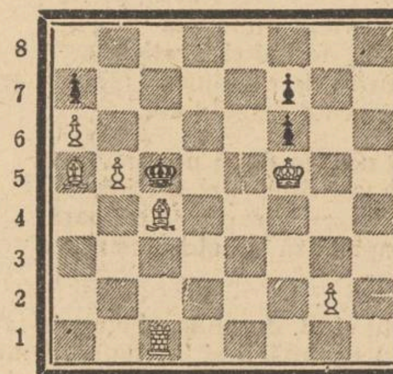
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Trăiască Nebunul" I

(inedită)

Negru: (4 figuri)

Rc5, Pa7, f6 şi f7.

Alb (7 figuri)

Rf5, Tc1, Na5 şi c4, Pa6, b5 şi g2.

Alb joacă şi face mat în 4 mutări.

PROBLEMA No. 152

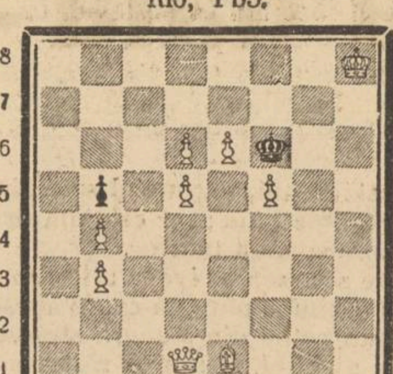
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Trăiască Nebunul" II

(inedită)

Negru (2 figuri)

Rf6, Pb5.

Alb (9 figuri)

Rh8, Dd1, Né1, Pb3, b4, d5, d6, é6 şi f5.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 57

Jucată la Baden-Baden la concursul de maeştri din 1925

Alb: R. Reti. **Negru: A. Alechin**

Partidă neregulată

1. g2—g3, é7—é5; 2. Cg1—f3, é5—é4; 3. Cf3—d4, d7—d5; 4. d2—d3, é4×d3; 5. Dd1×d3, pentru aranjarea mai bună a pionilor ar fi fost mai favorabil c2×d3, însă luarea cu Dama înlesneşte desvoltarea mai repede a figurilor, turnurile putând intra mai repede în activitate. 5..., Cg8—f6; 6. Nf1—g2, Nf8—b4+, 7. Nc1—d2, mai bine ar fi fost să mute Calul la d2, căci Nb4 este periclitat şi nu face să fie schimbat pentru frumosul Nc1. 7....., Nb4×d2+; 8. Cb1×d2, 0—0; 9. c2—c4, Cb8—a6; 10. c4×d5, Ca6—b4; 11. Dd3—c4, Cb4×d5; 12. Cd2—b3. c7—c6; 13. 0—0, Tf8—é8. 14. Tf1—d1, Ne8—g4; 15. Td1—d2. Dd8—c8; 16. Cb3—c5, Ng4—h3; 1. Ng2—f3, Nh3—g4; negrul e gata la remis. 18. Nf3—g2, Ng4—h3; 19. Ng2—f3, Nh3—g4; 20. Nf3—g2, Ng4—h3; 21, Ng2—f3, Nh3—g4; 22. Nf3—h1, încredinţat că Cc5 e foarte puternic alb nu vrea să facă remisă. Negrul avea acum posibilitatea să oprească asaltul pionilor albi prin a7—a5. El se hotăreşte însă să nu joace pe aripa Damei, de oarece întrezăreşte o profundă combinaţie împotriva Regelui alb. 22....., h7—h5; 23. b2—b4, a7—a6; 24. Ta1—c1, h5—h4; 25. a2—a4, h4—×g3; 26. h2×g3, Dc8—c7; 27. b4—b5, a6×b5; 28. a4×b5, Té8—é3!; 29. Cd4—f3, la f×é, urmează D×g3+ şi mat într'o mutare. 29..... c6×b5; preludiul uneia din cele mai „şarmante" combinaţiuni pe care le cunoaşte şahul. 30. Dc×b5, Cd5—c3!; 31. Db5×b7 forţat! 31..... Dc7×b7; 32. Cc5×b7, Cc3×é2+; 33. Rg1—h2, Cf6—é4!; Luarea turnului din c1 n'ar fi dat nici un rezultat, acum însă dacă alb ia Té3, negrul răspunde prin C×d2, şi câştigă o figură sau o calitate. 34. Tc1—c4, alb joacă mişcările cele mai bune. La c×d2; C×d2, Td3; Cc5. 34... Cé4×f2!; 35. Nh1—g2, Ng4—é6; 36. Tc4—c2, Cf2—g4+; 37. Rh2—h3, Cg4—é5+; 38. Rh3—h2, Té3×f3; 39. Td2×é2, Cé5—g4+: 40. Rh2—h3, Cg4—é3+; 41.Rh3—h2, Cé3×c2; 42. Ng2×f3, Cc2—d4. Alb cedează de oarece la Te3 urmează C×f3+; T×f3, Nc6—d5 şi câştigă.

(Note după Emanuel Lasker în cartea sa „Lehrbuch des Schachspiels").

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Citiţi azi:
„LECTURA" No. 183
Floarea literaturilor străine
MAURICE RENARD
Omul care n'a ucis
— Scrierea complectă, la Librari şi chioşcari Lei 5. —

Curiozităţi

Viaţa pe Marte

Peste vreo zece ani — după cum afirmă profesorul George Ritchey, din California — vom şti dacă există viaţă pe Marte sau nu.

— „Dacă acolo se află aşezări de fiinţe inteligente, noi le vom vedea!", — afirmă Ritchey care construeşte un observator central astronomic pentru Universitatea din San-Francisco.

„Telescopurile mele, pentru care am făcut calcule timp de patru ani, la Paris, cu colaborarea celor mai de seamă opticiani sunt de zece ori mai puternice de cât cele ce au existat până astăzi. Reflectoarele lor vor avea un diametru de 75-125 centimetri. Observatorul va fi ridicat pe muntele Wilson şi va profita neîncetat de atmosfera cea mai limpede din lume. Aci se va rezolva cel mai târziu peste zece ani, problema care emoţionează omenirea"...

Paris-Madrid într'un butoi

Numai câţiva podari, poliţişti şi trecători ocazionali au petrecut Duminică 29 Iulie la ora 5 dimineaţă, în piaţa Concodiei din Paris, pe cei doi „excentrici" — Pégase Blanc şi Malvagini care au început de aci „raidul" lor până la Madrid, într'un butoi.

Molipsiţi de iniţiativa birjarului berlinez Gustav Hardtmann, a unor automobilişti sosiţi din Paris la Berlin într'o maşină primitivă numită „Locarno", etc., aceşti doi „recordsmeni" originali îşi propun să parcurgă distanţa Paris-Madrid împingând pe rând butoiul pus pe roate, astfel încât unul va sta în butoi în vreme ce altul îl va împinge originalul vehicul. Cu toate că n'a luat parte la plecare decât prea puţină asistenţă, un reporter-fotograf a fost de faţă şi a luat câteva fotografii, dând astfel oarecare solemnitate evenimentului.

Crima lui Anton Hren

Anton Hren („Hrean") imigrat în 1910 din Ucraina, lucrând la uzinele de automobile din Cleveland, a strivit, în ziua de 10 Mai 1924, pe un oarecare John Habbel, pe când experimenta un nou automobil abia montat de uzină.

Habbel a lăsat după dânsul o văduvă cu patru copii.

Tras la răspundere, Hren a fost condamnat la cinci ani închisoare, pentru omor nepremeditat — după legile statului Ohio. Insă, judecătorul Karl Weigand a ordonat transmutarea acestei pedepse în plata unei despăgubiri civile văduvei lui Habbel, şi anume, suma de 3.500 dolari.

Această sentinţă a fost motivată de Weingand prin unicul considerent că şi Hren are cinci copii — deci întemniţarea lui ar fi lăsat în mizerie amândouă familiile.

De atunci, Anton Hren a lucrat câte zece ore pe zi plus Duminicile şi sărbătorile, aducând regulat văduvei Habbel jumătate din câştigul lui zilnic. Dar şi soţia lui Hren îşi înstrăina o jumătate din câştigul ei propriu — pentru familia Habbel.

Astfel, soţii Hren au izbutit să plătească nu 3.500 ci 8.000 de dolari — victimelor lui Hren.

Judecătorul Weigand spune şi astăzi: — „sentinţa aceia a fost cea mai frumoasă din viaţa mea!"...

O catastrofă inevitabilă

„Civile and Military Gazette" din Cachemire (un stat cu 3.200.000 locuitori, în India, cunoscut prin lâna oilor din care se fabrică cele mai scumpe şaluri) anunţă că din munţii aceste regiuni se va deslănţui, inevitabil, o catastrofă fără de precedent în analele omenirii.

Un lac de 15 chilometri lungime, 1 chilometru lăţime şi 12 metri adâncime, care s'a format acum 12 ani în urma deplasării unor gheţari şi a căderii lavinelor uriaşe, e gata să rupă zăgazurile lui naturale. Apa, în cantitate de cel puţin 120.000 de tone, se va revărsa peste cele două mari defileuri care domină plaiul central al Cachemire-ului. Zeci de oraşe şi de târguşoare şi sute de sate stau în calea acestui uriaş torent. Evacuarea lor, deşi ar părea atât de necesară, e foarte greu de executat, fiindcă zeci şi sute de mii de localnici nici nu-şi dau seama de pericolul ce-i ameninţă.

Apoi, în apropierea acestui plai nu există un alt loc unde s'ar putea refugia populaţia cu toată averea ei.

Cachemire-ul se mărgineşte cu Tibetul; e o ţară primitivă, strânsă între munţii Hymalaia, pe amândouă malurile râului Shayock, afluent al Marelui Ind. Drumurile moderne lipsesc în Cachemire. Iarna începe în munţi foarte de vreme, precedată de ploi abundente. Astfel încât, în Octombrie, după părerea unor cunoscători, catastrofa se va produce în mod fatal, deoarece nu i se poate opune nici o lucrare de tehnică modernă.

In oraşul Lech, care se află la 200 chilometri de lac, se concentrează ingineri, echipe de lucrători şi numeroase detaşamente militare, destinate măsurilor de evacuare şi de salvare. Se crede totuşi că nu se vor putea da toate ajutoarele necesare. Dealtfel, o astfel de catastrofă n'ar putea fi evitată nici în Europa, nici în America; s'ar putea salva însă populaţia şi o parte din averea locuitorilor.

Zidul de ghiaţă care mai e un obstacol în drumul lacului, s'a subţiat şi e gata să se prăbuşească. Un val enorm de apă se va rostogoli în curând dela înălţimea de peste 2.000 de metri, nimicind mai întâi singura cale ferată din regiunea oraşului Attock, bogată în poduri, tuneluri şi viaducte...

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Stefan Zweig: *Dostoiewski, Tolstoi, Balzac-Dickens, Amokr;* Panait Istrati: *Les chardons du Baragan, Mes départs, Le refrain de la fosse, La famille Perlmutter;* Edmond Fleg: *Moïse, Pourquoi je suis juif, Ecoute Israël;* Conte Keyserling: *Figures symboliques, Journal d'un philosophie, Le monde qui naît;* Paul Morand: *Magie Noire;* Albert Flament: *La vie de Manet;* I. Babel: *La Cavalerie rouge;* Fiodor Gladkow: *Le Ciment;* Michel Corday: *Anatole France d'après ses confidences et ses souvenirs;* Isarel Zangwill: *Les tragedies du Ghetto, Ce n'est que Mary-Anne, Les rêveurs du Ghetto* 3 vol.; Lénine: *Oeuvres complètes;* Schalom Asch: *Le soldat juif;* Alexandre Névièrov: *Taschkent, ville d'abondence;* Léon Moussinac: *Le Cinéma Soviétique;* Marius André: *La vie harmonieuse de mistral;* Vsevolod Ivanov: *Le train blinde No. 1469,* etc., etc.

Cărţi şi Reviste

D. MEREJKOVSKY: Akhenaton
(Calman—Lévy, Paris—Hasefer, Bucureşti)

Se poate vedea la Muzeul din Berlin o sculptură foarte frumoasă, portretul lui Akhenaton, rege egipţian: un chip în care meditaţia mistică e infinită şi care, la rându-i, seduce spiritul prin misteru-i luminos.

Merejkovsky a scris poate legenda acestui rege ilustrul? Desigur, căci această carte face parte din ciclul *Naşterea Zeilor*, care a avut un succes atât de mare.

Ce carte fascinantă şi ciudată! Acţiunea se petrece în Egipt, cu câteva secole înaintea erei noastre, în vechiul Egipt, plin de ştiinţă, creator de Zei şi de simboluri. Nu ne putem da seama care e partea de adevăr şi care e partea imaginaţiei. E greu de precizat când n'ai trăit între pietrele gravate cu hieroglife. Dar şi imaginaţia autorului nu e decât o răstălmăcire a unor realităţi şi adevăruri. Dmitrie Merejkovsky a avut totdeauna o înţelegere pasionată pentru acea lume miraculoasă care are măreţia eternităţii.

Se cunoaşte înţelesul vechilor religii ale Egiptului: animalul e mai aproape de Dumnezeu decât omul, iarba mai aproape decât animalul şi lutul mai aproape decât iarba; soarele e lutul înflăcărat: Dumnezeu.

Venirea la tron a lui Alkhenaton, Bucuria-Soarelui, a iscat un războiu religios sălbatec. Tânărul rege a răsturnat cultul lui Amon şi a redus alte culte ale lui Amon la forme secrete şi ascunse. Pentru el nu există decât un Zeu, Aton, şi el e pe pământ fiul lui Aton.

Doctrina lui Akhenaton e cu totul nouă: nu ucide pe nimeni şi se sacrifică tuturor; principiul lui e iubirea şi ertarea, pacea şi ajutorul. Se simte oare turburătoarea analogie între acest Zeu şi Isus? In sânul poporului s'au alcătuit secte din revoltaţi, din conservatori, din criticişti.

In acest roman dominat de o suprem controversă, spiritul e reţinut de măreaţa reconstituire a unei lumi din care n'au mai rămas decât pietre miraculoase sub un soare copleşitor. Intriga se desfăşoară vioae, răspândind o aromă fermecătoare printre numeroasele tablouri ale autorului: prea frumoasa fecioară Dio, dansatoare zmulsă de pe rugul din Creta şi sortită să devină sprijinul lui Akhenaton, după numeroase întâmplări emoţionante.

Vechiul Egipt are Sfinxi cu tainele lor. Cartea lui Merejkovsky îşi are tainele ei, care farmecă spiritul şi după ce ai întors ultima pagină.

DOAMNA de STAAL: Memorii
(Firmin Didot et. Co. Paris Hasefer, Bucureşti)

Doamnele din lumea mare, cel puţin în veacul al 18-lea, nu obicinuiau să scrie. Se puteau mulţumi cu gloria de a „face" Istoria. Pentru rest, se serveau de cameriste care, la vreme potrivită, nu s'au sfiit să ducă indiscreţia până la arta cea mai desăvârşită.

Doamna de Staal este una din cameristele cele mai uimitoare. După ce s'a eliberat, printr'o căsătorie onorabilă, din serviciul ducesei de Maine, a început să-şi redacteze amintirile şi a isprăvit înainte de a închide ochii, o carte, care, prin felul ei, merită o atenţie mult mai mare decât i se dă.

La apariţia acestor *Memorii*, Freron scria următoarele :

„Nu evenimentele în ele-înşile au vre-o însemnătate, ci felul de a le povesti face succesul *Memoriilor* doamnei de Staal. E o artă desăvârşită în acel limbagiu limpede, nobil şi atât de firesc."

Mai târziu, Sainte-Beuve a descoperit şi el pe această miraculoasă femee de litere dela începutul veacului al 18-lea.

Cetitorul de azi îşi va face aceiaşi opinie. Darul de a povesti al autoarei n'a pierdut nimic din puterea lui de seducţie.

Avem aci amănunte neaşteptate asupra vieţii fericite dela începutul veacului al 18-lea, ale cărui gusturi, spirite şi plăceri sunt invidiate şi azi ! Se pare că societatea din vremea aceia fermecătoare avea intuiţia că creiază o pildă unică de civilizaţie.

Doamna de Staal n'a cunoscut treburile publice, dar ne înfăţişează viaţa şi moravurile familiare ale timpului, moravurile Curţii, după ce a observat cu spirit deschis şi fermecător.

Un nou prozator

Domnul *Const. Kiriţescu*, dela cea dintâi bucată literară, de curând publicată în revista „*Viaţa Românească*", s'a impus deodată ca un real talent de povestitor. In ultimul număr al revistei ieşene, în seria de amintiri din „ Tarapanaua prietenului Piţurcă" şcene trăite din mişcarea socialistă de pe vremuri, întâlnim bine fixat, cu o notă fină de umor, portretul „*prietenului Ioniţă Tolontan*", pe care-l redăm în cele ce urmează :

„O fire cu totul opusă era prietenul Ioniţă Tolontan. Nimeni n'ar fi putut să spue ce meserie învârtea acest muncitor ; probabil că făcea de toate. Era tipul propagandistului prin vocaţie : blând, prietenos, dulceag, insinuat, strecura *prepagandia* verbală, manifestul ori broşurica, pe unde găsea ocazia : pe stradă, prin cârciumi, pe la întrunirile celorlalte partide. Cam ce fel de argumente aducea Ioniţă Tolontan, e greu de închipuit. Tema cuvântărilor pentru care urca, din când în când, treptele tribunii Sotirului, o alcătuiau, în mod invariabil, convorbirile lui de propagandă. Cum prindea pe cineva, începea să-i toarne prapaganda. Clienţii apostolului erau oameni foarte modeşti : când un birjar, când un ţăran, când un chelner ; ba uneori îndrăznea să atace şi pe reprezentanţii autorităţilor : vreun uşier de minister, sau vreun gardist. Pe toţi îi lămurea să sunt victimele burgheziei exploatatoare şi-i poftea la Sotir. Conversaţia lui de propagandă cu clientul ocazional, povestită dela tribună, prin neaşteptatele chestiuni şi replici, făcea totdeauna hazul sălii.

Pe Tolontan l-a făcut celebru printre noi, pătura cultă, o frază, dar o frază mare, istorică.

Era la una din lecţiile de Economie politică pe care ni le ţinea prietenul Nădejde pentru şcoala de propagandişti. Şeful ne explica teoria plus-valorii, slujindu-se de pilde uşoare la înţeles :

— Amu, prietini, ia să videm de unde ies straele, cu care ne înţolim. Din blana mielului, omul-şi face cojoc. Lâna oilor o tunde, o spală, o dărăceşte, o toarce, o bagă 'n fabrică şi face din ea postavul, cu care croitorul ne îmbracă. Dacă am porni tot aşa, dela pielea viţelului, ajungem, printr'un şir de prefaceri, la mănuşile cu care-şi încalţă burghejii labele dinainte (ilaritate în auditor); iar dacă pornim dela boul din ogradă, ajungem la ciuboatele cu care se încalţă muncitorul.

Din aceste pilde, prietenul Nădejde scoate lămurirea şireteniei burghezeşti. Când e gata, lucrul fabricat a eşit cu o valoare mai mare, decât fusese valoarea materiei prime, a capitalului şi a salariului, care intraseră în el. Aceasta e *plus-valoarea*. Sporul se datoreşte numai şi numai muncii lucrătorului. Dar patronul îl răpeşte în folosul lui. jefuind pe lucrător...

Muncitorii ascultau încruntaţi, chinuindu-şi creerul ca să pătrundă acest *credo* al evangheliei marxiste...

La sfârşitul lecţiei, prietenul Nădejde vrea să se încredinţeze dacă l-au înţeles elevii :

Ia să vedem, prietene Tolontan, ai priceput cum iese plus-valoarea ?

— Priceput, prietene Nădejde.

— Spune, bre, s'audzim !

Tolontan reflectează o clipă, îşi cerceteaza cu coada ochiului notiţele însemnate cu *plaivazul* în carnet, tuşeşte şi explică foarte serios :

— Apăi, să vedeţi. Dacă o luăm dela miel ajungem la oae şi dacă o luăm dela viţel ajungem la bou.

Toată clasa, profesor şi elevi, a izbucnit într'un râs, care nu mai contenea, un râs cu sughiţuri. Răspunsul a fost imortalizat de noi „pătura cultă" sub numele de „Legea de fier a lui Tolontan", vrednică de pus alături de Legea de aramă a lui Lassalle, în Acader ia economică a Sotirului"... — *b.*

Omul care citeşte în suflete

„Omul care citeşte în suflete" este titlul unei noui lucrări de *Paul Gsell*, apărută de curând la Paris, în care ni se înfăţişează cu un *Diable boiteux* modern. Dar noul nostru *Lesage*, în loc să ridice acoperişul caselor, ca să observe culisele secrete ale comediei umane, face o efracţie mai temeinică : Paul Gsell ridică capacul craniilor noastre pentru a ne citi gândurile. Dracul schiop, de fapt, nu putea să vadă oamenii şi lucrurile decât din afară ; aci, introspecţia psihologică ne oferă spectacole infinit mai interesante şi mai instructive.

Iată cadrul acestui studiu curios.

Un savant bătrân a găsit un produs misterios în care e deajuns să-şi scufunde ochelarii, pentruca să poată citi, ca într'o carte deschisă, în sufletul trecătorilor asupra cărora îşi fixează privirea. Observatorul înarmat cu acest miraculos instrument de introspecţie este asemănător radiologului, ale cărui raze X nu ating scheletul de sub carne, ci regiunea necunoscută a fiinţei noastre unde se formează gândurile şi sentimentele... In felul acesta, întreaga umanitate îşi mărturiseşte cu nevinovăţie, în faţa lui, cele mai secrete instincte şi cele mai de nemărturisite dorinţi.

Putem uşor bănui tabloul ce se oferă discipolului acestui bătrân magician, când studiază, cu ajutorul acestui microscop psihic, pe cei mai buni prieteni ai lui, pe amicii lui, pe logodnica lui, pe tovarăşii lui de plăceri şi alte categorii de oameni, cărora nu le cunoştea, până aci, decât aparenţele înşelătoare.

„Nu ştiu ce se petrece în sufletul unui bandit, a spus un filozof, dar cunosc pe acela al unui om onest : e înspăimântător".

Intrebuinţarea lunetelor radioscopice confirmă cu strălucire această teză pesimistă.

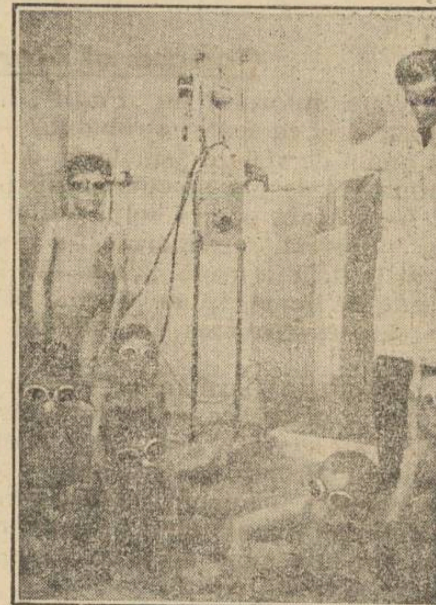
Cu toată spirituala ironie cu care este condusă această fantazie, îndrăzneaţa lucrare a lui Paul Gsell este o carte amară şi groaznică. Din momentul în care ţine în mâini luneta magică, Paul Gsell a ajuns sclavul severităţii cu care priveşte nuditatea radioasă. Printr'un ultim scrupul de galanterie şi, poate, pentru a ne repauza puţin de toate josniciile şi urîciunile alineate sub ochii noştri, el a creiat un singur personaj simpatic, o fată tânără, singura care poate suporta fără teamă examenul indiscret. Dar tot restul turmei din care-şi alege la întâmplare subiectele pentru crudele experienţe ale vivisecţiunii morale, este complectamente abject.

Autorul ne duce mai departe la acei *„princes du Verbe"*, adică la confraţii întru jurnalism şi literatură şi la autorii dramatici. Atacă apoi corporaţiunile de savanţi, de pictori, de oameni politici, de financiari, de conducători de popoare, de războinici, de filantropi profesionişti, de demagogi, de dictatori, de magistraţi şi guvernanţi. Iată un câmp de explorare extrem de bogat pentru un psiholog, care n'are frică nici de cuvinte, nici de lucruri şi care creionează portrete atât de frapant adevărate, încât toată lumea recunoaşte variabila înfăţişare a modelelor sub masca lor transparentă.

Cartea lui Paul Gsell, cu mult spirit şi perspicacitate în observaţie, pe deasupra cu o solidă filozofie, se închee cu o anticipaţie optimistă, ţinând să demonstreze că frica de adevăr nu este începutul înţelepciunii şi că oamenii n'au dreptate să numească ignoranţa : vălul fericirii.

PLAJA ARTIFICIALA

tratează copii, anemici, rachitici, limfatici, slabi, convalescenţi ; adulţi reumatici, artritici, adenite, forunculoze, sciatica, lombago afecţiunile pielei şi părului cu ultraviolete şi infraroşii.
Str. Mircea Vodă 44 telefon 349-81. Medici specializaţi Precauţiuni strict higienice

Aderenţe psihice [1]

Poate că aţi băgat de seamă: când îşi cumpără cineva o mobilă nouă, pe cea uzată nu-i vine s-o pue imediat pe foc ci o duce mai întâi la pod sau în pimniţă ca să-şi facă un stagiu de înstrăinare — mai lung sau mai scurt, după cum îi e firea.

Omul ţine foarte mult la persoana proprie, fapt ce nu i-se poate lua prea în nume de rău, pentru că,... în orice caz, un prieten mai bun e greu să-şi găsească. Dar nu ţinem numai la persoana noastră ci şi la totul ce stă în legătură cu ea. Obiectele de care ne servim mai mult timp capătă un fel de aderenţe cu sufletul nostru, fac întrucâtva parte din noi : sunt factori ce se asociază constant şi inconştient cu bucuriile şi supărările noastre. De aceia se întâmplă câteodată şi contrarul, adică urîm lucrurile dimprejur, dacă, din întâmplare, au luat parte numai la stări de neplăcere. Tendinţa de a suprima aceste stări o deviem asupra lucrurilor şi ne vine să le suprimăm pe acestea. Toată viaţa noastră suntem jucăria acestor nimicuri fără ca măcar să ne dăm seama de ele. Suntem nişte maşinării ciudate care nu mai pot eşi afară de pe şinele pe care au fost lansate şi, când o facem, suntem ameninţaţi de primejdia rătăcirii. Suntem nişte conglomerate de reflexe fizice şi psihice.

Un fenomen curios ne bate mereu la ochi în timpul tratamentului psichanalitic : foarte mulţi bolnavi ţin la boala lor, nu se îndură pur şi simplu să se deslipească de ea. Un bolnav, care promitea marea cu sarea, dacă-l putem ajuta, vine după un timp de tratament, cu plângerea următoare :

„D-le doctor, de când mă ţin minte am fost mereu tulburat, frământat de tot felul de griji şi preocupări în legătură cu persoana mea. Acum am început a avea perioade de linişte, însă — lucru curios — nu pot suporta această linişte, par'că mă tem de ea, par'că nu-s eu cel vechi, mi-i dor de mine ăl zbuciumat. Nu ştiu ce să zic, vă spun drept, pare că nu-mi convine să fiu sănătos, D-zeu ştie dece, par'că nu pot renunţa la mutra mea melancolică, la nevoia de a provoca milă, compătimire, deşi mă revoltam când mă compătimea cineva", ş. a. m. d.

Un altul, un ipochondriac, care îşi închipuia că are tuberculoză, nu putea fi convins de nici un internist că e pe deplin sănătos. A fost adus şi la mine. După aproximativ două luni de tratament psihanalitic îmi vine într'o zi cu următoarele : „V'aşi spune ceva, dar mi-i ruşine de mine însumi. M'am prins aseară cu o idee ticăloasă : par'că mi-ar părea rău să nu fiu tuberculos".

Dacă un obiect, un fleac cât de mic face aderenţe cu sufletul nostru, după ce ne servim mai mult timp de el, cu atâta mai mult va face o stare sufletească, fie ea şi patologică.

Dacă nu mă îndur să-mi amputez un obiect ce s'a lipit de mine, cu atât mai puţin mă voi îndura să-mi amputez o boală care a durat mai mult timp, câştigându-şi prin aceasta un drept de cetăţenie în sufletul meu. Aceasta se întâmplă în mod reflex, automat, indiferent de socotelile raţionamentului meu, care ar vrea, bine-înţeles să scape de ea.

Astfel, bolnavul cronic intră în tratament cu două curente psihice contrarii : pe deoparte vrea să-l vindeci, căci de aceia vine, iar pe de altă parte, pe furiş, fără ştirea lui, vine ca să plece cum a venit, adică cu satisfacţia că n'a pierdut nimic din boala lui, că n'a fost amputat. E ca la dentist : mergi să-ţi scoţi măseaua dar ai vrea să n'o scoţi. Acelaş lucru se întâmplă şi cucoanelor când îşi tund prima oară părul : le vine să plângă după coada pe care o urau... din cauza modei. Cu fumatul la fel : toţi am vrea să ne lăsăm de el şi, cu toate acestea, fumăm liniştiţi mai departe. Două curente contrarii, ; dar care învinge ?

In boalele de orice natură factorul timp joacă un rol extraordinar. Timpul îl leagă pe om de boală, timpul îl desleagă. Cine n'a avut un prieten de care s'a despărţit de multă vreme ? Te întâlneşti iar cu el, ştii că-ţi vrea binele, vrei să fii iar cum ai fost cu el. In zadar ! ori şi cât ai simula şi tu şi el, s'a isprăvit — v'aţi deslipit unul de altul. Prin faptul că atâta timp n'aţi mai fost unul pentru altul factori asociaţi la diferite stări sufleteşti, şi-a pierdut fiecare dreptul de cetăţean al sufletului celuilalt. Acest fenomen a semănat multe tragedii cu ocazia războiului. Se ştie că, în dragoste, depărtarea e un factor stimulent, dar nu trebue să dureze prea mult căci duce la efecte contrarii: alte figuri le înlocuesc pe cele vechi, indiferent de voinţa oamenilor. Câţi soţi nu s'au despărţit cu inima cotropită de durerea despărţirii pentruca la întoarcere să se simtă complect străini unul de celălalt, cu toată bunăvoinţa lor. Afectul a ancorat în alte părţi, fie şi în fărîme, el nu poate sta pe loc, orice am face. Poate de-aceia doare aşa de mult despărţirea pe mai multă vreme : ne dăm seama în mod instinctiv că ce a fost nu mai poate să se reîntoarcă, pierdem ceva în mod definitiv —o amputare sufletească. Raporturile ce se vor stabili mai târziu, sunt alte raporturi noi: mobilă nouă; ţii la ea, dar nu-ţi spune de-ocamdată nimic ; s'a întors o foae din suflet şi aşteaptă să fie scrisă.

Cunoaşte cineva situaţia desrădăcinatului, a omului smuls dintr'un mediu şi plantat în altul ? E un om frământat, chiar dacă-l vedem gras şi vânzând mezeluri. E un suflet despicat în două părţi care nu se mai pot suda niciodată. Ruptura vechilor aderenţi îl doare şi, cu toate acestea, când se reîntoarce în vechiul mediu, nu mai găseşte nimic din ce a lăsat în urmă, deşi în suflet păstrează imaginea acelor vremuri.

Acelaş fenomen stupid se pune şi deacurmezişul tendinţelor un unificare naţională. Cu unirea tuturor provinciilor româneşti s'au tulburat toate complexele de raporturi dintre ele. Toate energiile curentului centripet. au rămas deodată libere, fără obiect. Pe de altă parte, toate suprafeţele de contact cu stăpânii de eri au rămas descoperite. Masele de energie combativă cari erau îndreptate în spre duşman au rămas şi ele fără întrebuinţare. Atât tendinţa centripetă, cât şi cea de luptă cu străinii devenise o atitudine sufletească, o necesitate, care a fost amputată prin îndeplinirea idealului naţional. Dar fără vrerea noastră, dorim duşmani cu care să luptăm mai departe şi un nucleu de Români liberi de care să ne fie dor; cu alte cuvinte, vrem o restituire a vechilor situaţii. Nefiind posibil şi nici convenabil acest lucru, masele energetice îşi schimbă obiectivele : noile provincii au început a lua aceleaşi ţinute faţă de regăţeni pe care le-au avut înainte faţă de străini, iar după aceştia jinduesc după cum jinduiau pe vremuri, după regăţenii liberi. Fără îndoială că dacă le-ai spune că li-e dor de vechile aderenţe, s'ar supăra; în mod conştient nu vrea nimeni să-şi admită acesata. Realitatea însă, tensiunea tăcută dintre provinciile alipite şi vechiul regat o dovedeşte pe deplin.

Pe de altă parte, şi în atitudinea regăţenilor faţă de nouile provincii se furişează ceva din atitudinea pe care o aveam înainte faţă de Unguri, Ausariaci şi Ruşi. Unificarea deplină va veni de-abia după dispoziţia generaţiilor actuale care prezintă încă cicatricele vechilor aderenţe. Generaţiile viitoare vor vedea în apucăturile inconştiente ale actualilor cetăţeni nişte curiozităţi istorice — cam tot aşa după cum privim noi astăzi vechile războae dintre Moldoveni şi Munteni.

Suntem şi noi ca şi bolnavii nervoşi : vrem să ne vindecăm de păcate, dar ţinem cu dinţii de ele întrucât fără să ne dăm seama, ne doare amputarea lor...

DR. C. VLAD

[1] Din volumul: „Iubirea, ura şi frica", ce va apărea.

INSEMNĂRI

Goethe şi Lionardo da Vinci

Viaţa autorului lui *„Faust"*, în care enigmele abundă, este ea însăşi străbătută de o enigmă, ciudată din punct de vedere psihologic, dar captivantă. Voim să vorbim aci despre afecţiunea lui pasionată pentru Italia (mai exact pentru solul italic), afecţiune căreia acest îndrăgostit nestatornic i-a rămas credincios până în zilele lui din urmă. „Când îmi reamintesc zilele petrecute la Roma, spune Goethe bătrânul, îmi dau seama că fericirea mea am pierdut-o acolo pentru totdeauna".

Născut în Germania, — dintr'un tată bun patriot şi dintr'o mamă ce scoboară dintr'o veche familie de magistraţi germani, el însuşi mare demnitar al unui principat german, prieten scump al suveranului său,— sentimentele lui pentru patria germană au fost acelea ale unui străin, ale unui proscris, cu gândul, ca şi Mignon, dus totdeauna departe... către îndepărtata ţară de unde soarta l-a exilat.

Aceste sentimente pe care Goethe le-a manifestat de-atâtea ori, au deslănţuit câteodată furtuni ; le găsim aproape în fiecare pagină din *„Memorii"*, în *„Convorbirile lui Eckermann"*, în *„Călătoria în Italia"* şi mai ales în amintirile acelui „solemn adio adevăratelor ruini ale Romei", în ajunul plecării sale în Germania.

„Gândul de-a fi constrâns să părăseşti Viaţa Eternă fără speranţa de a te reîntoarce cândva, mă cufundă într'o tristeţă adâncă. Numai acela care a avut nenorocirea să o simtă, poate înţelege durerea mea. Cum aş putea oare să nu-mi amintesc elegia lui Ovidiu *(Tristia)*, a acelui poet nenorocos ca şi mine, care rămâne neconsolat până la moarte ? O ştiam pe dinafară şi-o repetam într'una : „Când trista imagine a nopţii, care pentru mine a fost ultima în cetatea Romei, trece prin faţa sufletului meu, când îmi amintesc de-această noapte în care fusei constrâns să las în urma mea atâtea lucruri scumpe, simt că lacrimile îmi inundă ochii"...

„Nenorocul lui a fost asemenea nenorocului meu". Aci este cheia enigmei. Inainte de şederea lui în Italia, Goethe simţea prin instinct că ţara în care văzuse lumina era pentru el o ţară străină şi că „exilat de soartă", adevărata lui patrie, leagănul lui, patria strămoşilor, era pământul italic. Goethe simţea prin instinct că maladia misterioasă de care fusese atins înainte de plecarea lui în Italia era aceia de care murise Mignon (Stanţele pentru Mignon datează din acea epocă) în Italia, ştia că această maladie, de care se însănătoşi imediat ce ajunse pe solul italian, se numea „le mal du pays", lâncezând după adevărata patrie. „Dacă n'aş fi luat atunci această hotărîre (de a pleca în Italia), scrie el în *„Memorii"*, nu ştiu dacă aş mai fi avut mult de trăit"...

Autorul lui Tasso, al Ifigeniei, al lui Achille şi Prometeu, al celei de-a doua părţi din Faust, scriitorul pe care *Heine* îl numea: „marele nostru poet grec", căruia *Schiller* îi spunea într'o scrisoare : „vechiul spirit grec l-aţi aruncat în mijlocul naturii septentrionale", — Goethe, era de rasă greco-latină, frate bun cu *Dante*, cu *Giotto*, cu *Michel Angelo* şi cu *Lionardo da Vinci"*. Iată, în cele ce urmează, o contribuţie la această teză.

Evocând amintirile lui din copilărie, Goethe povesteşte că la vârsta de şase ani, când înţelese vorbele care circulau la Frankfurt asupra naşterii nelegitime a tatălui său — se vorbea în mod vag de un mare personagiu — se puse să caute printre portretele familiilor patriciene şi princiare pe acela ale cărui trăsături ar fi putut arăta pe veritabilul său bunic. Căci Wolfgang ştia că asemănările fizice pot sări uneori una sau mai multe generaţiuni pentru a se manifesta, uneori în mod frapant, asupra unui descendent. Investigaţiile lui au rămas însă zadarnice. Şi Goethe mărturiseşte că a încercat o oarecare deziluzie, deşi considera ca absurde şi calomnioase sgomotele răspândite pe seama bunicii sale.

Dacă am încerca o anchetă la fel — asupra oamenilor iluştri greco-latini, am constata, după multe căutări, apropieri şi eliminări, o asemănare în toate punctele perfectă între *Goethe* şi *Lionardo da Vinci:* asemănare fizică şi intelectuală atât de perfectă ce se putu realiza la doi indivizi născuţi la o distanţă de trei secole, sub ceruri, în atmosfere şi în medii diferite.

Vinci, unul din marile genii universale, era un artist, un savant, un cugetător şi un poet. Tot aşa fu Goethe, geniu universal, mare printre cei mai mari, poet, cugetător, savant şi artist. Curioşi pentru orice lucru, doritori de a vedea, de a şti, de a înţelege şi rezolva, mai mult chiar decât de-a creia; buni observatori, cu imaginaţie puternică şi fastuoasă, când dominaţi de spiritul lor senin, obiectiv, clar, realist, când dominându-l, ei au manifestat — şi unul şi altul — în lucrările lor, în studiile şi cercetările lor, aceiaşi nestatornicie, aceiaşi diversitate şi poate chiar aceleaşi tendinţe.

Vinci, — spune biograful lui, Vasari, — începea multe lucruri şi le părăsea apoi pentru multe altele. Arăta un gust pronunţat pentru matematici, studiă muzica şi excelă, improviza deodată şi muzica şi versul. Fără spiritul lui mobil, ar fi făcut opere mari în literatură. Dar fantezia lui cea mare îl ducea mai mult spre desen şi modelat. „Am un rău obiceiu, — spune Goethe în autografia lui, repetând cuvânt cu cuvânt fraza biografului lui Vinci, — de a începe multe lucruri şi de a le părăsi pentru multe altele". A încercat şi el, cu succes, toate ramurile artei şi ştiinţei ; de multe ori, în cariera lui, părăsea poezia pentru artele plastice. Dar revenea totdeauna la poezie cum revenea da Vinci la artele plastice, după cum o cerea natura geniului fiecăruia. *Cezar Borgia* spunea despre Lionardo da Vinci : „Mai de grabă vor curge râurile înnapoi către isvoarele lor decât să ducă da Vinci o lucrare la bun sfârşit". Acestea erau şi reproşurile pe care le avea Goethe din partea lui *Schiller*, a lui Herder, a doamnei von Stein, din partea anturajului şi contimporanilor săi. Rare sunt operele noui. Cele mai multe erau terminate după zece ani *(„Tasso")*, după douăzeci de ani *(„Wilhelm Meister")*, după patruzeci de ani *(„Tratatul despre Lumină")*, altele mai mult încă : *„Faust"*, conceput la 20 ani, eboşat la 24, fu terminat la 81 ani, cu şapte luni înainte de moartea poetului. Şi acesta, ca şi la Vinci, nu din cauza manifestării unei mentalităţi instabile, ci din natura geniului indiferent de glorie, înamorat de libertate, de frumos, de măreţ, de adevăr, căutând totdeauna drumul „spre cea mai înaltă perfecţiune". (Faust, II).

Prin instinct, sau prin psihologia lui ancestrală, greco-latină, Goethe, ca şi Vinci, ignora arta concentrării, cantonarea cugetului într'o singură celulă, într'un cuvânt „specializarea", mare calitate şi forţă, dar tot atât de mare defect şi izvor de slăbiciuni ale rasei germanice. Biografii lui Vinci şi cei ai lui Goethe povestesc aproape în termeni identici faptul că, încă pe când erau tineri şi necunoscuţi, când intrau într'o adunare, conversaţiile încetau, privirile-i urmăreau, fascinate de graţia, de frumuseţea şi nobleţea trăsturilor lor. Paris, Antinaus, Apollon, Jupiter, aceştia erau termenii de comparaţie întrebuinţaţi de compatrioţii lui Goethe şi nu : Lohengrin, Tristan, Siegfried, Tannhauser, pe cari, spune un *lied* german. Venus îi prefera zeilor înşişi. Ei căutau numele adevărate în legendele şi mitologia greco-romană şi nu în acelea ale propriei sale rase. Desigur : nu fără motiv.

Heine, primit de *Goethe*, pe când acesta din urmă avea vreo 74 ani, face despre el această schiţă, cu spiritul şi umorul lui obişnuit: „Intr'adevăr, când m'am găsit faţă 'n faţă cu Goethe, involuntar am coborît privirile şi n'am putut să-i spun decât atât: prunii de pe drumul Jena-Weimar sunt frumoşi. Şi Goethe surâse. Surâse cu aceleaşi buze cu care săruta pe divina Leda, Europa, Semeleea, Danae şi atâtea principese grece şi simple nimfe... Faţa lui era luminoasă, deschisă, vie, gravă şi nobilă ; puteai studia pe ea arta greacă, ca pe o statue antică".

Un alt biograf al poetului, englezul Lewes, spune: „Trăsăturile lui erau de o puritate, de o formă şi de o fineţă de linii, încât aminteau cele mai frumoase statui ale artei greceşti".

Tot astfel apare *Lionardo da Vinci* după portretul lui *Vasari:* maestos, nobil, senin, grav şi frumos ca un zeu din Olimp. Această maestate olimpiană a chipului şi a manierelor, i-a făcut să ilustreze viaţa lui Vinci la Florenţa, a lui Goethe la Strasburg.

In felul acesta, Vinci şi Goethe poartă, fără contestaţie posibilă, amprentele unei rase comune, care, după trei secole dela cel dintâi, a dat sufletul şi geniul celui de-al doilea. Dar natura niciodată n'a creiat fiinţe absolut asemenea. Iată pentruce Vinci a fost artist, savant, cugetător şi poet, iar Goethe — poet, cugetător, savant şi artist.

G. B.

Viena şi Franz Schubert

Cei 140.000 de corişti conduşi, în grupuri compacte şi mari, de steagurile naţionale şi corporative ale reuniunilor corale din Cehoslovacia, Ungaria, Franţa, Anglia, Elveţia, Scandinavia, Finlanda, Statele Unite, etc., au desfăşurat pe străzile şi pieţele Vienei, timp de o săptămână, un program muzical neauzit încă niciodată pe pământ.

Jubileul lui Beethoven din anul trecut a stimulat numai imaginaţia organizatorilor de jubilee dela Viena şi i-a împins la realizarea actualelor serbări în cinstea lui Franz Schubert.

Reuniunile corale au cântat neîncetat, până la ora plecării.

Câţi-va bărbaţi de stat au pronunţat de pe tribune câteva discursuri înflăcărate în favoarea „Anschluss"-ului ; dar cei 140.000 de corişti n'au apărut nici ca oratori şi nici ca auditoriu mut, ci au desfăşurat furtuni de polifonie romantică „Schubertiană", cum nu s'a mai auzit până în zilele noastr. Şi trebue să ţinem socoteală de faptul că în fieca. seară, după stingerea ultimelor armonii corale din pieţe, toate teatrele vieneze, mici şi mari, toate cinematografele şi „scenele" parcurilor şi bodegilor, continuau aceiaşi sărbătorire muzicală a lui Schubert până la ora 1 noaptea. Aci, publicul era recrutat în mare parte din aceiaşi corişti plus nenumăraţi turişti străini...

Cunoscătorii în materie spun că în Noembrie, când se va încheia „Schubertiada" vieneză şi când, de fapt, va fi data reală a jubileului, — se va recunoaşte că sărbătorirea romantismului muzical, din 1928, n'a culminat decât în zilele de 17-26 Iulie trecut. Alţii cred că cele petrecute la Viena nu sunt decât un preludiu : opera însăşi abia va urma.

Oricum, de luni de zile Viena trăeşte din Schubert, sub Schubert, în numele şi în cinstea lui Schubert. Şi va mai trăi aşa încă patru luni în şir. Procesiunile de stradă defilează şi vor defila în costumele veacului trecut ; pe băncile parcurilor stau şi vor mai sta părechile Schubertiane : el — cu un joben colorat, haina colorată şi pantaloni strânşi, înguşti, fixaţi de ghete.

Vizitiii procesiunilor mari şi mici poartă costume din epoca lui Schubert. Seara, la lumina lampioanelor „Schubertiene" defilează poliţiştii din epoca romantismului, cu alebarde şi căşti de carton. In faţa Primăriei, iau parte la dansuri Schubertiene. In împrejurimile Vienei şi chiar mai departe, în fundul provinciei austriace, domnesc aceleaşi reconstituiri ale epocii stinse acum o sută de ani.

Casa modestă unde s'a născut Schubert, s'a transformat într'un altar naţional. Depe balconul ei, orchestra filarmonică cântă neîncetat operele lui Schubert, iar în curte, mulţimile, într'un neîncetat flux şi reflux, ascultă cu evlavie ecourile unei lumi aprinse...

Divorţul Max-Alex

Gazetele pariziene se ocupă mereu de divorţul literar al celebrilor umorişti Max şi Alex. Fischer.

Poetul Hugues Delorme, ironizând acest divorţ, publică un mic poem cu rime în „ax" şi „ex".

Iată traducerea poemului :

Max-Alex

Prieteni ca cei doi Ajax,
O lege (lex dura sed lex)
Desparte pe Max de Alex.
Alex e mai prost decât Max ?
Am consultat pe Maurice Prax
Pe Vautel, pe Guillot de Saix...
Toţi trei iau pe Alex drept Max
Iar eu lui Max îi spun Alex.
Care miroase-a oponax ?
Şi care-a cyclamen din Aix ?
Care-i mai tare în thorax ?
Care-i uscat ca un silex ?
Care-a vândut ceaiul de Sfax
In faţa cazărmii Dupleix ?
Cred toţi, probabil c'a fost Max !
(Dar poate să fi fost Alex)...
Fischerii-mi dădură — antrax,
Eu îi pun astăzi la index.
Mă duc să mă spăl cu borax
(Aşa e prescris în codex).

AL. B.

Mărunte

Reorganizată pe baze noui, editura „Cultura Naţională" pregăteşte, de data aceasta subt îngrijirea unor pricepuţi cărturari, ediţii integrale ale marilor clasici Români. Intâiele volume din operele complecte ale lui Creangă vor apărea în curând subt supraveghierea şi cu comentariile erudite ale d-lui Kirileanu, bibliotecarul Palatului. Vor urma apoi, în acelaş fel, operele lui Alecsandri şi Anton Pan. Hotărîrea „Culturii Naţionale" de a da în ediţii impecabile pe clasicii literaturii noastre merită toată lauda.

— La Parcul Oteteleşeanu, compania dramatică *„Teatrul Nostru"* continuă seria marelui succes din stagiunea de iarnă „Moritz al II-lea", de Impekowen şi Mathern, — jucată numai în Bucureşti de 150 ori în şir.

In distribuţie d-nele Anicuţa Cârje, Nelly Caracioni, Maria Wauwrina, Marietta Deculescu, Margareta Nicolau şi d-nii Al. Ghibericon G. Timică, Lascu-Digranda, C. Hociun, I. Tomescu, St. Cruţescu, etc.

— Virtuozul Eugene Ysaye a împlinit şeaptezeci de ani şi a fost sărbătorit la Liège.

Acest elev al lui Vieuxtemps dă, la bătrâneţă, spectacolul unei activităţi prodigioase.

Belgia, mândră de acest fiu al ei, va consacra în mod oficial gloria lui în luna Noembrie. Regina, care vrea să partipe la această festivitate, a cerut ea personal ca sărbătorirea lui Ysaye să fie amânată până în Noembrie, când se reîntoarce din Congo.

— Maurice Paléologue a fost ales mebru al Academiei franceze în locul lui M. Jonnart, întrunind 18 voturi. Claude Farrère a avut 7 voturi, Pierre Mille 4, iar R. Recouly 2.

La prima alegere, Claude Farrère obţinuse 8 voturi şi Recouly 5.

— Consiliul general din Paris a votat suma de o mie de franci pentru ridicarea unui monument lui Albert Samain.

— Un premiu de 25.000 de dolari a fost instituit de o firmă americană, *The American Legion Monthly*, pentru romanul „cel mai interesant şi mai bine scris" în limba engleză (70.000 de cuvinte), şi a cărui acţiune să se petreacă în timpul marelui război.

Nu s'a menţionat că acest roman trebue să recunoască că victoriile franceze se datoresc legiunii americane ; dar „cel mai interesant şi mai bine scris", va fi, pe cât se pare, acela care va micşora eroismul francez pentru a ridica în slavă vitejia americană. (Aceiaşi metodă ca şi pentru concursurile de frumuseţă : cea mai frumoasă femee nu poate fi decât o Americană).

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

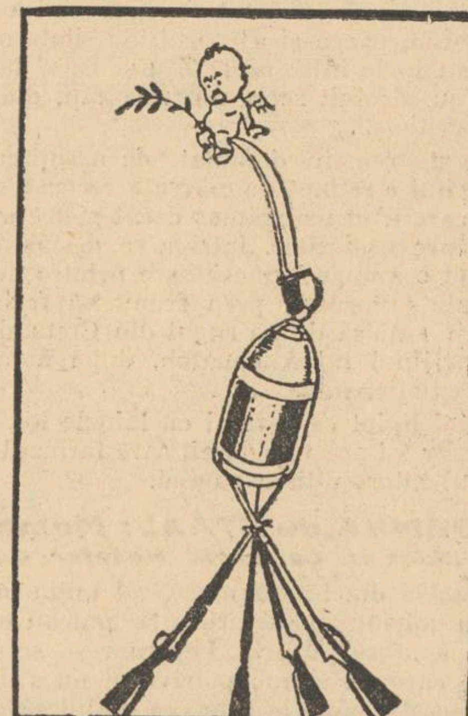
S'a mai întâmplat

— Dac'ai fi îndrăznit să dai friptura asta altcuiva, ţi-ar fi zvârlit-o în obraz !...
— Ştiu ! Mi-au zvârlit-o trei pân'acuma !...

(London Opinion)

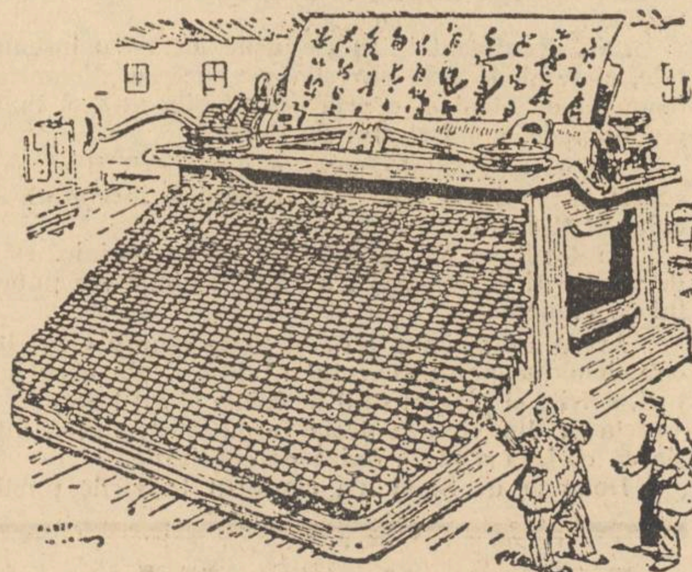
Pacea eternă

Pacea eternă e asigurată.

(Izvestia)

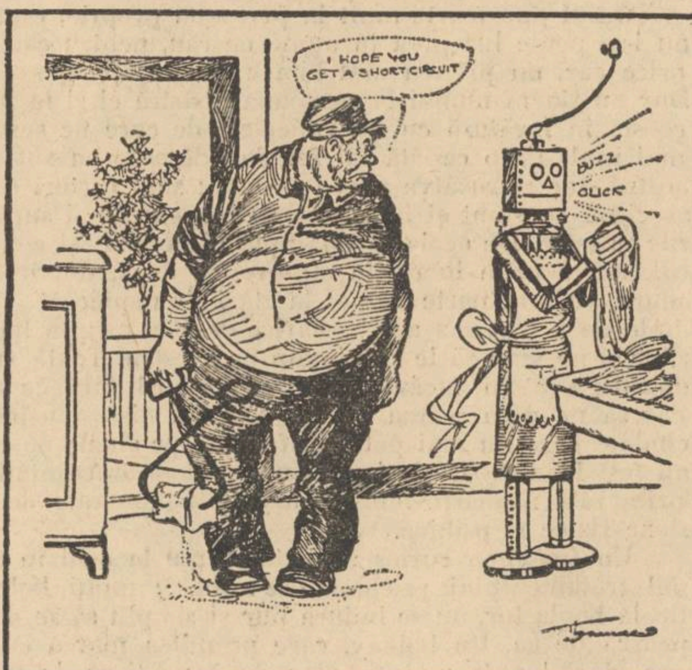
Chinezerie

Un fabricant ingenios a construit o maşină de scris chinezeşte.

(Judge)

Electricianul supărat

— Sper că ai să capeţi un scurt circuit !...

(News)

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7–11

ANUL IX. — No. 402

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 19 August 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Manual de morală practică

II

4. Construește-ți viața cu clopotniță ca zborul tău să fie o cădere și să parcurgă accelerat drumul dintre ivire și lungire. Ieși pe fereastră ca să ajungi mai repede unde e nevoie. Idealul tău să se inspire de la nămol — așterne-ți din vreme ca să te culci din vreme.

Vei fi genial la 20 de ani, superb la 23, trist la 25 și totalmente surâzător la 30, când autoritatea esențială și definitivă, care absoarbe pe toate celelalte autorități subiective anterioare, va fi șeful politic al județului în care te-ai așezat.

Dacă librarul îți va recomanda o carte, cumpărând gumă arabică, îi vei răspunde: Am scris și eu...

5. Am cunoscut acum 15 ani un băiat sufocat de încălțămintele, pe care i-le impusese orașul. Obicinuit să umble cu bățul de salcie după gâște și să ia contact intim la picioare cu loboda și cu găinațul, el făcuse câteva clase de seminar și încerca la un ziar reportajul poliției, paralel cu o similitudine de literatură. Dimineața cerea imprumut un leu, la prânz doi lei, și seara cinci — și îi găsea în fiecare zi. Grea e viața! suspina băiatul.

După câtiva ani băiatul s'a însurat cu avere în județ, mulțumită unui elector local, care avea nevoe de aderenți, năzuroși față de centru. Băiatul nu mai era vizibil pe jos, în încălțăminte. Incălțându-se cu o nevastă, el s'a încălțat și cu un automobil. Saluta cu ochii împăenjeniți, se recunoștea cu greu și fu „ales" și deputat. Citeam amuzat în pomelnicile oficiale numele lui. Odată a voit să ție un discurs, s'a sculat, a zis „Mersi" și s'a așezat la loc.

Natura, care nu se dă după oameni, l-a păstrat însă intact, cu prostia lui măruntică, devenită solemnă și pedagogică. Și i-a păstrat intactă și gura de țigan, buzată, vânătă și friptă, par'că de-o sete egipțiană. De tânăr, în colțurile gurii proeminente, avea două umflături fiziologice, care păreau că vin din gingie. In cuprinsul carierei politice, umflăturile s'au mai umflat și deunăzi, când l-am văzut suind o scară, pe care o coboram, mi-a fost greu să recunosc în obezitatea mată a fizionomiei lui, forțată ca de un calapod, pe tânărul de odinioară.

Era să fie doborît din copacul în care se suise scroafa lui sufletească, de prăjina unui eveniment și era să fie arestat pentru un comision de câteva milioane într'o afacere, organizată în pierderea statului.

— Ai auzit ce era să mi se 'ntâmple? întrebă el cu accentul de bronz al statuii lui Enăchiță Văcărescu. Iată de ce m'am sacrificat. Imi pare rău că am intrat în politică...

6. Vreau să te învăț, fiule, de copil, boxul, savata și mai simplu manipularea palmelor și a picioarelor, prevăzute cu bocanci cu botul dur. O activitate mare te așteaptă ca să înfrângi regulile civilității, umflând obrazele și zdruncinând falangele. Sunt mii de răspunsuri, pe care nu le poți rosti decât cu ghiontul în maxilar și cu muchea mânei drepte, aplicată ca un satâr la rădăcina nasului de sus sau de jos — și sunt mii de oameni bine îmbrăcați, care trebuesc asanați.

Un anume stil, un anume gen trebuește bătut, negreșit. Câteva ruperi de oase pe zi, administrate în politică, pot fi salutare și fac mai mult decât o carte de învătături reeditate. Aceasta în ce privește activitatea individuală. Colectiv, bătaia trebuie să fie moderată: scoborîm pe bărbatul politic din limuzină, facem loc pe trotuar, îl întindem pe asfalt, îi scoatem pantalonii, îi aplicăm câteva biciușci și îi dăm drumul să se urce în limuzină cu pantalonii și cu bretelele în brațe.

Zece flăcăi solidari și optimiști pot contribui astfel la renașterea națională, jucându-se și operând numai de câteva ori. Statul condamnă însă punctul nostru de vedere.

7. Morala practică încuviințează următoarele pedepse.

Rânjetul va fi bătut peste buze și dinți. (A se cere la autor lista rânjiților) cu palma strânsă într'o mânușă groasă: el imită surâsul.

Lipsa de cugetare, indicată de o distracție afectată și de înfumurarea tăcerii surâzătoare, iar în scris de puncte, se ia de-o ureche, scuturată pe loc, până la reacțiunea urletului violent. Recidiva comandă adaosul unui părete de partea urechii libere.

Un acord negramatical la un profesor universitar se pedepsește la hipodrom. Individul o jumătate de zi curăță grajdul în local și o jumătate de zi slujește în câmp de obstacol. La fiece săritură caii din instinct, îl vor atinge în moalele capului cu o potcoavă. Va fi adus acasă cu cotiga de gunoi, basculantă pe două roți și va îndura tortura lui Christ: când va cere apă, i se va da sirop.

Orice domn Ministru care amână în trei luni de la numirea lui nu va prezinta o reformă originală, menită să simplifice administrația departamentului, să dubleze veniturile și să îndestuleze un îndoit număr de oameni decât totalul nemulțumiților în legătură cu ministerul, va ține un discurs inspirându-se de la sentința următoare: „Sunt un dobitoc și n'ați crezut" și va demisiona.

Ministrului care amână de Marți pe Sâmbătă și de Sâmbătă pe Joi, i se va vărsa conținutul unei cutii cu ploșnițe la domiciliu, ca să nu poată dormi și ca să învețe canonul așteptărilor, în așteptarea dimineții. Bucătarul îi va pune în toate felurile de bucate câte un gândac mare negru, dedesuptul porției, ca să fie descoperit înaintea ultimelor îmbucături, și în cafeaua cu lapte naftalină — și spălătoreasa viermi în batistă.

8. Majoritatea oamenilor „cu răspundere" se lingușesc și sunt dominați de serviciile ce se adresează organelor fizice cu durități variate. Caută și le satisface.

Inexplicabila carieră a unora din numeroșii politiciani în subordine, lipsiți de merite, nu se datorește numai unei neveste acorte sau aproximativ sensuale, nici numai unei surori, de obiceiu văduvă de război. Unii din ei și-au împrumutat odaia, bideul și prosopul unui șef recunoscător, care rigid în moravurile afișate față de o nevastă cu vocea ascuțită și cu picioarele groase, însă proprietară a unei averi necesare în politică și aventură, avea nevoie de un refugiu sigur cu soția unui onorat coleg.

9. Șeful cel mai greu de apropiat și de dominat este șeful fără vicii, care își consacră toate atențiunile nevestei. Acesta nu poate fi prins și încălecat de un subaltern, nici cu ajutorul familiei lui de sex nici cu farmecul afrodiziacului inofensiv.

Natura este și în acest caz prevăzătoare. Refuzându-i omul politic un exces de potențe, îi dăruiește din belșug o părere despre sine îndârjită și un simț al monopolului universal care-i o transmutare genezică pervertită. Acest model de șef este sedus prin afectarea devotamentului, prin adularea insului său activ, prin aplauzele furtunoase determinate de continua lui gravă stupiditate. El deține tot adevărul, toată demnitatea, tot patriotismul, toată capacitatea: nu este deajuns să o știi, trebuie să o și repeți, de preferință prin scris și să semnezi. Ziarele și revistele lui îi publică zilnic un portret pe patru coloane și pe o pagină întreagă și el nu protestează niciodată. Ii place.

10. Profeții încep să se selecteze de la vârsta de 60 de ani în sus. E vârsta la care se manifestează febra politică și mai ales ministerială și un bărbat poate să aibă 60 de ani numai la 45. Un portofoliu cât de anodin îl fericește. Indiferent de profesiune și condiție socială, amatorul de sex concav se bucură și când în așternutul lui se strecoară o bucătăreasă. E un omagiu pentru el însuș, adus la întuneric.

Sunt miniștri atinși de un sadism special, care au încercat spasmul suprem într'o singură vecinătate, lângă un ghiozdan cu acte iscălit la Sinaia.

(Urmează) **T. ARGHEZI**

Taina celui mai frumos cântec

Erau toți pomii înfloriți — dar pe fereastra casei de țară nu se vedea decât albastrul adânc al nopții, din care înaintau spre lumină cei dintâi fluturi cu aripi prăfuite de argint și cu ochi mici de rubine fosforescente.

Fluturii se avântau spre flacăre, sinucigându-se în lumină.

Poetul gândea asupra acestei morți luminoase, dar cuvintele nu se învredniceau să urzească un cosciug destul de diafan pentru acest gând.

Atunci a încercat să cânte toată noaptea, cuvintele însă rămâneau mult înapoia simțurilor. Venea sufletul grădinii pe fereastră, arborii înfloriți trimiteau mireasmă de ceară albă și de miere. Dar scrisul nu putea cuprinde îmbătarea sufletului, și slovele se opreau.

Intâiul fân cosit aducea și el tristețe în vestejirea prefăcută în aromă. Poetul însă ar fi vrut să scrie cu parfumuri și culori. Dar culorile și parfumurile se prefăceau în cuvinte negre la fel cu toate cuvintele.

Atunci, undeva, într'un pom înflorit ca un buchet mare, alb, a început o privighetoare. Un sursur, ce se torcea în fir de apă, tăcea, se înălța ca o rază de stea, tăcea, și, dintr'o dată, se spărgea în cleștar: se sfărâmase steaua.

Poetul însă ar fi vrut să scrie acum numai în cântec și se simțea batjocorit de toată frumusețea nopții, de adierea pe care o revărsau cădelnițele florilor, de mierea lunei ce începu să salte peste dealuri, și de cântecul de argint al pasării.

In gând, numai în gând, rosti o rugăciune către Cel ce a dat atâtea daruri pomilor, și pasărilor, și nopții. Și întreba pe Cel ce toate le-a făcut, de ce nu i-a lăsat și lui darul cel mare.

Abia isprăvise rugăciunea, și la fereastră a apărut făptura cosașului; era numai o umbră neagră, dar nu putea fi altcineva.

Și glasul în noapte a spus:

„Luna are să descrească iar. (Și luna a început să coboare în zări).

„Și pomii sunt înfloriți atât de bogat încât toamna crengile au să se rupă iar de roadă. (Câteva albe desfrunziri le aduse o adiere până la geamuri).

„Pentru privighetoare e întins un laț subt trandafiri; — pasărea asta nu cântă într'adevăr bine, decât într'o colivie, după ce-i spargi ochii, pentruca să i se pară noaptea fără sfârșit"...

Cântecul dispăruse; zadarnic poetul îl mai căuta în văzduh.

Iar până mâine fânul trebue strâns pentru vite — ca să nu vină o ploaie.

Cosașul s'a îndepărtat, purtând pe umeri unealta lui fantastică, dar, înainte, i-a fost grije să nu cumva să răcească poetul și a închis de dinafară ferestrele — așa încât în odaie nu mai pătruundea nici mireasmă, nici cântec, nici albăstrire de noapte.

Numai lumânarea ardea mai clară, și un fluture, cu aripile sfâșiate de flacără, se tîra să moară pe hârtia unde cântecul cel mai frumus rămăsese tot început.

Poetul a gândit că fluturele alb e un înger mic. A vrut să scrie mai departe, dar înțelesul cuvintelor s'a oprit de tot...

ADRIAN MANIU

A. Favory — *Subt umbrelă*

Indeletnicirile insularilor mei

de MIHAIL SADOVEANU

— Ehe, măi băete, răspunse Culai la o întrebare a mea, viața noastră nu-i ușoară, dacă vrai să știi tu.

Mie, dimpotrivă, viața acelui mic trib, de pe ostrovul dela Nada-Florilor, îmi apăruse ușoară și fericită. Eram gata să fac supunere și jurământ legii lui: căci îmi plăcea și soarele pe boltă, și stuhurile cu sălbăticiile lor, unde cântă cucul și alte neamuri de paseri, și apa cu toate ale ei și mai ales cu pești — din care mâncasem o friptură așa de bună.

— Cam sărată, măi Culai, dar tare bună. Ce-i mai lesne, măi Culai, aici, la ostrov, decât să tragi cu undița un pește din baltă și să-l frigi?

— Intr'adevăr, nu-i greu, răspunse Neculai, numai trebue să știi să-l prinzi. După ce-l prinzi, trebue să faci foc și să-l frigi. Tu crezi că-i ușor să faci foc?

— Fac foc cu chibrituri.

— Hm! Ești un prost. Câte păsări zboară, tu socoți că toate se mănâncă. Mai întâiu chibriturile nu ți le dă nimene degeaba. Și noi n'avem de cheltuit parale pe chibrituri. De chibrituri se servesc numai târgoveții. Ș'afară de asta, vrau să te văd eu cum strici o cutie de chibrituri pe vânt și pe umezeală. Asta la noi nu se poate...

Culai scuipă cu dispreț în baltă. Eram nedumerit.

— Atuncea cum? Cu amnar și cu iască?

— Asta-i, — dar caută tu iască ș'o fierbe, ș'o potrivește. Și găsește în fundul apelor o cremene care are într'ânsa scântei. Și înjghiabă-ți ș'un amnar din criță moale. Pentru asta trebue pricepere, bre, și meșteșug. Apoi, după aceia, altă pricepere și alt meșteșug ca să clădești surcele, ori stuh uscat. Punând iasca, trebue să știi o vorbă și să potrivești suflarea, ca să iasă flacără. Mătușa Ileana știe pentru asta ș'un descântec. Vra să zică trebue să ai și un ceaun, ca să poți fierbe o mămăligă. Ca să faci mămăliga, trebue să ai făină. Iar făina trebue s'o cerni. Dar înainte de a avea făina, măi băete, trebue să ai păpușoiu ș'o moară ca să-i macini. Iar mai întâiu și mai întâiu de toate trebue să ai o bucată de loc să semeni grăunțe de păpușoi, să iasă păpușoiul și să crească, să-l prășești, să-l culegi, să-l usuci și să-l bați. Nu mai spun că trebue o cujbă pentru ceaun, dacă n'ai pirostrii...

— Intr'adevăr, asta-i mai greu, am răspus eu gânditor. Voi cum faceți?

— Dac'ai trăi cu noi, ai învăța ș'ai vedea, răspunse râzând Culai. Iar dac'ar fi numai asta, n'ar fi nimica. Trebue să mai știi și altele...

In clipa aceia, dinspre coliba de stuh auzii mormăirile moșnegilor. Moș-Han ridicase capu-i bărbos și măcăi de două ori ca o rață sălbatecă speriată.

— Ptiu! ucigă-te crucea! strigă înfricoșată mătușa Ileana, stupind spre el.

— Hm! mormăi moș-Han, — Culai are dreptate, domnișorule, căci, după cum spune la legea noastră a păscarilor cu undița,

Vara trece ca o pane,
Vine iarna ca un câne...

Ce facem noi când înghiață balta, ș'aici, la vatra noastră din vremea verii, pe ostrov, se suie lupii, fac cislă și urlă? Atuncea noi, domnișorule, n'avem ce căuta aicea, căci apa-i închisă sub ghiață ca sub stâncă; și trebue să ne câștigăm cu amar viața între ceilalți oameni.

Deși moș-Han râdea, — eu simțeam în glasul lui o desolare rece și profundă ca adâncimea din preajma noastră.

— Atuncea ce faceți? am întrebat eu cu naivitate.

— Atuncea începe robia noastră, domnișorule, răspunse mătușa Ileana, până ce se întoarce iar soarele în primăvară și prinde iar a cânta cucul. Atuncea intrăm în slujba oamenilor și mâncăm pâne uscată — gândindu-ne cu lacrimi la peștele de mai înainte, fript aici în țăpușă la foc de stuh. Eu, să ierți mata, pe lângă meșteșugul acesta pe care-l fac cu bucurie și cu plăcere, mai am știința multor doftorii și descătece. In bordeiul meu de-acasă am strâns buruieni de leac. Și dela mama, care acuma-i pe ceia lume, am învățat cum să fierb acele buruiene și ce vorbe să spun ca să fie celor bolnavi cu folos. Pe lângă asta știu rânduiala lehuzelor ș'a copiilor celor mărunței. Știu să-i scald cu stroh de fân, să-i trag și să-i ung cu undelemn descântat, știu vorbele care chiamă pentru ei somnul dela casele unde ard lumini, sara; știu să-i apăr de spaime și de duhuri. Știu de asemenea — pentru cei care au nevoie, să fac de dragoste și de scârbă și altele, pe care bărbații nu trebue să le cunoască. Toate acestea le fac — și stau pe lângă foc, așteptând să vie sfântu-soare de primăvară.

După cum vezi, mata, viața noastră nu-i ușoară. Asemenea o duce greu și năcăjitul acesta care măcăește ca rața, ori cântă ca cucu, fără grijă. El aici, pe ostrov, uită de vremea când îi suflă vântul de iarnă în spărturile sumanului. Atuncea intră și el ca o cârtiță prin unele case și slujește. Taie lemne, ori cară apă. Aprinde fânarele primăriei. Câteodată, când are cojoc, face de strajă în ulița Pietrarilor, aproape de bordeiul meu. Mai intră la mine și se încălzește la vatră. Ș'apoi vorbim amândoi de ce-a fost, așteptând vara și moartea. Dar alții nici atâta nu pot face: cum e moș-Spânu, care, cum dă înghețu, intră undeva într'o ghizuine și-și suge labele ca ursu.

Tustrei bătrânii mă priveau fix, cu ochii lor triști.

— Atuncea cum faceți? întreb eu. Spunea mai înainte Neculai de păpușoiu, de prașilă, de măcinat și de făină...

— Avem noi un secret al nostru, rânji Culai.

— Avem mai multe secreturi, adăogi moș-Han, și unele le-a învățat și moșneagul ista, care-i mai păcătos. Așa, cum s'așează ghiață tare pe iaz și încep a tăia oamenii produfuri, ca să nu se înădușe peștele de desubt, — noi batem din bucăți de alamă, cu ciocanul, niște măiestrii în chip de peștișori cu coada întoarsă ca o undiță. Cu asemenea năluci venim la produfuri, unde pălește soarele, le dăm drumu'n apă cu șfară și le tragem răpede și le purtăm cu meșteșug, stând feriți, până ce se nemerește de se răpede știuca și s'anină. Câteodată avem noroc, câteodată stăm cu nasurile plecate degeaba, ca asupra unei fântâni pustii. Inghețăm și ne facem vineți ca porumbrica. Răbdăm și tremurăm și ne gândim așa că-i sfântă vara, — iar în vremea iernii e vai de viața noastră pescărească și blăstămăm ceasul acela când am născut pe lume. Numai iaca se'mblânzește Faur și încep a se bate știucile la margini dezghețate de iaz. Atuncea începem a răsufla. Apoi îndată după aceia înverzește malul și papura și ghiața din baltă a fumegat în nouri, parcă nici n'ar fi fost. Am făcut pentru asemnea treabă ostii. Le-am meșterit mai mult eu; că Spânu nu se pricepe. Le potrivesc cu trei crengi, cu limbile bine întoarse și ascuțite. Le așez în mâner ușor și sprinten — și căutăm locul crapilor, unde fac ei sobor de dragoste; căci atuncea-s surzi și chiori cași oamenii. Pe lângă dragoste, îi mai lenevește și soarele, și noi ne tragem pe după păpurișuri și-i lovim cu ostiile... Mai avem și alte științe; cât despre păpușoi și făină, dacă vrai să știi, află că noi, păscarii, deși ne pricepem,

(Continuarea în pag. II-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LÂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

nu prea avem plăcere să sămănăm şi să prăşim. Totuşi peştele fript nu-l putem mânca fără mămăliguţă din fruntea făinii.

— Atuncea cum faceţi ?

— Păpuşoiul, domnişorule, am învăţat a-l fura, căci nevoia te învaţă toate, şi-l măcinăm la moară, dând morarului dreptul său. Fără dreptate şi fără cinste, nu se poate trăi pe lumea asta, — căci dincolo, după moarte, este judecător şi cântar...

Eu rămăsei gânditor, pătruns de acest mare adevăr şi tovarăşii mei tăcură, în blândeţa lină a după-amiezii. Lacul aburea leneş, cu larma închisă în cotloanele-i nenumărate. Paserile şi dihăniile lui dormitau la umbră, aşteptând painjenişurile oblice ale asfinţitului.

— Acu-i vremea să trec la coşcova de dincolo, zise Culai, să caut nişte scoici. După ce mă întorc, azvârlim iar undiţele.

Fără să aştepte nici un îndemn, cu mişcări simple, dădu drumul depe el straielor sumare care mai mult îl dezgoleau decât îl acopereau, şi lunecă fără zgomot în apă, lângă plavie, ca un animal în elementu-i obişnuit. Trase după el un săcuşor de pânză şi, înotând în picioare, şi-l trece pe după gât. Se lasă pe-o coastă cu mişcări agile. Când ajunse la opt zece paşi, lângă coşcova din faţă, se răsturnă brusc cu fruntea înainte şi o clipă i se zări pe luciu furca picioarelor. Apăru cu scoici în mâini şi 'n gură; şi le strecură în traista dela gât, şi iar se cufundă. Il priveam uimit cum se mişcă fără silinţă, cu mişcări mlădioase şi sigure, fără zgomot şi pufuituri. Il privea caşi mine un bâtlănaş cânepiu de pe tava verde a unei frunze de nufăr. Nu-i strica nimic din liniştea lui posomorîtă şi din peisagiul familiar. Trecu ca pe de-asupra unui tovarăş ş'un pescăruş vânăt, într'un zbor pieziş, observându-l numai c'un ochiu. Culai îşi săvârşi neîntrerupt operaţia de cufundător şi se întoarse la ostrov cu aceleaşi mişcări uşoare de dihanie aquatică.

— Suta asta de scoici, vorbi el, depunând săculeţul la adăpost şi acoperindu-şi o parte din goliciune, o duc lui cuconu Panainte. Am eu cu dânsul un condract.

Ii mărturisii că eu nu mă simţeam în stare să încerc asemenea pescuit, deşi puteam să mă ţin deasupra apei.

— Ai să înveţi şi tu, n'ai grijă, hotărî el. Mergi cu mine şi te mustruluesc eu. Dacă ştii a înota cât de cât, te învăţ să te cufunzi ca vidra. Dar eu ţi-oiu spune alta. Adă mâni lui moş-Han o gărăfioară de rachiu de cel tare, pe lângă tutun — tutunu-i deosebit, — şi te învaţă el un lucru mai bun şi mai frumos decât toate. — Moşule, se 'ntoarse el către bătrânul Han, — eu zic să-l înveţi a prinde raci.

— Să'n învăţăm, primi moş-Han. Şi 'ndată cârcăi de bucurie ca o privighetoare de baltă.

— Cârcâie numai când aude de rachiu, observă mătuşa Ileana ; dar când o avea garafa în mână, se ia la întrecere cu toată balta. Altfel, de învăţat te învaţă, că meşter ca el nu-i nimeni la asemenea treabă.

Eu întreb bucuros, — şi cu un aer de cunoscător în acelaşi timp :

— Cum îi prinzi, moş-Han ? Cu racila ori cu mâna?

— Cu mâna-i prinde Neculai, îmi întoarse cuvântul bătrânul. Iar cu ostromenturi de care vorbeşti umblă mai ales boierii. Dar eu aşez zece vergi de trestie cu sforile lor în capătul cellalt al ostrovului. Şi în vârful fiecărei sfori o bucăţică de carne. Şi am în mână un meredeu — adică un fel de sâtă rară de ciur, cât pălăria. Trag uşor racul, care se ţine de carne, către faţa apei — şi-l iau pe furiş dedesupt cu meredeul. Apoi când te-oi învăţa cu meşteşugul ista, poţi să te duci cu el şi la Pariz, să te fuduleşti.

Cunoştinţele mele pescăreşti înaintau cu grabă. Confirmai din nou transacţia ; şi, trăgând pe mine straiele uscate, începui să am imagini fericite din partida mea de a doua zi, la raci.

Trebuia să mă duc să dorm acasă. Asta îmi aducea o uşoară contrarietaţe. Trebuia să mă scol ş'a doua zi iarăşi foarte de vreme şi-mi adusei aminte, cu strângere de inimă, că ciasornicul meu se înecase. Il purtasem ca pe-un idol, atârnat cu lanţugul la gât, şi părea să aibă acum altă menire decât măsura timpului.

Il trăsei pe după urechi, ca să-l aşez, netrebnic, la locul lui, în buzunar. Observ că şi-a reluat tăcănitul. Soarele verii îl înviase. Il duc cu bucurie la ureche.

— Umblă ! declar eu vesel.

Bătrânul întoarce spre mine ochii miraţi, în barba-i hirsută.

— Ce umblă ?

— Ceasul meu.

Atunci moş-Han veni cu nasul până la mâna mea, mirosi în treacăt mica maşinărie de metal, puse către ea urechea, — trase într'o parte capul, îl încordă cu sprâncenele crunte şi pufni.

— Ptiu, drace ! Ce-i asta ? Am văzut eu de multe ori ceasornice la boieri. M'am uitat la ele dedeparte, dar n'am ştiut că-s vii. Cum ştiu ele să arate vremea ? Şi ce pot ele să ştie mai bine decât mine, care mă uit la soare şi la stele şi cunosc cât este până la răsăritul şi la asfinţitul soarelui ? Asta-i o drăcărie nemţească de care eu n'am nici o nevoie. Hm !

Lătră de două ori cu mirare şi rămase uitându-se ţintă la ceasornicul pe care-l ţineam încă în mână.

Culai se prăpădea de râs. Iar moş-Spânu era grav şi mut şi nu înţelegea nimic.

Ţinându-mi cu credinţă angajamentul, m'am înfăţişat a doua zi, înainte de răsăritul soarelui, cu cele de cuviinţă; şi moş-Han m'a învăţat cum se prind racii cu undiţele şi cu meredeul. Dela el am deprins acest meşteşug cu care şi astăzi mă laud.

MIHAIL SADOVEANU

A apărut :

Pe urmele Basarabiei

Note şi impresii din revoluţia rusească
de ROMULUS CIOFLEC

Preţul 60 lei

Dr. CABANÈS — Indiscreţiile Istoriei

Robespierre intim

Istoria e alcătuită din numeroase procese care trebuesc revizuite. Faptele mărunte au fost foarte puţin exact redate de istorici. Şi totuşi, probitatea istoricului se recunoaşte în primul rând în grija pe care o pune în redarea adevărului celui mai neînsemnat.

Hamel care este, precum s'a spus, „istoricul oficial" al lui Robespierre, ne-a făcut cunoscut pe eroul Marei Revoluţii Franceze mai complect decât toţi predecesorii săi. Lucrarea lui, bogat documentată, e plină de fapte, de anecdote, de revelaţii neaşteptate, şi totuş, Hamel a făcut destule erori şi are numeroase lipsuri.

Victorien Sardou a dovedit că Hamel s'a înşelat când a declarat că n'a mai rămas piatră din locuinţa familiei Duplay, unde a locuit Inconruptibilul.

Cum a intrat Robespierre în relaţii cu familia Duplay?

Se proclamase legea marţială pe Câmpul lui Marte; în ziua aceia (19 Iulie 1791) Robespierre venise la şedinţa Iacobinilor unde se adunase în mic număr amicii libertăţii. Curtea era plină de agenţi şi soldaţi, instrumente oarbe ale lui Lafayette şi-a partizanilor lui. Robespierre tremura de frică traversând curtea spre a se duce acasă. Şi auzind insultele şi ameninţările soldaţilor, a luat de braţ pe Lecointe, în uniformă de comandant al gărzii naţionale şi pe Lapoype, mai târziu general de divizie.

Robespierre n'avu curajul să se ducă acasă în str. Saintonge No. 29 unde locuia împreună cu secretarul lui de-atunci Pierre Viliers. A întrebat pe Lecointe dacă nu cunoaşte în apropiere de Tuileries vre-un patriot care să-l adăpostească. Lecointe îi propuse locuinţa familiei Duplay, unde l-a condus. Din ziua aceia Robespierre a rămas.

Soţii Duplay ocupau o cameră mare în etajul întâi. Fetele — erau patru — locuiau în altă cameră, alături.

Camera lui Maximilan Robespierre era spre apus şi luase secretar pe Simon Duplay, nepotul gazdei. Duplay era tâmplar şi avea cincizeci de ani când a făcut cunoştinţă cu dictatorul şi se retrăsese din afaceri de pe urma cărora se alesese cu vre-o câteva proprietăţi urbane.

Se cunoaşte, din numeroasele studii făcute până acum, felul de viaţă dus de Robespierre la Duplay. Trebue să facem însă deosebirea între numeroasele legende create şi partea de adevăr ce cuprind.

„Robespierre, scrie Tilate, avea în purtările lui o severitate întunecată şi darză, dând numelui său Maximilian o însemnătate misterioasă; trist, bănuitor, fricos, eşind pururea intovărăşit de două sau trei santinele din locuinţa lui lugubră, neplăcându-i să fie privit, fixându-şi duşmanii cu furie, preumblându-se în fiecare zi două ore cu mers repezit; era sobru, laborios, irascibil, răzbunător. Barère îl numea uriaşul Revoluţiei".

Camera pe care o locuia la Duplay era foarte simplă. Mobilier modest: un pat de nuc împodobit cu perdele de damasc alb, dintr'o rochie a d-nei Duplay, câteva scaune de pae şi un biurou obicinuit. Intr'un dulap îşi aşezase cărţile printre care se aflau operele lui Corneille, Racine, Voltaire şi Rousseau. Camera era luminată de o singură fereastră care da în spre atelier, astfel că Robespierre, ziua, lucra în zgomotul ferestraelor şi rândelelor.

Lucra toată ziua în biroul lui şi nu primea pe nimeni. Era de o modestie excesivă cu privire la felul de viaţă pe care i-l pregătea familia Duplay. Din ziua în care a devenit stăpânul Convenţiunii venea acasă foarte târziu: lucra până la miezul nopţii la Comitetul de Salvare. Chiar când nu era la Comitet nu se înnapoia acasă înainte de miezul nopţii. Nimeni nu ştia unde se află şi ce face. Cine-l căuta seara, trebuia să vie a doua zi ca să-l vadă.

Sobrietatea lui Maximilian era legendară. In ultimele luni ale vieţii, Robespierre n'a băut decât apă, de teamă să nu comită vre-o indiscreţie. Dictatorul n'avea o statură 'naltă; era însă subţire, Chipul lui era ascuţit, de culoare gălbue şi mâncat de vărsat. Buzele subţiri, strânse, voce răguşită de obicei, dar ascuţită şi zgomotoasă în momentele de furie şi exaltare. Avea în privire ceva falş şi întunecat; de o excesivă nervozitate, suferea de convulsia muşchilor în momentele de exaltare, la tribună sau aiurea.

Robespierre se îmbrăca totdeauna cu o grijă excesivă, şi era singurul din Convenţiune care a păstrat portul manşetelor.

Care au fost, în realitate relaţiile dintre Robespiere şi fata cea mare a familiei Duplay. Desigur nu farmecele fizice ale dictatorului trebue să fi impresionat pe domnişoara Duplay cât prestigiul superiorităţii lui intelectuale.

Robespierre nu era un amator de femei: era prea absorbit de visele lui ambiţioase, spre a se lăsa cucerit de vreo Dalilă. Nu ţinea nici la femei, nici la bani. Se lăsa îngrijit de domnişoara Duplay dar nu era îndrăgostit de ea. De altfel, Cornelia Duplay avea o figură masculină care nu inspira dragoste; erau înrudiţi însă prin acelaş temperament trist şi rece.

Asupra Eleonorei Duplay însă, au rămas două versiuni: după unii, ar fi fost metresa lui Robespierre, după alţii, logodnica lui. Charlotte Robespierre, care aminteşte amândouă versiunile, crede ferm că dorinţa doamnei Duplay era să-l aibă pe Robespierre de ginere şi că n'a cruţat nici mângâeri, nici atenţii ca să-l facă să ia fata în căsătorie.

Eleonora, foarte ambiţioasă şi ea, a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să înmoaie inima lui Maximilian, care nu s'a lăsat induplecat, preferând să fie copleşit şi desgustat.

Adevărul e că Robespierre, în sânul familiei Duplay era înconjurat de atâta caldă iubire că nu se putea să rămână nesimţitor la atenţiile nenumărate pe care le întâlnea la tot pasul în acea casă. Era idolatrizat şi, când politica îi lăsa puţin timp liber, Maximilian nu se gândea să petreacă timpul aiurea, decât acasă, cu familia Duplay.

In deosebi după masă, când treceau toţi în salonul mobilat în acajou şi împodobit în catifele roşii de Utrecht, Robespierre se simţea bine în mijlocul familiei. In timp ce fetele brodau sau lucrau la igliţă, Maximilian începea lectura, cu voce tare, din Voltaire sau Corneille, din Racine sau Rousseau. Citea cu mult suflet şi se bucura de plăcerea pe care o procura gazdelor lui.

Joia, salonul îşi perdea caracterul de intimitate.

O bună bucată de vreme, sub Constituantă, veneau la familia Duplay fraţii Lameth. In timpul Legislativei, între alţii Camille Desmoulins, căruia Robespierre i-a fost martor la căsătorie şi pe care mai târziu l-a trimis la eşafod. Buonaroti, un descendent autentic al lui Michel-Angelo cânta la piano, iar Le Bas cânta muzică italiană.

Le Bas i-a rămas credincios lui Robespierre până la moarte : arestat odată cu Maximilian, a avut curajul să se sinucidă cu un foc de revolver în tâmplă.

Doctorul Amedé Latour era vecin cu doamna văduvă Le Bas. In această calitate, îi făcea adesea vizită.

„Dela început, povesteşte el, atenţia mi-a fost atrasă de un papagal mare la care doamna Le Bas părea că ţine foarte mult şi-l mângâia tot timpul. Adeseori discuţiile noastre erau întrerupte de pasărea vorbitoare, care, cu o voce sonoră, intona *Marseillaiza :*

Allons, enfants, de la patrie
Le jour de gloire est arrivé !

Sau acest cântec al epocii :

Ça ira, ça ira,
Les aristocrates à la lanterne

— Taci, taci, *mon petit coco,* îi spunea doamna Le Bas. Dar pasărea intona şi mai puternic cântecele ei demagogice.

Intr'o zi, mi-am permis să spun doamnei Le Bas :

— Aveţi un papagal foarte revoluţionar !

— Te cred, îmi răspunse doamna : e papagalul *sfântului Maximilian Robespierre.*

Se ştie că Robespierre iubea foarte mult animalele. Sora lui, Charlotte, ne spune că dictatorul a plâns cu lacrimi când porumbelul pe care-l iubea, a scăpat.

Şi doamna Le Bas adăugă :

— Acest papagal mi-a fost lăsat de familia Duplay, care a fost gazda devotată a *sfântului Maximilian,* până la eşafod...

Astfel, urmează povestitorul, această doamnă de o respectabilitate necontestată, pioasă, catolică, a cărei integritate mintală era de-asupra oricărei bănueli, păstrase pentru Robespierre cultul unui sfânt. Papagalul a fost şi el crescut în acest sentiment.

— Apropie-te de papagal şi pronunţă : Robespierre !

Mă apropii de colivie şi rostesc : *Robespierre !*

— Pălăria jos! Pălăria jos! ţipă violent pasărea dând din umeri.

— Spune : Maximilian, adaogă doamna Le Bas.

— *Maximilian !* repetai eu.

— Martir ! Martir ! răspunse pasărea.

— Spune : nouă termidor.

— *Nouă termidor,* zisei papagalului.

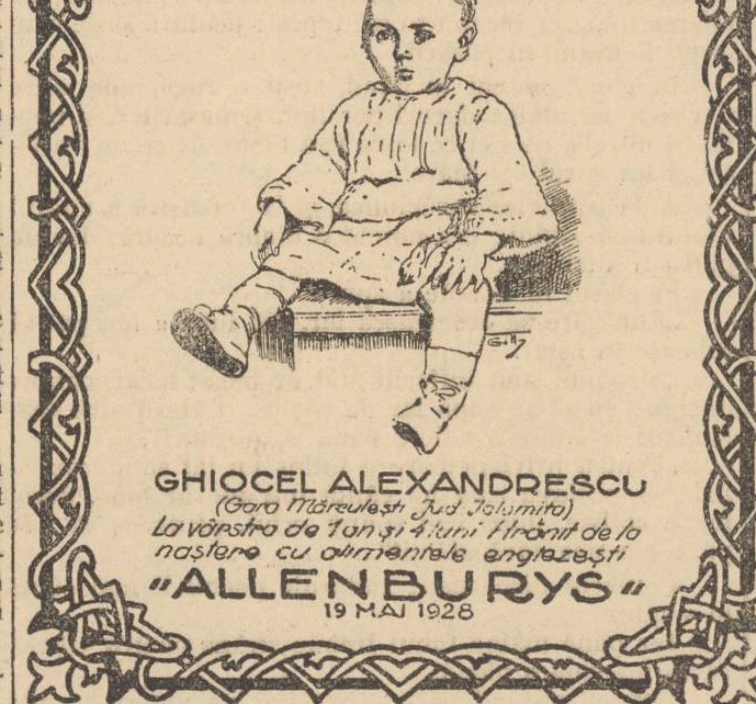
— Zi funestă, răspunse el.

— Intreabă : *Unde e sfântul Maximilian ?*

Şi pasărea răspunse :

— In cer, alături de Iisus.

Doamna Le Bas a murit la Fontenay în 1860. Papagalul mai trăeşte, poate, căci aceste păsări nu mor înainte de două-trei veacuri.

Friedrich Nietzsche

Maxime

Nu puterea marilor simţiminte face pe oameni superiori, ci durata lor.

*

Omul de geniu e insuportabil când nu are şi aceste două calităţi: recunoştinţa şi curăţenia.

*

In timp de pace, omul războinic se războeşte cu sine însuşi.

*

Instinctul: Când îţi arde casa, uiţi să mănânci. — Da, dar îţi revii, mâncând pe cenuşă.

*

Femeia învaţă să urască pe măsură ce nu mai poate fermeca pe nimeni.

*

Aceleaşi pasiuni sunt diferite la bărbat şi la femee; deaceia se şi înţeleg atât de greu unul cu altul.

*

Până şi femeile, în esenţa vanităţii lor personale, au totdeauna un dispreţ impersonal — pentru „femee".

*

Cine oare, pentru bunul său renume, nu s'a jertfit pe sine însuşi?

*

Maturitatea omului înseamnă că a regăsit seriozitatea din jocurile copilăriei.

*

Nu există fenomene morale, ci numai interpretări morale ale fenomenelor.

*

Marile epoci ale vieţii noastre sunt acelea în care avem curajul să socotim ceiace avem rău în noi, drept ceiace avem mai bun.

*

Există o inocenţă în admiraţie. E aceia a omului care nu întrevede putinţa de a fi şi el admirat într'o zi.

*

Concubinajul a fost şi el corupt de căsnicie.

*

Când trebue să ne schimbăm părerea asupra cuiva, socotim scumpă încurcătura ce lucrul acesta ne-o pricinueşte.

*

Demenţa, la un individ, e o raritate; la grupuri, partide, popoare şi epoci — o regulă.

Trad. de M. GRINDEA

Ultimele numere apărute în Biblioteca „DIMINEAŢA:

No. 97—98: AUR, minunata poveste a generalului Iohann August Suter, de BLAISE CENDRARS, traducere de Marghita.

No. 99: DIN MEMORIILE D-LUI DE SCHNABELEWOBSKI, de HEINRICH HEINE, traducere de Al. A. Philippide şi Bogdan Varvara.

No. 100: „PACOSTEA", povestiri de ION DONGOROZI.

Precum se vede, această excelentă publicaţie de popularizare a ajuns la numărul 100, ceeace dovedeşte dragostea cu care cetitorii au primit Biblioteca „DIMINEAŢA".

Pentru tot ce priveşte „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc. a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5 6.

Cereţi la toţi librarii
Interesantele romane de moravuri bucureştene
FECIOARA VANDUTA;
Patimă de bătrân
Ispăşirea Miradorei
de N. ARCAŞ
Eroii sunt personagii bine cunoscute în Capitală.
Editura „ANCORA" Preţul Lei 30 şi 35

Mobile FINKEL
DORMITOARE SALOANE etc.
BUCUREŞTI STR. CAROL 34
SUFRAGERII BIROURI etc.
Se fac inlesniri de plata

Librăria Franceză
H. KOHN & FIU
Calea Victoriei 50 (Pasagiul Imobiliara) primul magazin pe stânga
Aducem la cunoştiinţa Onoratei noastre clientele că pe lângă bogatul asortiment în literatura franceză, am înfiinţat un cabinet de lectură unde se pot citi cărţi noui şi legate în condiţiuni extrem de avantajoase.—
Suntem totdeauna la curent cu ultimile noutăţi apărute la Paris

Andrei către Teodor

Te-am lăsat alaltăeri noapte în mâna celor trei amici, sosiţi în ultimul moment, şi am ieşit din cazino, cu gândul să alerg la gară şi să iau trenul de dimineaţă... Discuţiunea noastră ridicase în mine acele spirale uriaşe, pe cari două curente întâlnite le ridică — din pleavă, din pulbere, din gozuri — până în slava cerului, orbind un moment pe cei din preajmă şi făcându-i să simţă nisip în gură... Zguduitoare, tragică discuţiune !...

Am căutat să-ţi rezist din toată puterea armaturei mele spiritualiste şi am voit să te zmulg cu mine, spre plaiurile calme şi înflorite ale încrederii în Cel Ce ne veghează. Dar locul mi-era protivnic şi lupta mea a fost paralizată. Acea muzică barbară, sensuală, satanică !... acel roi de femei aproape goale şi aproape bete de muzică, de băuturi tari şi de hipnoza câştigului la masa verde...; toate acestea erau liane perfide cari m'au stingherit dureros, în tot timpul înnotului meu dialectic. Recunoaşte şi tu că argumentele tezei mele cădeau în locul unde ne găseam ca nişte gloanţe în baltă !

Mi-ai spus de vreo două ori şi mărturisesc că m'am simţit la strâmtoare : — „Priveşte pe toţi aceşti nebuni în ţeasta cărora Diavolul tău (şi aici nu te mai contrazic) toarnă lăcomia, pofta, luxura şi toată aroma iadului !... Ce poţi să mai faci cu ei şi cu toţi cari seamănă cu ei ?... Şi cugetă că, în noaptea aceasta, la ora aceasta, sunt mii de localuri drăceşti (ca acesta şi mai infame de cât acesta) unde păcatul macină inima, banul ucide nevinovăţia şi femeea de azi îşi bate joc de sfinţenia soţiei şi a mamei !... Ce poţi să faci, de unde vreai să începi, unde vreai să mai aşezi, pentru predică bine auzită, luntrea dulcelui Iisus, atunci când ţărmul lumei noastre este bătut vijelios, scormonit şi scuipat, tot, de valurile spurcăciunii universale !..."

Iubite Teodor, nu mai ţin exact minte ce ţi-am răspuns, dar azi îmi pare rău că n'am făcut singurul lucru înţelept şi indicat, în noaptea aceea : să te iau din preajma mesei verzi, şi să te scot afară, pe terasă, deasupra mării celei adevărate, subt stele şi subt aripele misterului nocturn... Drept vorbind, ideea aceasta mi-a venit în cap, dar prea târziu, atunci când s'au arătat prietenii noştri şi când convorbirea a trecut în alt domeniu...

M'am zmuls de lângă voi şi am ieşit din cazino cu gândul s'o iau spre gară şi să mă înapoiez la treburile mele... Convorbirea noastră mă apăsa şi mă durea ca o nefericire deabia întâmplată...

Eu nu putusem să mă desfăşor, ordonat şi logic, iar tu rămăseşi într'o atmosferă de înăbuşitoare desnădejde. Afară, în vestibul, am observat, la un ceasornic din perete, că mai am încă două ore până la plecarea trenului şi-am rămas câteva clipe, indecis, subt cele din urmă stele cari se stingeau.

Se revărsa de ziuă. La răsărit, pe linia mării mohorîte, pornise evoluţia aurorei. La picioarele mele, valurile repercutau nu ştiu ce nelinişte, care începea sau se sfârşise, departe în câmpiile mării. Câteva bărci cu catarg se legănau lângă cazino, şi într'una din ele dormea un barcagiu. L-am trezit şi l-am îndemnat să iasă în larg, cu mine.

Aveam un sentiment curios şi un gând ciudat, de cari astăzi mă mir eu singur. Iţi luasem locul, sufleteşte, şi voiam o experienţă pe care totuşi o ştiam ca neertată : „Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău". Voiam să-ţi dovedesc — dovedindu-mi-o mie, a zecea mia oară — din noianul de taină, de măreţie dar şi de primejdie ce mă înconjura, aceea ce nu izbutisem să-ţi dovedesc în sala infernală.

Aveam subt ochii mei o paradoxală grădină însufleţită, căci fiecare talaz era un răzor şi de pe fiecare răzor curgeau irişi şi camelii.

Matrozul meu desfăşurase pânza şi, cu o măestrie pe care n'o înţeleg, purta barca încoace şi încolo, modificând numai căderile şi poziţia pânzei. Lopeţile stăteau călcate dealungul bărcii.

Iubite Teodor, ştiu ca şi tine că vechea filosofie ionică a înflorit pe ţărmii Arhipelagului, dar cu siguranţă că a înflorit la umbra maslinului şi că cei Şapte Inţelepţi, sărbătoriţi de Elini, nu fuseseră marinari. Mă înţepenisem în alveola de scânduri şi priveam în jurul meu comorile mării şi ale aurorei. Drept vorbind, nu eram nici măcar la pragul vre unei mânii a apelor, dar ce este nevoe de furtună, atunci când pluteşti într'o scoică şi când respiraţia oceanului te ridică şi te coboară ritmic cu câţiva coţi !

Pe fruntea mea, încinsă de întrebările tale, de rezistenţele tale şi de miasmele cazinoului, stropii mării cădeau răcoroşi şi binefăcători. Te simţeam în sufletul meu, şi reluam discuţia cu tine...: Ce sîntem, unde sîntem, în ce putem să ne mai încredem, dacă nu în aceste proaspete izvoare cari reconforteazā sărmana noastră taină sufletească ? Nu cunoaştem şi nu primim argumente mai bune decât pacea lăuntrică, sănătatea şi cumpătul, freamătul inimei şi fericirea lacrămilor...

Simte, ca şi mine, minunea acestei dimineţi, aşternută de mare, şi întâmpinând soarele ce se naşte a cine ştie câta oară la hotarul acestor două imensităţi, întinde braţele sufletului tău spre misteriosul Stăpân-a-toate !

De unde atâta potrivire la răspântiile, la durerile şi la adăstările inimei noastre ? De unde atâta ştiinţă şi flexibilitate, în resorturile acestui ceas, de încântare şi de primejdie ?

De jur împrejurul meu e dezastru şi moarte, subt acest joc subjugător de camelii şi de bujori... De ce firele nu se rump? De ce acele nu-şi greşesc jocul, pe această broderie a visului şi a rugăciunei mele ? Pentru ce în dosul acestui inextricabil învălmăşag — al meu, cu tot ce mă înconjoară — simt mereu, clar şi clar-făcând — pe Maestrul ordinei şi al clarităţii ?

Scumpe Teodor, este o negrăită certitudine (inaccesibilă pentru logică şi dialectică) dar o imensă certitudine, care trece printre tine, cel înţepenit în luntre, şi primejdia vastă, palpitândă, şi splendidă de subt pieptul bărcii tale !... Intru certitudinea aceasta, tu rămâi cu mintea întreagă, cerurile rostogolesc aştri şi cărări impecabile, iar marea aceasta te ridică şi te varsă lin în Marea Tiberiadei !

GALA GALACTION

Leagăn de cîntece

71

Ne-am ridicat stăruitor pe munte
Ca să ne pară lumea veşnic nouă,
Şi-am adunat în pragul zilei rouă
Ca să ne punem soarele pe frunte

Am căutat lui Dumnezeu fîntîna
Ca să ne fie ochii ca azurul,
Şi, ca să treacă pe sub noi vulturul,
Ne-am strîns de pe un pisc pe altul mâna.

72

Norii s'au împrăştiat de-odată,
Şi-a uimit nisipul de pe dună
Luna 'n aşternutul lor culcată.

Părul tău legat ca o cunună
Ţi-a căzut tulburător pe spate
Şi-a intrat în noapte cu furtună.

Iar stelele-au pălit înfiorate.

73

Sclipeau în noi convoiuri lungi de amintiri
Şi, potrivit cu rostul unui singur vis,
Se scuturau în floarea albă de cais
Şi'n crengile lui pline deschideau priviri.

Un suflu de viaţă dusă până sus
Punea o-apropiere luminoasă 'n noi
De sălcii adormite cu lumină 'n foi
Şi cu tăcere 'n glasul nostru şi 'n ap...

74

Strălucirea soarelui apune
Şi se lasă 'n locu-i noapte grea ;
Eu te judec cu durerea mea
Şi te iert cu-a ei amărăciune.

Zorile 'n copaci se risipesc
Ca un cîntec sufletesc de flaut ;
Eu, cu bucuria mea, te caut
Şi cu 'ntinderea-i te răsplătesc.

75

Visează lacul în dumbravă
Şi luna 'n ochii tăi visează,
Şi 'n el şi'n ei aceiaşi rază
Pătrunde din albastru, gravă.

Trec păsări pe de-asupra 'n zare,
Şi umbra lor de cruci culcate,
Şi 'n lac şi 'n ochii tăi străbate
Cu-aceiaşi sură fluturare.

76

Mi s'a părut atuncea că respiram natura
In zâmbetul cu care îţi deschiseseşi gura,
Şi că prindeam lumina, în ochii tăi, de vie,
Ca pe-o privighetoare albastră 'n colivie.

Făptura ta 'nflorise tăcerea mea în doliu
Cu legănări înalte de crin şi de orgoliu,
Şi 'n podul palmei tale mic cât un cap de şarpe
Beam fremătări de cîntec clocotitor în harpe.

77

Infăţişarea ta parcă mă strânge
Şi-ascult, sub strălucirea-i, tremurînd,
Cum gândul mi se furişează în sînge
Şi sîngele mi se preschimbă 'n gând.

Iţi pun atunci viaţa la picioare
Ca purpura unui învins cesar,
Şi 'n strălucirea ta de sărbătoare
Mă simt o jertfă dusă la altar.

78

O dimineaţă de nemuritoare cute
Se ridica din roua proaspătă 'n natură,
Şi ni se risipea cu jocuri pe figură
De ochii noştri până-atunci necunoscute.

Noi, fiecare, aşteptam cîte o mînă
Cu mîngîieri, în podul palmei ei, de soare,
Şi ne 'mbrăcam în tremurul de sărbătoare
Al unui cer picat cu nori 'ntr'o fîntînă.

79

Visul meu în noapte ca un far
Risipea 'n văzduh lumină nouă,
Picura mărgăritar în rouă
Şi păzea azurul la hotar.

Ne-am trezit că mergem împreună
Cu trăite veacuri înapoi ;
Timpul se scurgea pe lângă noi
Ca un clar înaripat de lună.

80

O îmbrăţişare, poate, şi femeia
A vrut în ea să se pecetluiască,
Şi 'n plenitudinea-i Dumnezeiască
Să 'nchege visul meu de după aceia.

Al spiritului soare se schimbase
In umbră şi 'n cenuşe risipită,
Şi-a sufletului candidă ispită
Se legăna pe fire de mătase.

N. DAVIDESCU

Scrisoare deschisă pentru Lenioara

de G. P. T.

In seara asta — tot seara îţi scriu eu — am uitat de toate necazurile, de toate păcatele şi de cele pe care mi le atribui şi nu le am şi de cele pe care le am şi nu le ştii, mi-am uitat de supărarea că nu-mi scrii mai des, am uitat că luasem hotărîrea să nu-ţi mai scriu. Adică nu să nu-ţi mai scriu — paginile alăturate mă dau de gol — dar să nu-ţi trimit ce-ţi scriu, decât târziu, încolo, când aş fi socotit că eşti destul de pedepsită.

Sunt adresate ţie, deci sunt ale tale şi trebue să le ai. Iată-le. Judecă tu singură dacă e bine sau nu, ce fac şi dacă sunt rău, cum spui.

Nu. Chiar de-ai spune că-i aşa, astă-seară nu sunt, nu pot fi rău. Mi-e sufletul — simt — bun, strălucitor de bunătate, ca o fereastră curată, în care se resfrâng raze de soare primăvăratic.

Afară e iarnă urîtă, dar în mine e primăvară, primăvara copilăriei şi toate-mi zâmbesc cu zâmbet de copil cuminte.

Un fapt neînsemnat — în aparenţă — mi-a adus această primăvară. Tata dăduse — mai de mult — ordin să se taie nucul cel mare din grădină, pentrucă de câţiva ani nu mai dădea rod.

Azi, ordinul s'a executat. Din curiozitate, am asistat şi eu. L-am doborît cu greu, părea că se luptă, se împotriveşte.

L-am cunoscut de copil. Zvonul frunzelor lui îmi devenise tot mai drag, cu trecerea anilor, pentrucă în el era cântecul copilăriei mele.

S'a năruit, cu un vâjâit năpraznic, ca un uriaş lovit drept în inimă.

Căderea lui — prăbuşirea copilăriei ; golul lăsat — simbolul a tot ce e lumesc.

Loviturile surde, care au trântit în ţărână pe bătrânul tovarăş al jocurilor de copil, mi-au răsunat dureros în suflet, au trezit amintiri ce dormitau în ascunzişurile-i cele mai depărtate, au scos din negura vremurilor întreaga mea copilărie, plină de soare şi senin.

De-atunci, atâtea înstrăinări, atâtea mâhniri, atâtea umiliri...

Stau la gura sobei. Camera e luminată numai de flăcările jucăuşe ale focului. Ghemuit în scaun, las gândul să fugă înapoi spre trecut, urmăresc în leneşele rotogoale de fum ale ţigării, icoane fugare din alte vremi, ce-mi surâd şăgalnic o clipă şi-apoi dispar ca să facă loc altora.

Credeam că sunt numai eu în odae. M'am înşelat : pe scaunul gol de lângă mine, a răsărit deodată, un ţigănuş cu picioarele goale şi pârlite de soare, cu pantalonaşi scurţi, deasupra genunchilor şi cu bluză de panama, pe elastic.

Doi ochi neastâmpăraţi — mi se pare că-i cunosc — mă privesc atenţi dar nedumeriţi, o clipă numai. Brusc, zvâcneşte în ei un râs sonor şi vesel întovărăşit de o tiflă adresată mie...

Scaunul e iar gol, doar râsul de altădată, ce l-am văzut în ochii aceia vioi, îmi răsună încă în auz...

Intorc capul spre foc. Lemnele au ars, dar tăciunii le păstrează forma.

Flacările nu se mai alungă pe păreţi. Intuneric—aproape compact — învălue camera.

Privesc mereu spre gura sobei.... Din cadrul ei de lumină apare un interior de clopotniţă. Vară. Sâmbătă seara.

Suit cu picioarele pe o ladă de lumânări, ca să poată ajunge bine la toaca de fier, atârnată de două sârme, într'un colţ al clopotniţei, cu mâinile strânse aprig pe mânerele ciocanelor cam grele pentru el, acelaş ţigănuş aşteaptă nerăbdător să se termine luleaua lui Moş Gheorghe Ursu — dascălul — umplută, la intrare, cu tutun furat din tabacherea tatii, pentruca să înceapă toaca de vecernie.

S'a sfârşit fumatul. Luleaua dispare în adâncurile chimirului înflorit cu alămuri.

Gata. Prima lovitură înfioară aerul ca un semnal de victorie, alungând orice grijă, orice necaz din sufletele celor care o aud : Duminica. Ii urmează o serie de câteva lovituri mai puţin tari, dar mai prelungi, mai grave.

La început rare, stacate, loviturile — răsunând clar şi vois în pacea serii — cad din ce în ce mai repezi, ajung răpăiala de ploae ce descreşte treptat, până ce abia se mai aude, ca un regret ce stărue în suflet; iuţindu-se din nou, rărindu-se iar, când sonore, când seci, loviturile ciocanelor conduse de fantezia ţigănuşului, brodează pe bucata de fier, un adevărat imn de bucurie.

O ultimă grindină de lovituri — o pauză bine mascată — şi cu ultima sforţare, punctând totul, cea din urmă lovitură cade scurt, fără ecou. A obosit.

Mâinile-i sunt moarte. Parcă aud :

S'au dărîmat tăciunii ! Năruiri, năruiri pretutindeni... Şi era aşa de frumos castelul de jar !

Am pus alte lemne pe foc. E poate miezul nopţii, dar nu mi-e somn. Linişte. Doar soba cânta, în felul ei, acelaşi cântec monoton, care mă fură iar spre alte vremuri.

După amiază de vară. Linişte somnoroasă şi fiartă în raze de soare. Toate dorm.

Ferestrele casei, acoperite pe dinăuntru cu hârtie albastră, par ploapele unui somnoros cu ochii închişi.

Lelea Anica — bucătăreasa — spală vasele, dar nu ştii bine, spală vase ori se ceartă cu cineva pe înfundate. Dacă ar fi acasă Nea Stan, bărbatu-său, care „i-a mâncat tinereţele" aşa ar fi. Nu, e bine dispusă, cântă. Un cântec din tinereţea ei poate, dar aşa cum e cântat, pare sforăitul tuturor celor din casă. Teancul de farfurii curate însă, creşte mereu.

Lângă dudul din colţul casei, ţigănuşul, mai înălţuţ acum, cu pulpele mai binişor conturate — a terminat clasele primare — cu alţi doi de aceiaşi vârstă — îi sunt nepoţi — îşi înghite neastâmpărul şi pofta de joacă, ce nu poate să treacă de gardul curţii, deşi nimeni nu-i vede. Dincolo de acest hotar, terenul e periculos. Unde-va — numai el vede — stă scris cu litere de foc :

— Să nu ieşi din curte că te mănâncă sfinţii ! Şi să mai creadă el că sfinţii sunt buni ! Ştie el unul... să te ferească Dumnezeu să-l simţi !

Ochii preling priviri galeşe spre dealul peste care — în vale — curge Doftana. Pe ea e moara lui Iancu Oancea.

Ce bine te poţi sbengui în scocul morii lui ! Şi e aşa de cald !

S'a sfătuit o clipă cu ceilalţi doi şi se vede că pofta de scăldat a învins teama de... necunoscut, căci toţi trei, cu paşi uşori, se strecor pe lângă zidul casei, iar când au trecut de poartă, în praful drumului, şase picioare voinice acţionează în tempo furtunos de galop.

...In amurg. Tot pe lângă zidul casei, în frunte cu ţigănuşul cu ochi de drăcuşor, cei trei muşchetari în miniatură, cerc să atingă, nevăzuţi de nimeni, bucătăria, unde prin gura lelii Anica — Preoteasă dela Delfi — vor afla soarta care-i aşteaptă.

Zădarnică încercare. Ochiul de Argus al tatii i-a prins în obiectiv. Din balcon unde îşi bea cafeaua, vocea lui de toate zilele le loveşte auzul cu rezonanţe de tunet :

— Unde mi-aţi fost, dracilor ? Apoi, adresându-se celui mai oacheş :

— Bine, musiu, aşa ne fuse vorba? Parcă spuneai că n'ai să mai ieşi din curte?

Părul ud încă, ne da de gol.

— Iar i-ai dus la gârlă ! reluă vocea tatii cu un ton mai sus. Stai tu, că-ţi arăt eu pe cine n'ai văzut !

De-ar fi văzut barem mai iute !

Le chiorăiau maţele de foame. Ameninţarea s'ar fi transformat imediat în „realitate crudă", dacă n'ar mai fi fost şi măicuţa la mijloc. Ea e scăparea.

Biata măicuţă ! Câte supărări, câte necazuri nu ţi-a adus prâslea !

Putea-va el vreodată să arate că a meritat dragostea ta neţărmurită ?

Mi-aduc aminte de prima despărţire de ea, când ţigănuşul care eram, pleca la liceu. N'am să uit niciodată dimineaţa aceia de Septembrie ! Par'că eri a fost !

Zarva din casă, începută de noapte, mă trezise, dar nu-mi venea să părăsesc culcuşul în care ştiam că n'am să mai dorm din ziua aceia, în care viaţa fericită de până atunci, avea să se sfârşească pentru totdeauna.

Viaţa casei de fiecare dimineaţă, îşi urma cursul obişnuit, mărindu-mi tristeţea. Mi-am băut ceaiul, pe jumătate ; altă dată beam câte două. Tata e îmbrăcat. Cu el voi pleca. A sosit şi poştalionul care ne va duce la P... unde trebuia să urmez liceul. Toţi făceau ceva, numai eu stăteam stingher deoparte, fără să fac nimic, cu moartea 'n suflet. Măicuţa — de câteva zile se purta şi mai blând ca de obiceiu, cu mine — supraveghea încărcarea bagajului, de două ori mai mare ca mine.

Ce n'aş fi dat să mai rămân o zi acasă ! M'aş purta aşa de frumos cu toţi !

Fără îndoială aveam o înfăţişare jalnică :

— Ei hai, ce-mi stai ca o mireasă ?

Ia-ţi ziua bună dela toţi şi haida, că ne-apucă seara pe drum, răsună imperioasă şi batjocoritoare vocea tatii, care se şi urcase în poştalion.

I-am îmbrăţişat pe toţi şi toţi m'au sărutat mai altfel ca până atunci ; chiar soră-mea Maria, cu care mă băteam deseori, părea că e alta, bună, bună de tot.

Strângeam din pumni să nu mă dau de ruşine şi să plâng.

Măicuţa mă aştepta în poartă. Când i-am sărutat mâna mi s'a părut că avea ochii umezi. M'a sărutat pe ochi, a mers cu mine până la poştalion şi, când m'a văzut aşezat lângă tata, s'a înălţat spre mine şi m'a sărutat încă odată, spunându-mi :

— Să fii cuminte şi să 'nveţi bine.

In ochi îi luceau lacrimi, ce voia şi nu putea să le reţină. Tata ne privea încruntat pe amândoi.

O smucitură... Am pornit... pe drumul ambiţiei deşarte.

Intors deabinelea în leagănul poştalionului, cu ochii scăldaţi în lacrimi, priveam în urmă : măicuţa, în mijlocul drumului, cu mâna stângă streaşină la ochi, cu dreapta flutura o batistă. Am privit-o mereu, până când cel dintâiu cot al drumului mi-o fură vederii. Mult timp în urmă, deşi nu o mai zăream, i-am văzut gestul acela — nu l-am uitat nici acum — în care pusese toată dragostea pentru cel mai mic copil, cel din urmă pe care i-l fura şcoala.

Prin pânza lacrămilor vedeam cum se micşorează mereu bisericuţa prietenoasă, cu clopotniţa în care am cunoscut primele aplauze, dealurile pe care hoinărisem şi pe care le cunoşteam mai bine decât cărţile de şcoală.

Tot ce-mi era drag rămânea în urmă, se îneca în ceaţa depărtării, în care dispăreau toate, încet, încet...

Adio copilărie !

Ce-a urmat e banal şi trist.

. . . .

Copilăria mea, copilăria mea unde eşti ! Unde-i ţigănuşul cu ochi neastâmpăraţi ! Unde-i Moş Gheorghe să tocăm împreună ca odinioară ? Unde-i moara lui Iancu Oancea, moara copilăriei !

Toate s'au dus pe drumul din care nu se întoarce nimeni, pe care, azi, a pornit şi bătrânul nuc. Din tot, n'a mai rămas decât parfumul amintirii lor, pe care-l sorb, în seara asta de iarnă, la gura sobei, cu sufletul îngreuiat de povara atâtor clipe frumoase ce s'au dus pe vecie...

Le-am retrăit fără să vreau. Le-am scris ca să te 'mpac pe tine. Am izbutit ?

GIGI

Nadia Grossman-Bulyghin *Desen*

Literatura Engleză până în zilele noastre

(Nuvelistica şi Drama)

Domnia reginei Victoria a Angliei (1837—1901), a fost plină de reforme sociale, cum şi o reînviere pentru poezia romantică. Ştiinţa fiind aplicată la industrie, ţara trece repede din starea agricolă la cea industrială; adică la o viaţă intensă de oraşe pline cu fabrici, şi dela un stat semi-feudal la semi-democrat. In această epocă se dă o mare atenţie stării materiale şi mai ales celei culturale a claselor de jos; când mişcarea literară, presa, şi mai ales nuvela, joacă rolul cel mai important. Scriitorii sunt în primul rând dascălii mulţimii. Nuvela ia o desvoltare intensă în Anglia, care a dat şi pleiada de nuvelişti de valoare din zilele noastre. Epoca victoriană a fost o epocă plină de dascăli, de poeţi, şi de personalităţi care au avut o mare influenţă asupra literaturii, în timpul regelui Edward VII (1901—1910), şi chiar în timpul actualului rege George V.

Secolul al XVII-lea, se caracterizează în Anglia politiceşte, prin războiul civil, înfiinţarea republicii şi dictatura lui Cremwell; iar în ce priveşte literatura, au predominat frivolităţile londoneze, influenţa curţii regale după restabilirea monarhiei, şi spiritul de imitaţie a clasicilor francezi. Se observă deasemeni, o reacţiune puternică contra puritanismului sever şi sobru.

Secolul al XVIII-lea, aparţine clasicilor englezi. Luptele politice influenţează într'o oarecare măsură literatura, şi fac să se desvolte „presa". Acest secol a dat naştere „nuvelei" şi criticismului literar, al cărui fondator este Dryden, — denumit cu drept cuvânt „părintele prozei moderne".

Literatura engleză ajunge să predomine Europa în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea. Abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în timpul domniei reginei Victoria, cedează locul în parte literaturii franceze.

Pe la jumătatea domniei reginei Victoria, Anglia pare învăluită într'un nour de pesimism. Conflictul dintre ştiinţă şi religie se agravează prin publicaţiile lui Darwin; iar efectul îndoielii religioase a timpului, se vede în profunda descurajare a lui Tennyson, în optimismul poeziei lui Browning, şi exodul Prae-Raphaeliţilor (1848) către medievalism. In scrierile lui Walter Pater, găsim o lume stând nedumerită la răspântia dintre noile şi vechile credinţe; Mathew Arnold deţine nota pesimistă, Mişcarea oxfordiană cu aspiraţiile spirituale, Eliot cu nuvelele psihologice şi filosofice.

Această epocă deci, marchează îndoială, nelinişte, iar cugetătorii nu-şi pot fixa pe ceva pozitiv gândurile lor.

* * *

Ultimul mare nuvelist din epoca victoriană a fost, George Meredith (1828—1909). Un nuvelist modern şi un poet original. E primul scriitor care rupe tendinţa pesimistă în omenire după apariţia teoriei darwiniene. El încearcă să dea tonul romantic nuvelei, introducând iubirea caracteristică dramei shakespeariane. Lucrarea „Egoist" e o comedie satirică la adresa aristocraţiei şi cuprinde mai multe părţi. In „Essay on Comedy" avem teoriile sale despre comedie. Se ridică împotriva farselor şi comediei ordinare de pe atunci. Intriga, în scrierile lui, se sprijină pe dragoste şi căsătorie. Stilul lui este greu de înţeles. Poezia lui redă excelent caracterele eroilor, dar îi lipseşte acţiunea şi spiritul de aventură. In 1859 publică „Ordeal of Feveral"; apoi urmă nuvelele „Evan Harrington", „Diana of Crossways", şi „Amazing Marriage", — în care se arată profund cunoscător al naturii şi sufletului omenesc.

Melville crează nuvela sportivă, descrie viaţa la ţară şi aventurile vânătoreşti.

Frederic Harrison (1831) se remarcă prin discuţiile sale filosofice: „Realities and Ideals", „Philosophy of common sense", iar în 1911 publică „Autobiographic Memoirs".

Edmund Goose (1849), poet şi critic distins. Lucrările lui sunt considerate capodopere. In 1913 a publicat cinci volume, iar în 1917 „Posthumous Poems of Swinburne", — lucrare critică de mare valoare.

Edward Lytton (1803—1873), nuvelist şi dramaturg, ajuns celebru prin romanţele lui. „Pelham", „Harold", şi „Caxtons", sunt lucrări remarcabile. A scris şi piese de teatru: „Lady of Lyons" şi „Money", care sunt încă jucate cu succes.

Isaac D'Israeli (1776—1848), critic literar din ale cărui lucrări menţionăm, „Curiosities of Literature".

Benjamin D'Israeli Beaconsfield (1804—1881) e fiul lui Isac D'Israeli. Nuvelist de valoare devenit celebru prin scrierea „Vivian Grey".

Donald Wallace (1841—1919). A tratat în scrierile lui subiecte foarte variate. A scris mult asupra Rusiei şi Egiptului, apoi „Web of Empire", şi a editat a zecea ediţie din „Encyclopoedia Britanica".

James Anthony Fronde (1818—1894), a fost un istoric de valoare, din ale cărui lucrări menţionăm: „History of England", „English in Ireland", „Oceana", etc.

Andrew Lang (1844—1912). Poet, literat, şi mai ales istoric. A publicat în 1907 „History of Scotland".

Alfred Austin (1835—1913), poet laureat în 1896. Publică prima lui lucrare „Season" în 1861. Are vreo 10—12 volume de poeme, şi a fost un ziarist de frunte.

* * *

Thomas Hardy (1840—1928), poet şi nuvelist, reprezintă realismul darwinian şi şcoala naturalistă. Descrie pe om ca victimă a timpului şi a soartei. Nuvela „Desperate Remedies" şi „Far from the Madding Crowd" l-au făcut celebru (1874). Ca model de realism filosofic, citàm „Tess of the d'Urber Villes". Alte scrieri, „Trumpet Major", „Jude the Obscure", şi „Dinasty" care e ultima sa lucrare. In această din urmă lucrare vorbeşte de Napoleon. A publicat şi o dramă, „Three Wayfarers" (1911).

William Mallock (1849) se ocupă în scrierile lui de chestiuni filosofice şi sociale, tratându-le admirabil, „A Remance of XIX-th. Century", New Republic", „Is life werth living ?", şi „An Immortal Seul" i-au adus celebritatea.

Oscar Browning (1837) publică lucrări de merit cu subiecte foarte variate, precum: „Cornelius Nepos", „Charle XII-th. of Sweden", „Histery of Educational Theories"; şi în 1910 publică un volum de amintiri.

Frances Hodgson Burnett e un nuvelist remarcabil. S'a născut în 1849 în Anglia, şi în 1865 emigră în America. Printre lucrările lui de valoare sunt de remarcat, „Lass e' Lewrie's", şi „Little Saint Elizabeth".

Hall Caine (1853), un mare nuvelist. Prima sa nuvelă apărută în 1885, „Shadew of a Crime", produce senzaţie; după care, în 1904, publică lucrarea „Christian", „Prodigal Son" în 1913, şi „The Woman theu Gavest me". Unele din lucrări şi le-a dramatizat. In 1915 apare „King Albert's Book", în 1916 „Margaret Schiller", şi în 1912 apăru „Master of Man".

Sir A. Conan Doyle (1859) a devenit cel mai popular nuvelist cu descrieri detective. Aventurile detectivului „Sherlock Holmes" (caracterul principal) au fost traduse în mai toate limbile. A scris şi lucrări cu caracter istoric asupra răsboiului din Africa de Sud, şi în urmă despre războiul mondial.

D-na Marie Corelli, nuvelistă cu vederi largi şi mult spirit de observaţie. In 1886 publică prima sa nuvelă, „A Romance of twe Werld's"; apoi „Barabbas", „Serrows of Satan", Romance of Riches", — lucrări caracteristice şi populare.

Joseph Conrad, nuvelist, de origină polonă. A publicat schiţe din viaţa marinarilor şi alte nuvele, din care cităm prima sa lucrare cu care deveni celebru, „Almayer's Folly" (1895).

Hewlett Maurice scrie nuvele de valoare ca, „Steeping Lady" (1907), „Bendish" (1913), şi „A Lever's Tale" (1915).

H. G. Wells, (1866), — romancier, nuvelist şi istoric sociolog cu renume mondial. E nuvelistul englez din zilele noastre cu cea mai mare imaginaţie. In 1895 publică „Time Machine"; iar dintre nuvelele cu subiecte din viaţa engleză, sunt de remarcat „New Machiavelli" (1910), „Marriage" (1914), „Boon" (1915), „God the Invisible King" (1917), „Undying Fire" (1919), şi „Secret Places of Heart" (1922). După 1920, a devenit celebru prin lucrările lui asupra războiului mondial (1914—1918).

William de Morgan (1842—1917) tratează subiectele cu mult umor şi un spirit de observaţie surprinzător, ca în „Joseph Vance". Alte lucrări, „Somehow Good", „When Ghost meets Ghost", etc.

D-na Humphry Ward (1851—1920). A devenit celebră cu nuvela sa „Robert Elsmere" (1888); apoi „David Grieve", şi „Missing" (1917).

Poetul Quiller-Couch a publicat nuvele cari l-au făcut cunoscut: — „Troy Town", „Splendid Spur", „Dead Man's Rock", „Blue Pavilions", „Nicky Nan" (1915), şi „Foe-Farell" (1918).

Arnold Bennett, ziarist, nuvelist, şi autor dramatic. Şi-a făcut faima cu lucrarea „Old Wives Tale" (1908). Urmează: — „Honeymeen" (1911), Milestones", „Great Adventure", nuvela „Mr. Prohack" ce apare în 1922, şi piesa „Bedy and Seul" care a fost jucată pentru prima oară în 1922.

G. K. Chesterton, poet, satiric, şi nuvelist. Lucrări de valoare: — „Types of Men" (1922), piesa „Magic" (1913), şi „New Jerusalem" (1920).

D-na Mary Cholmondelly, nuvelistă şi autoare dramatică. A scris: — „Diana Tempest", „Prisoniers under one reef" (1918), „Notwithstanding" (1913), şi „Romance of his Life" (1921).

Sir Sindey Lee, filolog, critic literar, şi istoric. O autoritate în studii asupra operei shakespeariane. A lucrat singur în zece ani „Dictionary of National Biography" (1891—1910); şi e lucrare remarcabilă, „Life of King Edward VII".

John Drinkwater, a publicat, „Poems of Men and Heurs" (1911), „Abraham Linceln" (1919), şi „Mary Queen of Scots" (1920).

Robert Louis Stevenson (1850—1894), Scoţian de origină şi căsătorit cu o americană. A călătorit mult şi a locuit multă vreme în America. Nuvelele sale descriu călătoriile cu aventurile lor, cum şi din viaţa celor ce s'au stabilit în America pe timpul goanei nebune după aur. „Kindnapped" e un frumos model de renaştere a nuvelei de aventuri.

Rudyard Kipling, poet, nuvelist, romancier, şi autor dramatic cu renume mondial. S'a născut în India (1865), ale cărei frumuseţi le descrie în versuri şi în proză. Este poetul laurat al imperiului Britanic şi i s'a dat premiul Nobel pentru literatură în 1907. In nuvelele „Kim" şi „Jungle Beck" descrie farmecul şi sălbătăcia pădurilor; apoi, piesa „Harbour Wasch" (1913). In 1919 a publicat lucrarea „Years betweon". In „Seven Seas" şi „Five Nations" face apologia imperialismului englez, arătând Angliei posibilităţile destinului ei ca o putere civilizatoare şi colonizatoare. In 1922 a publicat lucrarea „Cellected Verse". Sunt considerate ca cele mai bune lucrări, istorioarele scurte, „shert steries".

GHEORGHE V. LOHAN

Din volumul „Din cultura Anglo-Saxonă".

Marele poet german, Heinrich Heine, continuă să fie cetit şi astăzi în toate ţările. Mai puţin, poate, pentru sentimentalismul şi romantismul lui, cât pentru ironia şi sarcasmul pe care l-a mânuit ca nimeni altul.

Memoriile d-lui de Schnabelewobshi

cea mai echilibrată şi mai artistică dintre lucrările lui satirice, tradusă de d-nii *Al. A. Philippide* şi *Bogdan Varvara*, a fost publicată în „Biblioteca Dimineaţa" şi este menită, desigur, unui mare succes de librărie, fiind amuzantă în gradul cel mai înalt. No. 99. *Preţul 8 lei.*

Cititi azi:

„LECTURA" No. 184

Floarea literaturilor străine

HANS HEINZ EWERS

GROZAVII

— Scrierea completă, la Librari şi chioşcari Lei 5. —

ŞALOM ALECHEM

Basme...

(Dialog intr'un tren din Galiţia)

— Dacă nu mă'nşel, dv. plecaţi la Colomeea!?

— Da, dar de unde ştiţi ?

— Am auzit când aţi vorbit cu conductorul; sunteţi din Colomeea sau plecaţi într'acolo pentru afaceri ?

— Nu !..., sunt chiar din Colomeea, dar, ce vă poate interesa lucrul acesta ?

— O,..., întreb aşa, din curiozitate. E un oraş frumos Colomeea ?

— Ce însemnează „un oraş frumos"!? E un orăşel ca toate orăşelele din Galiţia, cinstit şi curăţel.

— Sunt ceva oameni bogaţi pe acolo ?

— Sunt, slavă Domnului ! şi bogaţi şi săraci, dar... mai ales săraci !

— Ca şi pe la noi ; la un bogat — să nu fie de deochi — sunt o mie de săraci; dar, *à-propos!* La dumneavoastră, în Colomeea, nu trăeşte oare un bogătaş anume Finkelştein ?

— Ba da, desigur, avem un bogătaş cu numele acesta, dar ce ? îl cunoaşteţi ?

— De cunoscut nu-l cunosc, am auzit însă vorbindu-se despre dânsul ; nu-l cheamă Nathan ?

— Chiar aşa, Nathan ; cine nu-l cunoaşte pe Nathan Finkelştein ; dar ce-aveţi cu el ?

— Nimic!... întreb şi eu aşa... E chiar atât de bogat cum se spune ?

— De, ştiu şi eu ? nu i-am numărat banii. Dar ce vă interesează şi asta? Vreţi să-i daţi credit?.

— Aşi ! da de unde !... doar aşa. Are — se spune — o fată ?....

— Ba are trei ; aveţi poate vre-un băiat pentru ele, vi s'a spus ce dotă le dă ?

— Dar nu-i vorba de dotă, înţelegeţi, aici se discută despre casă : ce fel de casă e la domnul Nathan Finkelştein ?

— Cum ce fel de casă ? ! O casă ca toate casele evreeşti, o casă evlavioasă, cinstită şi tare cumsecade, deşi, se spune despre *cuşer-ul* lor că 'n timpul din urmă... dar e minciună!

— Şi ce se spune despre ei ?

— Orice s'ar spune, sunt basme... Colomeea, trebue să ştiţi, este un orăşel plin cu mincinoşi...

— Atunci, ar fi interesant de ştiut, cam ce se poate spune despre dânşii ! ?

— Ei, se spune, că nu mai e ce-a fost odată, de pildă, că înainte ţinea Paştele cu sfinţenie, pe când azi...

— Numai atâta ! ?

— Dar ce-aţi vrea dumneavoastră, să-şi lepede religia, să păcătuiască în văzul lumii?

— Aţi adăugat „se spune" şi am crezut cine ştie ce. Principalul e dacă acest Nathan Finkelştein e un om cinstit, dintr'o familie onestă...

— Cum cinstit ? e un om ca toţi oamenii şi încă foarte cumsecade, deşi, se vorbeşte că e puţin... dar sunt basme...

— Şi ce se vorbeşte ?

— Eh, minciuni şi iar minciuni. Colomeea, trebue să ştiţi, domnule, e un orăşel în care fiecare îşi critică vecinul. Eu unul nu vreau să vă spun toate acestea ; ar însemna pur şi simplu, că vreau să ponegresc...

— Odată ce sunteţi sigur că nu-i adevărat, nu mai înseamnă că ponegriţi. Puteţi vorbi.

— Se spune, pe la noi, că e puţin cam... şmecher !

— Şmecher? Orice Evreu e şmecher ; dumneata, de pildă, nu eşti şmecher ?

— Hm ! şmecher cu şmecher nu se aseamănă. Despre el se spune, mă'nţelegeţi... dar e minciună !

— Şi ce se se spune despre el ?

— Păi vă spun că sunt basme.

— Tocmai, aşi vrea să ştiu ce basme sunt în stare să născocească oamenii din orăşelul dumitale ?

— Se spune că a încetat plăţile de trei ori până acuma, dar... e minciună ! eu ştiu numai de-o singură dată...

— Asta-i totul ? Unde aţi văzut vre-un negustor care să nu înceteze plăţile ?, un negustor încurcă atâta până se încurcă singur, căci, vezi dumneata, un negustor care moare fără să fi încetat vreodată plăţile, moare garantat, înainte de vreme. Ce ? nu-i aşa ?

— Da, dar despre el se spune că a încetat plăţile foarte urît; nu s'a găsit, mă'nţelegeţi, nici un ban în casă.

— Asta arată că nu-i om prost, şi atâta tot !

— Dar ce-ai vrea dumneata ? să fure, să intre în puşcărie ? deşi se povesteşte pe la noi o întâmplare despre el, care nu-i tocmai frumoasă... dar... e minciună !

— Totuşi, ce se povesteşte?

— O întâmplare cu un boer... Eh ! basme...

— Cu un boer ?

— Da, cu un boer... cu nişte chitanţe... Ce pot născoci oamenii din Colomeea ? — minciuni ! Ştiu precis că toate sunt minciuni.

— Dacă ştiţi că toate sunt minciuni, atunci puteţi să povestiţi fără grijă...

— A lucrat, aşa se spune, cu un boer foarte bogat, care-l socotise „omul lui de încredere". Deodată, moare boerul, şi Finkelştein al nostru se apucă să facă nişte chitanţe pe numele lui. Vă 'nchipuiţi ce zarvă a produs, în orăşelul nostru, treaba asta. De unde şi cum au ajuns la el aceste chitanţe, când boerul nu-i dăduse niciodată vre-o hârtie iscălită de mâna lui ? — Hei ! Colomeea, trebue să ştiţi, ştie să observe bine...

— Şi ?

— Nu mai întrebaţi ! a avut un bucluc de trebue să-l ţină şi-acuma minte !

— Ei şi ? nu are fiecare Evreu câte-un bucluc ?

— Da, dar acesta a avut pe capul lui trei buclucuri ?

— Trei buclucuri ! ?

— Cu o moară, se spune, dar astea-s sigur basme...

— A fost mistuită de vre-un incendiu şi, probabil, s'a spus că el a pus focul, fiindcă, moara fiind veche şi asigurată, dorea să facă una nouă...

— Dar de unde ştiţi că s'a întâmplat aşa ?

— De ştiut, nu ştiu, dar îmi închipui că s'a întâmplat aşa.

— La fel se vorbeşte şi la noi, în Colomeea ; e minciună însă, pot să jur că e minciună !

— Nu mi-ar părea rău chiar dacă ar fi adevărat. Ce fel de bucluc spuneţi că a mai avut Finkelştein ista ?

— Eu spun ? — oraşul spune ! dar asta e pur şi simplu o născocire.

— Născocire ?... bani falşi ?...

— Mai rău !

— Ce poate să fie mai rău ?

— O ! e urît şi mi-e ruşine să vă povestesc ce poate să născocească Colomeea? Oameni fără scrupule, nişte pierde-vară... şi apoi, poate că asta era făcută dinadins de către cineva care vroia să stoarcă dela el ceva parale. Nu ştiţi ! într'un orăşel mic, bogatul are mulţi duşmani!...

— A avut ceva de furcă cu milităria ?

— De unde ştiţi, v'a spus-o cineva ?

— De spus nu mi-a spus-o nimeni, îmi închipui... L-a costat probabil multe parale născocirea asta ! ?...

— Să câştigăm noi amândoi în fiecare săptămână — şi jur că nu vă sunt duşman — cât l-a costat pe el afacerea asta. Aşa e în orăşelele noastre, un Ovrei bogat e invidiat de toată lumea.

— Se poate !... dar copiii lui sunt cuminţi ? Are trei fete, aşa mi se pare c'aţi spus ?

— Da, trei : două măritate şi una domnişoară. Copii foarte cumsecade, deşi se spune despre cea mai mare că... dar sunt basme.

— Ce se spune despre ea ?

— Păi vă spun că e minciună.

— Ştiu, dar aşi dori să aud şi minciuna asta.

— Dacă o să vreţi să ascultaţi toate minciunile care circulă pe la noi, prin Colomeea, n'are să vă ajungă nici trei zile şi trei nopţi. Despre cea mai mare se spune că, încă de pe când era domnişoară... Dar ce pot oamenii să născocească... E curată minciună !

— E interesant, totuşi, să asculţi ce poate născoci Colomeea dumneavoastră.

— Păi, nu v'am spus eu oare, că e un orăşel plin de mincinoşi şi de bârfitori care n'au altă treabă decât să ponegrească pe toată lumea ? Dumneavoastră ştiţi prea bine că, într'un orăşel ca acesta, dacă o fată se plimbă singură cu un tânăr, noaptea, pe o stradă întunecată, toată lumea o bârfeşte şi se întreabă : ce-a căutat ea pe stradă, cu un profesor tânăr ?...

— Asta-i tot ?

— Dar ce-aţi vrea dumneavoastră, să fi fugit cu el la Cernăuţi, cum a făcut cea mijlocie ?

— Dar ce-a făcut cea mijlocie ?

— Nici nu face să mai stai să asculţi şi să crezi toate svonurile astea, mie nu-mi place deloc să repet toate aceste minciuni.

— Dacă aţi povestit până acum atâtea, puteţi spune şi minciuna asta !

— Eu nu v'am spus minciunile mele, d-le, am vrut numai să vă arăt ce basme sunt în stare să născocească ei, şi la urma urmei, nu înţeleg de ce vă interesaţi atât de mult de fiecare în parte — ca un procuror ! ? Sunteţi, dacă nu mă'nşel, un Evreu căruia îi cam place să miroase, să descoase.... Vă rog să nu vă supăraţi, dar vă spun purul adevăr; sunteţi — mi se pare — din Rusia, şi Evreii de-acolo au un obicei foarte urît : le place să se vâre în inima cuiva cu cizme cu tot !...

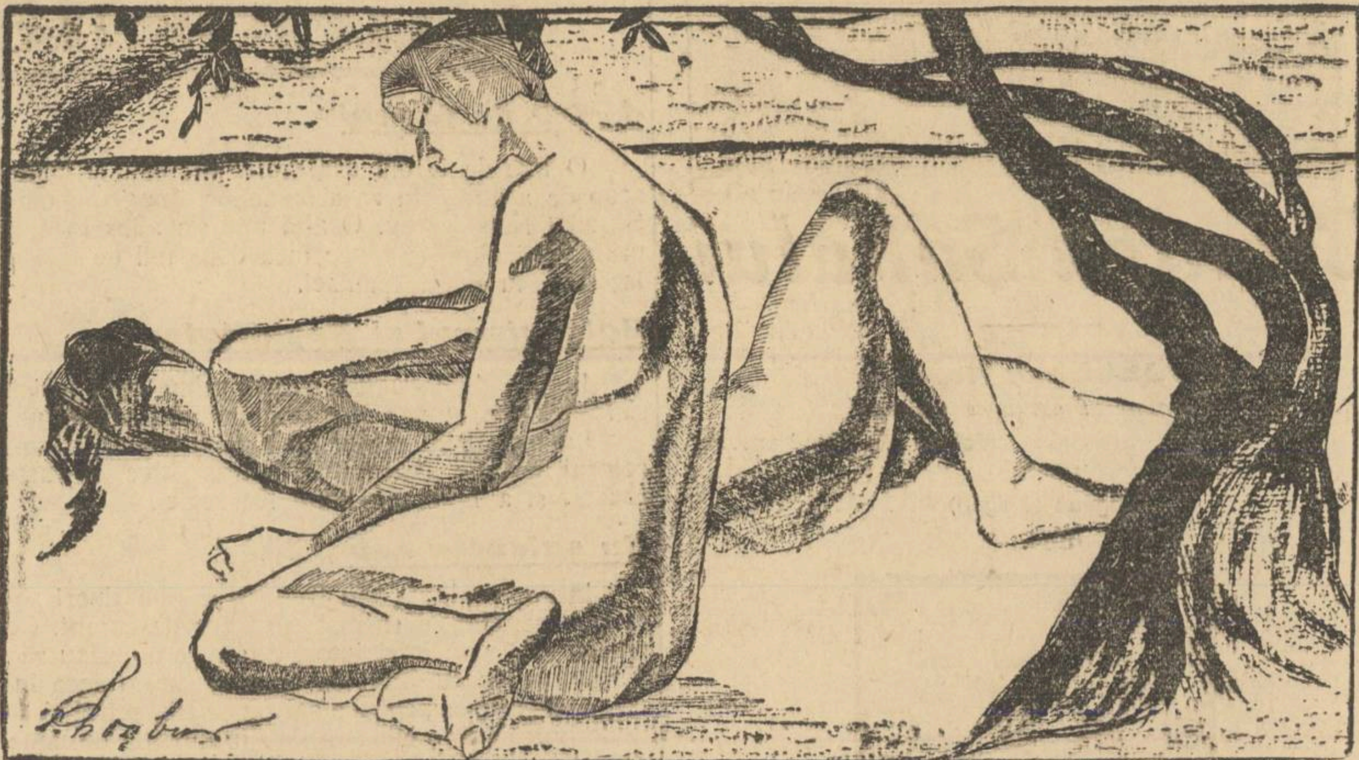
Ruşii, pe câte ştiu eu, nu se pricep deloc la bârfeli, dar cu mine nu v'aţi găsit „omul" domnule „Evreu" ; şi-apoi, iată, am sosit la Colomeea... E vremea să-mi iau bagajul... Iartă-mă, domnule !

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Pentru timpul vacanţei, recomandăm următoarele cărţi: Wera Figner: *Nacht über Rusland* (una din cele mai interesante descrieri a epocii anarhisto-revoluţionare din Rusia până la evenimentele dela 1906); Gorki: *Erinnerungen au Zeitgenossen* (amintirile lui Gorki asupra lui Tolstoi, Korolenko, Lenin, Sofia Tolstoi, Krassin, Al. Block, etc.), Foma Gordejew (cel mai bun roman al său), *Das Werk des Artamonows, Matwej Koshenijakin* 2 vol.; Angelica Balabanoff *Erinnerungen u. Erlebnisse, Erziehung der Massen zum Marxismus*; Otto Rühle: *Karl Marx* (Leben und Werk — cea mai recentă biografie a lui Karl Marx), etc., etc.

In franceză: Chesterton: *L'homme eternel,* Pirandello: *L'Exclue;* Dostoïewski: *Un joueur*; Ed. Fleg: *Moïse;* Gottfried Keller: *Les gens de Seldwyla;* Albert Erlande: *La vie de John Keats;* Lamandé: *La vie de Schubert,* etc., etc.

De vorbă cu Paul Morand

Paul Morand e o săgeată ale cărei direcţii se schimbă necontenit, după legile unei fantezii de pasăre călătoare, fantezie, însă, care nu e lipsită de simţ practic sau chiar comercial.

Paul Morand e veşnic pe picior de ducă. N'avem decât să ne amintim de cele spuse de către autorul „Magiei Negre" în „Rien que la terre":

„Hugo, în 1930, ar fi scris: „Copilul va întreba: Pot să alerg până în Indii? Şi mama va răspunde: Ia-ţi gustarea cu tine!".

In vastul hall, de construcţie gotică, pe pian, portretul Reginei Maria. (Dealtminteri, toată lumea ştie că „Irène" din „Lewis şi Irène" e însăşi soţia lui Morand: o Româncă). Un mare paravan chinezesc, un imens dulap de aceiaş origină; doui Boudha birmani...

Amintiri din călătorie? Nicidecum. Paul Morand spune că, pentru a avea obiecte autentice, cel mai bun lucru e să le cumperi la Paris.

In uşa de cristal, apare Paul Morand: înalt, svelt, într'un costum marron ce se potriveşte cu culoarea ochilor şi a pantofilor, cu obrazul ars de soarele atâtor latitudini, cu ochii traşi spre tâmple, zâmbind chinezeşte...

— Nu-mi place, sau mai bine zis, nu ştiu să vorbesc; sunetul vocii mele mi se pare fals, mă intimidează. Nu vorbesc, niciodată în public şi mă feresc să ţin conferinţe.

Biografie

Familia mea, dinspre tată, e alcătuită încă din 1846 din Francezi stabiliţi în Rusia. Bunicul era director al Turnătoriei Imperiale din Petersburg. In general, oameni curioşi, meticuloşi, simpatici, înţelegători şi îngăduitori faţă de caracterul rusesc, cu toate că erau francezi până în vârful unghiilor.

Prietenii tatălui meu erau Marcel Schwob, Mallarmé, Wilde. După sfaturile lor, mi-am făcut studiile la Oxford, Magdalen Collège. Dela treisprezece ani în sus, tot ce am învăţat asupra Franţei era privit din punctul de vedere al raporturilor internaţionale. Istorie diplomatică,— geografie universală,— drept internaţional. Astfel se explică în chip firesc cosmopolitismul meu, deajuns de rar acum douăzeci de ani, când cursurile de literatură străină erau un fel de egiptologie.

In literatură

Incepând din 1919 am scris, regulat, la „Nouvelle Revue Francaise". Mi se spusese că voi găsi acolo o pleiadă de scritori trişti, ursuzi, bogaţi în doctrine şi teorii. Nu prea era genul meu şi am păsit cu neîncredere printre dânşii. Era o legendă. Am întâlnit acolo spirite deosebite, unite prin acelaşi sentiment de cinste literară. Catolicul Claudel, păgânul Larbaud, ateul Proust, apoi: Hamp, Ghéon, Kessel, Gide.

Călătoriile

Dela războiu încoace, am cutreerat lumea. Dacă versul lui Mallarmé:

La chaire est triste héllas, et j'ai eu tous les livres
nu mi se poate aplica, cel puţin cunosc toate ţările. Lapsus: N'am fost încă în România. Cred că o voi vizita la iarnă.

Universul e o carte din care n'ai cetit decât prima pagină când nu cunoşti decât ţara ta...

Cosmopolitismul literar

Există, fireşte, un cosmopolitism literar. Cititorii sunt în măsură să descopere acest cosmopolitism nou. Nou, fiindcă e încă necunoscut. Exotismul e demodat. Ceiace vreau e să stabilesc raporturi noui şi exacte între Franţa şi străinătate. Un mijloc ar fi falsificarea voluntară a imaginii ce o avem *à-priori* despre ţara străină.

Viaţa în ţară străină, singurătatea, greutăţile, pun pe om pe un plan superior.

Toţi cei ce au marcat o epocă sunt nobili dezertori: Chateaubriand, la începutul secolului al XIX-lea, Stendhal, în 1888, Rimbaud, Lautréamont, care au fost mânaţi de dorinţa de a atribui un sens superior frontierelor.

Geniul francez nu are nimic de riscat, după cum crede şi Barrès. Geniul francez a primit întotdeauna orice.

Pentru un popor puternic nu există naţionalităţi sau literaturi străine.

Secolele glorioase au urmat totdeauna secolelor de inhibiţie străină. Secolul al XX-lea, a cărui primă jumătate e semită prin nervozitatea ei dureroasă, şi punerea în îndoială a tuturor valorilor, — a cărui a doua jumătate va fi poate extrem-asiatică, — va fi urmat probabil de un secol în care spiritul celto-latin, îşi va relua rolul precumpănitor. Secolul al XVI-lea italo-spaniol, secolul al XVIII-lea anglo-german, au fost urmate de predominarea spiritului latin.

Cosmopolitismul nu e o formă de diletantism sau de decadenţă.

Călătorii

Există trei specii de călători: 1) Călători interesaţi: jurnalişti, reporteri, etc. 2) Călători care întrebuinţează imediat materialul câştigat în confecţionarea operei de artă; exemplu: Tharaud. 3) Călătorul dezinteresat, care se supune diverselor experienţe; o hrană intelectuală care-l îmbogăţeşte printr'o chimie secretă, — ca şi cum s'ar fi îmbogăţit printr'o aventură sentimentală.

Las la aprecierea cetitorilor mei categoria în care pot fi aşezat.

Realitate şi extraordinar

Pentru a reda realitatea mă slujesc şi de transpunere şi de exagerare.

Mi s'a făcut mustrarea că mă interesează mai ales extraordinarul, excepţionalul, în dauna permanentului omenesc. Dar cititorul vrea oare să i se dea mură în gură? Publicul preferă, oare pe cel ce predică în deşert sau pe cel ce face găuri în zid? Şi-apoi, astăzi, când o psihologie nouă ne învaţă că cele mai insondabile adâncuri ale noastre nu se manifestă în afară de cât prin acte stranii, inexplicabile, trunchiate, pot fi oare învinuit că mă străduesc în această direcţie? Drumul cel mai scurt pentru a ajunge la înţelepciune e poate studiul erorilor.

Contesa de Noailles, îmi scria pe vremuri: „Iubesc extraordinarul şi taina lui, care e adevărul.

Dar la urma-urmei, veţi spune, a reda din lucruri numai neobicinuitul e un procedeu care nu va dura cât lumea. — Se poate. N'am privit niciodată drept o catastrofă faptul că voi muri odată cu epoca mea. Dacă ne gândim la vârsta planetei noastre, ce însemnătate poate avea faptul că o carte trăeşte 10 sau 500 de ani? Şi-apoi nu am învăţat că timpul, într'o măsură mai mare decât spaţiul, e o invenţie a noastră?

Magia neagră

Magia neagră? Nu, nimic dogmatic, documentar sau ştiinţific. Poveşti inventate. Am ţinut, înainte de toate, să scriu adevărat, nu exact. Negrii sunt tinereţa popoarelor. Fiecare dintre noi, la opt ani, a fost un Negru. Mai târziu, devenim albi. Păcat.

In „Magia Neagră" am dorit să redau atmosfera poetică, a unei epoci. Nu fac teorii — teoreticienii nu trăesc din asta, şi pe creatori acest lucru îi poate ucide. Magia e ceiace rămâne la temelia religiei.

Psihologia neagră? O stranie putere de uitare, de indiferenţă. Vrăjitoria şi fetişismul african sunt pătrunse de o adâncă spiritualitate — omul e o parte din întregul univers, frate cu animalele, cu vegetaţia, cu pietrele.

Moravurile moderne

Moravurile moderne sunt... mai puţin moderne decât le credem.

E drept. Intr'o recentă anchetă, în ciuda limitei fixate de către Balzac, am arătat că în secolul nostru femeia e tânără până la 50 de ani. Am fost însă înţeles greşit.

Există două tinereţi: una exterioară, care se poate compara, alta interioară, răspunzând vitalităţii. De aceastǎ tinereţă vorbeam eu...

. . . .

Nu! anul acesta voi sta liniştit în Franţa. Asta-mi va îngădui să scriu romane de călătorie...

ZOE GARTÈNE

Răsărit de soare pe Bărăgan

Arde'n răsărit pământul şi lumina'n râuri roşii
Pe sub stânci de nouri vineţi dă năvală pe câmpie,
Păcuriu baricadată de imensul trup al nopţii
Care, leneş, se târăşte spre apus, în agonie.

Luna cârnă, spălăcită, ca un ban tocit de vremuri,
Dormitând pe-o fermă veche stărue ca să arate
Mersul oştilor de umbre urmărite de lătratul
Gros, al câinilor de stână — glas de tobe 'ndepărtate...

Violetă, cu paleta înmuiată 'n soare proaspăt,
Aurora se iveşte poleind biserici sure —
Veneraţi păstori de sate! iar în calea ei, prin iarbă,
Strălucesc rubine limpezi — ochii vrejilor de mure

Bărăganul zvârle 'n slavă ciocârlii să'nalţe imnuri
Astrului ce se ridică — uriaşă portocală —
Dată'n dar de cerul rumen dimineţii ce culege
După mirişti, ruginite, rouă'n bărci de pâclă pală.
Pretutindeni drumuri strimte — sfori de lut cotite'n zare —
Cară muncitori agricoli, slabi, cu braţe vlăguite
Şi din fund de ţară vântul flutură batiste negre —
Ciori flămânde ce se lasă pe porumburi nesfârşite.

CRISTIAN SÂRBU

JEAN MARÉCHAL

Progresul Omenesc

Lucrurile la urma urmei sânt simple. Ca să înţelegem însă cum se cuvine, trebue să le supunem adesea la o cercetare amănunţită şi să înlăturăm punctul de vedere simplist. Ceea-ce şi face, ca să lămurească o chestie palpitantă, prietenul meu dela Bruxelles, Jean Maréchal, pe care sânt bucuros să-l dau ca pildă urmăritorilor mei, zeloşi să-şi călăuzească inteligenţa şi paşii pe căi sigure şi pe căi luminoase.

P. MUŞOIU

Progresul! E oare vre-un cuvânt de care să se abuzeze mai mult? Această abstracţie e un fel de monstru cu o mulţime de capete, un monstru în numele căruia se sugestionază massele, în vederea de a li-se căpăta concursul inconştient pentru săvârşirea a tot soiul de întreprinderi, individuale sau colective, întreprinderi ale căror contraziceri dovedesc cu prisos, cât de arbitrară, de vagă şi de nehotărâtă e noţiunea de progres. Dacă acesta-i cazul cu fiecare din ramurile activităţei noastre, cu atât mai seacă trebuie să fie acesă noţiune când o aplicăm la omenire.

Unii filosofi, şi nu dintre cei mai neînsemnaţi, cari uneori susţin chiar că-s raţionalişti, îşi închipue că definesc acest termen cât se poate de bine, zicând că progresul omenesc constă în înălţarea individului către Bine. Cu chipul acesta, filosofii de cari-i vorba nu fac de cât să pue în locul unei abstracţii, altă abstracţie tot atât de puţin definită. Pentru-că sânt, aproape, tot atâtea concepţii deosebite despre Bine, câte şcoli filosofice sânt şi câte religii: cu alte cuvinte, nenumărate.

Cea mai precisă, şi totodată cea mai generală din toate concepţiile, cea care satisface mai bine raţiunea, este concepţia pozitivistă, concepţie care consideră Binele ca supunerea la legile naturale. In virtutea căreia Hector Denis a putut să scrie că „morala omenească ar avea la urma urmei ca temelie nezdruncinată întregul sistem de legi cari cârmuesc lumea, omul, omenirea, şi dezvoltarea lor". Dificultatea nu stă atunci decât în determinarea acestor legi naturale, ceea ce-şi propune ca obiect ştiinţa sintetică. Chiar şi sânt o mulţime de sisteme, mai mult sau mai puţin pozitive şi experimentale, din cari unul din cele mai populare este cel pe care distinsul nostru prieten, M. Deshumbert, l'a expus în vestita şi valoroasa-i lucrare, *Morala întemeiată pe legile Naturei.*

Neîndoios că, critica ştiinţifică, procedând la cercetarea acestor diferite sisteme, va sfârşi prin a le clarifica, prin a le contopi, păstrând numai metalul pur, cu alte cuvinte elementele a căror exactitate şi valoare va fi dovedit-o experienţa. Admiţând aşa dar că ne-am afla în faţa unei regule morale, sau mai bine a unei definiţii complecte a Binelui, şi că oamenii supunându-se acestei noţiuni definite şi-ar asigura desăvârşirea particulară şi reciprocă, chestia s'ar pune atunci de-a se şti dacă starea moralităţei colective, care ar rezulta din suma stărilor morale individuale astfel realizate, dacă starea acestei moralităţi ar constitui *progresul uman.*

Se va fi întemeiat, negreşit, o stare minunată de civilizaţie. Dar progresul ie oare de natură statică, ori dinamică? Negreşit, urcarea treptată a indivizilor la acest grad de moralitate se va putea compara c'o mişcare — mişcare mai mult sau mai puţin durabilă sau accelerată la fie-care, după treapta pe care se află, într'un anumit timp, pe calea desăvârşirei personale. — Dar *progresul omenesc* oare în asemenea nivelare constă?

Să ne închipuim o societate în care, această noţiune a Binelui, dominând în acelaş timp şi organizaţia colectivă. şi acţiunile individuale, totalitatea oamenilor s'ar bucura de maximum de bună stare — fizică şi morală, — în sentimentul pe care stricta observare a legilor naturale îi va fi făcut să atingă cel mai înalt grad de civilizaţie. *Progresul omenesc* să constee oare atunci în a stărui să se menţie în această stare de aşa numită beatitudine?

Mulţi vor răspunde fără îndoială cu mine, prin negativă. Fără a lua în considerare, pentru moment, dacă acest răspuns ar fi inspirat de un sentiment instinctiv sau de raţiune, sau mai curând de concursul combinat al acestor două înrîuriri. Şi atunci, dacă *progresul omenesc* nu constă în această stare de desăvârşire morală, în ce poate consta oare acest progres?

Să luăm aminte că răspunsul, aflându-l, va fi tot atât de bun şi pentru societatea actuală, cu organizarea ei destrăbălată şi cu diversitatea ei de tipuri sociale şi morale, şi pentru societatea curat imaginară evocată de noi pentru trebuinţa argumentărei. Să ţinem seamă apoi, că în timpul de faţă, alături de inşi rămaşi foarte aproape de bruta ancestrală, există alţi inşi ajunşi la un atare grad de inteligenţă şi moralitate, în cât ar putea să figureze prea bine în societatea ideală concepută de noi. Gata să recunoască legile naturei, să se supue lor, în convingerea că fericirea lor personală, ca şi cea a colectivităţei, ar putea rezulta cu adevărat dintr'o asemenea disciplină, numai starea haotică a organizaţiei sociale aflătoare prin stavilele ce pune celor mai raţionale iniţiative, numai asta împiedică pe asemenea inşi de-a realiza perfecţionarea a cărei posibilitate o simt în iei. Şi atunci se va susţine oare că pentru asemenea oameni progresul va trebui să constee într'o îndelungată răbdare, ca ei, să fie osândiţi la imobilitate, să nu poată vedea mai sus decât ei, să nu-i determine nimic spre un destin mai superior? Poate, dacă afară de legile naturale, cari se impun indivizilor izolaţi sau grupaţi, n'ar fi o altă lege naturală, care-i legea speciei însă-şi, şi care se impune oamenilor celor mai luminaţi cu caracterul absolut al unei singure şi supreme datorii, în faţa căreia datoriile indivizilor şi ale grupelor sunt ţinute la nevoe să se încline şi să dispară.

Această lege nu-i de cât aplicarea la speciea omenească a legei care prezidează la evoluţia tuturor speciilor animale. Şi n'o găsim de loc printr'o speculare curat filosofică, ci prin studiul amănunţit al istoriei naturale a fiinţelor vieţuitoare. Altă carte, care să călăuzască pe oameni pe o cale asigurată, altă carte decât cartea Naturei, nu este.

Această lege de altminteri nu-i decât o aplicare a axiomei: „Orice organ care nu lucrează, s'atrofiază". Iată cum am putea-o formula: „Când o specie ajunge la un oare-care stadiu al evoluţiei ei, ea persistă sau dăinueşte atât de îndelung cât poate avea loc aptitudinea dobândită din cea din urmă modificare fiziologică, cât se poate exercita. Cât nu, trebue neapărat să se producă o nouă modificare, sau speciea decade şi în cele din urmă se stinge".

Iată faptul care reesă din istoria speciilor animale cari au trăit sau cari mai trăesc pe pământ. Această lege de neînlăturabilă fatalitate se explică de altminterea lesne, şi nu se aplică numai la fiinţele organizate: Locomotiva, care nu-i de cât o maşină cu aburi, adaptată la tracţiunea vehiculelor pe şine, în ziua când va fi adoptată în deobşte tracţiunea electrică, va dispare. Maşina cu aburi fără îndoială va dăinui, dar specia locomotivă nu va mai fi. Speciile cele mai complicate şi mai specializate sunt de asemeni cele care dăinuesc mai puţin.

Caracterul specific al speciei omeneşti este inteligenţa, al cărei organ e creerul. Oamenii cei mai evoluaţi au un aparat celebral cât se poate de desvoltat. Pentru ca inteligenţa să se poată menţine în starea-i actuală sau să se perfecţioneze mai mult, trebuie ca aparatu-i să funcţioneze din toate puterile. Dar, afară de nevoia funcţionărei şi dezvoltărei aptitudinei al cărui sediu e creerul, nici o necesitate sau nevoe vitală nu impune omului astă-zi funcţionarea deplină a inteligenţei sale. Omenira cea mai evoluată e deci ameninţată de stagnare şi decădere dacă nu găseşte, în afară de necesitatea vitală, activităţei sale intelectuale un stimulent.

Incă de mult oamenii au găsit derivative excedentului lor de inteligenţă. Dar, cele mai adesea, aceste activităţi artificiale n'au ţinut seamă de legile naturale a căror observare constitue adevărata moralitate. Şi prin urmare, într'o privinţă, aceste activităţi în loc să fie folositoare speciei, i-au fost mai degrabă dăunătoare. Cercetarea situaţiei actuale a oamenilor dovedeşte cu prisos asemenea lucru. Chiar cei ce s'au apropiat de calea cea dreaptă, consacrându-se speculaţiei filosofice, au rătăcit din pricina ignoranţei în care se aflau despre adevăratul progres omenesc. Şi au creat adesea sisteme politice, religioase şi altele, cari au ţărmurit pe oameni în faţa unor entităţi, pe cari le-au îmbrăcat cu caracterul absolutului. Din fericire, această speculaţie, în urma desvoltărei ştiinţelor de observaţie şi-a practicărei metodei raţionale şi experimentale, această speculaţie s'a îndreptat spre cercetarea cunoştinţelor pozitive, singura activitate care nu poate duce la vre-o rătăcire funestă. Prin însu-şi faptul că cercetarea cunoştinţelor pozitive proectează înaintea noastră o operă uriaşă, care nu se va termina nici o dată, ea deschide activităţei omeneşti cele mai întinse perspective, şi îngădue să credem în perfecţionarea teoreticeşte nemărginită a omenirei. Fiind-că cercetarea aceasta cere o reînoire a energiei cerebrale, neîntreruptă.

De notat de altminterea că ştiinţa, mult mai mult de cât estetica pură şi decât filosofia pură (sau metafizica) cere întrebuinţarea tuturor facultăţilor intelectuale, chiar a facultăţilor musculare. Ceva mai mult: prin dezinteresarea pe care o implică şi prin satisfacerea ce-o procură sentimentului, ştiinţa s'apropie de estetică, după cum e nedespărţită şi de filosofie. Pentru-că ştiinţa e pentru cugetare un suport necesar şi pentru-că specularile cele mai îndrăzneţe, cari nu ţin socoteală de faptele dobândite, am zice *dovedite,* nu pot avea nici o însemnătate. Caracteru-i de adevăr, — fie şi relativ, — al ştiinţei, îi dă în faţa raţiunei o valoare aproape materială. De adăogat că numai ştiinţa transformă omul, sclav al trebuinţelor, transformă omul în creator. Fie-care din cuceririle sale îl mai măreşte, îi îmbogăţeşte imaginaţia, îi lărgeşte orizontul poetic. Dacă edificiul ştiinţific i-alcătuit din materialele grămădite de învăţaţii specialişti, aparţine neaparat tuturor să coopereze la acest edificiu şi mai ales să-i cunoască şi să-i admire măreţia şi majestatea.

Dacă întrebuinţarea excedentului energiei mintale se poate asemăna cu întrebuinţarea excedentului energiilor noastre fizice (prin practica sporturilor, de pildă) şi constitue şi întrebuinţarea acestui excedent o plăcere, nu putem pune pe-aceea-şi treaptă ambele soiuri de activitate. Fiindcă inteligenţa este calitatea specifică a omului, facultatea care-l diferenţiază fundamental de celelalte specii. Şi dacă-i de dorit ca omul să-şi poată întrebuinţa euritmic toate aptitudinile, e vădit că o stavilă adusă acestui exerciţiu e cu mult mai gravă pentru specia omului când e vorba de funcţiile creerului. Noi avem de altminteri un sentiment atât de limpede de valoarea specifică a acestor funcţii, în cât personalitatea unui individ, prin mutilarea fizică, nu-i atinsă, pe când slăbirea inteligenţei declasează inevitabil pe un om în ochii semenilor săi.

Dacă deci, după cum socot că e dovedit, progresul omenirei e mai cu samă de ordin dinamic, progresul constă în dezvoltarea inteligenţei la indivizii cei mai bine înzestraţi din punctul de vedere cerebral. Sau, pentru a preciza şi mai bine, progresul constă în îndrumarea tipurilor celor mai depărtate de omul preistoric, în îndrumarea în senzul cel mai prielnic dezvoltărei atributelor sau aptitudinilor speciei noastre, cu alte cuvinte pe calea cercetărei ştiinţifice sau a cucerirei ştiinţei.

De unde vedem că, pentru a se perfecţiona, omenirea trebue să se dedee unei opere care pare să nu aibă în vedere chiar omenirea sau numai ea, unei opere care, în tot cazul, să nu aibă nici o ţintă utilitară imediată, ci care să-i fixeze un obiectiv mai presus de sine şi care, prin urmare, să-i atribue, acestei omeniri, un rol aşa zicând cozmic, de care negreşit să atârne sporirea atributelor sale specifice.

Acest rol, ţinta imboldului vital şi a îndrumărei intelectuale, întipărită de împrejurări speciei omeneşti în procesus-ul ei, încă de mult rolul acesta, din parte-mi, altă dată l'am definit: „Omul e instrumentul cel mai perfecţionat al naturei care capătă conştiinţă de sine pe lume". *Pe lume,* după vorba lui Deshumbert. Fireşte că mă raliez mai curând la formula, mult mai concisă şi mai pozitivă, — fiindcă exclude conceptul metafizic al unei Naturi personale şi însufleţite de voinţă, — formulă pusă de Elisée Reclus în fruntea magistralei sale opere, „L'Homme et la Terre": „Omul este conştiinţa Naturei". Această formulă atât de scurtă exprimă tocmai concluzia noastră.

Cunoscând rolul pe care omul îl îndeplineşte în Natură şi pe care trebue să-l îndeplinească sub pedeapsă de decădere, legea noastră morală, care-i legea progresului omenesc, constă în a ne subordona, ca oameni şi ca membri ai colectivităţei umane, a ne subordona la acest rol al speciei, favorizând perfecţionarea inteligenţei şi tot odată a simţurilor şi a organelor cari înlesnesc asemenea dezvoltare.

Legea a cărei observare singura poate da omului o fericire adevărată, fiind-că singura îi comandă o activitate în armonie cu puterile ce-l domină, această lege constă de-a ne pune totdeauna, ca indivizi şi ca membri ai colectivităţei, de a ne pune în senzul cel mai favorabil scopului pe care ni-l indică natura.

Negreşit, nu toţi oamenii vor ajunge la conştiinţa acestui rol. Putem chiar crede că cei mai mulţi nu vor da cel mai mic interes problemei progresului omenesc. Cu toate astea socot că multe spirite sincere se vor lăsa ispitite de-o concepţie care are avantajul să indice un ideal în legătură cu legile naturale, concepţie care să satisfacă totodată şi instinctul şi raţiunea, şi care să dee vieţei o savoare şi-o nobleţă, nebănuite.

(Continuare în pagina VI-a)

Dacă asemenea concept s'ar realiza, ceiace neapărat ar fi de dorit, activităţile omeneşti ar fi dominate de acest ideal a cărui măreţie ar stimula sentimentul, după cum ar stimula şi inteligenţa. In locul neorânduelii sociale şi a haosului de azi, s'ar întemeia o societate, care s'ar organiza în chip armonios şi logic, în vederea îndeplinirii unei opere comune faţă de care toate egoizmurile ar abdica sau ar amuţi. Operă care ar face poate să înflorească din nou virtutea sacrificiului personal, a jertfirii de sine, în vederea salvării şi progresului omenirii... Traducătorul va zice mai curând, virtutea devotamentului, a generozităţii, virtutea activităţii renunţătoare sau *dăruitoare*, a celor străvechi.

In româneşte, de P. MUŞOIU

Cronica muzicală

I. NESTORESCU

Primim din când în când câte-o scrisoare dela abonaţii din America ai „Adevărului Literar şi Artistic", risipiţi prin atâtea centre industriale şi rurale de acolo; şi simţim, bineînţeles, oarecare satisfacţie la gândul că aceasta revistă pătrunde, în câteva numere răsleţit adresate, până la distanţa de vre-o 4000 km. spre West de New-York, până în Columbia şi California!

Ne vin şi câteva ziare româneşti din America, cu reproduceri din materialul literar ce publicăm; sau aflăm din acele ziare că la o şezătoare a uneia dintre organizaţiile culturale româneşti din Cleveland. Dêtroit, etc., s'a citit cutare bucată literară, apărută în coloanele revistei noastre. Dar mai ales ne vin ştiri din partea conaţionalilor noştri americani, referitoare la viaţa muzicală de acolo: această lature voim să o evidenţiem prin rândurile de mai jos.

Am dori, desigur, o apropiere din ce în ce mai strânsă cu intelectualii români din America, publicişti, tehnicieni, artişti şi muzicanţi, al căror număr creşte, acolo, necontenit, dacă judecăm după informaţiile ce ne furnizează presa româno-americană. Am fi mult recunoscători dacă acei corespondenţi care ne-au scris până acuma numai din întâmplare, ne-ar da cât mai regulat material informativ asupra vieţii intelectuale, artistice şi muzicale din coloniile româneşti ale Americii.

Acum doi ani am înregistrat încercarea d-lui ing. Dimăncescu de a începe publicarea unei serii de schiţe din viaţa Românilor din Statele-Unite. Dar încercarea d-sale s'a oprit atunci la primul pas: i-am publicat o schiţă intitulată „O fermă în Pensylvania" după care („Ad. Lit." No. 324) n'a mai urmat nimic...

Ultima scrisoare care ne-a parvenit dela Românii din America, tot accidental, — vorbeşte, între altele, despre un eveniment de mare însemnătate pentru „Uniunea naţional-spirituală" a insulelor de Români din Statele-Unite: plecarea în România pentru un turneu de câteva luni, a celui mai popular dintre reprezentanţii artei în America.

Acest artist e d. Ioan Nestorescu, primul dirijor şi primul violonist român din America, unul dintre puţinii care şi-au impus o muncă cu totul discretă pentru a menţinea legătura între conaţionalii lui şi arta românească.

Temelia acestei popularităţi şi-a clădit-o d. Nestorescu într'un chip cu totul „american": la intrarea în războí a Statelor-Unite acest violonist român a luat parte ca voluntar la expediţia armată a Americanilor pe câmpurile de luptă din Europa. Aci, timp de 28 luni, d. Nestorescu a concertat pentru unităţile americane, chiar pe frontul de luptă, dând în total, **1.800 de concerte**, — fapt unic, certificat de autorităţile militare ale Statelor-Unite.

Acest fapt i-a creat d-lui Nestorescu, ca muzicant român, cea mai mare popularitate în sufletele Americanilor. După războí. ori-unde, în America, se găsea un nucleu de foşti combatanţi, care îşi aminteau clipele de reculegere trăite pe front, în 1916—1918, sub vraja arcuşului acestui puternic artist.

Terenul astfel pregătit, a îngăduit apoi şi altor artişti veniţi pe-acolo din România, să culeagă laurii admiraţiei americane, cu mai multă uşurinţă.

Astăzi, muzica noastră ar cere, pentru întregirea succesului ei în Statele-Unite, o grabnică sporire a producţiei româneşti. In afară însă de d-nii Enescu, Cuclin (şi încă 2—3 care apar sporadic în viaţa muzicală a Americii), — pe acest teren nu se mai ivesc, acolo, alţi luptători, care să continue opera începută.

Intre timp, mai ales muzica rusească e popularizată foarte mult în America. Până şi în Cleveland, cel mai puternic centru al aşezărilor româno-americane, simfonicele ruseşti, organizate foarte des de Nic. Socolov, sunt foarte frecventate.

Şi Românii localnici cad sub vraja acestor simfonice, care sunt dominate de accentele lui Ceaicovschi, Rimsky-Korsacov, Musorgschi, Borodin, Rubinstein, Glinca, Leapunov, Ipolitov-Ivanov, etc....

Aşa-dar, Ruşii, cu un astfel de repertoriu, cuceresc centrele americane, iar d. Ioan Nestorescu, iniţiatorul manifestărilor muzicale româneşti, rămâne mereu singur şi nu poate duce la triumf opera începută.

Deşi, ca artist desăvârşit, ca profesor şi ca dirijor, cu multă experienţă în inovaţiunile tehnice ale polifoniei americane, d-sa va aduce un mare aport şi un nou avânt energic în muzica din România, — totuşi e de dorit ca sosirea d-sale în România să-i dea prilej să înjghebeze aci o puternică organizaţie muzicală, care, apoi, să coopereze cu d-sa la cunoaşterea şi răspândirea artei noastre naţionale în America.

Chestiunea aceasta mai prezintă multe alte laturi interesante, asupra căror vom reveni, în legătură cu concertele ce va da în Bucureşti, probabil în cursul lunei Noembrie, d. Ioan Nestorescu.

A. N.

A apărut ***No. 31***

REALITATEA

ilustrată

20 PAGINI MARI **3 Lei exemplarul**

Modă, cinematograf, nuvele, glume, spărt, jocuri distractive, etc.

Evrica

Câteva sute de răspunsuri primite dela cititorii noştri la seria a doua de întrebări, având nevoe de sistematizare şi analiză, amânăm publicarea numelor şi punctelor, pentru numărul viitor al Revistei.

Cel mai întârziat răspuns la seria întâia de întrebări: Schwarz Şulim, Iaşi, 28.

* * *

Răspunsurile exacte la seria a doua de înîntrebări sunt următoarele:

26. Fiindcă o parte din căldură e consumată prin dizolvarea zahărului.
27. Galileu (apărându-şi descoperirea asupra învârtirii pământului).
28. Din America.
29. Din apă (două treimi).
30. Cartilagiul proeminent din partea de sus a gâtului.
31. Secreţiunea piietrificată a plantelor preistorice.
32. In Roma antică, proletar se numea acela care nu avea altceva decât copii *(proles)*.
33. Indienii (Arabii le-au răspândit în toată lumea).
34. Puricele.
35. Cavourile Faraonilor.
36. După terminologia politico-economică şi financiară din străinătate, trustul e o asociaţie de industriaşi şi întreprinderi industriale, care acaparează o anumită branşă sau producţie într'o ţară; iar sindicatul e o Uniune comercială de trusturi similare din mai multe ţări. In România trusturile sunt inexistente sau începătoare. Numele de sindicat se dă însă oricărei organizaţiuni colective de apărare a intereselor comune industriale, profesionale şi chiar muncitoreşti.
37. O mie de kilograme.
38. Culoarea pământie a echipamentului soldaţilor (pentru întâia oară a fost întrebuinţată de Japonezi, în războiul contra ruşilor în 1904—1905).
39. Iohan Guttenberg (sec. XV).
40. Făşii pentru scris, fabricate din pielea animalelor tinere.
41. Tot zero grade.
42. Din gudronul obţinut din cărbunele de piatră.
43. Herodot.
44. Shakespeare şi Molière.
45. Balzac.
46. Lionardo da Vinci.
47. Swift.
48. Bumerang (arma Australienilor sălbateci).
49. Ceeace rămâne din cărbunele de piatră după extragerea gazului aerian.
50. Inainte de Berthold Schwarz l'au inventat Chinezii.

3. Seria a treia de întrebări

51. — A câta parte din suprafaţa pământului e acoperită cu apă?
52. — Cine a inventat şi construit cel dintâi vapor?
53. — Ce este „Crucea de Sud"?
54. — Ce savant mondial a fost executat la ghilotină?
55. — Care sunt cele trei Capitale din Europa situate pe acelaş râu?
56. — Care e iuţeala sunetului?
57. — Care e origina cuvântului „Moscova"?
58. — Care este rezultatul multiplicării tuturor cifrelor între ele?
59. — In ce oraş s'a născut Homer?
60. — Cine a descoperit bacilul tuberculozei?
61. — Care sunt cele două vulcane mai cunoscute din Europa?
62. — De ce păsările, aşezându-se pe sârmă, nu sunt ucise de curentul electric?
63. — Ce Mare n'are ţărmuri?
64. — Când şi de cine a fost descoperită Australia?
65. — Ce scriitor celebru prin romanele lui de aventuri şi călătorii, n'a părăsit niciodată oraşul natal?
66. — Care e origina cuvântului „Utopie"?
67. — Care limbă e vorbită de cel mai mare număr de oameni?
68. — De care operă ştiinţifică scrisă acum 2000 şi ceva de ani, ne folosim şi astăzi?
69. — La ce se întrebuinţează părul de bursuc?
70. — In ce ţară şi de către cine s'a instalat pentru întâia oară lumina electrică?
71. — De ce poartă chinezii coadă?
72. — Unde şi când au apărut întâia dată chibriturile?
73. — Când şi unde uciderea unei pisici era pedepsită cu moartea?
74. — In apa căror mări şi oceane se găseşte aur dizolvat?
75. — Ce compozitor celebru a fost şi preot catolic?

4. Seria a patra de întrebări

76. — Din ce se fac capsulele farmaceutice?
77. — Când şi unde au apărut cele dintâi biciclete?
78. — Care insectă se sinucide în faţa pericolului ce o ameninţă?
79. — Cu ce se bărbiereau Romanii?
80. — Ce pasăre înghite pietre?
81. — Cine a inventat dinamita?
82. — Care e cel mai popular bărbier?
83. — Ce poet celebru, care s'a bucurat de glorie mondială, a fost prim-ministru?
84. — Care e origina cuvântului „laconic"?
85. — Care e cea mai lungă cale ferată din lume?
86. — Când şi de către cine a fost inventat revolverul?
87. — La ce popor a apărut întâi arta dentisticei?
88. — Manuscrisele cărui om celebru pot fi citite numai cu ajutorul oglinzii?
89. — Câte slove are maşina de scris în limba chineză?
90. — Ce e „focul grecesc"?
91. — Ce este „pecetea lui Solomon"?
92. — Cine a inventat telefonul?
93. — Cine a introdus în matematici sistemul de semne întrebuinţate şi azi?
94. — Ce operă istorică a scris Verdi şi ce eveniment istoric a tratat?
95. — Din ce se face arcuşul de vioară?
96. — Care rege al Franţei a interzis jocul de şah?
97. — Care piatră preţioasă nu cere nici o prelucare?
98. — Care filosof celebru a fost şi împărat?
99. — Care revoluţionar celebru a fost ucis în duel?
100. — Unde se află o specie de pisici fără coadă?

Răspunsurile se vor trimite pe adresa „Adevĕrului Literar", *Rubrica „Evrica"*.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 153

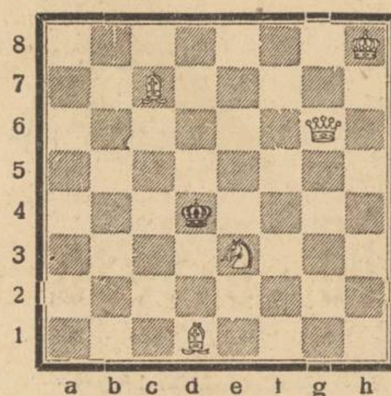
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Inceputu-i anevoe"

(inedită)

Negru: (1 figuri)

Rd4.

Alb: (5 figuri)

Rh8, Dg6, Cé3, Nc7 şi dl.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 154

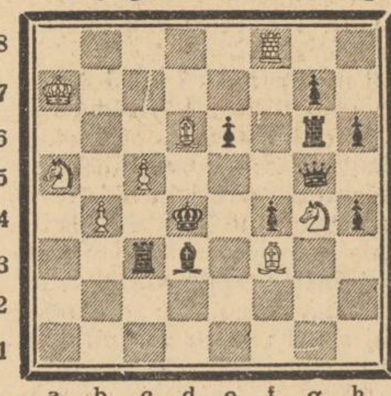
Din concursul nostru de probleme.

Motto: «Trăiască Nebunul III»

(inedită)

Negru (10 figuri)

Rd4, Dg5, Tc3 şl g6, Nd3, Pé6, f4, g7, h4 şi h6.

Alb (8 figuri)

Ra7, Tf8, Ca5 şi g4, Nd6 şi f3, Pb4 şi c5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 155

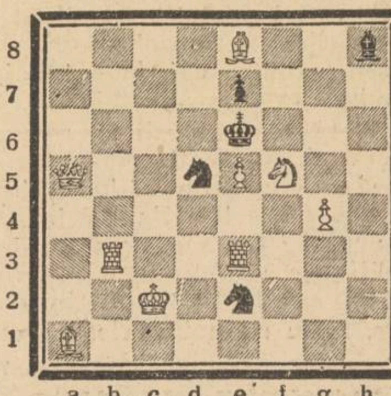
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Urma vine dela sne"

(inedită)

Negru: (5 figuri)

Ré6, Cd5 şi é2, Nh8, Pé7.

Alb (9 figuri)

Rc2, Da5 Tb3 şi é3, Cf5, Na1 şi é8, Pé5 şi g4.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 58

Jucată la cercul de şah Berlin în 1926.

Alb: Charmatz. **Negru: Dr. Prober**

Partida pionului Damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, d7—d6; 3. é2—é3, Cb8—d7; 4. Nf1—d3, é7—é5; 5. Cb1—d2, Nf8—é7; 6. 0—0, 0—0; 7. b2—b3, Tf8—é8; 8. c2—c4, é5×d4; 9. é3×d4, Cd7—f8; 10. Nc1—b2, Nc8—g4; 11. Ta1—c1, Cf8—é6; 12. h2—h3, Ng4—h5; 13. Cd2—é4, c7—c6 mai bine era sa joace C×é4; N×é4 şi apoi c6, urmat de Cd5. 14. Cé4—g3, d6—d5; şi acum era mai bine să joace Cf4; Nb1 şi Nbg6. Negrul nu trebuea să abandoneze câmpul é5. 15. Cg3×h5, Cf6×h5; 16. Cf3—é5, Ch5—f4; 17. Nd3—b1 o mare greşală. Alb nu vede că dacă Dama ia mai târziu la d4, negrul poate răspunde prin Cé2+. După mutarea din text, albul capătă o poziţie defavorabilă, pe când prin sacrificiul N×h7+ avea perspective de câştig. De ex. R×h7; C×f7, Dd7; Cé5, Dd8; Dg4 urmat de g2—g3, 17... d5×c4; 18. b3×c4?, şi acum era mai bine să joace Dc2. 18... Cé6×d4; 19. Rg1—h1, Né7—c5; 20, Cé5—d3, Cf4×d3, 21. Dd1×d3, Dd8—h4 şi negrul câştigă cu pionul în plus.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Nou! **Nou!**

MYRIAM HARRY

INSULA VOLUPTĂŢII

Roman fermecător plin de pasiune şi de poezie

„CUGETAREA", Bucureşti **Preţul Lei 50**

Curiozităţi

4000 de fazani

O mie de fazani englezeşti au sosit la New-York în scop de a ameliora rasa fazanilor americani din pădurile Statului New-Jersey. O altă mie s'a adus încă pe timpul primăverii. Se vor aduce încă două mii de fazani în acelaş scop, în cursul toamnei.

Bolşevismul şi Regalitatea

In ziua de 3 August, pentru prima oară în istoria Rusiei Sovietice, un vas militar comunist a salutat pe un rege.

La ora 12 în portul Oslo (Cristiania), a sosit crucişetorul sovietic „Aurora" şi a tras salve în cinstea suveranului şi a flotei regatului Norvegiei.

Un salvator orb

Intr'o localitate din Ungaria câţiva tineri se scăldau în Dunăre. Unul dintr'înşii, fu prins de curent. Ceilalţi nu puteau să-i vină într'ajutor, deoarece nu ştiau să înnoate. Strigătele lor au făcut ca un orb, care trecea în apropiere, să se arunce pentru a salva pe nenorocitul tânăr. Orbul se desbrăcă într'o clipă şi pluti în direcţia de unde veneau strigătele de ajutor. Ceilalţi tineri au reuşit să-i arate direcţia exactă tot prin strigăte. Orbul, fiind foarte bun înnotător, ajunse în dreptul tânărului, îl apucă de păr tocmai când acesta reapăru pentru ultima oară la suprafaţă. Dar salvatorul îşi dădu îndată seama că era prea slab pentru a lupta cu curentul apei. Strigând celor de pe mal să-i vie cât mai repede în ajutor, orbul se lăsă în voia curentului, care îl ducea, împreună cu povara lui, în josul râului. Dar aci se grăbiră câţiva pescari cu o barcă, şi-i scoaseră pe amândoi la mal.

Chicago în Marsilia

Patru necunoscuţi intrând în vagonul de tramvai, unde se găsia casierul unei bănci cu 10.000 franci în portofel, l-au împuşcat în plin mers al trenului, au luat banii şi, ameninţând pe ceilalţi călători, s'au dat jos şi au dispărut. In Franţa astfel de „moravuri" sunt încă necunoscute şi oraşul Marsilia, unde s'a întâmplat acest act de banditism „american", a fost adânc impresionat.

1.250.000. vizitatori

Numărul vizitatorilor dela „Expoziţia Culturei Moderne" din Brno (Cehoslovacia)) a ajuns la 1 August la 1.250.000.

Isvorul bogăţiei S. A.

Departamentul statistic al Statelor-Unite a publicat cifre noui, interesante şi elocvente.

Dela 1 Iulie 1927 şi până la aceiaşi dată a anului în curs, exportul fabricatelor din Statele-Unite a ajuns la 2 jum. miliarde dolari. Sporul, în comparaţie cu anul precedent e de 4 la sută, iar faţă de anul 1921—22, e de 70 la sută. Exportul total, adică împreună cu materiile brute, cereale, petrol, etc., a ajuns la *cinci miliarde*. In urma războiului, exportul american creşte necontenit.

Oraşe-grădini

Ministru francez al Muncii, Loucher, a plecat în Olanda să cerceteze cum sunt organizate „oraşele-grădini".

Acolo unde se mestecă guma

Universitatea din Columbia a înregistrat pe plăci de gramofon 36 de pronunţări diferite ale limbei engleze, vorbite în diferitele state ale Americei de Nord.

Tenacitatea unui sportiv

Un ofiţer de cavalerie din Serbia, Duhan Ristici, a trecut râul Sava înnot, fiind îmbrăcat complect în ţinuta de campaţie, cu sabie, carabină, cizme şi tot astfel s'a întors înapoi.

Un mort la volan

Automobilistul conştient şi prevăzător trebue să aibă întotdeauna alături de el pe cineva care să-l poată înlocui la volan, în cazul unei ameţeli subite, unui leşin neaşteptat.

Pe şoseaua ce şerpueşte dealungul Rinului, trecea automobilul unui proprietar de restaurant, Huttebreiker, cu soţia şi copiii săi. La volan era însuşi Huttebreiker.

Maşina înainta cu o iuţeală considerabilă dealungul marginelor prăpăstioase ale şoselei. La o uşoară curbă a şoselei, soţia lui Huttebreiker a observat că soţul ei stă nemişcat şi nu conduce volanul, din care cauză automobilul coteşte uşor într'o parte.

Strigând de două ori soţului să oprească maşina sau să îndrepte direcţia, şi neprimind nici un răspuns, femeia se aplecă asupra bărbatului ei şi văzu cu groază că era leşinat. Deşi nu prea cunoştea conducerea maşinei, ea avu prezenţa de spirit să încerce să oprească, şi reuşi tocmai în marginea unei prăpăstii. Huttebreiker murise de un atac de apoplexie...

La „Luna-Park" din Berlin

La „Luna-Park" din Berlin s'a instalat, printr'un sistem ingenios, o reţea de multiplicatori ai sunetelor, astfel încât, programul de radio începând la ora 4 d. m. şi isprăvindu-se la ora 2 noaptea, va reproduce pe rând „mesagiile" tuturor staţiunilor mari din Europa şi America.

Vom vedea la mare distanţă?

Profesorul de fizică dela Universitatea din Leipzig, d-rul Karolus, a reuşit să rezolve problema vederei obiectelor şi scenelor dela o cât mai mare distanţă. Se va convoca o mare adunare de savanţi şi tehnicieni germani, cărora profesorul Karolus le va prezenta invenţiunea.

El afirmă că de acum înainte lucrurile şi imaginile vor putea fi văzute dela mare depărtare, dela zeci şi sute de chilometri. Aparatul acesta va servi mai ales pentru confecţionarea şi transmiterea filmelor.

6000 de Rechini

Vasul francez de pescari „Castelnau" a dat în largul oceanului Atlantic, între Irlanda şi Hebride, peste un mare număr de rechini — cel puţin 6.000. Pescarii au prins 18 şi i-au adus legaţi de vas, lăsaţi în apă, până în portul Fléetwood.

Cărţi şi Reviste

MIHAIL POPESCU: Cetăţi şi oraşe ardelene la începutul veacului al XVIII-lea
Ed. Socec, 1928

Lucrarea d-lui Popescu, întrece, prin felul cum se prezintă de data aceasta, toate aşteptările, nelăsând nimic de dorit nici din punct de vedere al tehnicei şi nici al gustului; d-sa a reuşit să ilustreze trecutul Transilvaniei dându-ne minunate privelişti ale oraşelor mai însemnate ca: Alba-Iulia, cu cetatea ridicată de Eugen de Savoia; Făgăraşul, cu cetatea unde s'a adăpostit familia lui Mihai Viteazul; Sibiul, Braşovul, Cohalmul, Sighişoara, aşezări puternice săseşti, precum şi cuibul „Cavalerului Alb", Ioan Corvin de Huniade.

Cele 17 planşe ce însoţesc lucrarea sunt o rară podoabă şi pot primi locul de frunte în orice bibliotecă.

ARTHUR SCHNITZLER: „Dansatoarea greacă"
Bibl. Dimineaţa, No. 95, Edit. „Adeverul" Lei 8

Viena, capitala falnică a Austriei de altă dată, a trăit, până în preajma războiului mondial, multe zile de glorie şi belşug, şi se ştie că în epocile care s'au caracterizat prin traiul fără griji al oamenilor, filosofia a înfăţişat viaţa ca pe o veşnică şi sgomotoasă petrecere.

Muzica şi valurile de şampanie au silit pe om să se mişte, iar mişcarea a căpătat ritm, îngândurat uneori, dar zglobiu întotdeauna. Dansul, care nu-i decât o variantă a râsului, a devenit atât de necesar Vienezilor, încât Talleyrand s'a văzut nevoit să spună, despre o conferinţă care avea loc în capitala Habsburgilor „conferinţa nu merge, dansează".

Iubirea, când un oraş întreg se amuză, nici ea nu poate să fie decât un fragment din poezia clipei trecătoare şi de-aceia, dragostea care, în alte părţi ale lumii, e întunecată şi statornică, în patria valsurilor lui Strauss e luminoasă, are graţie şi avânt, dar e efemeră ca spuma de şampanie.

Când femeia, vinul, cântul şi dansul alcătuesc crezul unui întreg oraş, nu e de mirare că psihologia Vienezului nu se aseamănă cu a locuitorilor din restul ţării. Era fatal ca oraşul Dunării albastre să creieze nu numai un suflet şi un râs vienez, dar şi o literatură proprie şi Schnitzler este reprezentantul autorizat al acestei literaturi.

Artei lui Schnitzler, dacă nu i se poate fixa durata în timp, i se poate stabili întinderea în spaţiu: ea e specific vieneză. De-aceia, literatura lui Schnitzler nu poate fi gustată de cetitorul care n'a căutat să înţeleagă sufletul vienez, şi este boicotată de lectorul care iubeşte literatura străbătută de largul suflu de umanitate menit să asigure operei o viabilitate cel puţin egală cu trăinicia piramidelor.

Femeia — marele continent necunoscut înaintea căruia scriitorii moderni se opresc dezorientaţi — se bucură de o atenţie cu totul specială în opera lui Schnitzler, care a descris în chip desăvârşit — şi uneori cu prea mult realism — graţia, grimasa, vagul sufletului feminin şi mai ales manejul amorului, acea artă neasemuită de a se apăra cedând şi de a se oferi refuzându-se. In acest domeniu credem că nu există un singur scriitor pe care l-am putea opune autorului vienez.

Orice personagiu descris de Schnitzler, ca psihologie, e definitiv şi, fără pagubă, nimic nu se poate adăuga şi nimic nu se poate nesocoti.

Desigur că darul de a pătrunde adânc în tainiţele sufletului omenesc s'a desvolatat şi ascuţit mulţumită faptului că autorul — Schnitzler este medic — a venit în contact direct şi permanent cu suferinţele umane, dar, cu toate acestea, talentul său nu rămâne mai puţin impunător.

In psihologia femeilor din opera lui Schnitzler sunt destule cruzimi, dar poezia avântului, a tinereţii o găseşti pretutindeni. Chiar în „Reigen" — dialoguri, după noi, mai mult îndrăzneţe decât pornografice — frumuseţea nu este biruită de realismul observaţiei şi se poate afirma, fără nici o rezervă, că întâia parte din scena dintre „Tânărul şi Doamna" poate sta cu cinste alături de cele mai suave scene de dragoste din teatrul contemporan.

Ne vine greu să credem că cel ce a cetit „Daruri de Crăciun" va uita vreodată seara din ajunul Crăciunului când „Doamna", încărcată de daruri, se întâlneşte cu Anatol, rătăcitor pe străzile Vienei, în căutarea unui dar nimerit pentru iubita lui. Nu va uita nici portretul pe care — la mirarea „Doamnei", că Anatol iubeşte o fată simplă — tânărul care în lumea mare este înţeles, dar nu este iubit, iar în lumea de jos este iubit, dar nu este înţeles, — îl face dragei sale, fecioara blondă din burghezia modestă, care iubeşte fără să se întrebe dacă este iubită; care râde cu toată fiinţa când Anatol intră în odaia-i simplă, dar caldă şi neîncăpătoare pentru nemărginita ei bucurie. Cetitorul nu va uita nici gestul „Doamnei" plin de o emoţionantă şi pură poezie, care-şi scoate buchetul de viorele dela blană şi-l întinde lui Anatol, spunându-i:

Arthur Schnitzler

— Dă-i acest buchet şi spune-i că e din partea unei femei care iubeşte poate tot atât de mult ca şi ea, dar care n'are curajul să iubească.

„Dansatoarea Greacă" volumaşul de curând apărut în Biblioteca „Dimineaţa" nu cuprinde — după cum însăşi traducătoarea mărturiseşte — cele mai reprezentative bucăţi din bogata operă nuvelistică a celebrului scriitor vienez. Totuş, cele patru nuvelete din volumaş, ne îngădue să ne formăm o părere, e drept destul de vagă despre talentul incontestabil al lui Schnitzler şi, într'o oarecare măsură, chiar de arta incomparabilă cu care ştie să redea cele mai subtile nuanţe ale psihologiei feminine.

In nuvela „Dansatoarea Greacă" întâlnim pe Schnitzler din „Liebelei". Eroina, d-na Matilda Samodeski — ca şi Christine din „Liebelei", care nu supravieţueşte dragostei sale — se leapădă de viaţă, când nu mai poate să îndure chinurile geloziei stârnite de soţul ei — sculptor de seamă şi bărbat cu mari succese galante — care, uşuratc, se lasă cucerit de toate femeile ce-i es în cale.

Anecdota în sine nu străluceşte prin originalitate, dar tratarea anihilează acest defect, şi urmărim cu pasiune drama sufletească a mândrei d-ne Samodeski, care nu vrea să recunoască de fel că s'a înşelat, luând de bărbat pe Samodeski, şi, în ciuda suferinţei tot mai vii, joacă, cu hotărîre neclintită, rolul de femee şi soţie fericită.

Aristocratismul durerii — ea râde şi ironizează gelozia pe care i-o bănueşte prietenul refuzat odinioară — merge atât de departe, încât, ca să arate marea ei linişte sufletească, povesteşte cu o totală îngăduinţă, aventurile soţului pe care-l iubeşte cu o dragoste nemărginită. Minciuna şi durerea eroinei poate că ne-ar rămânea necunoscute, dacă n'ar fi următoarea scenă care se petrece la o serbare, când Samodeski, faţă de soţia lui, arată prea multă înţelegere pentru ochiadele ce-i sunt aruncate:

„Iar când, într'un rând, ridică paharul, cu gândul să-l închine lui Samodeski, îi tremura mâna. Vroia să ascundă, să reprime această slăbiciune; dar atunci nu numai mâna, dar şi braţul, trupul întreg îi înţepeniră pentru câteva secunde, dând chipului său o expresie de fixitate care aproape mă îngrozi..."

Traducerea e îngrijită.

Succesul în teatru

D. Francis de Croisset, care vorbeşte în cunoştinţă de cauză, arată de ce este condiţionat acest succes, publicând în *„Revue de France"* o serie de note foarte interesante, sub titlul „Le miroir déformanté :"

„Succesul, spune el, are trei factori: piesa, interpretarea şi publicul. Chiar când poţi fi sigur de cei doi dintâi, ultimul rămâne o problemă. In teatru, totdeauna colaborezi cu Necunoscutul, cu misterul. Aici, logica poartă mască şi bunul simţ deasemenea". — *g. b.*

Contele Apponyi şi Premiul Nobel

Consiliul profesoral al unei universităţi ungare a avut ideia să propună candidatura contelui Apponyi pentru Premiul Nobel de pace, pe 1928.

Această iniţiativă, care mărturiseşte ciudata concepţie a pacifismului în lumea ungurească, a provocat, cum era şi de prevăzut, reacţiuni violente în ţările Micei Antante.

Putem foarte bine admira bătrâneţea robustă a contelui Apponyi, vigoarea spiritului său, talentul lui de orator, trecutul său de patriot maghiar şi om de stat; dar nu putem uita că el este acela care a inaugurat, ca ministru al instrucţiunii publice, politica de maghiarizare *a outrance* în provinciile neungureşti ale vechii Ungurii şi că tot el a contribuit în largă măsură să creeze în centrul Europei starea de haos din care s'a născut războiul.

Ziarul „Prager Presse" reproduce, în legătură cu aceasta, o scrisoare a marelui scriitor norvegian *Bjornsterne Bjornson*, care era un adevărat pacifist. In această scrisoare, păstrată la Muzeul Naţional din Praga şi datată 16 August 1907, ilustrul rival al lui *Ibsen* protesta contra participării contelui Apponyi la un congres al păcii — care trebuia să aibă loc la Muenich — în termenii următori:

„La o asemenea adunare nu pot lua parte decât oamenii care luptă, în ţara lor, pentru pace şi pentru morala păcii, iar nu cei ce maltratează şi oprimă pe celelalte naţiuni, cum este cazul contelui Apponyi, ministrul instrucţiunii publice din Ungaria. Dacă cumva voi fi membru al congresului şi dacă el va apărea mă voiu ridica pentru a-l acuza, şi-l voi trata astfel încât va trebui să părăsească sala".

Contele Apponyi, se spune, ar fi simţit lucrul acesta, şi nu s'a mai prezentat la congres.

Şi opereta dela Budapesta îl impune astăzi Premiului Nobel pentru pace ! ? — *g. b.*

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

Celebrele biografii-romane alcătuind cea mai distractivă şi mai interesantă lectură: Au apărut Vies de: Schubert, Keats, La Fayette, Fernand Cortès, Al. Dumas-Père, Delacroix Cyrano de Bergerac, Disraeli (minunat povestit de André Maurois; volumul cel mai frumos din serie) Hoffmann E. T. A., Montaigne, Telleyrand, Beaumarchais, Baron Louis, Goethe, Stendhal, Dickens, Chopin (unul din cele mai reuşite din serie) Henri IV, Lazare Hoche, Franz Liszt (vie d'un homme d'amour).

A mai apărut, inaugurând o nouă serie, aceea a vieţilor legendare, „Moïse" admirabil scris de Edmond Fleg. Nu putem să nu reamintim frumosul roman al acestui scriitor: L'enfant prophète.

Literatura rusă

Autorii ruşi contemporani au început să fie traduşi şi în limba franceză. Recomandăm: *Fedor Gladkow:* Le Ciment (romanul revoluţiei ruseşti şi al luptelor civile din ultimii ani) Vsévolod Ivanov: Le train blindé, *Alexandre Nevièrov:* Tachkent, ville d'abondance (le train-famine, roman de Michka, enfant russe). *Lydia Seyfullina:* Virinéa (femeea rusă de astăzi), *Marc Séménov:* La faim.

Amintim de *Al. Kuprin:* Jama ou La Fosse aux filles (textul integral) Le bracelet de grenats. Sulamith, Le duel, Le caniche blanc.

De *Mereschkovsky:* Ultimul roman istoric recenzat în numărul trecut al ziarului nostru: Akhénaton, Joie-du-Soleil; Le Messie; dinainte: La Naissance des Dieux, La Mort de Dieux, Le roman de Léonard da Vinci, Pierre le Grand, Compagnons éternels, Sur le chemin d'Emmaus.

Din *Maxim Gorki:* Premier amour (nuvele noui) Souvenirs li Héraires, Caïn et Artème, L'angoisse, Les déchus, Dans le peuple, La mère, etc.

Din *Gogol:* Les Ames mortes; Din *Grebensfschikov:* Les Tchouraïev.

Seria „Scripta manent"

Se compune din volume luxos editate, pe hârtie deosebit de fină, cu numeroase gravuri originale. Deşi trase într'un număr restrâns de exemplare 2000—2500 ex., aceste volume de lux se vând cu lei 105 fiecare. Recomandăm: Thomas Morus: L'Utopie; Erasme: Colloques choisis; Dante: Vita Nova; Cazotte: Le diable amoureux; Hésiode: Les travaux et les jours; Prosper Mérimée: La Jacquerie; Montesquieu: Lettres persanes: 2 volume; Dante: L'enfer; Goethe: Werther; Chateaubriand: Atala; Longus: Daphnis et Chloé; Voltaire: Princesse de Babylone; Chamisso: Merveilleux histoire de Pierre Schlémiehl; St. Pierre: Paul et Virginie etc. etc.

In provincie trimetem numai în urma unui acont, restul ramburs. Socotim 6,50—7 lei francul şi 37—38 lei marca.

APROPOS DE ROUGE...
Rujul Violet este renumit de 25 de ani. Noul său ruj este cel mai rezistent dintre rujuri, şi dacă s'ar face un ruj mai bun el va purta semnătura „VIOLET".
Actualmente CEREŢI NOUL RUJ DE
VIOLET
29, Bd. des Italiens Paris
„E cel mai de preferat pentru că se menţine cel mai bine".
Lei 130.- în tub elegant de metal aurit. Lei 60.- rezerva. Se găseşte pretutindeni şi la PARFUMERIA ELITEI, Bucureşti. Calea Victoriei No. 39.

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile şi Binale
Excută ireproşabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

Spiritul lui Jules Renard

— După jurnalul său —

„Jurnalul" lui Jules Renard, maestrul naturalismului impresionist, (5 volume, 1925-1928) este, desigur, una din marile opere ale literaturii franceze, comparabilă cu „Corespondenţa lui Flaubert" cellalt mare nefericit. Spre deosebire de jurnalul Goncourt-ilor, registru plictisitor de bârfeli confraterne, jurnalul lui Jules Renard, început la 23 ani şi ţinut zi la zi până la moartea sa (46 ani), înfăţişează un spirit foarte complex, un suflet adânc şi chinuit.

Jules Renard era un anxios, un cuget sbuciumat de îndoială, sleit de efortul artistic al expresiei, un om de litere în toată puterea cuvântului, oarecum fakir al creaţiei artistice în elaborarea ei dureroasă.

Pe planuri diferite, jurnalul, în varietatea sa, îl reflecta întreg, şi curiozitatea admiratorilor va descoperi la tot pasul pe fiul, pe soţul, pe tatăl, pe primarul, pe confratele din personalitatea lumească a scriitorului.

Interesul principal stă însă în introspecţia artistului, în căutarea de sine, patetică şi tragică.

Tragedia modernă a artistului, cu toată perioada individualismului romantic încă în vigoare, nu mai stă atât în inadaptarea subiectului, în splendida izolare a scriitorului, adesea convenţională şi obligatorie, cât în turmentul dedublării dintre artist şi scriitor, — scriitorul, cu toată probitatea, rămânând veşnic dincoace de idealul artistic pe care artistul îl simte şi concepe, dar îl realizează aproape totdeauna imperfect.

Tragedie cu atât mai sfâşietoare la Jules Renard, cu cât el mai trăia şi cealaltă dramă, a naturalistului în căutarea naturii exacte. Superba izolare a individualiştilor de cele mai multe ori idealişti, creatori de viziune interioară, scuteşte cel puţin pe scriitor de dificultatea viziunii exacte a lucrurilor. Aşadar, realiştii artişti sufăr întâi de o astenie a percepţiei, apoi de alta a expresiei. Un geniu interior, ca William Blake, se bucură cel puţin de gestaţia naturală; este viermele de mătase care-şi trage firul, egal şi neîntrerupt. Dimpotrivă, realiştii susţin un războiu de durată şi intensitate extraordinară cu materia perfidă, vagă şi inexprimată. Astfel, „a vedea limpede în natură", pentru un artist scrupulos, înseamnă jumătate din calvar. Jumătatea cealaltă este expresia cu tendinţa de a se suprapune geometric percepţiei.

Adăugaţi la aceste două cancere spirituale de fiecare clipă, un fond subconştient, de amărăciune, de tristeţă de a fi, poate mai specifică realiştilor decât idealiştilor, şi ciclul suferinţelor este închis.

In adevăr, idealismul cel mai intransigent şi mai absolut implică un optimism corespunzător, iar realismul integral, un pesimism analog. Acuzaţia de materialism, în sensul beatitudinii vulgare, este o eroare stupidă: nicăeri nu e mai mult idealism, în sensul neconsolării şi inadaptării, decât la clar văzătorii materiei, nicăeri nu e atâta desgust fizic pentru natură, ca la naturalişti. Numai cel ce a gustat fructul, îi ştie gustul. Idealismul se alimentează din propria sa substanţă. Suferinţa, stăpânită din pudoare, sângeros tăcută, îşi află totuşi expresia, cu timpul, în ironie şi sarcasm.

Sarcasmul şi ironia nu sunt altceva, la naturile inhibite, decât lirismul conştient şi invertit. Umorul trist şi sarjat e suma tăcerii acumulate.

Nu e de mirare că jurnalul lui Jules Renard, în măsura în care este lipsit de efuziuni, abundă în ironii şi autoironii, care n'au la origina lor decât o nevoe imensă de afecţiune, flagelată cu sadism. Cruzimea lui Jules Renard este ca severitatea unor părinţi care în realitate îşi adoră copiii.

Spiritul lui Jules Renard are un portativ destul de întins: dela calambur până la cea mai rafinată ironie. Adică, dela virtuozitatea cea mai curentă, la virtuozitatea cea mai rară. Dar gustul lui Renard e atât de fin, încât nimic vulgar nu se strecoară în sutele de vorbe de duh ale sale. Apoi, cea mai mică glumă are o rădăcină în adâncimea fiinţei sale morale.

Misoginul va spune, în deriziune:

Fată mare, frunza ta de viţă are filoxeră.

Vorba:

Orice femeie conţine o soacră, — e mai banală.

Altă definiţie misogină:

Femeia, un suflet într'un corset.

Sau:

Dacă vreodată o femeie o să mă facă să mor, voi muri de râs.

Judecată de misoginism literar:

Lamartine, acest geniu femelă.

Vorbă de tată, în fond misogin:

Frumoasă femeie, şi frumuşică. — Da, dar nu face cât un băeţaş.

Dispreţul naturalistului pentru toaletele femeii:

Femeie în toaletă mare, adică goală de tot.

Insfârşit, definiţia auto-ironică a misoginului:

Misogin, adică înamorat de prima venită.

Despre confraţi:

Paul Adam scrie tot ce ne trece prin cap.

Mendès, acest Déroulède al literaturii.

Trebue citit Bourget, spre a ucide pe Bourget-ul pe care îl poartă fiecare într'însul.

Mallarmé, intraductibil chiar în franţuzeşte.

Primesc a iscăli petiţia pentru Wilde, cu condiţia ca el să-şi ia angajamentul să nu mai... scrie.

In admiraţia pentru Verlaine, simt o prea mare parte de milă pentru stâlpul de spital.

Jammes... prea mult oală cu miere.

Rostand, d'Esparbès, ce vor ajunge aceşti scriitori când va muri Napoleon?

Jocuri de cuvinte literare:

E ora de a graziela. („Graziella", roman sentimental de Lamartine).

Doi tineri foarte Paul şi Virginizaţi.

Libera nos ab Hector Malot:

(Libera nos ab malo).

Jules Renard era mare hugolatru:

Victor Hugo: un geniu care nu bâlbâie niciodată.

Victor Hugo, măestria (şi stăpânirea) *în rătăcire.*

Să turbezi, că nu eşti Victor Hugo.

Despre alţi scriitori:

Stilul lui Marivaux, este mătasă.

Balzac e adevărat en gros, dar nu în detaliu.

Michelet este tipul marelui flecar.

G. Sand, vaca bretonă a literaturii:

(Nietzche spunea cam la fel: *o vacă scriitoare).*

Ca să încheiăm, după exemplele de mai sus, mai toate de umor stăpânit, *pince-sans-rire*, câteva cuvinte cu caracter de confidenţă voalată:

Ironia este pudoarea omenirii.

Ruşinea de a plânge dă curajul de a râde.

Dacă cunoaşteţi viaţa, daţi-mi adresa ei.

Oamenii care spun că sunt blazaţi n'au simţit niciodată nimic: sensibilitatea nu se uzează.

Ridicolul nu ucide mila.

Ironia nu usucă: ea nu arde decât neghina.

Ironia este un element al fericirii.

E greu să fii bun, când eşti clarvăzător.

Câteva cuvinte de mizantropie, pentru a-l împăca pe Renard cu femeile:

Invidia: sentimentul cel mai întăritor şi mai pur.

Nu vă apropiaţi de mine, ca să vă pot respecta.

Cel mai cinstit om face puţin bine şi mult rău.

Cel mai bun dintre noi are câteva asasinate mici să-şi reproşeze.

Bunătatea noastră e răutatea noastră care doarme.

Cei mai buni dintre noi nu isbutesc decât să-şi vadă defectele.

Despre sine însuşi:

Jules Renard, acest Maupassant de buzunar.

Adevărul e insignifiant şi de dimensiune mică. De îndată ce un adevăr trece de cinci rânduri, este roman.

N'am simţit o emoţie sinceră la teatru, decât la piesele mele

Eu sgârii natura până la sânge.

Mă ar cu peniţa mea.

Nu mai am nici o bucurie de a scrie. Mi-am făcut un stil prea dificil.

...N'am destul suflu ca să întorc pagina.

Văd prea adevărat, şi ochii mă dor.

Stilul meu mă sugrumă.

Eu n'am decât un geniu regulator.

Spre claritate, pe orice cale.

A! dacă mi s'ar fi spus că odată R. de Gourmont va face din mine un simbolist!

A fi un Pasteur literar.

Talentul meu nu va mai fi poate decât un caet de expresii.

— Trebue ca jurnalul nostru să nu fie numai o flecăreală cum este prea adesea acela al fraţilor Goncourt. Trebue să ne servească la formarea caracterului nostru, la verificarea, la înălţarea şi la îndreptarea lui.

Jurnalul lui Jules Renard, în adevăr, i-a servit la aceasta. Caracterul lui este la înălţimea geniului său.

INSEMNĂRI

Maupassant și Flaubert

Maupassant și Flaubert, cei doui mari scriitori naturaliști, au avut destule mizerii în viața lor, și societatea în mijlocul căreia trăiau n'a înțeles totdeauna că arta își are legile ei pe care societatea, dacă vrea să se numească civilizată, trebue să le respecte.

In „Revue de France” a apărut de curând o ciudată scrisoare a lui Guy de Maupasant adresată lui Gustave Flaubert. Maupassant era pe punctul să fie urmărit „pentru atentat la bunele moravuri și la morala publică”. Ii era teamă să nu-și piardă slujba la Minister (se știe că Maupassant a fost funcționar la Mininterul Marinei) și cerea lui Gustave Flaubert să intervină, trimițându-i o scrisoare, care, publicată în ziare, l-ar scoate din încurcătură. Toată zarva provenea din faptul că autorul publicase o poemă „Au bord de l'eau”. Ziarele porniseră o campanie vie...

Iată ce scrie Maupassant lui Flaubert:

„Ziarele continuă să mă atace și te rog să-mi faci un mare serviciu. Iartă-mă că-ți răpesc timpul pentru ceva atât de stupid. Ași avea nevoe de o scrisoare a dumitale către mine, lungă, reconfortantă, părintească și filosofică, cu oarecare opinii asupra proceselor literare. Ași avea nevoe și de părerea dumitale asupra poemei „Au bord de l'eau”, din punct de vedere literar și din punct de vedere moral. Ideea aceasta mi-a fost suggerată de avocatul meu. Scrisoarea dumitale va fi publicată în ziarul „Le Gaulois”, într'un articol asupra procesului meu. Situația dumitale excepțională, unică, de mare scriitor dat în judecată pentru o capodoperă (Doamna Bovary) achitat și apoi glorificat, renăscut deci ca un maestru și socotit astfel de toate școlile literare, dă scrisorii o semnificație atât de mare, încât tot scandalul va fi înnăbușit prin simpla publicare a rândurilor dumitale”.

Toate aceste triste experiențe ale vieții literare n'au folosit la nimic. Ele s'au repetat și — desigur — se vor repeta. Evenimentele de acest fel sunt întunecate și mai mult, atunci când — cum e cazul de cele mai multe ori — sunt provocate tot de scriitori... — *A.*

Biserică și Teatru

S'a alcătuit în Franța, a cărei întreagă legislație și viață socială este laicizată, o „Uniune catolică a Teatrului”, care și-a alcătuit un comitet, are o capelă în cartierul aristocratic Saint-Honoré al Parisului și are intenția să întemeieze și o societate de ajutor a artiștilor, sprijiniți de Banca acestei Uniuni.

Catolicii din America au și ei o *Catholic actors Guild*, din care fac parte mii de membri; această *Guild* e sub ocrotirea episcopului din New-York și anul trecut, d. Alfred Smith, actual candidat la prezidenția Republicei Statelor-Unite a luat parte, de Paști, la serviciul divin al artiștilor dramatici americani.

Patronul religios al Uniunei franceze este Sf. Genest, care a fost dramatizat de Spaniolul Lope de Vega, și de scriitorul francez Rontrou.

Actorul epocei Diocleția, păgânul Genest, pe când se afla pe scenă, a eșit din rolul lui de martir creștin și s'a mărturisit creștin, cerând să fie martir.

„E timpul să trecem dela teatru la altar”, spunea Genest spectatorilor, înaintea lui Diocleția, uluit. Genest, din seara neașteptatei convertiri, n'a mai apărut pe scenă, pentrucă a fost martirizat. Discipolii lui de azi trec dela teatru la altar și dela altar la teatru, spre a pune în serviciul ideii religioase, prestigiile artei dramatice.

O seamă de actori și actrițe, unii de cea mai bună calitate, s'au apropiat și s'au încorporat nouei asociații. Oricine are dragoste de teatru și un grăunte de credință religioasă este acceptat.

Și astfel — cum observă un ziar francez de unde aflăm aceste amănunte — „portărița Comediei Franceze stă alături de doamna Maria Leconte, ilustra societară”.

Poate că un întreg repertoriu, uitat în cartoane și biblioteci, va revedea scena și poate că o nouă mlădiță a poeziei dramatice originale, va înflori.

Teatrul a mai fost odată religios: la începuturile lui. — *A.*

In laboratorul lui Edgard Wallace

Edgard Wallace, cel mai fecund scriitor englez după Bernard Shaw, e și cel care s'a îmbogățit mai mult prin literatura lui de romane de aventuri, de piese teatrale și de nenumărate nuvele extrem de palpitante. Scrie cu o repeziciune fantastică și câștigă anual peste 50.000 lire sterline.

Fiind interviewat. de curând, de către un redactor al lui „Daily Mail”, Wallace i-a descoperit secretul puterii lui de creațiune.

— Mult timp am lucrat pentru alții. Primul meu roman de mare succes („Clopotarul”) mi-a adus 6.000 lire sterline, iar editorul meu a câștigat 20.000. De atunci îmi public singur operele. Partea comercială a editurii mele e condusă de soția mea.

Piesele mi le-am montat simultan în trei teatre; și a fost un timp când îmi aduceau 3—4.000 lire pe săptămână. Mai am venituri destul de frumoase de la romane, nuvele, articole de presă și scenarii cinematografice.

Dar am și cheltueli foarte mari. In Iulie din pricina căldurilor excesive, teatrele rămâneau goale și am pierdut numai în prima săptămână, tot venitul, plus 1.000 lire din buzunar.

Câte opere am scris în cursul vieții mele? — 140 de romane (poate greșesc cifra — cel mult cu 10—12), vre-o 6 piese de teatru, 200, (poate chiar 400) nuvele și schițe. In total am scris 9.000.000 de cuvinte (cifră pentru care garantez numai 24 de ore)!

De patru luni n'am lucrat având concediu, și bucurându-mă de repausul cel mai desăvârșit. Acum mi s'a comandat o piesă, pe care o și scriu, pentru ca să o am gata de azi într'o săptămână.

— Care dintre romanele dvs. v'a cerut cel mai puțin timp și care — cel mai mult?

— O casă de editură m'a întrebat într'o Joi, dacă pe Luni la amiază pot să-i predau un roman de 70.000 de cuvinte.

Am lucrat atunci 17 ore pe zi, dictând dactilografei și trecând paginile scrise — nevestei mele pentru corectură.

Și „Stranie Discuție“ a fost predată editorului Luni dimineața.

Trebue însă să-ți spun cinstit, că nu mai țin minte acum ce scrisesem acolo. Dacă mi-ați găsi undeva un exemplar, aș reciti acest roman cu cel mai mare interes.

Cel mai mult timp mi l-a răpit romanul „Tunarul”: vreo 7 săptămâni, — dar din ce cauză l-am scris atât de încet? Fiindcă scriam în același timp un alt roman — „O companie zburătoare”, — roman pe care-l transformam tot atunci într'o piesă de teatru. Scriam totodată și a doua piesă: „Omul care și-a schimbat numele”.

— Și cât de repede scrii o nuvelă sau o schiță?

— Intre masa de prânz și cea de seară.

Despre amorul modern

„Clubul Faubourgului“ e o instituție din Paris, unde se discută zilnic cele mai variate subiecte. Acolo se vorbește despre *„Părinții lui Popa-femee Ioan din Roma“*, despre fabricarea nasturilor în Abisinia, despre dezideratele servitorilor din Luxemburg, despre cinematografie, etc. In fruntea clubului se află Léo Poldesse, un literat abil și expeditiv.

Iată cum a „judecat“, acest club. noua carte a romancierei Titayna: „Călătorie în jurul iubitei mele“.

Discuțiile s'au transformat într'o violentă dispută asupra amorului modern. S'a putut constata cu această ocazie că există într'adevăr un amor modern spre deosebire de dragoste în genere...

Un comunist francez, Bender, apărând la tribună, își aranjă insigna roșie dela butonieră, bău un pahar cu apă și lovi energic cu pumnul în pupitrul tribunei:

— Amorul se săvârșește, dar nu se discută!

Oratorul continuă arătând prigoana femeilor muncitoare, subt imperialism și din cauza operațiilor bancare; apoi vorbi despre respectul lui față de prostituate, aceste victime ale societății actuale și despre rezolvarea fericită a problemei sexuale în Uniunea Republicelor Sovietice Socialiste. O parte din auditoriu îl întrerupe și-l apostrofează. Bender părăsește tribuna.

E rugat să vorbească scriitorul Léon Sazy, dar acesta refuză:

— Soția mea se află aci lângă mine: nu pot vorbi despre amor.

Apare la tribună o fată sănătoasă și îmbujorată, „din societate“. Nimeni nu-i cunoaște numele. Ea spune că nici nu vrea să fie cunoscută. Declară, apoi, că amorul consistă „trei sferturi din sentiment și un sfert din fiziologie... Fata e aplaudată.

Edmond Gréville, un tânăr scriitor talentat, directorul revistei „Vue“, zeflemisește de pe tribună amorul modern, debitând multe spirite reușite.

Cel din urmă vorbește un student chinez, Toenkeng:

— Femeile sunt ca și florile. Fiecare femee e pentru mine o bucurie. Mă delectez cu aceste flori, fără să le ating...

Chinezul își isprăvește chemând omenirea la „tăcerea absolută“ în fața amorului.

Ora 12 noaptea. Toți impiegații și nevestele lor pleacă acasă satisfăcuți. Acum ei cunosc tot adevărul despre amorul modern.

Léo Poldesse anunță că Vinerea viitoare clubul va discuta o problemă arzătoare:

— Blonde, brune sau roșcate?

Cosima Wagner, văduva marelui muzician

La Beyreuth, în vila Wahnfried — unde *Richard Wagner* și-a trăit anii lui cei mai glorioși — al cărei nume întrucâtva budist înseamnă „nirvana” sau „pacea sufletului potolit”, — d-na Cosima Wagner și-a serbat cei nouăzeci de ani ai săi.

Cititorii frumoasei cărți a lui *Guy de Pourtalès* despre *Liszt*, își amintesc că pianistul și compozitorul, deja celebru, se retrăsese, în 1835, într'o vilă la Bellagio, unde-și adăpostea amorul lui cu contesa d'Agoult și unde lucra la celebra lui Danse-Symphonie. In acelaș an, avură o fiică, Blondine, care deveni d-na Emile Ollivier; apoi în 1837 o a doua fiică, pe care o numiră Cosima. La nouăsprezece ani, Cosima Liszt se căsători cu marele pianist și șef de orhestră Hans von Bulow; nouii căsătoriți călătoriră în Elveția și șezură un timp la Zuerich, în vila lui Richard Wagner.

In 1858 Hans von Buelow și tânăra lui soție reveniră la Zuerich. Era în epoca în care Wagner scrisese *Tristan* și *Isolda*.

Ce a urmat se știe: după un îndoit divorț, Cosima Buelow deveni Cosima Wagner.

In 1882 Wagner muri la Veneția, și, de atunci, de patruzeci și cinci de ani, văduva lui n'a încetat de a fi păzitoarea atentă a gloriei și operei sale.

După catastrofa dela Veneția, legă o strânsă prietenie cu *Nietzche*, care reuși s'o scoată din întristarea și doliul ce purta. Ea acceptă, încă frumoasă, deși păru-i albise în întregime, misiunea pe care i-o indică autorul lui Zaratustra; luă direcțiunea teatrului din Beyreuth, din care făcu un templu și un loc de pelerinaj, și unde primi, cu o demnitate suverană, în 1901, cu ocazia celei de a 25-a aniversare a inaugurării teatrului din Beyreuth, omagiile artiștilor din lumea întreagă.

Câți-va ani mai târziu, ea cedă direcțiunea teatrului din Beyreuth fiului ei Siegfried, la brațul căruia încă mai veni să primească, în ajunul Crăciunului trecut, pe delegații care-i aduceau diploma de doctor onorar al universității din Berlin. — *g. b.*

Kipling „singuraticul“

„The Kipling Society“, fondată la Londra de către admiratorii marelui scriitor, a dat, acum de curând, al zecilea banchet anual.

Au fos remarcate la acest banchet cele mai înalte personalități britanice, dar principalul invitat, *Rudyard Kipling*, strălucea și de data aceasta prin absența lui.

Acela pe care lordul Birkenhead, secretar al Statului pentru Indii, l-a numit, într'un discurs, „un mare povestitor, un mare poet și un mare patriot“, are, de fapt, oroare pentru orice publicitate personală.

Acum câțiva ani, a fost văzut părăsindu-și încântătoarea reședință dela Rottingdean.

Lordul Birkenhead ghici cauza plecărei: era în fața porții lui o continuă defilare de trăsuri, ai căror ocupanți căutau să vadă pe autorul lui Mowgli, suindu-se chiar pe zidul grădinei.

Gelos pe singurătatea sa, Kipling se stabili la picioarele unei coline din Sussex, într'un colț bine adăpostit contra curioșilor.

Anunțul unui film sovietic:

Astăzi și în fiecare zi, o nemai văzută senzație cinematografică — filmul pe care trebue să-l vadă toate femeile

Avortul

reprezentații speciale pentru doamne, începând dela vârsta de 17 ani.

Avortul

sau „Biciul amorului modern.“

Disprețuind limitele falșei pudori, filmul acesta e dedicat tuturor femeilor și bărbaților.

Avortul

în opt acte, după scenariul celebrului genicolog—mamoș din Moscova, d-rul N. I. Galchin.

Femei! Duceți-vă pentru a afla adevărul asupra avortului. In acest film, autorul scenariului luminează calea tristă și infinit de lungă, pe care pășește femeia modernă sub povara maternității.

Tot progresul nostru nu va fi decât un fel de capcană până când, spre binele femeii și al mamei, nu va fi rezolvată problema sexuală.

Zilele în care acest film va rula numai pentru bărbați, se vor anunța ulterior.

Mărunte

— Compania dramatică „TEATRUL NOSTRU“ anunță pentru săptămâna aceasta ultimele spectacole la PARCUL OTETELIȘEANU, al marelui succes teatral „MORITZ al II-lea“.

Sub direcția de scenă a d-lui Sică Alexandrescu se repetă, zilnic, cu asiduitate, delicioasa comedie „DIVORȚUL D-LUI DUVAL“, una din cele mai hilariante comedii ale repertoriului francez.

Premiera va avea loc Luni 19 August.

In rolurile principale d-nele Anicuța Cârje-Vlădicescu, Nelly Caracioni, Fanța Stancovici, etc., și d-nii Al. Ghibericon, G. Timică, Roland de Iassy, C. Hociung, etc.

Bolnavi de plămâni

Mii de persoane vindecate

Cereți imediat cartea mea asupra

Noua artă de alimentare

care a salvat deja pe mulți. Aceasta poate fi aplicată pe lângă orice fel de viață obicinuită, și ajută să învingi mai repede boala. Transpirația noaptea și tusea dispare, greutatea corpului crește și calcinarea progresivă oprește boala.

Oameni serioși

din știința medicală confirmă superioritatea metodei mele și aprobă cu plăcere aplicarea ei. Cu cât se începe mai din timp cu metoda mea de alimentare cu atât e mai bine.

Cu totul gratuit și franco

obțineți cartea mea din care aflați lucruri demne de știut.

Scriți imediat

Este suficient și numai o carte poștală la adresa de mai jos

Georg Fulgner, Berlin-Neukölln

Ringbahnstrasse 24. Abteilung 611

„Povestiri Tragi-comice“

S'a depus la librării volumul *„Povestiri Tragi-comice“* datorite cunoscutului satiric.

Șalom Alechem

apărut cu portretul autorului în treducerea d-lui C. SĂTEANU

Citiți revista zilnică

„BILETE DE PAPAGAL“

subt direcția d-lui T. Arghezi

Numărul 2 lei

Tratatul anglo-egiptean

Egiptul ar vrea să vadă frumusețea ascunsă.

„Frumusețea“.

(Cairo)

Moda

Anul acesta, la plăjile din Franța se conformează toată lumea modei de a apărea pretutindeni în costum de bae.

(Ziarele)

Nu vă mirați: noi mergem la înmormântare!

Război mondial?

— Italia contra Franței! Portugalia contra Jugoslaviei! Anglia contra Belgiei!!!...

— Ce-i cu asta? Război mondial?

— Fii pe pace, omule! Sunt matchuri de football!...

Cărvunarii

Poveste istorică

Domnul D. V. Barnoschi a avut o puternică intuiție artistică când a alcătuit scenele Cărvunarilor. Cetirea acestei „povești istorice“ m'a încântat. Sfârșitul Comisului Ionică Tăutu este scris cu mână de maestru.

D. D. PATRAȘCANU

Prețul 40 lei.

TIP. „ADEVERUL“ S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 403

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 26 August 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Pentru clasarea lui Taine

Cetitorului bun de astăzi, Taine i se prezintă, la prima vedere, ca un autor ilizibil prin claritatea lui ofensatoare.

Era, se poate spune, copil încă, pe când studia pe Hegel. In fața colegilor din Şcoala Normală, o atât de formidabilă învăţătură îi creia o originalitate aproape monstruoasă. Ceva mai târziu, se apucă să înveţe anatomie şi fiziologie, cu mai mult foc de cum studiase pe metafizicul prusian. Şi o asemenea povoară savantă, neverosimilă în locul şi în momentul acela, el începe să o descarce în scrieri literare. Insă structura esenţială a formelor literare franceze era încă, pe atunci, tot moştenită dela clasicism: obligaţia primă a scrisului era să menţină acea popularitate mondenă pe care criticii au numit-o *sociabilitatea* literaturii franceze. — Deoparte, ştiinţele naturale şi Hegel; de cealaltă, nevoia de a scrie *literar* ca şi camarazii Edmond About sau Prévost-Paradol — : prins în cleştele acesta paradoxal, onestul Taine s'a salvat, făcându-şi un stil de o claritate disperată.

Sarcey îşi aminteşte că, la „Şcoală", tânărul hegelian „n'avea stil", ci scrisul său căuta să fie „un sistem de notaţie algebrică". Dar, mai târziu, Taine ar fi simţit nevoia „de a avea un stil, fiindcă fără stil, nu ai nici-o putere asupra spiritelor, nu poţi mişca imaginaţiile". Şi Sarcey presupune că Taine a stat un timp la îndoială între proza pură a lui Voltaire şi retorica pitorească a lui Gautier, Paul de Saint-Victor, Goncourt, şi a făcut, în sfârşit, un amestec din cele două reţete extreme. Toate acestea s'au întâmplat, precum crede foiletonistul dramaturg, „încet, laborios, artificial, cu o muncă violentă şi grea". — Sarcey este aici martorul excelent al esteticii universitare: el îşi reprezintă exagerat viaţa unui stil ca o fabricare bine socotită în vederea carierei literare.

Procedeul pitoresc şi poetic al romanticilor tardivi şi al parnasienilor, Taine l-a respins categoric, în teorie. Oamenii lui au rămas totdeauna Stendhal şi Musset. El însuşi a ajuns la stilul cu imagini, în chip naiv, fiindcă filosofia lui cu orientarea ei spre concret, îl mâna fatal spre formula colorată LES PETITS FAITS cereau un stil oarecum artistic. Trebuinţe şi intenţii de natură didactică au hotărît, probabil, dezvoltarea lui stilistică, mult mai puţin decât ambiţia obişnuitului literat de a-şi face scrisul frumos. Cât priveşte pitorescul, destul de moderat, de altfel, din cărţile de călătorie, înţelege oricine că Taine trebuia aici să renunţe la proza lui Voltaire. In total, scrisul lui Taine ţine de sfera şi nivelul literar al lui Musset şi al lui Maupassant, de exemplu: pitoresc economicos, imagine explicativă, şi un fel de emoţionalitate simplificată şi accelerată, ce pare nerăbdătoare să se lepede pe ea însăşi pentru gloria unei concluzii sau a unei *pointe*, în a cărei aşteptare toată dezvoltarea prealabilă pare agitată de o pripire continuă.

...De atunci, France, Barrès, Maurras ne-au dat o artă neoclasică fără simplismul vechilor vulgarizări mondene sau didactice.

* * *

„Prolixitate ascunsă sub aparenţe de precizie — fraze care se succed ca nişte soldaţi prusieni manevrând pe aceiaşi linie — retorică abilă de formaţie universitară — locuri comune şi contraziceri — paradoxe uzate — grimase de originalitate" —: cu aceste condamnări îl primeşte pe debutantul Taine presa ostilă. Treizeci de ani mai târziu, îl scot din fire pe Edmond Schérer aceleaşi păcate, — cu unul mai mult: Schérer e îngrozit de „ankyloza" acestui „talent de rangul întâi".

Taine apare ca un om cu totul lipsit de biografie intelectuală. A fost gata şi definit de când a început să gândească, de cum a deschis gura în lume. De acord cu maestrul său Hegel, şi în plină conformitate cu natura propriului său spirit, proclamă că toate judecăţile sunt analitice. Viaţa sa intelectuală a fost, se poate spune, o unică şi superbă judecată analitică. Operele lui sunt predicatele din capul locului implicate în optimismul naiv al filosofiei sale. O combinare curioasă de inocenţă şi măreţie se desface din acest exces de sistemă, din lipsa de noutate şi de neprevăzut.

Bucuriile simple şi tari de şcolar eminent, căruia îi reuşesc problemele ca în carte, le descoperim la fiece pas în opera acestui ilustru premiant. Se simte în el o repetată, dar veşnic proaspătă încîntare în faţa descoperirilor lui analitice, totdeauna aşteptate, prevăzute, aproape categoric enunţate de mai înainte. Aceste reuşite perfecte îl fac să-şi apropie stilul acela explicit fără discreţie; — e stilul celui ce nu-şi află locul de mulţumire că a găsit tocmai ce ştia că are să găsească.

Hegel spusese: „adevărul este sistemul". Se poate zice că, în aceste cuvinte, filosoful absolutului, a descris profetic spiritul lui Taine. Peste tot, piramida de formule simple, este ţinta obsedantă care stimulează şi întreţine tot zelul inteligent al acestui idolatru al definiţiei şi al deducţiei. Student încă, Taine ţinea registre unde rezuma, într'o unică formulă scurtă, materialul lecturilor sale: epocă, sistem filozofic, personalităţi istorice trebuiau înregistrate sub simple definiţii, căci numai aşa mintea studiosului tânăr îşi putea găsi liniştea şi mulţumirea. Avea douăzeci de ani când scria unui prieten: „am ajuns, prin cercetările mele, la o înălţime de unde puteam: îmbrăţişa tot orizontul filosofic, înţelege opoziţia sistemelor, vedea naşterea ideilor, descoperi miezul contrazicerilor şi soluţia dificultăţilor. Cred că ştiinţa absolută, strâns legată, geometrică, este posibilă". Desigur, tonul este juvenil până la copilărie; dar nu oricare tânăr gânditor poate cădea într'un optimism atât de elementar. Şi, dacă omul matur a temperat vorbele, încrederea şi simplicitatea virginală a convingerilor au rămas aceleaşi.

Imutabilă astfel încât se prezintă ca o fosilizare, rămâne fixată în mintea lui credinţa în treimea Spinoza-Hegel-Aristotel. „Spinoza este un interpret minunat al absolutului. Filosofia lui, plecând dela principiul tuturor lucrurilor, explică tot. Este adevărata metafizică". Ori de ce s'ar atinge spiritul acesta, desăvârşit fără dezvoltare, nu vede greutăţi, nici probleme, nici mister. „Aici (în studiul istoriei), ca peste tot, nu-i decât un problem de mecanică". In orişice studiu, cercetătorul numaidecât „vede venind în vârful condeiului o frază involuntară, deosebit de energică şi semnificativă, care va rezuma toată operaţia". Pentru mine, singura greutate, e să găsesc semnul caracteristic şi dominant, din care totul se poate deduce geometric, — să am adică FORMULA lucrului"....

Textele sunt la fel, în toţi anii vieţii. Taine a fost, în chip natural, credincios lui însuşi, şi tânăr perpetuu; sau, mai drept: fără vârstă, — ca un teorem.

Acest caracter intelectual, optimist şi matematic, nu mai este al vremii noastre. Nu-i nevoie să descoperim la Taine copilării deochiate, cum e nesocotita frază că „viţiul şi virtutea sunt produse asemeni vitriolului şi zahărului", pentru a simţi cu exces depărtarea între noi şi dânsul. Să ne amintim numai că Taine oferise, cu entuziasm de descoperitor, formula *HALLUCINATION VRAIE*, convins că această enormă scăpare din vedere aduce EXPLICAŢIA, îndelung şi zădarnic căutată pân'atunci, a „obiectivităţii" percepţiilor — : această amintire ne va arăta brusc, cât de nefilosofic era spiritul pe care-l reprezenta, într'o formă de exemplară miopie, cel ce pomeneşte filozofia cu un zel atât de candid în toate întreprinderile sale literare.

In metoda şi intenţiile sale intelectuale, Taine este om din secolul al XVII-lea. Aceiaşi lipsă de probleme, lipsă de îndoială şi de simţ al misterului şi al nesigurului, la scriitorul dela 1860, ca şi la străbunii săi literari care trăiseră cu două secole îndărăt.

Hegel şi pozitivismul ştiinţelor naturale s'au încadrat în Boileau şi au format pe Taine. — Adevărat: nu numai metafizica geometrică pe care Spinoza o scosese din Descartes, ci şi panraţionalismul absolut al lui Hegel se înrudesc bine cu RAŢIUNEA clasică, închisă, în optimismul ei elementar imperturbabil. Adoraţia lui Taine pentru cei doi filosofi era predestinată. Lumea este un ceasornic, perfect şi simplu; filosoful este ceasornicarul care demontează, perfect şi simplu, artistul este ceasornicarul care remontează, perfect şi simplu. Cea mai confortabilă situaţie intelectuală au realizat-o burghezii dela 1660, şi, după două sute de ani, strănepotul lor de izbitoare autenticitate.

PAUL ZARIFOPOL

Soarta

Dedeparte te-am văzut şi-am plâns:
Tu dormiai zâmbind visărilor senine.
Şi 'n tăcerea nopţii, sumbră,
Am simţit o umbră
Ce s'apropia de tine.

Căpuşor nevinovat şi drag,
Cum să te feresc de soartă?
După care zid şi care poartă
Să te-ascundă sufletu-mi pribeag?

Eu mi-aşi rupe inima din piept
Şi-aş zvârli-o, încă fumegând,
Soartei, cum se zvârle-un colţ de pâne
Unui câne
Lacom şi flămând.

Ci ea singură de mult mi le-a luat
Inima şi sufletul şi trupul;
Iar acuma, doar, îşi bate joc de mine
Şi nu pot, decât s'o rog, şi pentru tine
Nu mai am nimic de dat!

Amintire

De ce în sara asta mi s'arată
Desişiul beat de umbră şi de lene
Şi florile crescute prin poene?
Cu faţa 'n mâni eu tac înfrigurată

. . . .

Şopteau domol frunzişurile creţe,
Intr'un potop de raze şi de-albine
Şi tu mergeai alăturea de mine,
Ferindu-mă de crengile răzleţe.

Şi am uitat, pierduţi între desişuri,
Că oamenii se zbat şi mor aiurea,
Şi-am fost un singur suflet cu pădurea,
Cu florile crescute 'n luminişuri.

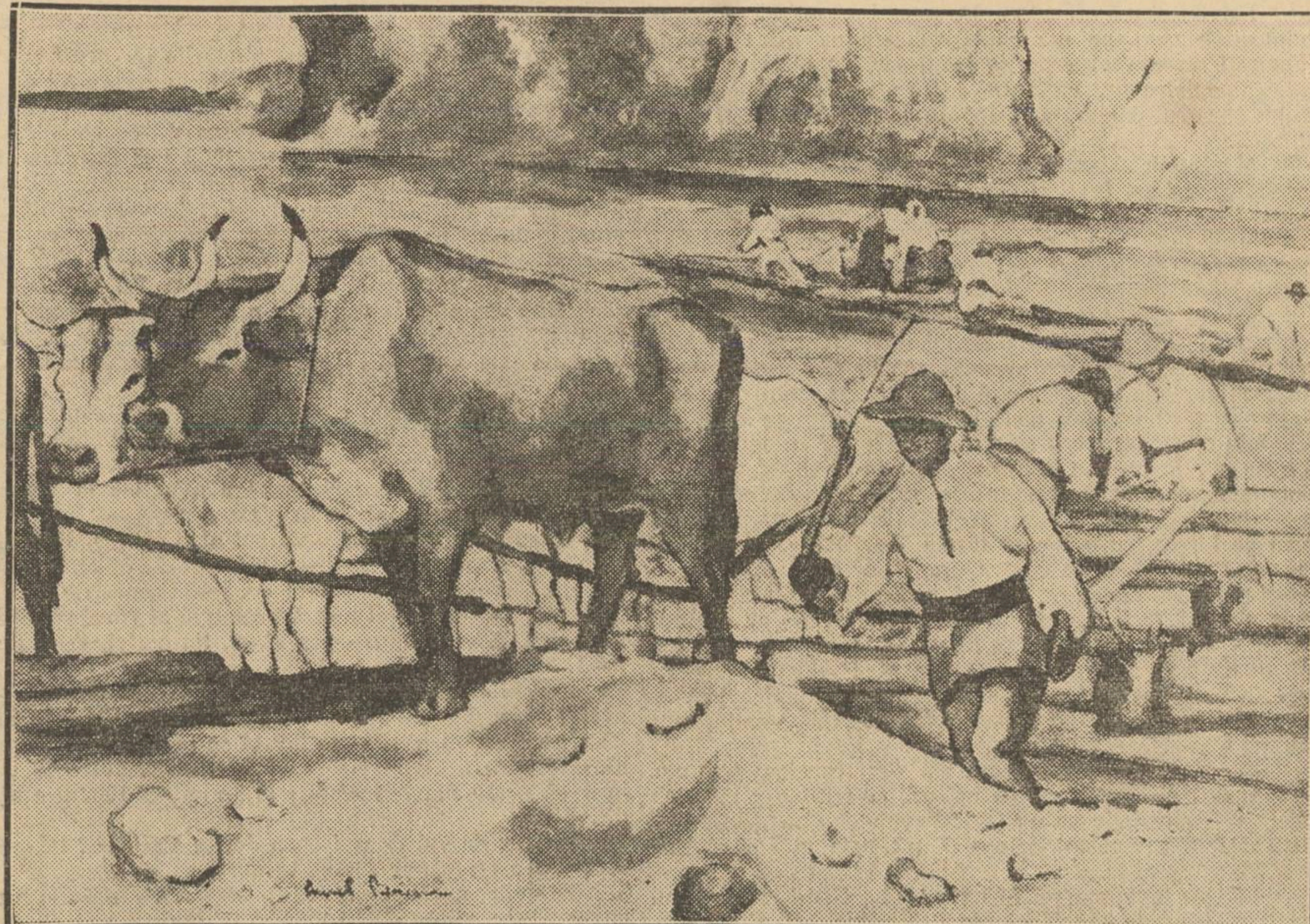
* * *

E-o amintire plină de otravă
Această sărbătoare....
Azi viaţa mea se trece fără soare
Tăcută, zăvorîtă şi bolnavă.

Ci, dacă-i mort avântul meu cucernic
Şi visurile-s moarte,
La ce povara-i tristă să mai poarte
Sărmanu-mi suflet, palid şi nemernic!

Să nu-mi aduc aminte!....
Acest desiş, cu 'ntreaga lui comoară,
Eu l'am văzut în somn odinioară...
E sara timpurie şi cuminte.

OLGA VRABIE

Aurel Băeşu — La Bistriţa

A murit Lizica

— Fragment din romanul „Corigent la limba română" —

de ION MINULESCU

In sfârşit.... Iată-mă om liber!...

Iată-mă, fiindcă deocamdată, aşa îmi place să mă cred. Om însă — om adevărat, mi-e teamă că nu sunt încă.

Om!...

Ce cuvânt lipsit aproape de orice rezonanţă!... Un cuvânt amputat... extropiat.... Parcă nici n'ar fi cuvânt adevărat... O simplă împerechere de litere şi-atâta tot. O vocală care vrea să sboare şi o consoană care o ţine parcă pe loc!...

Şi totuşi, cuvântul acesta aşa de mic, reprezintă ceva foarte mare — tot ce poate fi mai mare... Podoaba creaţiei... Punctul culminant al unui program de realizări nebănuite... Un punct grafic, după cea mai lungă şi mai elocventă frază divină — o frază care a durat şease zile întregi!... Cu el se închee totul. După el, nu mai există nimic.

Nimic!...

Ciudat lucru. Cuvântul „nimic" este cu mult mai lung decât cuvântul „om". Să nu judecăm însă importanţa cuvintelor numai după imaginea lor grafică. In felul acesta, toate bibliotecile din lume, s'ar reduce la colecţiile uniforme ale aceluiaşi abecedar, tipărit însă în ediţii diferite.

Şi totuşi, cuvântul „om" nu este decât o firmă — firma unui magazin de lux, în interiorul căruia însă, de cele mai multe ori, se găseşte cu totul altceva, decât ce este scris afară. Vreau să spun că în viaţa de toate zilele, nu orice om dovedeşte existenţa fiinţei pe care Dumnezeu a voit s'o facă după chipul şi asemănarea sa.

Un om adevărat, este un mecanic şef al propriei sale uzine. Trăeşte vecinic în apropierea materiilor inflamabile şi a maşinilor cu tot felul de roţi dinţate, care nu aşteaptă decât o mişcare greşită ca să-l mutileze, ba chiar să-l distrugă. Mecanic şef însă, nu poţi ajunge decât după ce-ai trecut prin toată erarhia meseriei, dela ucenic până la maestru.

Faptul acesta, mă întristează. Imi dau seama că, până azi, ucenicia vieţii mele, nu s'a remarcat cu nimic de seamă, ca să-mi poată da cel puţin iluzia unei apropiate înaintări la rangul de maestru.

Nu ştiu dar, dacă sunt om cu adevărat. In schimb, pot spune că sunt liber. Nu mi-a spus încă nimeni lucrul acesta. Eu însă îl simt sau mai bine zis, îl ghicesc. Şi-aşa trebue să fie, fiindcă în viaţă, de cele mai multe ori, ceeace simţim fără să ştim încă, este cu mult mai adevărat decât ceeace pretindem că ştim...

Nu mai depind de nimeni. Majoratul m'a deslegat de ultima obsesie a lanţului, dealungul căruia, ca şi un câine care muşcă, nu-mi plimbasem, până atunci, aşa zisa libertate, decât prin ograda copilăriei. De îndată însă ce-am găsit poarta deschisă, am şi luat-o la goană pe stradă. Incotro? Nu ştiu nici eu. Senzaţia libertăţei mult aşteptate, este aşa de puternică în primele clipe, că-ţi atrofiază până şi simţul direcţiei. Deocamdată, ştiu numai că am pornit-o din nou spre Paris. Atât mi-e deajuns.

De când sunt liber însă, pentru mine, Parisul se confundă cu Lizica. Dar când iubeşti pe Lizica, poţi fi oare cu adevărat liber?... Iată un lucru la care nu m'am gândit încă.

Nu sunt însă sigur, dar mi-e teamă că libertatea mea, începe să devină şi ea, problematică. Mi se pare că mi-am schimbat numai stăpânii. Şi ceeace este mai trist, de data asta, nu cunosc nici măcar lungimea lanţului pe care îmi voi plimba de azi înainte, iluzia libertăţii mele de om îndrăgostit.

* * *

Călătoresc singur într'un compartiment cu trei locuri şi două inscripţii, repetate în mai multe limbi: Caloriferul cu: „CALD, POTRIVIT, FRIG" şi Semnalul de alarmă cu: „IN CAZ DE PERICOL, TRAGEŢI DE MÂNER".

Parcă aşi călători cu trenul pentru prima oară în viaţă. Fiecare macaz, mă face să tresar. Din gările prin care trec fără să mă opresc, cineva parcă îmi face semn să mă dau jos din tren. Fanionul roşu al cantonierilor îmi anunţă parcă o apropiată deraiere.

Am impresia că, de data asta, am pornit pe un drum greşit. Şi, cu toate acestea, pe vagonul în care călătoresc, stă scris, roşu pe alb: BUCUREŞTI-PARIS.

Este acelaşi drum pe care l-am mai făcut odată. Il recunosc. Il reparez în amintirile mele, proaspete încă, şi, la capătul lui, mă opresc cu gândul, aşa după cum, trei ani în urmă, mă oprisem cu trenul.

Pe vremea aceia Parisul nu exista decât în imaginaţia mea. Mi-era egal dar, oricum l-aşi fi găsit. De data asta însă, Parisul palpită în ritmul inimii mele. Şi ritmul inimii mele nu repeta decât cele trei silabe ale cuvântului: Li-zi-ca!...

Manivela caloriferului, este trasă la: CALD. Mie însă mi-e frig. Tremur tot. Dinţii îmi clănţăne în gură şi stomacul mi se desumflă ca o minge spartă. Dealungul braţelor şi picioarelor, şiruri de furnici nevăzute, urcă şi coboară neîncetat, iar în creştetul capului, părul mi s'a sbârlit ca o coadă de viezure. Un demon şi-a înfipt ghiarele în el şi vrea să mi-l smulgă cu orice preţ...

N'am trecut niciodată printr'o criză de nervi ca asta. Geamurile compartimentului au început să se abureze de căldură. Pe mine însă mă învălue parcă cearşaful rece din patul unui hotel de provincie, fără sobă.

Aşi vrea să trag mânerul de alarmă, să opresc trenul în câmp şi s'o iau la goană dealungul arăturilor înzăpezite ca un epure urmărit de propria lui teamă.

La fel, mi-e teamă şi mie de ceva. Mi-e teamă parcă de o răzbunare apropiată, pe care însă n'o bănuesc de unde ar putea veni. Şi totuşi, nu-mi aduc aminte să fi făcut rău cuiva.

Singură Kety ar avea poate dreptul să se plângă de mine. Dar Kety, nu bănueşte c'am minţit-o. Kety, probabil, continuă să creadă şi azi, că am avut o datorie de onoare şi nu ştie că banii pe care mi-i împrumutase, i-am trimis Lizicăi. Ba, ceva mai mult, Kety a rămas surprinsă când a primit cadoul-dobândă pe care i l-am făcut la plecare. De altfel, Kety mă iubeşte prea mult ca să-mi vrea răul. Kety mă iubeşte pe mine, aşa cum iubesc eu pe Lizica. Cine spune că femeile nu pot să iubească, se înşeală. Dovadă, Kety şi poate chiar Lizica...

Dar dacă este aşa, de cine poate să-mi fie teamă? Nu, nu... Nu mi-e teamă de nimeni şi de nimic.

Şi continui să călătoresc inert ca un geamantan în fundul căruia mi-am ascuns conştiinţa împăcată, că eu n'am făcut nimănui, nici un rău, până acum. Cândva, nu ştiu când, probabil că voi păcătui şi eu. Singurul meu mare păcat în viaţă însă, va fi altul. Va fi răul pe care mi-l voi face tot eu, mie însu-mi.

* * *

La Viena, un defect al uzinei electrice întârzie, nu se ştie pentru cât timp, plecarea trenului din Westbahnhoff spre Paris.

Prin birouri ard lumânări de spermanţetă şi brichete de aprins ţigările. Pe peron, amploiaţii dela căile ferate circulă grăbiţi, cu felinare şi torţe aprinse în mână. Spectacolul este lugubru şi comic în acelaşi timp. Asist parcă la înmormântarea unui lepros medieval, în jurul căruia legea cerea să se facă zgomot mult şi întuneric.

(Continuarea în pag. II-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/41 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Ingroziţi de urmările neprevăzute ale accidentului, călătorii şi-au pierdut parcă şi minţile şi identitatea. Aleargă cu toţi în neştire, se caută, se strigă, se lovesc şi se înjură. Cei ce, întâmplător, se regăsesc, se îmbrăţişează fericiţi ca şi cum ar fi scăpat de focul Ghehenei.

Printre ei mă aflu şi eu. Pe mine însă nu mă cunoaşte nimeni. Nimeni, nu mă caută. Nimeni nu mă strigă pe nume. Prezenţa mea îm mijlocul lor, nu interesează pe nimeni. Dintre toţi călătorii, eu par a fi cel mai absent. Sunt singurul călător care mi-am păstrat minţile şi identitatea.

Mă întreb chiar, de ce m'am coborît din vagon, când spectacolul l-aşi fi putut privi tot aşa de bine dela fereastră. Cineva însă, mă împinge parcă tot mai mult spre gloata de nedumeriţi care se înghiontesc, se apostrofează şi se învârtesc în jurul lor, ca nişte câini cu tinicheaua de coadă.

Cu cât timpul trece, îmi dau seama că aceiaşi agitaţie colectivă, pune stăpânire şi pe mine. E drept că teama de necunoscut este cea mai contagioasă boală sufletească. In momentul acela însă, sufletul meu, evadase din mine. Călătorea grăbit înaintea mea, pe acelaşi drum pe care, din clipă în clipă, aşteptam să pornesc şi eu. Regretam numai că eu nu puteam sosi la Paris, decât în urma lui, adică pe înoptate, când poarta sanatorului se închide deopotrivă şi pentru cei de-afară şi pentru cei dinăuntru. Aveam dar, să văd pe Lizica, cu o zi mai târziu. Dar atât şi nimic mai mult. O întârziere de câteva ore, chiar când te grăbeşti să-ţi regăseşti iubita, nu poate fi o nenorocire. In dragoste, mai ales, să te faci aşteptat este o cochetărie, nu o necuviinţă. Amanţii adevăraţi se aşteaptă totdeauna. Numai Regii nu trebue să aştepte pe nimeni. Protocolul curţilor regale însă, nu vorbeşte nimic despre amantele Regilor. Probabil că Regii, când îşi aşteaptă amantele, nu mai sunt nici ei Regi...

Aşa-dar, temerea de care mă simt cuprins, este pur şi simplu ridicolă. Totuşi pe măsură ce-mi dau seama, că n'am nici un motiv să mă agit, neliniştea din mine continuă să fiarbă în clocot, ca apa dintr'o oală ce ameninţă să asvârle capacul în aer.

Iată ce 'nseamnă să fii om liber!... Când crezi că nu mai eşti legat de nimeni, simţi că trebue să te legi din nou, tu singur, de cineva.

La un moment dat, din mulţimea de necunoscuţi cu chipuri şi gesturi apocaliptice, un chip nebănuit, mi se lămureşte deodată în faţa ochilor, ca o amintire împrospătată într'un album cu fotografii decolorate de vreme.

Cotan!...

Tresar, cu numele lui pe buze. Dar chipul fratelui Lizicăi dispare imediat, înghiţit parcă de valurile mării ce-l scosese numai pentru o clipă la suprafaţă.

Il văd cu adevărat, sau Cotan nu e decât o simplă halucinaţie a mea, în această noapte de valpurgis vienez?... Mă înalţ în vârful picioarelor şi ochii mei se rotesc pe deasupra capetelor necunoscute până ce chipul lui mi-apare din nou. De data asta însă, nu-l mai scap din ochi.

Cotan m'a zărit şi el. Lucru ciudat însă, figura lui nu trădează nici-o emoţie... nici-o surpriză măcar. Cotan mă priveşte aşa ca şi cum nu m'ar recunoaşte. Să fie oare din cauza întunericului? (Cotan e miop, ca şi mine). Nu ştiu care poate fi cauza. Prezenţa mea însă, nu-l încântă deloc. Pentru prima oară de când îl cunosc, Cotan pare preocupat în mod serios de ceva important, ceva care-i întunecă până şi surâsul obişnuit cu care ne întâmpinasem totdeauna până atunci.

Faptul acesta, mă pune din nou pe gânduri. Incep să bănuesc că motivul temerii de care mă simţeam încă stăpânit, nu putea fi altul decât prezenţa lui Cotan la Viena. Se întâmplase ceva înainte, sau ceva trebuia să se întâmple chiar în momentul acela?

Ajunşi unul în faţa altuia, ne privim câteva clipe întrebători, dar fără să ne întindem mâna. Nu ştiu ce ne împiedică; mulţimea din jurul nostru, sau poate chiar teama de noi înşine? Intâlnirea noastră neaşteptată, însă, pare a fi epilogul unui lung spionaj reciproc...

Şi-acum, iată-ne descoperiţi, iată-ne dezarmaţi de propriile noastre arme. Iată-ne unul în faţa altuia, gata să ne luăm interogatorul pentru o anume vină bănuită dar nedovedită încă. Amândoi deopotrivă şi spioni şi victime, fiecare din noi, ne întrebăm: Care pe care?... Care din noi îl prinsese cu adevărat pe celălalt?..

. . . .

Să sune clopotele catedralei sfântului Stefan, ca să afle Viena toată că în noaptea aceia, Lizica doarme singură, într'un vagon cu uşile plumbuite, pe una din liniile de garaj din Westbahnhoff.

Şi să se facă lumină...., lumină multă, lumină pentru toată lumea deopotrivă şi lumina din vagoanele cu ferestrele deschise să se aprindă, toată, în vagonul cu uşile plumbuite, fiindcă acolo doarme călătorul care are nevoe de mai multă lumină decât toţi ceilalţi...

. . . .

Cotan crede probabil că am înebunit. Mă sgâltâe de mâneca hainei şi încearcă să-mi astupe gura cu palma. Se teme să nu-l compromit. Pentru prima oară, când trece frontiera, nu vrea să se dea în spectacol. Durerea lui nu vrea s'o mai cunoască nimeni. Abia s'a hotărît să mi-o împărtăşească mie. Eu însă i-o ghicisem mai dinainte. I-am smuls-o din gură, fiindcă în inimă, nu cred să fi avut nimic.

Ca orice perfect om de lume, Cotan este un cretin. In lumea lui, durerile mari nu trebue să se manifesteze decât pe suprafeţe mici. El nu ştie ce înseamnă o durere adevărată. Cotan n'a iubit pe nimeni şi n'a suferit niciodată. N'a iubit nici pe soru-sa, pe care n'a cunoscut-o decât întâmplător ca pe oricare alt membru al familiei. Pe Lizica n'am iubit-o decât eu, fiindcă eu singur am iubit-o altfel decât toţi ceilalţi, altfel chiar şi decât Mihăiţă care se omorîse pentru ea... Cotan nu pricepe de ce strig să se facă lumină... El nu ştie că Lizicăi nu-i plăcea să doarmă pe 'ntuneric. Lizica n'a dormit niciodată decât în timpul zilei... Nopţile şi le petrecea numai în localuri luminate *„à giorno"*.

Şi continui să strig aşa, până ce, deodată, iată că se face lumină cu adevărat în toată gara.

Uzina electrică fusese reparată.

Clopotele însă, n'au sunat... Clopotele dela Sfântul Ştefan, nu sună decât foarte rar — când moare câte un Habsburg.

Pentru Lizica însă, aveau să sune alte clopote — clopotele dela Piteşti... Clopotele dela Sfântul Gheorghe, dela Sfântul Nicolae, dela Sfântul Ion, şi dela cimitirul Şerban Vodă.....

ION MINULESCU

Dr. CABANÈS

Indiscreţiile Istoriei

Iubirile Regelui-Soare

S'au povestit adesea împrejurările în care Ludovic al XIV-lea s'a îndrăgostit de graţiile domnişoarei de La Vallière. Regele, care se afla la Fontainbleau, eşind într'o zi la plimbare cu Beringhem şi cu contele de Guiche, vede în tovărăşia prinţeselor, trei fete. Un gust frivol de a trage cu urechea îl face să asculte, adăpostit după un tufiş, discuţia lor. Fetele vorbeau despre domnii dela Curte şi pomeneau numele celor ce dansau cu mai multă graţie.

Când a fost rândul domnişoarei de La Vallière, ea zise, cu naivitatea inimii care nu se mai poate reţinea, că Regele îi întrece pe toţi prin aerul lui de nobleţă, dar că-i strică mult coroana care nu îngădue să fie iubit.

Astfel de cuvinte, ajungând la urechile unui monarh puţin obicinuit cu complimente dezinteresate, nu-l puteau lăsa rece.

Unii spun că această scenă a avut loc la Versailles; alţii — în parcul de la Vincennes.

O scriere satirică din veacul al XVII-lea dă o altă versiune. Regele, ducându-se la Regină, pe-atunci bolnavă, s'a oprit în anticameră cu domnişoara de la Vallière, căreia i-a vorbit multă vreme şi al cărei spirit l-a fermecat. A venit şi a doua zi, şi, tot astfel, timp de o lună.

Regele căuta prilejul să-şi dea iubirea pe faţă, şi-l găsi. Nu i-a fost prea greu să birue o inimă de mult învinsă. In parcul din Versailles el se plânse domnişoarei că sănătatea lui îl îngrijorează. Domnişoara de La Vallière să arată foarte mâhnită şi i-o spuse. Restul e uşor de ghicit.

Era frumoasă domnişoara de La Vallière? Părerile celor care au văzut-o sunt împărţite.

Femeile, a căror părere în asemenea materie nu e suspectă, se pronunţă în genere în favoarea ei.

„Domnişoara de La Vallière, scrie domnişoara de Montpensier, era foarte drăguţă, simpatică deşi „ameninţa puţin dintr'un picior"; dansa bine, îi sta bine pe cal iar cravatele o arătau ceva mai grasă. Era foarte spirituală."

Palatina, gura clevetitoare, vorbeşte, deasemeni, favorabil:

„Privirile ei aveau un farmec inexprimabil; avea o talie fină şi toată ţinuta ei modestă. Şchiopăta puţin, dar nu-i sta rău".

Domnişoara La Vallière avea ochi albaştri, păr blond, bogat, bărbia puternică şi nasul drept, gura cam mare, carnea albă şi moale ca a temperamentelor limfatice.

Din iubirea Regelui cu domnişoara La Vallière s'au născut patru copii, dintre care doi au murit numai decât după naştere. La 1663 s'a manifestat întâia sarcină a favoritei. La Curte se cunoşteau legăturile tânărului suveran cu domnişoara de onoare a Reginei; dar secretul era destul de bine păzit. Regele n'a făcut mărturisiri decât unui singur om de o credinţă neclintită, gata la orice servicii: Colbert, care, în această împrejurare a jucat un rol de care demnitatea lui nu s'a simţit jignită.

Un apologist al lui Colbert, P. Clément, recunoaşte — cu toată admiraţia pe care o are pentru marele bărbat de stat, că acesta a fost silit „spre a rămânea la putere, unde se mira însuşi că ajunsese, să se preteze celor mai intime confidenţe ale Regelui, de a servi şi favoriza legăturile lui amoroase". Colbert intervenea la nevoe, între Rege şi favorita lui; el a readus-o la Versailles, după ce se retrăsese la o mânăstire din Chaillot. Tot Colbert a fost însărcinat să potolească pe d. de Montespan, când a ameninţat cu scandalul din pricina soţiei lui, amanta Regelui.

Clément crede că nu trebue să ne mirăm de această condescendenţă a unuia din miniştrii cei mai morali pentru slăbiciunile Regelui, într'o vreme când Ludovic al XIV-lea apărea în public în aceiaşi trăsură cu Maria-Tereza, La Vallière şi Montespan, iar poporul şoptea la vederea lor: *Iată cele trei Regine;* când punea Parlamentul să-i legitimeze toţi copiii din flori, etc., Regele, crede istoricul Clément, a avut până la un punct complicitatea ideilor şi moravurilor timpului său.

Fără a fi mai rigorist decât se cuvine, nu mă pot opri de a deplânge tristul rol pe care l-a jucat în această împrejurare cel mai mare ministru al celui mai mare dintre Regii Franţei. Din fericire aceste „servicii de interior" n'au ţinut decât puţin loc în viaţa lui Colbert.

Fiind în război cu ducele de Lorena, Regele a fost silit să plece grabnic la Marsal, lăsându-şi iubita într'o poziţie îngrijitoare; cu acest prilej l-a luat pe Colbert confident şi i-a cerut servicii şi credinţă. Printr'o fericită întâmplare, doamna Colbert, burgheză cu nume bun, era întrucâtva compatrioată cu domnişoara de La Vallière: erau amândouă din Blésois, unde se cunoscuseră.

Era bine stabilit, deci, că puternicul ministru Colbert va servi de intermediar, ca să nu întrebuinţăm un cuvânt mai brutal, între Rege şi favorită; timp de două luni, cât a ţinut expediţia, Colbert a fost însărcinat să primească şi să transmită scrisorile celor doi îndrăgostiţi.

Reîntors la Paris, Regele avu grijă să asigure metresei toate înlesnirile de care avea nevoe în situaţia ei. Tot Colbert a fost însărcinat, în această delicată împrejurare, cu găsirea unui adăpost, a unei îngrijitoare, iar toată rufăria a fost pregătită de însăşi doamna Colbert.

Domnişoara de La Vallière la 19 Decembrie 1663 a născut un băiat. In ziua aceia Regele era la vânătoare şi lăsase instrucţii medicului Boncher să-i trimită veşti prin Colbert. Ordinul Regelui: copilul să fie numaidecât luat şi dus la loc sigur.

In aceiaşi zi, la 19 Decembrie, noul născut a fost dus la Saint-Leu şi botezat cu numele Charles, „fiul d-lui Lincour şi al domnişoarei Elisabeth du Beaux". Peste doi ani, în 1665, acelaş fapt, acelaş procedeu, acelaş ceremonial. Cei doi copii au murit curând.

Se pare că răceala Regelui pentru domnişoara de La Vallière datează dela a patra naştere şi se datoreşte zvonului care a ajuns până la urechile Regelui că copilul (contele de Vermandois) nu era al lui, ci al lui Lauzun. Regele a recunoscut copilul foarte târziu, moartea lui nu l-a durut. Totuşi, copilul era al Regelui căci La Vallière a fost o amantă credincioasă; n'a iubit pe Ludovic al XIV-lea din vanitate, ci dintr'o sinceră pasiune. Mărturisirea ei nevinovată, din parcul de la Versailles, a fost adevărată şi a hotărît destinul întregei sale vieţi.

Domnişoara de La Vallière se retrăsese dela Curte şi se adăpostise la o mânăstire, când i s'a comunicat, pe rând, boala şi apoi moartea ultimului ei copil. Intr'o împrejurare atât de penibilă, ea a ştiut să-şi stăpânească durerea. O prietenă o îndemna să plângă, deoarece lacrimile uşurează durerea. Ea răspunse:

— Trebue să sacrific totul. Pe mine trebue să mă plâng. Şi numai după ce voi fi plâns îndeajuns naşterea lui voi plânge şi moartea lui.

Naşterea contelui de Vermandois a fost fatală mamei. Din acea zi, răceala dintre iubiţi devenea tot mai mare. Frumuseţea trupului ei dispăruse, strălucirea ochilor pălise, chipul îşi pirduse frăgezimea. Nu mai avea niciunul din acele farmece care ar fi putut reţinea un bărbat.

Decăderea fizică a domnişoarei de La Vallière a fost începutul dizgraţiei. O frumuseţă nouă subjugase inima şi simţurile Regelui: Doamna de Montespan.

***

Doamna de Montespan a dat Regelui şapte, unii spun opt, copii. Intâiul a murit la vârsta de trei ani, fără a fi recunoscut. Cei patru următori, au fost: ducele de Maine, contele de Vexin, domnişoara de Nantes, domnişoara de Tours. Apoi au mai venit contele de Toulouse şi domnişoara de Blois.

Naşterea primului copil din această legătură clandestină a Regelui e atât de caracteristică, încât o redăm în întregime, aşa cum ne-a transmis-o un contemporan spiritual: Bussy-Rabutin.

Nu mult după ce domnul de Montespan a fost exilat la moşie, din ordinul Regelui, pentrucă pălmuise pe doamna de Montespan, care, de dragul Regelui amant, nu mai îngăduia mângâerile soţului. Doamna de Montespan rămăsese însărcinată şi fu foarte neliniştită. Din această pricină, inventă o rochie nouă, fără centură şi cu numeroase creţuri care ascundeau diformitatea trupului.

Apropiindu-se ziua naşterii, Regele se duse la Paris şi trase în cartierul Saint-Germain, nădăjduind că lucrurile se vor petrece fără prea mult sgomot. Venind vremea, o cameristă a doamnei de Montespan în care Regele avea încredere, se urcă într'o trăsură şi se duse în strada Saint-Antoine la un anume Clément, mamoş, şi-l rugă să vină la o naştere. Ea îi spuse că trebue să se lase legat la ochi, căci nu trebue să ştie unde se duce şi cine anume naşte. Clément, căruia i se mai întâmplau astfel de lucruri, primi; şi cu ochii legaţi se urcă în trăsură alături de ea, şi trăsura rătăci multă vreme pe diferite uliţe ale Parisului. Apoi fu condus într'un apartament superb unde i se scoase legătura dela ochi.

Dar nu i se dete răgaz să vadă unde se află şi cineva suflă lumânările. Regele, care fusese ascuns îndărătul perdelelor patului, îi spuse să nu se teamă. Clèment se apropie de lehuză şi văzând că mai are de aşteptat, ceru ceva de mâncare şi de băut. Regele se duse însuşi la dulap şi aduse de mâncare, spunând medicului să mănânce după pofta inimii. Omul după aceia, ceru de băut. Regele îi aduse o sticlă de vin şi îi turnă să bea. Clément bău întâi şi întrebă pe Rege dacă nu bea şi el...

După naştere, i se legară din nou medicului ochii cu o legătură şi cu aceiaşi ceremonie plecă după ce i se dete o pungă cu o sută de ludovici de aur.

Cei şapte copii născuţi ofiliră frumuseţea doamnei de Montespan care căzu în disgraţie; la orizont se ridică steaua doamnei de Maintenon. Doamna de Montespan împlinise, de altfel, şaizeci de ani...

LA 8 SEPTEMBRIE, APARE

RADIO-JURNAL

Ziar săptămânal în 6 pagini, cuprinzând şi programul de radio al tuturor posturilor de emisiune din Europa, pe o — săptămână înainte —

Nou! Nou!

MYRIAM HARRY

INSULA VOLUPTĂŢII

Roman fermecător plin de pasiune şi de poezie

„CUGETAREA", Bucureşti Preţul Lei 50

INTERESANTA

Distractivă Instructivă

Biblioteca „DIMINEAŢA"

—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare —

AU APARUT PANA AZI APROAPE 100 VOLUME

Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

No. 11. — Nuvele de Gh. Brăescu.
No. 12. — Viaţa lui Eminescu de Gala Galaction.
No. 13. — Adio de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — Xanthis sau vitrina sentimentală de Albert Samain .trad. de M. Carp).
No. 15. — La Montmorency de H. Sanielevici.
No. 16. — Imprumutul răposatei de Blasco Ibanez.
No. 17. — Domnişoara Roxana de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — Viaţa în armată de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — Poeme de Ştefan Petică.
No. 20. — Zîna apelor de Bojena Niemţova.
No. 21. — Surpriză de J. Dongorozi.
No. 22. — Poveştile lui Hinu Ion de Sandu Teleajen.
No. 23. — Omul cu obrazul 'ncrustat de Jak London.
No. 24. — Flămânzii de I. Ciocârlan.
No. 25. — Lupii de Eug. Boureanu.
No. 26. — O sărutare de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — Homunculus de Al. Ciura.
No. 28. — Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — Prima Turcoaică de N. Batzaria.
No. 30. — Patru cuvântări de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — Păiajenul de Hans Heinz Evers.
No. 32. — Faust, tragedie. de Goethe (trad. de Iosif
No. 33. — Amintirile unui băiat de familie de I. Petrovici Fabre.
No. 34. — Tristan de Thomas Mann.
No. 35. — Amazoana, culegere de eseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — Laguna de Joseph Conrad.
No. 37. — Descântecul de I. Vinea.
No. 38. — Crainquebille de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — Povestiri din Danemarca de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — In tren de H. Sanielevici.
No. 41. — Secretul contesei de Regnier.
No. 42. — Singurătatea de I. Agârbiceanu.
No. 43. — Balzac şi Stendhal de Brandès.
No. 44. — Crima din str. Nopţii de N. Davidescu.
No. 45. — Livada de măslini de Maupassant.
No. 46. — Sărutul cel mai dulce de Septimiu Popa.
No. 47. — Din minunile instinctului la insecte de J. H. Nădejde).
No. 48. — O mireasă la loterie de W. A. Hofman.
No. 49. — Radeş de D. N. Teodorescu.
No. 50. — Werther de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — Domnul Şef de Adrian Pascu.
No. 52—53. — Profesiunea D-nei Warren de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — Cum am ucis pe Rasputin de V. Purişkevici.
No. 56. — Nebuna de Octav Mirbeau.
No. 57. — Plăpumarul chior şi Taurul alb de Voltaire.
No. 58. — Gazda cu ochii umezi de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — Către timpuri mai bune de Anatole France.
No. 60. — Nevinovata de Henrich Fann.
No. 61. — Clacă şi robie de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — Odaia Ceasornicului de Georges Duhamel.
No. 63. — O impuşcătură în ceaţă de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — Un şaizeci şi şasă... de Şalom Alechem.
No. 65. — Livretul roşu de Luigi Pirandello.
No. 66. — Familia Lewton de H. Sanielevici.
No. 67—68. — Viaţa părintelui Vasile Fiveischi de Leonid Andreev.
No. 69. — Văzute şi trăite, de I. Petrovici.
No. 70. — Drumeţul din Praga de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — Floarea roşie de Voevold Garşin.
No. 72. — In tinereţe sau la bătrâneţe de N. Batzaria.
No. 73. — O lună de miere de Israel Zangwil.
No. 74. — Patima iubirii de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — R. U. R. de Carl Ciapek.
No. 77. — Crocodilul de Th. Dostoewski.
No. 78. — Micile ironii ale vieţii de Thomas Hardy.
No. 79. — Antigona de Walter Hasenclever.
No. 80. — Un om sensibil de Octave Mirbeau.
No. 81. — Viaţa şi filosofia lui Spinoza de Dr. Ygrec.
No. 82. — Ochiul de Nichel de Tudor Teodorescu-Branişte.
No. 83. — Copilul minune de Thomas Mann.
No. 84. — Robii pământului de Simona Basarab
No. 85. — Oul de cristal de H. G. Wells.
No. 86. — Alte schiţe vesele de Gh. Brăescu.
No. 87. — Caucaz de Knut Hamsun.
No. 88. — Despre stil de Paul Zarifopol.
No. 89. — Visul unui om ridicul de Th. Dostoewsky.
No. 90. — Zâna din fundul lacului de N. Davidescu.
No. 91 — Povestiri de Ladislav Reymont.
No. 92. — Femeia visuriior mele de Massimo Bontempelli.
No. 93. — Verdeta de Honore de Balzac.
No. 94. — Drumuri în spirală de Eug. Relgis.
No. 95. — Dansatoarea greacă de Arthur Schnitzler.
No. 96. — Civilizaţie de H. Sanielevici.
No. 97—98. — Aur de Blaise Cendrars.
No. 99. — Memoriile D-lui de Shnabelewopski de Heinrich Heine.
No. 100. — Pacostea de Ion Dongorozi.
No. 101. — Noaptea de Vladimir Korolenko.

Primele zece numere sunt epuizate

Manual de morală practică

III

11. Ai de ales între două atitudini : bunul tău şi bunul tuturora. Primul se brodează cu acul, insinuant : grija celui de al doilea se poartă cu armele grele. După scop, te hotărăşti pentru igliţă sau pentru lance.

In lumea muncii, bunul se capătă prin efort inteligenat în timp şi onest. Henry Ford, care e cel mai bogat miliardar al planetei, şi-a început cariera într'o magazie, cu o menghină, o pilă şi un ciocan. Lectura cărţilor lui e reconfortantă ca murmurul unui şuvoi de apă, pornit din Alpi şi care mişcă morile din şes. America şi Germania au purces dela menghină şi ciocan şi reţeta, aplicată de sute de mii de ori, a dat acelaş rezultat: un bun şi un bun al tuturora.

Banul are un gust şi o acurateţă. Altă pâine cumpără banul muncii şi altă pâine fură banul şiret. Banul parazitar naşte inşi parazitari, familii parazitare şi clanuri. Sfioşi de a se înţelina, izolaţi în singurătăţi monumentale, indivizii se găsesc în fugă permanentă de jur împrejurul lumii, ca ereţii, ca dihorii şi ca gândacii, cu presentimentul că primul venit are dreptul să-i conteste şi să-i stârpească.

Munca, maşina şi timpul sunt producătoare de luare aminte, de respect şi optimism. Bursa, care-i o muncă de intelect bolnav parazitar al artificiului instantaneu şi aventurier, e autorul amărciunii şi tristeţii actuale. Bucuria nu se mai întâlneşte curată şi toate sentimentele primitive, câteva — câteva chei ale sufletului — s'au ştirbit pe inelul lor. O viaţă care conduce la descreşterea nivelului sufletesc, trebuie cercetată, verificată şi reconstruită, la nevoie, cu forţa.

Intelectul a dus la divizarea noţiunilor infinită. Cristalele vechi au fost sfărâmate în părţi din ce în ce mai mici, reluate, remăcinate : din pulberea lor impalpată nu se mai poate reface cristalul prismatic, fie că făina noţiunilor se frământă cu cel mai bun scuipat filosofic şi cu cea mai fină urină intelectuală. Aduceţi-ne copii, din jocul vostru, din pământ şi din nisipuri, cristale noi. Giuvaerele noastre put, mărgăritarele noastre sunt purulente, aurul nostru a făcut păduchi, viermi şi mucegai.

Cu cinci idei extrase din sânge şi din lut se dărâmă lumea şi se reclădeşte. Universităţile ne trimit în fiece an, oameni de spital, trataţi cu chirurgia mică. Ei au uitat să desfacă noţiunile în firele lor simple şi secerătorul de spice care şi-a rănit degetele 'n holde ştie şi poate mai mult decât un dascăl pervertit.

12. Nu te clinti din efortul tău pentrucă cel ce nu mai ştie să râdă întreg, să se ridice întreg şi să cânte întreg, ia în derîdere munca ta, şi nu te îndoi în neizbândă de tine, influenţat de izbânda lui aparentă. Adevărul este în orice caz de partea ta, chiar dacă epoca îi aparţine lui.

Ai în faţa ta un deputat înstărit, care n'a făcut nici uzină, nici agricultură, nici transporturi şi a cărui ureche nu şi-a muzicalizat sensibilitatea nici la zgomotul motoarelor nici la şoaptele ascuţite ale câmpului stropit cu sevă şi răscolit de ploaie. Ani de zile, el a dormit pe un biliard şi s'a sculat în zorii zilei vânăt de la masa cu valeţi şi popi, ca să alerge după un comision. Intr'o bună zi el a iubit o femee frumoasă, pe care au iubit-o şi bătrâneţile câtorva potentaţi. Clubul nu l-a mai văzut, biliardul a rămas în seama unui parvenit viitor. Deputatul reprezintă azi o avere de câteva zeci de milioane. Ai putea de scârbă să-l strângi într'o seară la garderoba teatrului de gât şi să-l laşi în picioare printre paltoane : te priveşte. Insă nu pizmui averea lui şi nu te îndoi de puterea lăuntrică a dreptăţii tale. Du-te acasă bucuros, sărută-ţi nevasta bărbăteşte, căci îmi place să cred că ţi-ai ales-o ca să-ţi placă, şi mâine 'n zori du-ţi înainte efortul. Ultima biruinţă, Majestate, e a dumitale.

Epoca e de sigur a deputatului cu nevasta unanimă — şi a diverselor ipocrizii şi lichele. Un om politic îşi lasă partizanii, pentru care s'a bătut în piept un număr de ani, ca să fie miluit cu un minister, compromis şi aruncat din minister afară. Bunul lui personal a fost atins — un moment. Bunul tuturora dorit de prietenii lui, a rămas o dorinţă, însă o dorinţă de vehemenţă, de energie, de viaţă morală dinamică. Epoca unuia s'a produs şi s'a stins : au căzut aripile şi a rămas omida, pe care plugarul o prinde de pe fructe şi o striveşte. Epoca nouă întârziază, momentul ei e neîncetat zădărnicit. Cu atât puterea ei de biruinţă va fi mai crîncenă şi mai definitivă.

13. Te-a impresionat câteodată urletul moralizator al câte unui bandit intelectual, manifestat în forme profetice sgomotoase. Te-a mulţumit, ca un factor de nădejde, rechizitoriul inşilor cu panaş. Ei au ieşit să lupte pentru bunul vostru şi, ca să sperie, la fiinţa lor de şobolani au pus o coadă de lup, un maxilar sălbatec şi unghii străpungătoare, şi au ieşit rînjiţi şi fioroşi la drumul mare. Fii cuminte : ei găsiseră mijlocul să fure altor hoţi ceiace le lipsea lor. Uite-le costumul pe frânghie, în bătaia unui vânt uşure care li-l usucă de ţuică. Botul cu măsele e de mucava, coada e a unor lupi de proteză, unghiile de bumbac se leagănă între cârpe. Hoţii s'au înfricoşat şi le-au dăruit din bunurile lor partea reclamată cu ifose grave. Neavând neveste frumoase, ei au avut o gazetă. Prostituţia se practică egal, cu sexul şi cu tiparul şi furtul de buzunare dă rezultate în tramvaie cu mâna şi în presă cu peniţa.

T. ARGHEZI

HIGIENA DENTARĂ
CLINICĂ ULTRA-MODERNĂ
BUL. ELISABETA. 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

Leagăn de cîntece

81

Isvorul cel mai limpede şi-a spus cuvântul,
Şi raza lunei a răspuns din adâncime ;
Tu ne-ai împodobit cu crini de-argint pământul
Şi l-ai desprins cu gândul din întunecime.

In jurul nostru e lumină, şi'mpreună
Ne creştem pentru linişte şi bucurie ;
Tăcerea 'n sufletele noastre se 'ncunună
Şi dragostea ca un extaz tîrziu învie.

82

Zăpada clarului de lună
Cuprinde 'n vălul ei subţire
Nisipul rece de pe dună.

Ea, cu semeaţă 'nsufleţire
Dă drumul părului să-i sboare
Ca o sălbatecă roire.

Şi noaptea plină e de soare.

83

Atunci în fundul apei s'au risipit dantele
Şi flacări uriaşe s'au ridicat albastre,
Şi-au deşteptat în cuibul lor pasările grele
De cîntecul de mâine al fericirei noastre.

Era o noapte plină ca un ocean, şi luna
Punea, în loc de fructe, pe crengi, lingouri de-aur,
Iar infinitul nostru lăuntric era una
Cu infinitul nopţei deschis ca un tezaur.

84

Apusul nostru sufletesc de soare
E grav ca gloria şi ca tăcerea,
E dulce ca mătasea şi ca mierea,
Şi e pătrunzător ca mîngîerea.

Apusul nostru sufletesc de soare
E trist ca umbra şi ca despărţirea,
E cald ca visul şi ca amintirea
Şi e tulburător ca ispăşirea.

85

Caii mei la esle i-am făcut uitaţi,
Arcul, cu săgeata, l-am lăsat afară,
Şoimii sus pe stinghii s'au prostit legaţ,
Iar ogarii negri au albit la scară.

Nici un cal nu este însă svelt ca tine,
Nici un şoim mai lacom de cât gura ta,
Nici un arc, flexibil cum eşti tu, nu ţine,
Iar ogarii mersul ţi-ar împrumuta.

86

In fiecare clipă dimineaţa
In părul tău se 'mbracă cu glicine,
Miroase-a miere proaspătă de-albine
Şi'n strălucirea lui îşi spală faţa.

Şi'n fie care clipă primăvara
In ochii tăi deschide o fereastră ;
Răcoarea ei în apa lor e-albastră
Ca cerul într'un lac de munte, seara.

87

Ne desprindeam de lume'nţelepţeşte
Şi aprindeam în noi ca'n două urne
Inaripara care ne'nfrăţeşte
Cu strălucirea clipelor nocturne.

Pusese luna'n sufletele noastre
O perspectivă limpede şi nouă,
Şi sufletele ne'nfloreau, albastre,
Cu-aceiaşi rază de lumină'n rouă.

88

De-alungul unei rampe de granit,
Ca un convoi de albe preotese
Cu bratele suite'n infinit,
Procesiunea gândului meu ese.

Tăcerea lui extatică imploră
Din umbra nopţei turbure şi grea,
Pe cerul minţei mele-o auroră
Cu chipul tău vrăjitoresc în ea.

89

Simţeam în seara-aceia că sufletul mi-e orb
Şi că furtuna'n cuget şi ploaia-mi bat drăceşte,
Şi-am dat, ca Noe, drumul afară unui corb
Să-mi dea de ştire dacă furtuna conteneşte.

A fost o fâlfâire de negru 'n infinit
Şi nici odată corbul n'a mai sosit în Arcă
Tu însă ca o rază de argint ai răsărit,
Şi s'a făcut lumină pe cer, şi'n mine, parcă.

90

Acolo marginea văzduhu-şi scapă
Şi se scufundă'n graniţele lumei,
Şi cerul pare'n albia-i, de apă,
Iar apa cer sub învelişul spumei.

Tu te desprinzi din două infinituri
Ca o potecă de lumină'n zare,
Şi chipul tău cu două răsărituri
Coboară'n cer şi se ridică 'n mare.

N. DAVIDESCU

Poveste pentru mica Lola

Era obosită. Avea ochii mari, încercuiţi de vânătăi ce se pierdeau treptat în albeaţa palidă a obrajilor.

Luminau stins şi nehotărît. Ploapele coborau domol şi des, ca apoi să se ridice vioaie: O clipă de obosită vioiciune. In urmă, alunecau din nou, în împreunări scurte de gene.

...Se mişca încet, vorbea apăsat şi rar. Părea că se teme să nu aţipească cuvintele — odată cu ea — între buze.

Totuşi, chipul ei nu înceta de a râde, deşi, de astădată în ascuns, greoi, cu frică, — ca un copil ce încearca greu să nu bufnească.

— Te rog, iartă-mă, sunt aşa de trudită.

Faţa i se lumină de un zâmbet. Ochii s'au bucurat şi buzele au râs de el.

— De ce nu vrei să dormi, Lola? Eu plec...

— Nu, nu, mi-e frică. E târziu şi sunt singură.

S'a ridicat repede, şi-a îndreptat rochia şi şi-a apăsat palma peste ochi.

— Priveşte, d'acum sunt trează.

Şi înainte de a o putea privi bine, — s'a apropiat de robinetul cu „eau froid", l-a lăsat să curgă, şi-a suflecat semeţ mânecile, şi s'a spălat pe mâini, pe ochi, pe ceafă, — cu vioiciunea cu care mâini tinere scaldă prunci în apă de isvor.

Ascultam sgomotul uşor al degetelor ei, şi cel pierdut al apei.

Şi urmăream mişcare cu mişcare. Privirea mea se ducea laolaltă cu fiecare bob în parte, şi împreună coborau, rătăcindu-se pe întinderi de obraji, — şi, sfârşind şăgalnic, — sub bluză, pe piept gol, — acolo unde privirea mea neputincioasă se oprea...

...Când cutezau „însă, — pe drum lăturalnic" să mai coboare, — Lola, ce 'n ascuns, îşi vâra mâna în sân, şi scotea glumeţ, câte-un bob de apă îndărătnic.

Râdea! Şi-atunci, puzderie de picături dădeau năvală într'un şirag de dinţi mărunţi.

Joaca se repeta mereu, — cu gravitate de copil neştiutor...

— Destul, Lola, ai să răceşti.

— Vorbeşti ca mama...

Dar, fiindcă nu eram mama, m'a ascultat. Şi-a tras prosopul, l-a ţinut în faţa jarului din sobă, şi, cald, şi l-a purtat încet pe faţă, — ca o mângâiere de bătrân.

In urmă, devenind de prisos, l-a aruncat.

M'am bucurat. Lola îmi părea aceiaşi din copilăria noastră. Ii regăseam îndrăzneala de copil alintat, aceiaşi privire blândă, şi acelaşi râs care ispiteşte şi tulbură fără să vrea.

O priveam cu sfială, şi mă gândeam cu frică la mine. Căci mă găseam un altul... Dar mi-era teamă să gândesc cum sunt...

— Tuny, de ce te uiţi încruntat la mine ?

...Nu mă uitam la ea... M'a tras de mânecă şi mi-a atins mâna. A ei, era încă umedă. Incet, am voit să mi-o retrag.

N'am isbutit. Atunci, am socotit că voeşte să-mi strângă mâna mai mult, mai tare. Am roşit. M'am ferit ca ea să-mi zărească obrajii, dar tot i-a zărit... Şi deodată, mi-a fost atâta ciudă pe mine, încât aşi fi voit să fug, să n'o mai întâlnesc curând pe Lola.

In urmă a încercat să-mi zâmbească şi-a şoptit:

— E rândul tău.

N'am înţeles. Am simţit două mâini umede ce-mi bătătoresc obrazul, şi-am auzit un râs sburdalnic de copil mulţumit.

Şi râsul ei, continua când încet, când tare, — ca un tremurat de şipot repede, — în joacă cu pietre şi cu moviliţe mari şi mici...

...M'am şters cu acelaşi prosop cu care s'a şters şi ea. Era umed, şi totuşi mi-a încălzit faţa...

Târziu s'a apropiat de mine, m'a prins cu amândouă mâinile de gât, s'a înălţat în vârfuri, să mă ajunjungă :

— Tu, nu te superi, Tuny, nu-i aşa ?

Din nou mi-a părut, Lola, cea de pe vremuri. Şi din nou m'am bucurat.

...Am revăzut-o în şorţ de şcoală, negru, — cu degete pătate în violet. Gonea prin grădină, după fluturi, Dar nu-i prindea. Nu-i plăcea să prindă. Eu însă, aşi fi voit mereu să prind câte unul, — ca să-l pot oferi Lolei în dar, şi s'o privesc cum bucuroasă îmi mulţumeşte, şi-i dă drumul.

In urmă, încercam s'o prind. Dar mai totdeauna se lăsa singură prinsă. Atunci mergeam încet şi ne ţineam de mână.

Treptat, uitam să mai fugim, şi uitam de joacă.

Apoi, făceam înconjurul unei grădiniţe

Ne apropiam floare cu floare. Şi de bucuria apropierii lor, ne tremurau nările.... Sfârşeam mai totdeauna culegând împreună cunună pentru ea, şi aruncându-i flori în păr.

Când însă încercam să miros floarea, mă îmbăta parfumul părului. Şi renunţam.

Obosiţi, ne întorceam odată cu seara.

La margini de ogradă, ne opream, — priveam curioşi printre crăpăturile scândurilor, afară, în stradă, — până simţeam nevoia să închidem ochii în palma mică, — cu degetele uşor răsfirate ca să mai putem privi, — şi fierbinţi, ca să ni se umezească privirea.

Târziu, făceam mustrări Lolei, că se mai uită la oamenii ce trec prin faţa gardului. Atunci, mâna mea pornea şi-i acoperea obrazul şi privirea, — şi a ei să-mi ascundă, poate, — un început trădător de roşeaţă...

Se înopta. De necaz închideam ochii o clipă, ca să ne deprindem cu sfârşitul zilei, şi cu întunericul.

...Şi-acum, e târziu. Şi ceva din mine întârzie în alte vremuri. — Din vina gândurilor, m'am simţit copil, şi parcă, tot din vina lor, — aveam nevoie s'o ştiu pe Lola tot aşa de aproape, ca pe vremuri. Totuşi, îmi părea că în ascuns, o voiam pe Lola altfel... Şi n'am mai gândit...

S'a aşezat obosită pe pat. Era palidă ca o lumină sfioasă de cădelniţă.

Privea în gol, şi întunericul de afară, era ca lumina ochilor ei : stins, dar minunat de negru. Pierise parcă pentru totdeauna, întreaga vioiciune de odinioară.

Şi-a aşezat un braţ pe pernă, şi şi-a culcat capul pe el. Şi-a îndreptat umărul, şi l-a învelit fiindcă se desgolise.

— Tu de ce eşti posomorît, Tuny ?

Cuvintele cădeau încet, greoi ca un fâşâit de paşi trudiţi prin iarbă.

— Nu-i drept, Lola. Mă bucur.

Şi cu gravitatea unui copil la spusul rugăciunii, adause :

— Tuny, tu nu ştii să te bucuri.

Imi părea că acest „nu ştii' spunea atâtea. Aşi fi voit să mă gândesc mai mult la Lola, — dar mă temeam că gândurile de acum, — vor fi străine gândului de odinioară...

Aşi fi voit să pot pătrunde în ceiace-mi părea că tăinueşte Lola, — s'o înţeleg, — aşa cum poate, mă temeam să mă înţeleg pe mine. Dar mi-era frică să mă gândesc, — căci gândurile fac din mine tot ce vor...

Din nou s'a ridicat. S'a îndreptat spre fereastră, a ridicat încet storul, — a deschis-o, — şi s'a minunat de întunecimea transparentă a nopţii. Apoi, a întins mâna ca şi cum ar voi să mângâe întunericul, a respirat adânc, — a privit luna, mult — cu pasiunea unui copil care o doreşte.

...Părea mai mulţumită acum,— dar tot mai obosită, ca după o goană nesfârşită în grădină, — în zi de Mai, sau în zile cu ninsori calde şi încete.

— Lola, dar e târziu.

— E într'adevăr târziu ? Să vedem.

S'a uitat cu luare aminte, la ceasul strâns întins pe mâna dreaptă, şi, răsfăţată cu gura ovală ca a unei cântăreţe în miniatură, — şi-a răspuns :

— Da, e târziu ; ba încă foarte târziu. Vai, ce-i de făcut dacă-i aşa târziu ?

Gropiţe îi luminau chipul ca o lumină de soare în amiezi.

Ochii glumeau. Buzele s'au depărtat puţin, şi, despărţite, încercau pe rând, să-şi zâmbească.

A voit să-şi desfacă brăţara argintată a ceasului. N'a isbutit. Ceru ajutor.

— Imi trebuie o mână. Mi-o dai pe a ta !

Le-am dat pe amândouă. S'a apropiat braţ de braţ, şi o mână de cealaltă mână. S'au atins întâiu pe nesimţite ; în urmă — înadins. Şi, în strânsoare, am simţit sângele cald sub carnea moale. Cădea năvalnic, cu opriri scurte şi repezi. Şi, fără să vreau, degetele mele au apăsat. Apoi mai tare. ...Mâna Lolei, devenea mereu mai caldă şi mai slabă în mâna mea... Atunci, aşi fi voit, pe furiş, ca un vinovat, să mă plec şi să-i sărut mâna.

...Ceasul a căzut dela sine. S'a lovit sgomotos de podea. Ne-am cutremurat de-o-potrivă. Obrazul meu, era ca braţele Lolei.

...Afară era tot întuneric. Şi atâta linişte, încât mi s'au tulburat gândurile şi mai mult. Şi fără să ştiu, am roşit...

...Din greşeală şi-a lovit piciorul de dulap ; iar când şi-a ridicat capul, s'a văzut în oglindă. A fost deajuns. Părea că n'a observat-o până acum. Şi-a început să se privească. Intâiu, ca în ascuns, cu sfiiciunea cu care te apropii de un lucru nesigur, — în urmă, — cu îndărătnicia ce ţi-o dă o mulţumire. ...Şi-a privit ochii, şi-a muşcat buzele, şi-şi frângea trupul. Parcă voia să-şi desvăluie bogăţii tăinuite, necunoscute nici de mine, nici de ea. ...Apoi, şi-a îndreptat părul, şi l-a pieptănat furtunos cu degetele.

A stat o clipă. S'a privit. Şi-a plecat capul, şi-şi sburlea părul mereu. In urmă, s'a uitat din nou în oglindă.

Şi s'a bucurat.

— Tuny, de ce te uiţi atâta la mine ?

— Dar tu, de ce te priveşti atâta ?

— Fiindcă mă plac.

Aşi fi voit să-i spun şi eu că-mi place, că-mi place mult. N'am îndrăznit, dar aşi fi voit s'o ridic în braţe sus, sus, — şi din înălţime să-i dau drumul să cadă toată în braţele mele.

...Iarăşi şi-a muşcat buzele, şi-a privit ochii, şi şi-a mângâiat părul.

— Ştii ce îndrăgesc mai mult din mine ?

— Părul, ochii, şi....

— Se codi, se uită afară...

— Şi... şi sânii....

S'a roşit. A încetat să mă privească. S'a aşezat repede pe pat, ca un copil care s'a răsfăţat cu îndrăzneală, şi-a păcătuit în neştire... E mic, îi e ruşine. Şi-a plecat genele şi nu mai priveşte.

...Doar din când, şi le ridică, se uită cu mirare, pe furiş, se trudeşte, dar nu ştie ce trebuie să priceapă. I se pare totul străin, şi vorbele lui i s'au părut iarăşi străine.

Şi fiindcă-i mic, abia cutează să se 'ntrebe :

— E chiar aşa rău, ce-am spus ?...

Curând, a devenit veselă ca la început. Râdea.

Un râs care dezarmează şi întăreşte, care bucură şi înciudează, care se face nevolnic, când vrei să te ştii tare.

Culcată, nu i se zărea decât capul şi braţele. Cuvertura, îi ajungea până la bărbie. Părea un cap luminat, — ca un curcubeu în raze de soare.

Era mulţumită. De ce ? Bucuria i se pierdea în chip, în mişcări, în privire. O poartă neîncetat întunecimea ochilor, — şi, fragmentar, colţurile buzei.

A râs din nou, din senin, ca o ploie de vară sub raze de soare. Şi întreaga figură s'a bucurat de râsul ei.

— Tuny, stai jos.

Mi-am căutat un scăunel şi m'am aşezat.

— Dacă am să dorm, ai să te uiţi cum dorm, iar dacă vei obosi privindu-mă, să-ţi închizi ochii, şi să te gândeşti că dorm....

Apăsarea capului i-a ridicat un colţ de pernă. Şi-un văl de umbră, a coborît pe-o jumătate de faţă, pierzându-se în părul înoptat al Lolei. Privirea mea încerca parcă să-l alunge. Mi-am închis ochii, în mişcări aspre de gene. Dar chipul Lolei, scăldat de lumină şi umbră, n'a dispărut. Era o icoană, ce-o poartă şi gândul şi ochiul...

...In urmă, nu m'am mai uitat. Nu mă încumentam s'o mai privesc. Mi-a fost necaz. Voiam, înadins, să mă uit la Lola cu seninătatea unui copil care nu pricepe...

...Am încercat să-i privesc cuminte mâna. Dar, fără să ştiu, privem întregul braţ al Lolei. Era gol. Goliciunea lui mă obseda. Mi-am înfrânt privirile. Totuşi, chiar când n'am mai privit, nu zăream decât tot braţul ei.

...Aşi fi voit să-l acopăr cu mâinile mele, şi să-l ţin ascuns mereu în mâini...

— Lola...

— Ce e ?

— Iartă-mă.

Gândul mi-a adus o tulburare, pe care inima a simţit-o în bătăi repezi şi tari.

(Continuare în pag. IV-a)

...Târziu, mi-am apropiat scăunelul, fiindcă aşa cerea dânsa.

— Când am s'adorm, tu să-ţi pui capul aicea, — şi mărgini un loc, cu palma.

— Dar n'am să dorm... Şi nici tu nu vei putea dormi...

M'am ridicat. Am rămas o clipă în picioare. Mi s'a părut însă, atât de ridiculă lungimea mea în faţa Lolei, — încât m'am aşezat în grabă, ruşinat.

— Nu stai bine acolo... Vino, vino, aici.

Nu pricepeam... Imi părea ciudat, ca o ispită.

M'am uitat nedumerit la dânsa. Simţea atâta bucurie şi atâta pace în gânduri, încât toată s'a roşit de plăcere.

...Dezarmat, m'am aşezat pe marginea patului.

Eram ca un şcolar pedepsit. la colţ, pentru care începe însă chinul după ce şi-a ispăşit pedeapsa... In bancă, trebuia să fiu în rând cu ceilalţi, tot mai aproape de ei, să-i privească, să se lase privit, şi s'asculte... Nevolnic, roşeşte mereu... Şi aceasta îl tulbură şi îl trădează şi mai mult.

...Simţeam că Lola se uită la mine. Şi, ca să-mi feresc privirea de a ei, m'am uitat aiurea, la cuvertură, dela un colţ la altul. De astă dată, era mai conturată. Desena un trup.

Trupul Lolei... Am încercat să privesc trupul... Dar mi-am biciuit gândul şi n'am mai privit.

— Taci ?....

I se făcuse cald. Şi-a desvelit un braţ. L-a întins, l-a ridicat în sus, şi şi-a ghemuit degetele. Apoi a dat drumul strânsorii. Dar braţul, a mai zăbovit în sus, o clipă. Tot gol, tot alb.

Părea întreg îmbrăcată în ninsoare. Doar în vale, o încurcare de umbră deasă, o vânătaie în ascuns, se străduia să urce.

Târziu, şi l-a asvârlit de sus, cu putere. Privirea mea, însă, a rămas tot la braţ, şi n'a coborît odată cu el.

Mă uitam în gol, şi vedeam numai braţe şi în braţe: Lola.

Afară se stingeau, treptat, şi ultimele făclii de seară ale cerului. Se îmbina, şăgalnic, un început de zi cu un sfârşit cenuşiu de noapte...

— Tuny, spune o poveste.

Glasul, era sfiiciune de copil, ce nu ştie decât să roage.

Ochii ademeneau. Buzele îi tremurau îmbujorate, — ca licurici mulţi în lumină slabă de lumină.

— Iţi aminteşti ? Aşa, ca pe vremuri.

Treptat, gândurile Lolei, s'au împovărat de nostalgii, ca, în zori, o frunză, de rouă.

Fără să vrea, şi-a amintit de copilăria triumfătoare, de viaţă, şi, fără să ştie, a devenit tristă, ca după toate, aducerile aminte, ca după tot ce sfârşeşte curând, fără să vrei, fără să ştii...

Şi privea aceste „alte vremuri" — nu depărtate — cu neliniştea cu care priveşti, în toamnă, cerul, când se goleşte de cocori.

— Tu te aşezai pe scăunelul de lângă cămin, şi încercai să-mi povesteşti, fiindcă erai mai mare, ceiace-ţi povesteau şi ţie alţii... Eu mă uitam la tine, şi nu mă gândeam decât la vorbele tale... Le urmăream, rând pe rând, şi-mi păreau minunate.

Eram atât de mici, atunci...

Hai, Tuny, şi de data asta, povesteşte, tărăgănat, ca o babă cât vremea, pentru o copilă îndărătnică şi mică...

...Dar somnul mă fura întotdeauna greu. Poate, din vina ta...

Şi-apoi, când adormeam, mi se părea, şi în vis, că povesteşti mai departe.... Şi mă trezeam să te ascult... Dar scăunelul de lângă cămin era gol... Şi-mi era ciudă pe tine, Tuny...

...Mai târziu, când rămâneam singură, îmi aminteam de poveştile tale, şi mă adormeam singură. Dar atunci, nu mai mă trezeam să te caut, lângă cămin...

...Din nou s'a oprit. A voit să se bucure. Dar erau bucurii reţinute. A încercat să râdă. Să râdă plin şi mult, ca înainte.

Dar a zâmbit numai...

...O poveste... ca atunci...

Nu puteam. Şi poate că nici Lola, n'ar mai fi putut să asculte.

Totuşi, necesară, — ca o stăvilire de gânduri nevrednice — ca o potolire a turburării sufletului de către trup.

Fără să ştiu, am apăsat încet cuvertura. I-am simţit moliciunea. Mă desfăta... Nu m'am mai gândit la poveşti... Imi părea că mângâi locuri ce nu tulbură... Şi socoteam drumul mânii mele, fără sfârşit, repede...

Dar mâna Lolei, m'a oprit. N'am cutezat nici s'o ocolesc, nici să-mi retrag mâna. Am aşteptat... Mi-am simţit bătăile inimii atât de tari, încât socoteam că şi ea mi le ascultă.

...Un deget al ei, înfricoşat şi sfios, mi s'a ascuns sub palmă. Am şovăit. dar, deodată, întreaga mână, a cuprins mâna ei...

In chipul Lolei, două gropiţe încercau să se strecoare tainic în fund de obraji. Şi-a răsucit trupul, şi-a întors faţa spre mine. Privea...

Târziu, îmi părea că privirile ei, răstigneau. Eram vinovat ?!

M'am uitat în jos. Un braţ se odihnea pe pernă, şi, pe el, un cap.

Dar din toată figura, nu zăream decât buzele ei : mai vii, mai mari, mai umede, cum niciodată n'au fost sau cum eu n'am mai văzut niciodată. Şi, roşii, ca două boabe de vişine coapte adânc. Erau ca sădite în mine ; le aveam şi în gând, şi în privire, şi în şoaptă, şi buzele mele erau parcă tot ale ei.

Le priveam cu tulburarea cuibărită şi în suflet şi în privire.

Mi-era frică de ea, şi mă temeam de mine. Mă sileam să nu gândesc, — dar gândurile porneau singure. Să n'o mai privesc, — dar privirile nu se duceau decât spre dânsa...

Şi, pentru întâia oară, am văzut-o *toată* pe Lola, — şi m'am gândit *numai* la ea....

...Dar, nu mai era aceiaşi. Era o alta, cum n'a fost nici eri, nici astăzi, cum, poate, doar... va deveni...

Un nor ce se ascunde în lumină. Şi norul trece, şi'n locul lui apare altul, şi ţie, ţi se pare că-i acelaşi nor.

Da, avea ceva străin în chip şi în zâmbet. Ceva ce te înfioară, şi nu te poţi feri. Te tulbură, şi nu te poţi desprinde. Te sileşte să te apropii, şi ţi-e teamă, — şi de teamă, te apropii şi mai mult...

Şi asta, fără ca ea să ştie, şi fără ca să vrea.

Iţi sunt toate gândurile pline de ea deaceia o asculţi, şi n'o poţi înţelege, — o priveşti, şi nu mai deslușeşti nimic...

...Simţeam că mă urmăreşte. Indărătnic, cutezător. Am încercat să răspund privirii. Dar m'am uitat la ea cu frică, — cu frica ce ţi-o dă întunericul pe drum neumblat, nesigur, cu rătăciri fatale. ...Şovăi. Mergi mai departe. Şi iarăşi şovăi. Şi totuşi mergi. Nu ştii unde te duc paşii, dar nu te poţi împotrivi, fiindcă întunericul e adânc, şi rătăcirea te atrage...

...Te rătăceşti, mai mult din frică de rătăcire, şi te pierzi, — fiindcă ai încercat să nu te pierzi.

... — Nu spui povestea, Tuny ?

N'am priceput. Dar m'am înfiorat fără să ştiu, cum dimineaţa te trezeşte lumina, fără s'o vezi.

Am stat o clipă. M'au cutremurat gânduri. Nu mai gândeam. Am voit să ascult. Dar nu ştiam pe cine să ascult.

— Nu spui ?

In glas, atâta mirare, ca întâia rază de lumină ce coboară Părea din alte lumi, şi pentru un altul...

M'am uitat la Lola. Aştepta liniştea asta a ei, m'a înciudat. Am privit-o mai mult, mai apăsat, mai tare.

Şi, deodată, mi s'a părut că întreaga-i figură tresaltă, se agită, se măreşte, că ochii Lolei cresc, cresc, devin mai negri, mai calzi, că buzele ei râd, se înroşesc mereu, poftesc, şi că toată se 'ndreaptă spre mine.

...Năvalnic, m'am plecat, şi-am sărutat buzele Lolei...

SEBASTIAN ŞATZE

Teodor către Andrei

Mi-a părut rău că n'ai putut să mai rămâi cu mine, dar am cugetat că acest mic fapt exterior este, în fond, un simbol constrângător: Despărţirea cea din spaţiu poate să însemneze o nebiruită despărţire în cugete...

Andrei, nu ne asemănăm! Cu toată lunga şi armonioasa noastră prietenie, am fost deapururi deosebiţi unul de altul. Iar în vremea din urmă, pare-mi-se că s'au ivit, împrejurări care ne-au diferenţiat şi mai mult. Nu mai vorbim aceiaşi limbă, nici măcar atât cât o vorbeam mai 'nainte!

Imi dau osteneala să te înţeleg, caut să pătrund în tihnita şi solida ta alcătuire sufletească şi, uneori, te şi admir... Dar nu mă mai încălzeşti şi nu mai râvnesc să fiu ca tine ! Să mă ierţi, dar uneori încep să întrevăd, în felul tău de-a fi, un fel de *modificaţie* profesională, un fel de cută, dobândită cu vremea, pe catedra ta şi în mijlocul elevilor tăi... Tu trebuie să faci lecţii neîncetat, să demonstrezi şi să propovădueşti ideile sănătoase!..

Spiritualismul tău este esenţa înţelepciunii şi cu vreo cincizeci de dascăli, ca tine, poate că am izbuti să consolidăm, astăzi, zăgazurile naţionale împotriva puhoaelor stricăciunii multiple de care suferim...

Dragul meu amic, eu am rămas pe urmă!... Imi pare uneori că sunt unul din acei soldaţi, care se ţin greu şi departe, de unitatea lor, fiindcă o suferinţă ascunsă i-a scos din rândurile sprintene şi disciplinate.

M'ai lăsat lângă acei câţi-va prieteni cari au venit la masa noastră, pe când ispràveam discuţiunea... E lucru de spaimă să observi cum se uniformizează oamenii, între sine, atunci când se lasă purtaţi de viaţa imbecilă şi trivială! Petrecerile colective, spectacolele, jocurile de noroc, berăriile şi bodegele... au, asupra celui ce le cercetează regulat, aceiaşi acţiune de banalizare şi de rotunzire pe care o au torentele asupra pietrelor din albie.

După ce-ai plecat tu, m'am găsit pe mine însumi multiplicat de atâtea ori câţi prieteni se aşezaseră la masă! Ce mizerie! Ştiam desăvârşit ce preţueşte şi ce este în fiecare din aceşti camarazi, de veghe, ca şi mine, într'un local de noapte, la ceasul când începe să se crape de ziuă.

In acele clipe îţi dădeam dreptate... Ce puteri, ce energii, ce principii şi ce nobleţă poţi să mai găseşti în aceşti oameni, tributari viţiului ascuns şi ticăloşiei ! Pentru mine, însă, aveam îndrăsneala să mai fac ceva rezerve şi să mă cred un nedreptăţit al soartei. Sunt sau nu sunt aşa ceva — vei judeca tu singur, mai târziu.

Iţi mai aduci aminte de un roman al Fraţilor Goncourt, citit de noi, odinioară, în anii de liceu?... Iţi mai aduci aminte de *Soeur Philomène?* E o poveste zguduitoare la care m'am gândit de multe ori, în zilele din urmă, şi pe care, te rog să ţi-o reaminteşti, de va fi să ne mai întâlnim şi să reluăm convorbirea noastră...

Tovărăşia dela masă a sporit curând. Regulele cuviinţei şi ale vecinătăţii sociale sunt altele ziua şi altele noaptea, mai cu seamă într'un loc unde suicidul nu este o sugestie streină şi unde toată lumea este buimăcită, dacă nu de şampanie, cel puţin de jazz-band,

Au mai venit câţiva cunoscuţi şi cu ei câteva doamne — foarte respectabile în ceasurile cu soare — dar stranii şi de nerecunoscut, acum când se stingeau luminile de noapte. Nu puteau să părăsească acea atmosferă încărcată de miresme şi de păcat, fără câteva pahare de şampanie...

Neapărat, mai fuseseră şi altele, la început... Am băut şi eu cu frumoasa şi infama societate... La al doilea pahar, am prins a mă întreba: — „Are Andrei dreptate?"... La al patrulea pahar, am început să te compătimesc: — „Sărmanul Andrei, cum se înşală!..."

Apoi, în mintea mea scăldată de aburii şi de suficienţa şampaniei, începeam să-ţi fac o lecţie superioară: — „O, Andrei, om sănătos şi ignorant asupra farmecelor fetide ale acestei existenţe!... Ce poţi să ştii tu despre tristeţele inimii şi ce argumente poţi să opui tu mângâerilor acide din această cupă spumegândă!..."

Cu totul altă cale apucase, spiritul amicului Elefterie, Aş fi zis că predica ta de mai 'nainte îi fusese administrată lui şi nu mie. O imensă tristeţe evanghelică plimba între înduioşător şi ridicul pe bietul ameţit... Ne plângea, ne combătea, ne osândea — mai ales pe sine — ca un erou din Dostoiewski...

Tocmai atunci nu ştiu cine dintre noi — unul mai treaz — te vede prin fereastră cum intrai, cu luntrea, în debarcaderul de alăturea. Şi cu o ironie cleioasă, în care, poate, stătea prinsă şi o musculţă de gelozie, rosteşte, la adresa ta:

— „Mă, ce senin este!" Pare-că s'a întâlnit, pe mare, cu Christos!..."

Atunci Elefterie, indignat şi inimitabil, intervine:

— „S'a întâlnit cu Domnul?... fireşte... că el este Andrei... fratele lui Petru... Da şi noi ne-am întâlnit... (Şi aici se iluminează)... Că noi suntem porcii... pe care Domnul i-a lăsat să se înnece... în şampanie!..."

GALA GALACTION

REGINA

— Aşa, Cordellio mamă, vorbeşte cu preotul să aibă grije de pomelnic!

— Vezi dacă s'ar putea la Sfintele Daruri!

Şi mai ales roagă stăruitor pe preot să o pomenească, aşa pe nume cum o chema: „*Carmen Sylva*".

— Candela, să ai grije de candelă, să nu care cumva să se stingă candela, şi abţine-te de a intra în amănunte cu Madam Vidrighin!

Locomotiva trimite torentul aburilor în roţi.

Pe uşa cupeului s'a strecurat un doliu, o cadră şi un sac legat la gură, în care oftează o pisică.

Afară, în ploaia de rouă a dimineţii, a rămas pentru salutul despărţirii, alt cap îndoliat, plâns, stropit cu picături mari de lacrimi, înflorind una după alta în spicul genelor.

In lumina vagonului se mai înalţă într'un timp un ghiveciu, o jimblă şi o colivie.

Doliul de pe peron se pierde în mulţime — cel din vagon trece la fereastră.

— Tişlaiferul îl dai directoarei!

— Bine, mamă!

Monstrul împlântându-şi muşchii de oţel în şine, ia durerea cu el.

Voaleta cea neagră îşi duce pata macabră spre altă ferăstrue, în lumina căreia curg boabele de chihlibar ale rapiţei.

— Puffi mamă, nu mai plânge că'mi ajunge mie!

Puffi înboldeşte aprig sacul legat la gură, înebunită de simfonia roţilor.

— Uite că a fost un pisic în sac! ciripeşte într'un colţ un copil cu un brânzoi într'o mână şi cu un balon într'alta.

— Cotoiul ăsta o să mă scoată din minţi până la Dâlga! mugeşte un ftizic într'un fotoliu, sugând în silă dintr'o sticlă de *Fronius* plină cu... lapte!

— De, măiculiţă, nu aşi fi târît-o după mine, ertaţi-mă şi d-voastră, dar trebuia să-i fac fetii pe plac — până a închis ochişorii mititica mi-a zis să nu care cumva să nu am grije de Pufii — slăbiciuni!

— Are să se asfixieze în sac!

— Asfixiază-se, că mi-e tot una dacă s'a pierdut stăpână-sa!

— Păcat, ce-i vinovată ea lighioana ?

— Ba mai păcat e de ea că s'a dus în mormânt fără de vreme!

— Aşa este, întăreşte şeful de tren, întorcând biletele pe toate feţele.

Dar trenului nu-i pasă de nimic.

Trenul aleargă.

Fierăria lui încheagă, din macaz în macaz, melodii cari se repetă cu o îndărătnicie inepuizabilă, — melodii pe care nu le-ai auzit niciodată, dar pe care le fredonezi intuitiv în gând, cu o perseverenţă stăruitoare ca şi cum le-ai cunoaşte pe de rost.

Din când în când acele macazurilor scălânbăe brusc armonia. O grindină de zumzet de fiare care se rup, o sufocă pentru a schimba pe loc, într'o altă melodie pe care urechea, mereu antrenată, prinzând-o grabnic, îi face legătura cu cealaltă melodie pierdută între osii şi pe care o memorezi la infinit!

— Lehliu!

Din cupeul încins se coboară o doică, un popă şi un plutonier.

Din haltă se urcă uluiţi, un plutonier, un popă şi o doică.

Covrigarul împuie peronul. Şeful staţiei plimbă creionul din ureche în ureche, căutând în burduful corespondenţei trufandale dela oraş.

Rezimată de jgheab, o domnişoară dela „*Notre Dame de Sion*" după uniformă, înalţă în linia genelor, un buchet aprins de bujori în potirele cărora pică câteva lacrimi.

Sus, la etaj, între două cuiburi de lăstuni, fata şefului gării, recent eşită dela călugăriţe, îşi trăeşte între macazuri nostalgia proectelor din dormitorul pensionului.

Undeva în trifoi, mai departe, suspină un contrabas, după el un nai şi în urmă ciripitul vioarei.

In cap... mireasa congestionată, cu lămâiţa într'o parte şi cu trena într'alta. Alături, mirele în jachetă pe talie, mănuşi glacé culoarea paiului, ghete de muşama.

Drept, ţanţoş dar stângaci, sufocat în menghina gulerului înalt, care îi dă dese accese de apoplexie, deschide nunta.

Goarna conductorului.

Monstrul taie bariera, înăbuşind dureri şi bucurii.

Arde rău soarele.

Văpaia prăjeşte obrajii miresei, topindu-i ceara din cunună.

Cântarea lăutarilor se reduce la un suspin înăbuşit de larma trenului.

Intr'un timp se stinge sugrumată, departe, în ovăz, unde a rămas tinereţea miresei să ţie babii de urît.

Dintr'acolo un ciocârlan obosit chiamă îndurerat, fecioara care se duce.

— Ovidiu!

Dintr'un vagon coboară o altă nuntă şi alt taraf de lăutari ţipă într'o lotcă. Aceiaşi mireasă năucită şi acelaş ginere nesăbuit.

Sticla de *Fronius* îşi înalţă gâtul spre buzele opărite ale ftizicului, rostogolind în pieptul covernos şuvoiul cald al laptelui.

— Aţi trecut Dâlga!

— Aşa este, zăpăcit, nu am luat-o în seamă ! Nu face nimica, o iau prin Cilibia şi mă întorc pe acolo — am un taur la jugănit.

Goarna.

Lanţurile trenului lovesc aprig în şini.

Gherghina, nebuna „*Deltei*", înseilează în marginea şinelor, pe loc, mărunt, cu mişcări nehotărîte, ataxice, un... *tango.* Pe ferestre curg câţiva gologani. Ţiganii sar peste ei şi Gherghina peste ţigani. Ghiomotocul de oameni se prăvăleşte în iarbă. Dansatoarea zbiară după alte parale, dar trenul îi taie răsuflarea.

— Dunărea.

— Ce aţi făcut cu festivalul ?

— Ce să facem? ne-am ghiftuit de succes şi de parale. Toată Dobrogea am avut-o în sală. Sala gratis. Este vorba să mai dăm la anul, la Rusalii, încă unul. Ne-a promis şi „*Regele Fluerului*" că ne dă şi el concursul !

La un geam, cuibărite, în iacale mari, albe, ciripesc câteva eleve dela „*Central*".

— Ah, încep cursurile! Nici la festivalul dela anul n'am să pot să iau parte, — văd eu! La cel dintâi nu aveam toaletă! Şi acum iar în internat!

Din ochii albaştri ai unui licean de pe peron, se varsă abundent, toată compătimirea lui frivolă pentru frumoasa întemniţată! Ea îi mulţumeşte instinctiv, printr'un suspin. Dintr'o parte sare de îndată un fir de mărgăritar, dintr'alta, o cracă de liliac alb. Trenul le cunună şi trece înainte.

— Dorobanţu!

— Ah, ce bine îmi pare că s'a dus vacanţa — m'am săturat de atâta insomnie; — serate şi iar serate!

— Apropos, cine a fost proclamată Regina balului la *Hasancea ?*

— Dida Păsculescu!

— Care Păsculescu ?

— A lui Păsculescu!

— Aaa... lungana aia cu gâtul subţire şi pistruiat?

— De, dacă nu s'a găsit alta mai simandicoasă, ce era să facă şi juriul ? premiul trebuia cu orice chip decernat!

Compartimentul cască.

— Ziareee!

Trompeta, şapca, semnalul şi plecarea.

— Şi din ce să se fi prăpădit biata fată, intervine un călător către doamna cu pisica în sac.

— Din prapor! Trei cepuri i-au dat doctorii la spital şi la urmă, neavând ce să-i mai facă au... stovainizat-o!

Toată garnitura trenului se uşurează ca de un surghiun, printr'un imens suspin, sub greutatea căruia au călătorit amar, toată vremea.

— Şi pe urmă ?

— Pe urmă, când am văzut că nu mai avem încotro, am trimis după preot să vie să o împărtăşească. După aia, a mai îngânat ce a mai îngânat, şi ne-a dat apoi de ştire, în revărsatul zorilor, să avem grije de Puffi! După puţin timp i-am înbinat ploapele!

Suspinul se repetă mai intens, cu o tragică convingere.

— Medeea!

— Fără îndoială că pe aci trebue să fie foarte mulţi peşti, căci altfel nu i-ar fi zis... Medeea — adică Midii!

— Ce are aface, midiile sunt peşti şi Medeea e gară!

— Apropos de midii! Ce mai saramură i-am tras anul trecut la Blagoveştenie, isbucneşte sastisit de atâta lipsă de atenţiune de care s'a sufocat tot parcursul, al doilea ginere, îmbrobodit într'o batistă haway, înghesuită între gulerul dârz şi mărul lui Adam, — chiar atunci am schimatără şi verighetili!

O ţiteră plânge într'un han. Trenul o îngână în mers, iar fetele dela „*Central*" o duc mai departe, fredonând-o la întâmplare, până'n mugetul mării. Un fes se înalţă între clondirele de pe poliţele din geam.

Ţitera a tăcut. Buchetele domnişoarelor oftează pe albeaţa şorţului de olandă. Otrăvurile, fesul şi ţitera din han, se întorc. Oţelul şinelor aprinse, le surâd în suiş, printre zăvoaie.

— Biletele pentru Constanţa!

Marea îşi întinde volanele albastre pe fringhiile învăpăiate ale orizontului. Table mari de apă se rostogolesc din infinit, prăbuşindu-se în oglinzile nămiezului, firimiţindu-le în unde.

— In jurnal aţi dat-o când a murit ? intervine un alt pasager ştergându-şi ghenunchii de firimiturile unui covrig cu susan!

— Negreşit că am dat-o, — cum nu era s'o dăm ? doar era goşgogeamite profesoară!

— Toate bune, dar dece îi zicea „*Carmen Sylva*"? scria care cumva, la niscaiva gazete ?

— Nu, seamănă cu Regina!

SARMANUL KLOPŞTOCK

Din maximele lui Robert de Montesquiou

Contele *Robert de Montesquiou,* vestitul poet din „Hortensias bleus", autorul culegerii „Chauves-Souris" şi al atâtor volume de versuri şi proză, a jucat timp de douăzeci de ani un rol important în viaţa Parisului de dinainte de războiu.

Dintr'o serie de *memorii,* publicate după moartea lui, dăm mai jos câteva maxime, redactate sub forma unor definiţii de multe ori spirituale şi instructive:

POETUL. — Dacă aşi defini vreodată cu mândrie pe poet, aş spune că este un *Atlas interior,* un om care poartă lumea în sine.

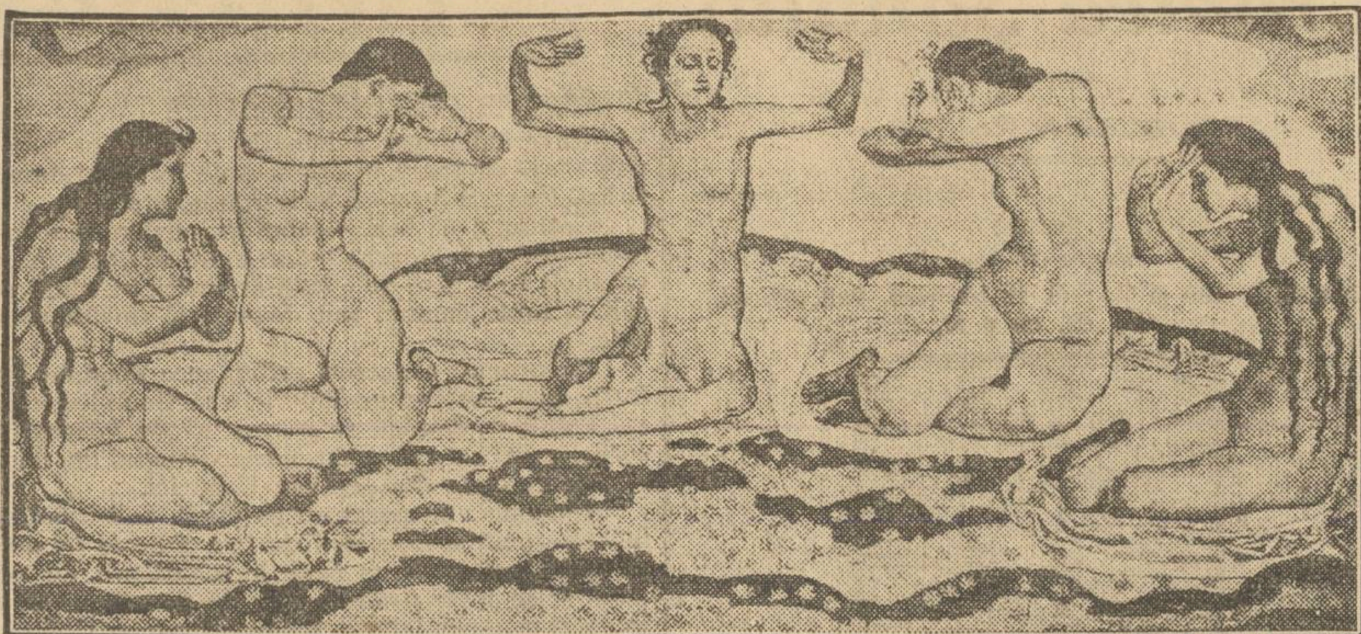
FRUMUSEŢEA. — O fiinţă frumoasă nu este niciodată complect goală.

CEARCANE. — Urmele de oboseală pe o faţă inteligentă constitue un element de frumuseţe.

VERLAINE — avea o metodă foarte amuzantă, de a răspunde femeilor cari-i cereau să-l numească *Maître:* — „Da, cu condiţia ca să-mi permiteţi să vă numesc: „*Maîtresse*"!

A-PROPOS. — *Gustave Moreau* mi-a spus într'o zi, jumătate serios, jumătate în glumă: „Dacă ar fi să se dea acestui secol numele unei persoane, cred că s'ar chema: *Secolul lui Sarah Bernhardt.*

CITIŢI CEI TREI MUŞCHETARI
Roman de AL. DUMAS
700 PAGINI — OPERA COMPLECTA — LEI 70

ZNOAVE VÂNĂTOREŞTI

La goană

Mijeşte de ziuă. La casa chihăii de sub poala pădurii o zarvă de vânători zoriţi, gata de plecare pentru goană. Unii stau pe prispă şi îmbucă din fugă ; alţii gesticulează şi discută. O frământare neobişnuită în alte zile se desfăşoară în ograda ţărcuită cu nuele împletite. Mai la o parte, cuminţi şi rezemaţi în beţele lor, stau gonşaii. Brîie oacheşe zâmbesc de sub sumane călduroase. Cei îmbrăcaţi mai sprintior stau cu mânile vârîte în mânicile polcelor, Printre dânşii câţiva băieţandri şăgalnici se hârjonesc şi se ghiontesc rîzând.

Prin întreagă lumea aceasta gata de plecare, numai pădurarul Gheorghe a Gavriloaei e grav şi liniştit. Bălan, cu faţa cât o lună plină, îmbrăcat în cojocel strâns pe trup, umblă prin mulţime, când printre vânători — lămurindu-i pe cei ce-l întreabă, când printre gonaşi, povăţuindu-i cum să se poarte şi de unde să înceapă goana. De pe umăr i-atârnă geanta de vânătoare croită din piele de bursuc şi împodobită cu nasturi de alamă, iar la şold îi spânzură în găitane verzi, cornul de pădurar, sfredelit din corn de bou de chiar mâna chihăii. In spate un *peticer* scurtuţ, sub cucoaşele căruia stă zbârlită codiţa de epure, apărătoarea ţilindrelor împotriva umezelei.

— Ştii moş Trofine, îi spune el celui mai bătrân dintre gonaşi, pe colnicul cel mare, înainte până la stejari; de-acolo începem şi veniţi frumuşel divale spre noi, la gârlă. „Apoi întorcându-se către vânători : „Gata, boerilor ? haideţi că ne chică ziua 'n cap".

In lung şirag merg vânătorii, în frunte cu chihaia; gonaşii vin din urmă. Suiş greu la deal pe cărăruşa lutoasă de pe marginea ponorului adânc şi brazdat de şivoae de apă. Cu trupurile aplecate înainte, vânătorii merg tăcuţi. Vre-o câtiva mai sângioşi, îmbrobodiţi de sudoare scot căciulele din cap. Suirea se face încet dar cu spor.

Iată-i ajunşi pe podiş. Inaintea ochilor se desfăşoară pădurea desfrunzită. Un mic popas şi mulţimea se desparte'n două ; gonaşii apucă drumul lor, afundându-se în adâncuri tainice din care vor scotoci şi goni fiarele ascunse ; iar vânătorii intră'n linie şi se desprind unul câte unul din şirag şi fiecare rămâne la postul lui, până la cel din urmă : momâi nemişcate, străjuiesc pierdute în liniştea codrului.

In tainiţile acestea netulburate, aşteptarea pare lungă şi obositoare. In mintea fiecăruia dintre puşcaşi răsare nădejdea norocului, care-i va scoate în cale fiara ce trebuie s'o doboare... sălbătăciunea plină de spaima morţii, scotocită din culcuş...

Din funduri îndepărtate se desprinde glas de corn moale şi alunecă uşurel şi tărăgănat peste vârfuri de codru des ; e semnalul gonaşilor, că sunt gata de pornit ; îi răspunde cel al chihaii de pe linia vânătorilor, subţirel şi nerăbdător... Şi goana începe.

Intr'o încordare febrilă, aşteaptă vânătorul neclintit după adăpostul lui, cu degetul pe trăgaciu... Şi în această aşteptare cercetează desişul şi fură cu auzul cel mai mic zgomot.

...Un vuet vine prin văzduh, confuz, nelămurit la început şi întretăiat de câte-un şuerat prelung şi tremurat. Vânătorii îl cunosc bine : e zgomotul gonaşilor care răscolesc pădurea în scotocirea vânatului. Chiuturi de copii şi huhuituri bărbăteşti s'amestecă cu răcnete şi ciocănituri prin trunchiuri de copaci. Zarva creşte, se măreşte. Din când în când se face linişte de scurtă durată ce pare nesfârşit de lungă ; sălbătăciunile se desprind din culcuşuri şi'n fugă nebună caută scăpare...

Pe-un trunchiu de copac şade buhnaciul Briculeanu cu geanta deschisă pe braţe şi mănâncă. Gânduri dezmierdătoare îi mângâe sufletul, iar pe faţă — o nepăsare de cele ce se petrec în jurul lui...

Prin pânza deasă a ţihlei s'arată umbră de sălbătăciune furişându-se în copce mari... Două focuri răsună pline. Buhnaciul sare ars în sus şi nedumerit rătăceşte sperios cu ochii fără nici o socoteală. La aripi răsună focuri dese. Zarva creşte mereu ; sunt gonaşii care se apropie. O arătare caraghioasă se iscă în luminiş. Se ridică pe lăbiţe şi ascultă. Urechile lungi se apleacă de-odată şi mogâldeaţa se piteşte iute ; face câteva copce într'o parte şi răsare iscoditoare înaintea unui puşcaş. O pară ţâşneşte ; bubuitura se îneacă în văgăuni pustii, iar mogâldeaţa se răstoarnă. se zbate din picioare din ce în ce mai moale, şi apoi rămâne nemişcată...

Printre trunchiuri de copaci, negre şi desfrunzite, răsar ca din pământ gonaşi risipiţi.

* * *

Bătaia s'a sfârşit.

Strânşi roată stau vânătorii şi gonaşii, în poiană, cu merindele lângă dânşii, astâmpărându-şi fiecare foamea. Mai de-oparte două căprioare împuşcate parcă dorm. Sub pleoape cu gene mari stau stânşi ochi dulci şi negri. Printre botişoarele catifelate şi jilave se furişează limbile trandafirii...

Dar glumele se pornesc şi se povestesc peripeţiile goanei.

Nistor Puşcaşul priveşte lung la cele două capre moarte.

— Ştiţi voi una, eu nu trag niciodată în capre, zice el. Nu !

Printre vânători se face linişte şi ochi întrebători îl străpung.

„Nu trag într'însele, urmează el, pentrucă mi-i milă... Eram la o goană şi-am lovit o capră într'un picior ; capra cade şi când m'am apropiat de dânsa ca s'o înjunghii, s'a uitat trist la mine, iar ochii i s'au umplut de lacrimi ca la un om, şi dintre buzele-i amorţite în loc de ţipet a izvorit un geamăt slab, şi mă privea cu resemnare... Şi de-atunci nu mai trag în capre"...

* * *

Seara se lasă grăbită şi toată această zarvă se sfârşeşte. Vânătorii se trag spre gazde, gonaşii spre casele lor. Pădurea rămâne învăluită iar în liniştea ei. Tăiuşuri de crivăţ se pornesc din văzduhuri îngheţate şi colindă peste ţarinile pustii şi'nţeapă pe drumeţii întârziaţi.

* * *

In odăiţa pădurarului, mititică şi curată şi cu perdeluţe de cit roş cu floricele albe, stau strânşi vânători şi se hodinesc după o zi de frământare pe meleaguri, prin ponoare pline de spinărişuri şi prin văgăuni umede. Vinul i-a înfierbântat pe cei mai nestăpâniţi, iar pe cei mai molcăuţi i-a moleşit de tot. „Bicisnicii" stau lipiţi cu spatele de coasta caldă a cahlei şi se chinuesc într'o somnolenţă amorţitoare. „Gurile bogate" însă au de lucru.

Chihaia intră în casă şi cu dânsul năvăleşte fior de aer proaspăt şi rece.

— Cum e-afară moş Gheorghe?

— Are de gând să vremuiască la noapte, boerilor, răspunde el ; suflă din miază-noapte şi pădurea geme.

— Bine că la dumneta îi cald. Ia dă ulcica ceia 'ncoace s'o umplem cu vin.

Chihaia soarbe încet din cănuţa de lut vinul vechiu şi încălzitor şi ascultă minciuni boereşti. La ce nu se pricepe, tace ; iar la minciuni şi laude îi râd ochii.

Unii povestesc isprăvi mari la vânători grele în care bărbăţia şi vrednicia puşcaşului răsare demnă de luare-aminte.

— Ştii una, moş Gheorghe, zice un vânător tinerel că'n Rusia sunt şi vulpi albastre.

— Or fi, boerule. Câte nu-s pe lumea asta care nu le cunoaştem noi.

— Da ; sunt vulpi albastre, cu blana albastră ca sineala. Şi blana lor îi foarte scumpă. De-aceia le împuşcă cu tare mare băgare de seamă; ca să nu le-o strice, le împuşcă cu... glonte...

— Se poate, boerule, dacă-i ţintaciu bun.

— Incarcă frumos puşca cu 'n plumb şi potriveşte când trece vulpea la curmeziş prin dreptul unui copac. Şi atunci o ocheşte în coadă ş'aprinde. Glonţul ţintueşte coada vulpei de copac. Sălbătăciunea se zbate şi se zmunceşte ca să scape. Vânătorul aleargă la dânsa, o prinde de urechi şi o scrijilează cu cuţitul împrejurul botului, şi o lasă 'n pace. Şi vulpea tot smuncindu-se, ţişneşte afară din piele şi-şi ia lumea 'n cap bucuroasă că a scăpat cu-atâta, în vreme ce blana curată şi nepotricălită rămâne vânătorului".

Vânătorii râd. Moş Gheorghe soarbe din ulcică, îşi şterge cu mâneca musteţele pline de vin şi priveşte şiret pe cel cu povestea.

— Ei ce zici, moş Gheorghe, de-aşa vânătoare ?

— Ce să zic, boerule, se prea poate dacă o fi bun ţintaciu. Şi dacă mi-aţi da voie să vă spun şi eu ce-am văzut odată la o vânătoare.

— Spune, moş Gheorghe.

Şi chihaia începe.

„Tata era mare vânător de urşi, că noi de felul nostru suntem dela munte. Şi iarna tata umbla la vânat. Odată, să fi avut pe-atuncea opt-nouă ani, zice tata : „Hai şi tu cu mine, să vezi şi să 'nveţi cum să'mpuşcă ursul în bârlog. Mama, cum îs mamele, nu mă cam lăsa. Da tata, căruia nu-i sufla nimeni în borş m'o îmbrăcat bine şi m'o luat cu dânsu'.

Intr'o văgăună numai, ci dăm noi de-o namilă de urs cât ţi-i ghiholu de mare. Eşise la sorit. Eu mă uitam să văd ce-are să facă tata. Tata îl ocheşte bine ş'aprinde într'însul, da' nu-l loveşte de moarte. Şi n'apucă tata să tragă ş'al doilea foc că dihania să şi repede drept la mine şi ca de când vă spun m'o şi înghiţit flocza' dracului...

— Mai slăbeşte-o, zice nerăbdător vânătorul cel cu povestea vulpei albastre.

— D'apoi de ce, boerule ?

— Fiindcă te văd că trăeşti în carne şi oase. Dacă ar fi fost aşa cum ne-ai spus, apoi atunci cum ai eşit din urs ?

Chihaia se scarpină în cap şi răspunde liniştit :

— „Apoi să vedeţi dumneavoastră am eşit şi eu din urs cam tot aşa cum o eşit şi vulpea dumneavoastră din piele!"...

GH. D. HARALAMB

Interesantă ! Distractivă ! Instructivă !

REALITATEA ilustrată

20 pagini cu fotografii de actualitate

Cel din urmă interview al lui Tolstoi

In preziua centenarului naşterii lui Lev Tolstoi, presa de pretutindeni îşi umple coloanele zilnice cu fel de fel de materie „Tolstoiană".

In „Neues Wiener Journal", un publicist, Arpad Pasztor povesteşte cum a vizitat la 22 August 1910, adică cu trei luni de zile înainte de plecarea şi moartea lui Lev Tolstoi, reşedinţa sa dela „Iasnaia Poliana" şi cum a vorbit timp de o jumătate de oră cu marele scriitor rus.

Acesta este cel din urmă interview pe care l-a acordat Tolstoi.

Dela gara „Cozlovca", Pasztor ajunse pe jos la Iasnaia Poliana. Un ţăran îi arătă conacul. Nimeni nu-l opri până la veranda conacului, unde şedea o femeie bătrână, îmbrăcată în alb, ocupată cu lucrul de mână. Pasztor o salută şi se recomandă. Când femeia ridică capul, ochii şi trăsăturile ei aveau o expresie aspră, aproape fioroasă. Intrebă pe tânăr, privindu-l cu neîncredere pe sub ochelari:

— Cu ce vă pot servi ?

— Aşi vrea să-l văd pe Lev Nicolaevici Tolstoi.

— Aţi vorbit cu dânsul despre această vizită ?

— Nu.

— Aveţi vre-o scrisoare de recomandaţie dela cineva?

— Nu, doamnă.

— Ce v'a făcut atunci să veniţi aci ?

— Un puternic sentiment de admiraţie şi de respect.

— Ah, — zise ea : — dacă am primi mereu pe toţi cei ce vor să-i exprime admiraţia şi respectul, atunci Iasnaia Poliana s'ar umplea de vizitatori de n'ai mai avea unde să te mişti. De altfel, bărbatul meu doarme, acuma. E doar un bătrân foarte obosit şi eu cred...

— Doamnă, aşi fi cel mai nefericit om din lume dacă aşi fi nevoit să plec de aci fără să-l văd. Luaţi seama, vă rog, că sunt un străin. Am făcut drumul dela Moscova, mergând necontenit o zi şi o noapte...

— Atunci, aşteptaţi un minut. Să vorbesc cu secretarul său...

Leo Tolstoi

Doamna se sculă şi intră în casă. Pasztor n'o mai văzu în ziua aceia.

El rămase câteva clipe în faţa uşii deschise; apoi, un tânăr înalt, cu păr roşcat, în cămaşă, eşi pe verandă. Pasztor îl recunoscu : era fiul lui Tolstoi, care semăna foarte mult cu celebrul său tată. Urmară aceleaşi întrebări şi răspunsuri.

— Ce întrebări vreţi să-i puneţi lui Lev Nicolaevici ?

— Intrebări ? Lui ?... Dar, despre ce aşi putea să-l întreb ? — răspunsei uimit : — Aşi vrea numai să-l văd, să-l aud vorbind....

— Ei, aşi ! Atunci n'o să iasă nimic din vizita dumitale. Tatălui meu nu-i place când cineva îşi holbează ochii la dânsul. Ii pare bine când oamenii vin aci după sfaturi ; atunci, răspunde binevoitor la întrebările lor. Ia, inventaţi mai bine ceva aşa, la iuţeală !...

— Ar fi o minciună din partea mea, — răspunsei, roşindu-mă, — nu vreau să viu, la Tolstoi, cu o minciună...

Figura lui Tolstoi-fiul se strâmbă într'un surâs.

— Dacă aşi fi eu în locul dumitale, l-aş întreba : „Lev Nicolaevici, ce trebue să fac ? Cunosc învăţătura d-voastră şi cred într'însa ; dar când încerci s'o aplici la viaţa de toate zilele, intri în conflict cu toată lumea"...

Şi o nuanţă de ironie se furişă în ochii lui. Tăcu şi mă privi fix. Apăru secretarul lui Tolstoi, doctorul Macoveţchii. Atunci, fiul lui Tolstoi mă salută şi intră în casă.

După a treia repetare a aceloraşi întrebări şi răspunsuri, doctorul Macoveţchi îmi zise :

— Vedeţi d-voastră : Tolstoi e un om bătrân şi bolnăvicios. Uneori e foarte slăbit, mai ales în urma acceselor boalei lui de ficat, foarte chinuitoare. Aţi nimerit tocmai după un astfel de acces, neaşteptat de greu. Nici memoria lui nu mai e cea din trecut.

Se scoală de obicei la ora 8 dimineaţa şi scrie vre-o 2—3 ceasuri, apoi se întreţine cu ţăranii satului.

Pe la ora 5 se culcă. La 7 jumătate ia masa, până la 9 citeşte, apoi, până la 12, petrece timpul în sânul familiei.

Acuma, lucrează la o nouă operă literară, un roman ; însă nimeni nu ştie ce anume scrie şi cum se numeşte această lucrare. El tace întotdeauna până când isprăveşte. Simte foarte puţin interes pentru literatura rusă de azi. Până şi în Gorki nu găseşte decât o singură calitate : că a introdus în literatură aşa numitele „resturi" ale societăţii. Pot respinge, eu personal, orice zvonuri asupra pretinselor intrigi care s'ar ţese împotiva lui Tolstoi în sferele înalte ale Rusiei. Nici în Anglia n'ar fi putut să scrie cu mai multă libertate. Tocmai azi de dimineaţă a primit o mare delegaţie de ţărani — peste 40 — trimisă de un sat dela 20 km. depărtare, ca să-i propue lui Tolstoi să le fie arbitru într'un proces...

Undeva sună un clopoţel.

— Şeapte şi jumătate. E ora mesei, — îmi zise secretarul.

Mă introduse în casă. Trecurăm printr'un lung şir de odăi care mă uimiră prin simplitatea lor extraordinară, prin lipsa totală de lux. Apoi secretarul mă salută şi-mi ceru scuze că n'are dreptul să mă invite la masă. Numai contesa ar fi putut s'o facă.

Rămăsei singur într'o odae nu tocmai mare, unde auzeam de departe cuvinte stinghere, zgomotul farfuriilor. Căzui pe gânduri...

Deodată, uşa se deschise.

Mă sculai în picioare şi văzui cu ochii uimiţi că era chiar Tolstoi....

Era îmbrăcat ca un ţăran : cu cisme înalte, pantaloni vârîţi în cisme, cămaşă neagră rusească, brâu de piele.... Mă privi scrutător. — Ce ochi! Sunt de o nuanţă verzuie-albăstrie şi căutarea lor e aspră, pătrunzătoare, sfredelitoare!...

Imi oferă un scaun şi se aşează pe un altul, în faţa mea, ca un judecător înaintea acuzatului. Odăiţa îmi păru şi mai mică. Nu putui rosti un singur cuvânt, fiind copleşit de sentimente neîncercate până atunci.

Mă scoase din încurcătură :

— Cu ce scop aţi venit în Rusia ?

— Am întreprins o călătorie în jurul lumii. De aci, etapa mea mai apropiată va fi Japonia. Apoi, America.

Trecând prin Moscova, n'am putut să-mi înving ispita de a vă vedea. N'am cuvinte să vă exprim uimirea mea....

Un surâs ironic îi lumină faţa : surâsul oamenilor care stau departe de zgomotul lumii şi au renunţat la orice deşărtăciune umană...

— Vă rog, nu vorbiţi aşa... Laudele îmi sunt neplăcute, foarte neplăcute... Spuneţi-mi mai de grabă dacă aveţi legături cu guvernul ? Sunteţi diplomat ?

— Sunt jurnalist şi mă interesez mai ales de problemele emigraţiunii. Imi propun o mai mare parte a timpului meu disponibil să-l întrebuinţez în America pentru această chestiune.

— Ţăranii ţării d-voastră emigrează oare din cauza lipsei de pământ ?

— Da... mai tot pământul e stăpânit de arstocraţie şi de cler.

— Aşa dar, aţi ales pe emigranţi ca obiect pentru studiile d-voastră şi ce anume vreţi să scrieţi despre dânşii ?

— Faptele adunate le voi expune sau într'un raport sec, ştiinţific, sau voi căuta să le redau într'o formă literară...

— In formă literară ? — şi din nou văzui un surâs ironic pe buzele lui Tolstoi.

— Urăsc literatura, — continua el. — Cu ce scop scriu, în genere, oamenii ? Numai scriitorii mari, aleşi, trebue să întrebuinţeze forma literară ca mijloc de a-şi exprima ideile.

„Trebue scris adevărul. Insă, unde-i adevărul ? Ce e adevărul ? Un om nu poate zugrăvi decât propriile-i observaţii ; deci fiecare îşi are adevărul lui propriu, dreptatea lui proprie.

„Arta? Nu există artă. Există numai năzuinţa spre bani şi vanitate. Iar banii însemnează sfârşitul oricărei arte, a oricărei literaturi.

„Cine scrie pentru bani, acela duce negoţ, cu o singură marfă : personalitatea sa...

„Cărţile mele aparţin oricui şi tuturora. Am dat voe să se reproducă oriunde şi orice din opera mea ; lucrul acesta a făcut să mă cert cu soţia şi cu familia mea. Ştiu cum se vor sfârşi toate acestea.

„Religia trebue să fie acel fundament pe care se poate baza gândirea. Aceasta am înţeles-o pe deplin numai acuma. Şi adevărul s'a apropiat de mine într'atâta, încât îl pot pipăi...

— Dar „Războiul şi Pacea" ?

— Cartea aceasta am uitat-o.

— „Anna Carenina" ?

— Am uitat-o şi pe aceasta; şi tot restul, deasemenea l-am uitat...

Deodată, îşi întrerupse vorba şi privi în depărtare cu căutătura-i îndărătnică. Apoi, se întoarse din nou spre mine :

— In ce gen anume, scrii deobicei ?

— Mai mult piese de teatru — răspunsei eu.

— Teatrul ? Nu-l cunosc !

— Nici poezia ?

— Şi mai puţin. La ce e bună poezia ? Gândurile care se pot expune incomparabil mai bine în proză, sunt vârîte, înghesuite în sacul rimei şi al ritmului... Nu e decât rămăşiţa vremurilor barbare în timpurile noastre...

— Dar Goethe?

— Goethe? — Goethe a fost o nulitate completă.

Această stranie observaţie a lui Tolstoi mă readuse parcă la realitate. Am replicat, că nici alte păreri similare ale lui n'ar fi putut să reziste criticei...

— Aţi pomenit de chestiunea agrară, care mă preocupă acuma mai mult decât toate celelalte chestiuni. Sunt în deplin acord cu părerile lui Henry George. Le cunoaşteţi ?

Şi mă privi ca un profesor pe un student.

— Nu, nu le cunosc, — răspunsei, ruşinat.

— Cum ?... Nu cunoaşteţi nici măcar pe Henry George ? Luaţi-i cărţile şi cetiţi-le...

— Da, da, am s'o fac, — răspunsei cu un glas tremurător. — Le voi...

Mă simţii cu totul învins şi ruşinat că nu cunosc pe Henry George.

— Mă ertaţi, — îmi zise Tolstoi, trebue să plec. Fiţi sănătos...

Imi întinse mâna şi eşi din odae cu pas hotărît.

Nu voi uita niciodată ochii verzui-albăstrii, care parcă mă privesc de undeva din adâncuri... Astfel de ochi n'am mai întâlnit niciodată şi nicăeri în lume.

Estampă de vară

De vîrful munţilor se sparg
Lăptoşii ugeri de pe cer,
Lăsând să curgă zer
In larg...

Şi ploaia udă până 'n pori
Işi stoarce rufele de nori...

Căzând, sonor, în ritm de tobe,
Momeşte 'n zări gasteropode,
Ce 'n paralelul şir de stropi,
Sosesc, timid, cu ochi miopi,
Lăsând pe orice frunză 'n cale
Blazonul lor cleios de bale...

Şi — barometru sideral —
Stă curcubeul, sus, pe deal...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Amintirile lui Max Nordau

Cunoscuta editură „Renaissance" în care a apărut romanul reginei Maria a României „Glas de Munte", a publicat de curând, într'un elegant volum, o biografie complectă a lui Max Nordau.

Prelucrate după însemnările din jurnalul marelui scriitor şi complectate cu date şi note revăzute de soţia lui, ea însăşi o fină intelectuală şi mânuitoare a condeiului, — „Amintirile" reprezintă evenimentul literar cel mai de seamă din ultimele luni.

Cum era şi de aşteptat, apariţia acestei cărţi a făcut mare vâlvă în cercurile amicilor literaturii şi în rândul admiratorilor celui ce, timp de aproape o jumătate de veac, a ţinut incordată atenţia intelectualităţii mondiale şi a influenţat tineretul ultimelor generaţii.

Cu simplitatea şi măestria care au caracterizat pe Nordau în tot timpul vieţii sale, „Amintirile" ne redau, într'o descriere plastică şi captivantă, depănarea celor mai însemnate evenimente din viaţa marelui scriitor, fireşte subiectiv colorate. Dar nu numai atât. Din aceste însemnări se desprinde, clară şi precisă, istoria desvoltării intelectuale a lui Nordau, dându-ne putinţa să urmărim pas cu pas, aproape zi cu zi, închegarea formidabilei sale personalităţi şi să cunoaştem, în amănunt, misterele genezei acelui complex de idei şi sentimente, care au stat la baza celor mai importante creaţiuni ale lui Nordau.

Viaţa lui Nordau ne apare ca o uriaşă dramă, ca un „marş forţat" al unui suflet idealist, care suferă de suferinţele lumii întregi şi vrea să vindece sau cel puţin să aline aceste dureri.

In „Amintiri" găsim nu numai observaţiuni de cea mai fină autoanaliză, cu privire la educaţia lui Nordau, dar şi mersul desvoltării sale intelectuale şi spirituale, redat cu rară preciziune, perfecţiune şi talent.

Pierre Paraf, care a scris prefaţa la „Amintiri", numeşte cartea un „basm minunat şi totuşi real", care „sfârşeşte în lumina strălucitoare a Orientului", într'o „orgie de culori". Intr'adevăr, autobiografia lui Nordau se citeşte cu aceiaşi pasiune cu care am urmărit cu toţii altădată confesiunile lui Jean Jacques Rousseau sau pe „Dorian Gray" al lui Wilde. Şi, deci istoria acestui mare îndrăgostit al adevărului şi al dreptăţii pare a fi îndeobşte cunoscută, totuşi, fiece pagină din „Amintiri" îşi desvălue cute noui din sufletul său, trăsături nebănuite ale caracterului marelui filosof.

Te isbeşte, în primul rând, precocitatea extraordinară a talentului său. La vârsta de doisprezece ani, scrie poezii care stârnesc admiraţia celor din jurul său; la 14 ani publică nuvele şi poezii în revistele literare din Budapesta. Cu un an mai târziu, Nordau este un scritor consumat, publicând până şi critici teatrale şi studii literare de valoare. Stupefacţia directorului de teatru, care ţine să cunoască pe „criticul" vestit, când vede înaintea sa un băeţandru de 16 ani, este de un comic irezistibil. De aci încolo, mersul ascedent al succeselor sale publicistice este urmărit de mii şi mii de cetitori. Colaborarea la cele mai importante ziare şi reviste din Europa şi America face ca numele lui Nordau să ajungă unul din cele mai cunoscute în soloanele literare, încă înainte ca tânărul scriitor să fi împlinit douăzeci şi cinci de ani. Dela Victor Hugo şi până la Andersen, dela Bret Hart şi până la Gerhard Hauptman, toţi reprezentanţii de seamă ai lumii spirituale devin cunoscuţi, unii chiar prieteni cu Nordau, care, în nenumăratele sale călătorii, îşi desăvârşeşte sufletul şi spiritul de observaţie, judecata dreaptă şi cugetarea limpede.

Ar fi inutil să urmărim aci, în amănunt, desfăşurarea operei literare a lui Nordau. Fecunditatea prodigioasă a talentului său multilateral este prea proaspătă în amintirea noastră a tuturora, pentruca să fie nevoie de a reveni asupra amănuntelor. Vom trece deci numai în revistă observaţiunile proprii ale lui Nordau cu privire la opera sa. Max Nordau a scris, precum ştim, nuvele, romane, piese de teatru, critici literare, studii ştiinţifice (medicale), în foarte multe limbi (Nordau a cunoscut vreo 14 limbi vii şi moarte). Dar abia marile sale opere monumentale „Minciuniie Convenţionale", „Paradoxele", şi „Degenerescenţa", l-au făcut într'adevăr nemuritor. Apariţia „Munciunilor", în 1883, a fost cea mai mare senzaţie literară a generaţiei dinainte de războí.

Autorul fu privit ca un profet de unii, ca un profanator al tradiţiei de alţii. Austria interzise intrarea cărţii pe teritoriul habsburgic. Din toate părţile lumii se ridică o furtună uriaşă de aprobări şi condamnări, cum n'a mai văzut nici-o altă operă literară. Timp de mai multe luni de zile, recenziile asupra cărţii lui Nordau, ocupă coloanele celor mai importante gazete mondiale dincoace şi dincolo de ocean, iar în câţiva ani numai dela apariţie, „Minciunile" sunt traduse în limbile franceză, italiană, spaniolă, olandeză, suedeză, daneză, rusă, română, cehă, ungară, greacă, turcă, japoneză şi chineză. Că cele mai multe din aceste traduceri se fac fără autorizarea şi ştirea autorului, e aproape dela sine înţeles pentru acea epocă. Incă în viaţă fiind, autorul a văzut publicându-se ediţia a 60-a a „Minciunilor", care n'a pierdut nici până astăzi caracterul ei educativ şi etic. Din prefeţele scrise de Nordau la apariţia diferitelor ediţii, se vede mai bine decât în orice alt chip, cum judecă însuşi autorul opera sa. Conştient de înrâurirea magică ce a avut-o cartea asupra milioanelor de cititori, el recunoaşte totuşi cu resemnare că minciuna n'a fost stârpită cu tot entusiasmul sincer şi nemărginit pe care l-a stârnit şi că rolul lui a fost cel mult acela al unui „pregătitor al sufletelor pentruca să poată primi sămânţa adevărului".

Şi celelalte scrieri ale lui Nordau au un succes răsunător şi unic în istoria literaturii critico-filosofice. Numărul ediţiilor „Paradoxelor" şi a „Boalei secolului" e foarte mare. „Degenerescenţa" deslănţui o explozie analoagă celei produse de „Minciunile Convenţionale". Nordau însuşi zice că „aproape nu se cunoaşte o carte care să fi stârnit atâta patimă şi ură pe deoparte, veneraţiune şi iubire pe de alta", cum a fost cazul cu „Degenerescenţa". Efectul acestei cărţi a fost mai mare încă decât al „Minciunilor Convenţionale"; multe sute de mii de oameni din toate categoriile sociale datorează apariţiei „Degenerescenţei" asanarea lor morală şi salvarea lor dela decadentism. Cele mai mari spirite critice se ocupă de această carte a lui Nordau ; şi mulţi studiază istoria literaturii şi a artei omeneşti, luând ca bază şi ca îndrumător minunatul studiu al lui Nordau. Essayişti şi critici francezi, englezi, germani, etc., analizează amănunţit gândirea şi psihologia autorului şi cei mai mulţi ajung la concluzia că Nordau este fără îndoială dotat cu calităţi fenomenale şi extraordinare ca intelect şi judecată. Cea mai frumoasă şi mai caracteristică însuşire ce i se atribue este „o conştiinţă clară" ; Max Nordau însuşi a spus : Funcţiunea supremă a vieţii este conştiinţa curată".

A doua jumătate a vieţii lui Nordau este dedicată aproape exclusiv numai reînvierii poporului evreesc sub forma *mişcării sioniste,* care, în 1897, apăru pentru prima oară, introdusă fiind de către prietenul lui Nordau, dr. Th. Herzl. Se cunoaşte influenţa cu adevărat magică pe care a avut-o verbul neîntrecut şi personalitatea superioară a lui Nordau asupra destinelor sionismului. Se ştie astăzi, şi se va şti poate şi mai bine cu o generaţie mai târziu, cât de mult s'au influenţat şi s'au complectat reciproc cele două mari personalităţi, Herzl şi Nordau, — primul mişcând şi revoluţionând totul prin temperamentul şi idealismul său, al doilea înfrumuseţând şi inobilând mişcarea încât tânără prin adâncimea cugetării şi ponderarea judecăţii sale.

Personalitatea lui Nordau a devenit pentru evreimea din ţările mai îndepărtate simbolul profeţiei, precum Herzl era pentru ei tipul conducătorului şi al cuceritorului în politica profană a lumii. Cu toate că nu era religios de loc şi era căsătorit cu o creştină, rabinii cei mai ortodoxi din răsăritul Europei îl venerau ; într'un rând, după unul din acele discursuri magistrale, pe care numai Nordau era în stare să le ţină, un rabin bătrân căzu în genunchi înaintea lui, rugându-l să-l binecuvânteze. El, apostatul şi laicul, să binecuvânteze un rabin de modă veche !

Dar nici pe timpul celor mai mari preocupări cu sionismul, Nordau n'a încetat de a scrie şi cărţi de interes general, şi chiar în cursul peregrinărilor sale din perioada răsboiului, el a publicat unele din cele mai importante opere ale sale, dintre care „ Biologia Eticei", „Fiinţa Moralei", „Marii artişti ai Spaniei".

Din nefericire războiul mondial l-a gonit pe Nordau din patria sa adoptivă şi bătrânul aproape septugenar a trebuit să rătăcească cu familia sa, aproape lipsit de mijloace, prin ţări străine, trăind o parte din exil în Spania, apoi la Londra, şi întorcându-se abia după încheierea păcii din nou la Paris. Sfârşitul zilelor lui Nordau a fost iluminat de succesul ideii sioniste, prin politica inaugurată de Anglia şi de celelalte state mari, dela declaraţia balfouriană încoace. Deşi nu a fost în totul înţeles cu conducătorii de astăzi ai mişcării sioniste, Nordau a continuat până în ultimul moment să sprijine sionismul cu puterea sa morală, refuzând cu ultima energie orce ajutor material din partea prietenilor săi sionişti, deşi apusul vieţii sale a fost adumbrit de aripile sumbre ale mizeriei. Mult rău i-a căşunat atitudinea intransigentă a lui Clemenceau, care vedea într'însul chiar şi după terminarea războiului pe omul născut în Ungaria şi pe literatul care a scris cele mai importante cărţi ale sale în limba germană, deşi Nordau a fost din cea mai fragedă a sa tinereţe admiratorul sincer al culturii şi civilizaţiei franceze şi deşi, tocmai în baza acestei admiraţii, îşi alesese ca loc de reşedinţă Parisul, cu toate că veniturile sale proveneau din colaborarea la reviste şi ziare în cea mai mare parte germane şi austriace.

Impresionante sunt ultimele pagini ale „Amintirilor", în care Nordau se vede păşind către sfârşitul obştesc, muncind din răsputeri şi cu o fecunditate tinerească până în ultimul moment, înconjurat de dragostea şi veneraţiunea omenirii întregi, împăcat chiar şi cu Franţa, care, după căderea lui Clemenceau, l-a reabilitat pe Nordau, alegându-l ca membru de onoare în societatea de sociologie din Paris. Este adevărat că la această înpăcare a contribuit influenţa personală a lui Venizelos, care, ca întregul popor grec, avea pentru Nordau o admiraţiune fără margini. In Ianuarie 1923. Nordau muri, şi iarăşi se arătă pe întinsul globului o licărire, un ecou al simpatiei de care a avut parte Nordau în viaţă. Chiar şi adversarii săi cei mai înverşunaţi l-au deplâns cu sinceritate. Pentru evrei, ziua morţii lui Nordau a fost un doliu naţional în adevăratul înţeles al cuvântului. In Polonia şi Palestina, prăvăliile fură închise în toate oraşele cu populaţie evreească. Până şi în bisericile catolice se înălţau rugi pentru odihna celui ce considerase biserica şi religia ca o minciună convenţională.

Max Nordau n'a avut fericirea să-şi vază idealul împlinit, n'a putut nici să viziteze Palestina, care ocupa în ultimii 30 de ani ai vieţii sale sufletul şi gândirea sa. Dar, trei ani mai târziu, rămăşiţele lui pământeşti au fost transportate în Palestina, unde trupul său se odihneşte în inima cimitirului din Tel-Aviv, într'o simplă dar impresionantă criptă, alături de cavoul marelui său coleg spiritual şi fost adversar, Achad-Haam.

Răsfoind „Amintirile" simţi cum din istoria acestei vieţi minunate de degajează acea căldură care îţi cuprinde inima şi te înalţă până în sferele sublime ale contemplaţiunii şi ale satisfacţiei sufleteşti, ce nu le cunosc decât idealiştii.

DR. A. MIBASHAN

Cronica rimată — A la manière de Mihai Codreanu

Medalion sentimental

Se plimbă visătoare prin grădină
Şi-ascultă 'n depărtări o melodie,
Iar sufletu-i, vibrând de poezie,
Suspină 'n taină ca o violină.

In ochii ei — doi bulgări de lumină —
Pluteşte-o ne'nţeleasă nostalgie
Şi'n păru-i brun o rază aurie
In tremurări cochete se anină...

Când o privesc, în liniştea 'nserării,
Mi-apare, ca în basme, zămislită
Din spuma şi talazurile mării...

Şi-atunci pricep, cu 'nfiorare vagă,
In inima-mi de-atâta timp robită,
De ce, din zi în zi, mi-e tot mai dragă...

L. LEONEANU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 156

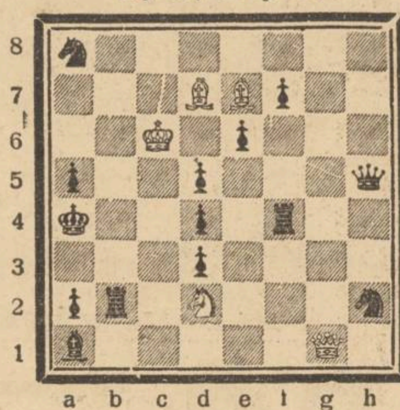
Din concursul nostru de probleme.

Motto: «Cameleon-ecou»

(inedită)

Negru (14 figuri)

Ra4, Dh5, Tb2 şi f4, Ca8 şi h2, Na1, Pa2, a5, d3, d4, d5, e6 şi f7.

Alb (5 figuri)

Rc6, Dg1, Cd2, Nd7 şi é7.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 157

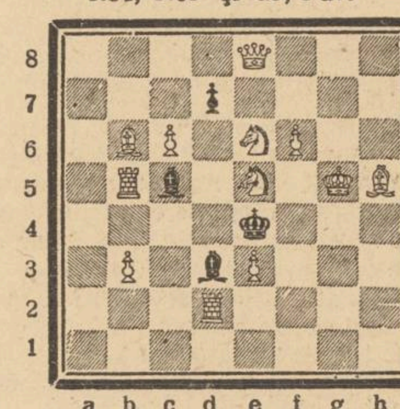
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Frank Janet"

(inedită)

Negru: (4 figuri)

Ré4, Nc5 şi d3, Pd7.

Alb (12 figuri)

Rg5, Dé8, Tb5 şi d2, Cé5 şi é6, Nb6 şi h5, Pb3, c6, é3 şi f6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 158

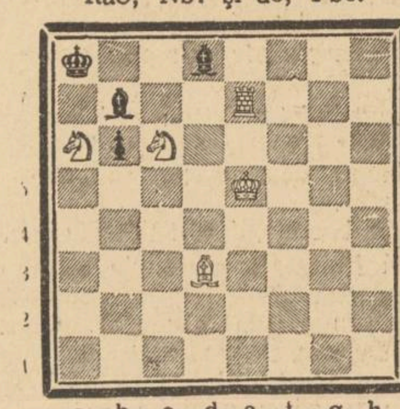
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Garicatură"

(inedită)

Negru (4 figuri)

Ra8, Nb7 şi d8, Pb6.

Alb (5 figuri)

Ré5, Té7, Cab şi c6, Nd3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 59

Jucată la Olimpiada şahistă din Haga în Iulie 1928.

Alb: A. Nilson. **Negru: Dr. M. Euwe.**

Partigă Siciliană

1. é2—é4, c7—c5 ; 2. Cb1—c3, Cb8—c6 ; 3. g2—g3, g7—g6 ; 4. Nf—g2, Nf8—g7 ; 5. Cg1—é2, d7— d6 ; 6. 0—0, Ta8—b8 ; 7. d2—d3, b7—b5 ; 8. Cc3—d5, é7—é6 ; 9. Cd5—é3, Cg8—é7 ; 10. c2—c3, b5—b4 ; 11. Nc1—d2, 0—0 ; 12. Dd1—c1, pionul d3 fiind slab, alb va trebui mai târziu să piardă un tempo apărându-l prin Dc2 ; de aceea era mai bine să joace imediat Dc2, 12....., b4×c3 ; 13. b2×c3, mai bine era N×c3. 13....., Nc8—a6; 14. Dc1—c2, Dd8—a5 ; 15. Ta1—b1, Cf6—é5 ; 16. c3—c4, Da6—a3 ; 17. Nd2—c3, Cé7—c6 ; 18. f2—f4, Cc6—d4 ; 19. Nc3×d4, c5×d4 ; 20. f4×é5, d4×é3 ; 21. é5×d6, Da3×d6 ; 22. Tb1×b8,Tf8×b8 ; 23. Tf1×b1, Tb8—b4 ; 24. Tb1—b3, Dd6—b6 ; 25. Ng2—f3, Db6—a5 ; 26. Cd2—c1, Ng7—d4 ; 27. Rg1—f1, é6—é5 ; 28. Tb3×b4, Da5×b4 ; 29. Cc1—b3, Na6—c8 ; 30. Rf1—é2, a6—a5 ; 31. Cc3×d4, é5×d4 ; 32. c4—c5, a3—a4 ; 33. c5—c6, a4—a3 ; 34. c6—c7, Db4—b2 ; 35. Ré2—d1, Db2—a1+ ; 36. Rd1—é2, Da1—g1! şi alb cedează, de oarece negru ameninţă Df2+, urmat de pierdere imediată.

CORESPONDENŢĂ

R. C. Ismail. — Problema dv. în 3 mutări (Rd6, Rc4) e greşită. La 1..., g7—g5 nu are soluţie. Apoi se rezolvă şi prin 1. T×f5. Cealaltă se va publica.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Cititi azi :
„LECTURA" No. 185
Floarea literaturilor străine
CONAN DOYLE
Diadema de Beryle
— Scrierea complectă. la Librari şi chioşcari Lei 5. —

Curiozităţi

Apărarea moralei publice

Guvernul ungar a interzis vizitatorilor dela băi şi dela plajă să apară în costume de bae prin dancinguri, străzi, localuri publice, restaurante, etc...

Costumul de bae, — conform ordinului circular al ministerului de interne — nu e admis decât în... apă şi cel mult pe o rază de o sută de metri, pe plajă până la cabina unde domnul sau doamna şi-au dezbrăcat hainele.

Ca urmare a acestui ordin, zece doamne din elita Budapestei, au fost arestate la o staţiune balneară, (lacul Balaton), fiindcă au permis să fie fotografiate în costume de bae, de un reporter-fotograf al unei mari reviste ilustrate din capitala Ungariei.

Doamnele au pozat nu pe plajă, ci în grădina unui hotel — pentru care fapt au fost ridicate de o patrulă de jandarmi, duse cu forţa la închisoare, cu tot scandalul şi cu toate protestările ; au fost ţinute 24 de ore în arest şi amendate cu câte zece pengo fiecare şi numai după aceia — eliberate. Scandalul acesta a făcut ca vizitatorii străini să părăsească băile ungare.

Tezaurul de artă din New-York

Părerea generală că oraşele mari americane nu prezintă niciun interes artistic, e de fapt o părere cu totul greşită.

New-York-ul, de pildă, întrece pe toate celelalte oraşe mari americane în ce priveşte concentrarea valorilor artistice; dar şi Chicago, San-Francisco, Washington, etc., îl concurează mereu în această direcţie.

Tezaurele de artă din New-York cuprind peste 200 mii de obiecte în valoare de 4—5 miliarde de dolari. Se poate afirma, chiar, că cea mai importantă colecţie de artă din lume e concentrată la „Metropolitan Art Museum", care se complectează anual cu zeci de mii de obiecte nouă.

Directorul Muzeului Central din Bruxelles, d. Jean Coppard, afirmă că „Metropolitan Art Museum" din New-York a întrecut în valoare artistică toate celelalte muzee din lume, inclusiv Louvre-ul, Vaticanul şi Muzeul Britanic din Londra.

Secţiunea egipteană a Metropolitan-ului e întrecută numai de muzeul naţional dela Cairo. Colecţiunea lui Morgan în emailleuri medievale şi în fildeş sculptat n'are rival în toată lumea.

Cea mai mare şi mai scumpă colecţie de instrumente muzicale, precum şi colecţia de picturi ale maeştrilor şcoalei olandeze donată de Altmann, aparţin tot „Metropolitanului". Această din urmă colecţie întrece cu mult bogăţia corespunzătoare a muzeelor din întreaga Olandă.

Sălile rezervate aci lui Rodin sunt întrecute numai de muzeul Rodin din Paris.

In nişte dulapuri enorme de oţel se păstrează trei creaţiuni superbe ale artei decorative : Cupa de aur a lui Collini, cupa lui Rospiliozzi şi micul triptic din salonul baronului Cellionchant.

Metropolitan Art Muzeum e păzit de 200 de paznici şi dispune de o perfectă semnalizare automată.

Intreţinerea muzeului costă anual 1 milion de dolari. Bugetul cumpărăturilor noui e de 4 milioane. Dar Muzeul se complectează mai ales din donaţiunile miliardarilor americani.

Un corp de clădiri e special destinat artei moderne americane, care se dezvoltă cu o repeziciune uimitoare.

Intresul societăţii americane pentru artă şi arheologie creşte, deasemeni, neîncetat.

Cursurile extra şcolare de istoria artelor şi de arte decorative au mare succes în lumea muncitorilor şi a tineretului american.

Metropolitan-Art-Muzeum e vizitat zilnic de peste 10.000 de oameni, şi însemnătatea lui pentru educaţia populaţiei din New-York e imensă...

Citiţi revista zilnică
„BILETE DE PAPAGAL"
subt direcţia d-lui T. Arghezi
Numărul 2 lei

Calea justă pentru recâştigarea
NERVILOR SĂNĂTOŞI
Nervii bolnavi şi extenuaţi amărăsc viaţa, provocă multe suferinţe ca junghiuri, dureri în muşchi, ameţeli senzaţii de frică, vâjâieli în urechi, perturberaţii digestive, insomii, lipsa de plăcere de a munci precum şi alte manifestări dăunătoare.
Veţi fi salvaţi pentru toate suferinţele
numai prin Kola Lecithin original, alimentul cel mai bogat în Vitamină care a devenit pentru omenire o sursă de binefacere şi care stimulează în mod admirabil funcţiunile corpului, dând putere şirei spinărei şi creerului, regenerând muşchii şi membrele, procurând forţa şi curaj nou de viaţă. Adevărata Kola Lecithină înfăptueşte adeseori miracole, conduce materiile hrăneşte până în cele mai îndepărtate centre producătoare de sânge, învioreazâ, încurajează menţine tinereţea.
Convinge-ţi-vă singuri
că nu vă promit nimic neadevărat, căci în următoarele 2 săptămâni trimit oricui îmi scrie
Complect gratuit
şi franco o mică cutie cu Kola Licithin şi cartea unui medic cu mare experienţă care el însuşi a avut mult de pătimit depe urma acelei suferinţe. Scrie-ţi-mi distinct adresa Dvs., vă voi trimite apoi imediat şi fără cheltuială cele promise.
ERNEST PASTERNACK, Berin S. O. Michaelkirchplatz 13 Abt. 311

Cărţi şi Reviste

N. M. CONDIESCU: Conu Enake

Deşi „Conul Enake" nu e întâiul volum al domnului N. M. Condiescu, pe care ne-am obişnuit să-l cunoaştem în pagini lirice şi pitoreşti de călătorie prin ţări îndepărtate, cartea cea nouă publicată de d-sa constitue o adevărată surpriză.

E concentrat în pagini de satiră un roman de mare humor.

„Conu Enake" e un personaj plin de viaţă şi de grotesc, un Tartuffe al culturii — un ipocrit cu fraze mari, sonore şi definitive în viaţa noastră politică, peste care, cu o inconştienţă senină, revarsă aforismele ignoranţei şi principiile de parvenire ale unui voluptos egoism.

Iată de ce între volumele literare apărute în ultimul timp, „Conu Enake" e o figură deosebită, gravă, intransigentă şi amuzantă.

Cartea aceasta, în care humorul bun e însoţit totuşi de o amărăciune suavă, se încheie cu un mănunchi de poeme în proză, gen greu şi preţios, în care artistul mânueşte cu măestrie fraza.

In scriitorul N. M. Condiescu întrevedem un romancier din cei mai interesanţi, în ziua când sarcasmul său va insufleţi analiza vieţii sufleteşti...

N. N. EVREINOV: Teatrul Războiului Etern

Piesă în 3 acte şi 4 tablouri, 143 pag, Paris, 1928

Deoarece noua piesă a lui Evreinov a apărut la Paris, în editura librăriei ruseşti „Moscova", ea nu va vedea lumina rampei pe scena unui teatru rusesc. In schimb, presa franceză, germană şi engleză anunţă traducerea acestei piese, care va constitui, probabil, un nou şi răsunător succes pentru autorul „Celui mai important".

Această din urmă operă dramatică a întrunit, acum câţi-va ani, pe scena teatrului Central din Bucureşti, cifra de *o sută* de reprezentaţii, adică atuncea când nici unul dintre celelalte teatre din România şi din întreaga străinătate nu se interesa încă de fantezia originală cu care e dotat din belşug N. N. Evreinov. De atunci, faima acestui dramaturg s'a întins pretutindeni.

„Teatrul Războiului Etern", se va juca în curând la Paris, Londra şi Berlin, în primul rând.

Regisorii salută cu bucurie ultima parte a trilogiei lui Evreinov, începută cu atâta „brio" de „Cel mai important".

E un adevărat imn în cinstea „auto-înşelării" noastre frenetice, cu care ne ridicăm în lumea ficţiunilor, — scăpând de plictiseala vieţii de toate zilele.

Un personagiu nou e inventat aci de Evreinov: o eroină jumătate chinezoaică, jumătate rusoaică, fiinţă misterioasă care hipnotizează pe toţi fie în numele adevărului pur, fie de dragul minciunii travestite teatral pentru a reprezenta cea mai fantastică mascaradă.

Eroina, Iu-Gen-Li, e o „eur-asiatică", frumoasă şi nefericită; acţiunea piesei se desfăşoară sub hipnoză; deci am avea toate motivele să socotim experienţele nu tocmai pozitiv demonstrative.

Dar Iu-Gen-Li hipnotizează şi pe cetitorii, care sunt nevoiţi să recunoască, că toate personagiile piesei, de îndată ce încep să acţioneze cu sinceritate la un bal „nemascat", se dau de gol şi se dovedesc a fi nişte mari ticăloşi şi chiar bandiţi veritabili.

Autorul intervine însă aci şi arată că oamenii aceştia nu sunt decât elevi ai unei şcoli „teatral-războinice", de unde se pregătesc să intre mai bine înarmaţi — în viaţă, în luptă, în „Teatru Războiului Etern".

Şcoala îi învaţă să înşele, să se prefacă, să se dubleze pentru calvarul vieţii şi să joace, în viaţă, teatru!...

Dar dacă vom judeca câtuşi de puţin această idee a autorului după vechile noastre idealuri, va trebui să constatăm că tocmai elementele „specifice" se înscriu în şcoala „teatral-războinică", ocolită de departe de tineretul rămas sănătos şi bun...

Dar piesa e extrem de interesantă; se citeşte uşor şi pe nerăsuflate, şi cuprinde bogate posibilităţi de afirmare, pentru regisorii inteligenţi.

Drama lui Evreinov va înregistra mari succese; pretutindeni i se va confirma faima cucerită de „Cel mai important".

Beethoven şi Romain Rolland

In *La Revue Musicale* cu data de 1 Iulie cor., întâlnim un foarte important studiu asupra „Leonorei" de Beethoven, datorit marelui biograf al acestuia, romancierul francez Romain Rolland.

Beethoven punea această operă în fruntea tuturor producţiunilor sale. In ultima săptămână dinaintea morţii lui, încredinţând lui Schindler, unul din elevii lui, lucrarea în manuscris, pe care o păstra în camera lui, ascunsă sub un vraf de hârtii, şi a cărei existenţă nimeni până atunci n'o bănuia, — îi zise:

„Dintre toţi copii mei (aşa numea el operele sale) aceasta m'a costat mai multe dureri şi mi-a pricinuit mai multe chinuri, de aceia, îmi şi este cel mai scump. Preferindu-l tuturor celorlalte opere ale mele, îl socotesc demn a fi păstrat şi utilizat pentru ştiinţa artei".

In această viaţă de muncă şi de lupte necurmate, unde fiecare operă este o bătălie, unde ideile muzicale cucerite şi recucerite, sau smulse cu forţa, *Leonora* are cununa martirului: ea n'a fost niciodată terminată. Fu scrisă şi refăcută de trei ori, înzestrată cu patru uverturi — capod'operă lângă capodoperă — scrise şi pe a cincea, fără să fie mulţumit.

Iată câteva date asupra elaborării acestei bucăţi, muncă ce dură mai mult de zece ani de zile.

Schiţele celor cinci bucăţi dintâi ale *Leonorei* se găseau în caetul dela 1803 după *Eroica* şi sonata *Aurora.* Nottebohm, care le-a analizat, fixează data lor între Mai 1803 cel mai curând, şi Februarie 1804, cel mai târziu. Urmarea fu găsită într'un *Skizzenbuch* din 1804. In acest interval Beethoven a schiţat prima parte a *concertului de piano în sol major* şi cea dintâi parte din Simfonia în do minor.

Tot la acest punct de maturitate a geniului său au apărut primele rânduri muzicale din *Prizonierii* şi aria din *Leonora* şi Uvertura No. 1.

Vorbind mai departe de înrudirile *Leonorei, Romain Rolland* crede a fi elaborată direct sub influenţa armonică a lui Cherubini. Elevii lui, *Seyfried* şi *Schindler,* atestă admiraţia maestrului pentru autorul *Medeei* şi se ştie, deasemenea că Beethoven, geniul, scria scrisori umile pentru omagiul lui Cherubini (1823). Nu e deci de mirare că se găsesc în această operă urme dintr'un Cherubini, bine analizat, înţeles şi apropiat geniului său.

Ar trebui citat în întregime acest studiu, pentru frumuseţea lui şi pentru bogăţia datelor. Ne mulţumim să-i dăm aci numai sfârşitul:

„Marea şi clasica umanitate a *Leonorei,* inaugurată în *Alcesta* şi *Orphée* de *Gluck,* ca şi în câteva scene din *Mozart,* rămâne ca un monument al celei mai bune Europe, pe care, în pragul secolului al nouăsprezecelea, a întrevăzut-o *Goethe* şi *Beethoven,* dar care, din cauza a o sută de ani de frământări nu s'a putut realiza". — *g. b.* —

Le Grand Jeu

Am primit primul număr din noua revistă franceză, *„Le Grand Jeu"*, care va apărea la începutul fiecărui anotimp şi numără tot atâţia directori câte anotimpuri sunt: d-nii Roger Gilbert-Lecomte, Renée Daumal, Josef Sima şi Roger Vailland.

Cel dintâi număr, care poartă data: *Vara 1928,* cuprinde, în primele pagini, un cuvânt înainte, care mărturiseşte tendinţele semnatarilor, „de a pune orice chestie în discuţie şi în orice clipă".

Se vor consacra, spun ei, cu toată puterea, tuturor transformărilor nouă. Nu sunt individualişti, nu formează o grupare literară ci o tovărăşie de oameni uniţi pentru realizarea aceluiaşi scop. Arta, literatura, nu sunt pentru ei decât un mijloc.

Graţia, legată de înfăţişare, are nevoe de talismane care să-i împărtăşească din puterile lor seva care să-i hrănească existenţa... Deci, spiritul lor „caută înainte de orice, hrana".

Ceiace caută pretutindeni colaboratorii revistei *Grand Jeu,* ceiace ar voi să facă să ţâşnească din articolele şi din desenele lor, nu este decât „acea senzaţie tulburătoare a clipei", — „clipele eterne", — căci, susţin ei, „numai în astfel de clipe vom fi în stare să absorbim totul, să ne cufundăm cu Dumnezeu".

In primul număr, *Grand Jeu,* în afară de esseurile care tind să te facă să înţelegi „necesitatea revoltei", mai aduce poeme şi desene de Josef Sima, J. Seifert, etc., etc....

Sfaturi

D. Jean Parfail dela ziarul „Intransigent" a pus următoarea întrebare câtorva personalităţi din lumea literelor:

Dacă ar trebui, în trei formule, să daţi unui tânăr trei sfaturi pentru orientarea în viaţă, care ar fi acele sfaturi?

Henri Robert a răspuns laconic:

„Sobrietate, exactitate, perseverenţă".

Paul Souday a fost mai explicit, şi a avut în vedere un debutant în literatură:

„Primul sfat? Să cunoască bine gramatica sau s'o înveţe dacă n'o ştie. Al doilea sfat: să citească pe marii scriitori şi să nu-şi închipue că poţi inventa ceva fără să fi citit sau văzut ceva. Al treilea sfat: să nu se grăbească să-şi publice operele; dimpotrivă, să lucreze încet. Dacă trebuie să-şi câştige viaţa, să facă ziaristică, dar să nu publice cărţi scrise prea repede. Insfârşit, să renunţe la ziaristică numai când operele lui — meditate îndelung — vor avea un succes de librărie, ceiace se poate întâmpla uneori, dar ceeace nu e niciodată sigur...

Doamna Kikou Jamata, scriitoare franceză de origină japoneză:

„Simţul onoarei, dispreţul banului, curajul luptei".

Paul Reboux e de părere diametral opusă sciitoarei de mai sus:

„Dacă m'aşi adresa unui tânăr doritor „să ajungă" i-aşi da pentru vremurile noastre următoarele trei sfaturi:

1. Să nu se gândească decât la bani;
2. Să fie moralmente mlădios;
3. Să n'aibă inimă.

Dar Paul Reboux este un umorist. De altfel, el adaugă:

„De aşi avea de-aface cu un tânăr care ar dori să aibă doar o regulă de conduită morală, i-aşi da numai un sfat în care se cuprind toate:

„Fă tot ce-ţi place, cu condiţia să nu face rău nimănui".

Ceeace, în definitiv, ar însemna... să nu faci nimic. — A.

BIBLIOGRAFIE

A apărut în editura „Cartea Românească": N. Iorga: „Cleopatra", piesă în 5 acte, ilustrată, Lei 75.

„Conferinţe populare", lucrare scrisă pentru folosirea preoţilor, învăţătorilor şi studenţilor la cercurile culturale dela sate, de Pantelimon Diaconescu, fost inspector al activităţii extra şcolare. — Lei 60.

I. Simionescu, profesor universitar: Coasta de Azur". — Cunoştinţe Folositoare, seria C. No. 32. Lei 5.

Nicolae Gogol: „La Şezătoare în Ukraina". Biblioteca Minerva, No. 168. Lei 6.

Cărţile acestea se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară.

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

Celebrele biografii-romane alcătuind cea mai distractivă şi mai interesantă lectură: Au apărut Vies de: Schubert, Keats, La Fayette, Fernand Cortès, Al. Dumas-Père, Delacroix Cyrano de Bergerac, Disraeli (minunat povestit de André Maurois; volumul cel mai frumos din serie) Hoffmann E. T. A., Montaigne, Telleyrand, Beaumarchais, Baron Louis, Goethe, Stendhal, Dickens, Chopin (unul din cele mai reuşite din serie) Henri IV, Lazare Hoche, Franz Liszt (vie d'un homme d'amour).

Literatura rusă

Autorii ruşi contemporani au început să fie traduşi şi în limba franceză. Recomandăm: *Fedor Gladkow:* Le Ciment (romanul revoluţiei ruseşti şi al luptelor civile din ultimii ani) Vsévolod Ivanov: Le train blindé, *Alexandre Névièrov:* Tachkent, ville d'abondance (le train-famine, roman de Michka, enfant russe). *Lydia Seyfullina:* Virinéa (femeea rusă de astăzi), *Marc Séménov:* La faim.

De *Mereschkovsky:* Ultimul roman istoric recenzat în numărul trecut al ziarului nostru: Akhénaton, Joie-du-Soleil; Le Messie; dinainte: La Naissance des Dieux, La Mort de Dieux, Le roman de Léonard da Vinci, Pierre le Grand, Compagnons éternels, Sur le chemin d'Emmaus.

Seria „Scripta manent"

Se compune din volume luxos editate, pe hârtie deosebit de fină, cu numeroase gravuri originale. Deşi trase într'un număr restrâns de exemplare 2000—2500 ex., aceste volume de lux se vând cu lei 105 fiecare. Recomandăm: Thomas Morus: L'Utopie; Erasme: Colloques choisis; Dante: Vita Nova; Cazotte: Le diable amoureux; Hésiode: Les travaux et les jours; Prosper Mérimée: La Jacquerie; Montesquieu: Lettres persanes: 2 volume; Dante: L'enfer; Goethe: Werther; Chateaubriand: Atala; Longus: Daphnis et Chloé; Voltaire: Princesse de Babylone; Chamisso: Merveilleux histoire de Pierre Schlémiehl; St. Pierre: Paul et Virginie etc. etc.

Arta progresivă şi arta regresivă

— Un răspuns —

Nimic nu e mai simpatic decât o polemică bazată pe dorinţa sinceră de înţelegere cu „adversarul intelectual, — fie el om de ştiinţă, fie artist. Aceasta se întâmplă întotdeauna când polemica se bazează pe argumente de intelect şi nu de afect, ceiace se întâmplă în polemicile vecinelor. Aice întâlnim o logică afectivă, dincolo una raţională.

Un duel cu d. F. Aderca are şanse de a se termina cu o prietenie.

Am cetit articolul d-sale *„Eminescu şi psihanaliza"* din No. 401 al acestei reviste şi am rămas oare cum nedumerit. D. Aderca mă acuză de confuzie — fenomen interesant — făcând d-sa însuşi o confuzie. Diviziunea artei în *progresivă şi regresivă,* pe care am făcut-o ca o paranteză în lucrarea mea „In domenul inconştientului", n'a fost deloc în legătură cu Eminescu ci cu „Fete de azi" a lui Speranţa şi „Băetana" lui V. Margueritte. Această diviziune n'am făcut-o din punct de vedere al calităţii artei, căci atunci aşi fi numit-o pe-a lui Margueritte progresivă şi pe-a lui Speranţă regresivă şi nu invres, după cum am procedat în lucrarea amintită, din care vom cita mai bine pasagiul respectiv (Pag. 100).

„Din punct de vedere social, spuneam acolo, deosebim artă bună şi artă rea (termenii n'au fost bine aleşi). Bună se numeşte atunci când lumea individuală proectată în afară (în opera de artă) trece printr'un *eu social* puternic, care o transformă în aşa fel ca să folosească societăţii. Dacă eul social e slab, tendinţele individuale se răsfaţă în voe, trezind pe cele analoge pe care şi-aşa le ţin cu greu în frâu ceilalţi membri ai societăţii. Dacă scopul artei e să excite şi să emoţioneze, adică să-l pună pe individ din nou în conflict cu pornirile proprii (pentru o soluţionare actuală mai favorabilă) atunci V. Marg e superior lui Speranţă. Dacă însă e menită să calmeze şi să uşureze, după cum s'a uşurat şi artistul cu ajutorul ei, atunci e mai bună arta lui Speranţă. (Vorbim de „Fete de azi").

Arta care intensifică eul social ,deci acea artă care întrebuinţează forţele eului individual (ale animalului din noi) în scopul societăţii, e *artă progresivă,* adică artă ce duce la scopul final, care nu e decât întărirea legăturilor dintre individ şi societate, adică la coheziune socială.

Societatea de azi se află, ca organism, de-abia în formaţie. Ea va deveni matură atunci când se va ajunge la acelaşi echilibru între individ şi societate, ca între celule şi organismul animal. Spre aceasta tindem, şi arta care serveşte acestui scop se numeşte (adică am numi-o noi) *artă progresivă.* Arta care lucrează contra intereselor sociale, adică acea artă ce te îmbie să guşti nepermisul (pe socoteala celorlalţi) e *artă regresivă.* O astfel de artă e şi arta lui Margueritte".

Acestea sunt cele susţinute de noi. Discuţiile ce s'ar putea încinge ar fi asupra ipotezei noastre (de altfel susţinută mai dinainte de către alţii) că *mersul evolutiv al societăţii ar fi spre coheziune,* întrucât s'ar putea susţine tot aşa de bine şi contrarul şi anume că *evoluţia îl va scoate pe individ din masă, diferenţiindu-l.* Dacă ultima ipoteză ar fi cea adevărată, natural că ar trebui să inversăm şi noi atributele date artei, numind genul Margueritte artă progresivă şi genul Speranţă, regresivă. Nouă ni se pare însă că amândouă ipoteze sunt adevărate (fără paradox) sub formula următoare: *mersul evolutiv al societăţii tinde spre coheziune crescândă cu diferenţiere maximă individuală ca element constitutiv* (şi de importanţă mai mică faţă de întreg) *al organismului social,* (pe care l-am numit *met'antropos multicellularis).*

Acestea sunt considerentele ce ne-au făcut să dăm artei atributele de „progresivă" şi „regresivă".

In ce-l priveşte pe Eminescu, noi nu l-am rubricat şi dacă am face-o ar trebui să spunem că arta lui e *progresivă,* însă nu din punct de vedere calitativ (estetic) căci arta rea nu există; arta ori e bună, ori nu e artă. Noi o considerăm bună atât pe cea progresivă cât şi pe cea regresivă.

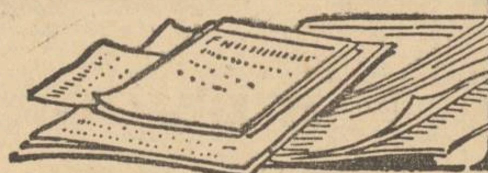
Progresivă însă e arta lui Eminescu din considerentele celelalte. In arta lui nu găsim nici-o imagine unde ar lua partea individului în *detrimentul* întregului. Intr'un singur loc a ajuns la graniţă: unde îl face pe erou său (Sărmanul Dionis) să i se pară că *el e Dumnezeu* (noţiunele de Dumnezeu şi societate au un factor comun ca derivat părintesc — chestiuni ce le vom expune într'un studiu psihanalitic al lui Eminescu), dar poetul îl şi prăbuşeşte în adâncimi. Ca artă regresivă în antiteză cu Eminescu l-am pune pe Nietzsche, care proslăvea individul mai mult decât întregul (societate, Dumnezeu) căci, în psihoză, a şi ajuns, în realitate, să se creadă el singur Dumnezeu.

Acum vine la rând altă chestiune de psihanaliză pură. Dacă d. Aderca e acasă în artă, dincolo sunt eu acasă. D-sa îmi atrage atenţia că Eminescu nu s'a gândit la psihanaliză, scriind „melancolia" şi nici la societate, că a scris prin forţa lui specială de creaţie; că nu şi-a dat seama şi că nici n'are vreo importanţă artistică faptul că ar fi fost „un încestuos (psihic natural), un regresiv, menţinându-se într'un complex sufletesc pueril, când a scris acea melopee sfâşietoare: „O mamă, dulce mamă..." etc. şi ni-l citează şi pe admirabilul Arghezi ca dovadă că nici acesta nu şi-a dat seama când a scris *Râpi cu stele...* Şi atunci ?, ce-ar dovedi aceasta ?, că nu l-au determinat pe fiecare anumite „complexe" proprii ca să fie aşa cum sunt?

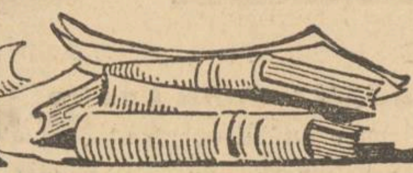
Intr'o recenzie pe care mi-a făcut-o d. Aderca a dovedit că a sesizat perfect spiritul psihanalizei, admiţând că *„a nu şti"* sau „a nu-ţi da seama" e o condiţiune pentru apariţia unui simpton psihoneros oarecare. Aceasta a admis-o pentrucă a putut-o înţelege obiectiv. Când am atins însă eu ca medic un domeniu unde e d-sa specialist, adică arta, a sărit — sau aşa mi se pare mie — un element afectiv care l-a determinat să nege ceiace susţinuse mai înainte. Noi nu facem nici-o deosebire între legile artei şi cele ale medicinei" — în ce priveşte psihologia, bine-înţeles. Atât frunzele cât şi fructele au aceleaşi origini, indiferent de deosebirea ce o prezintă la capătul drumului. Totul e determinat, totul decurge din reflex în reflex în mod automat. D. Aderca ştie foarte bine că inspiraţiile spontane dau opere de valoare mai mare decât cele „muncite" cu raţionamentul. *Acesta dă meserii, iar afectele prefac meseriile în artă.* Afectele izvorăsc din bestia ascunsă în sufletul nostru şi pe care nu vrem, nu ne mai convine s'o vedem. Dacă ne-am da bine seama de conflictele ce ne măresc tonusul afectiv poate că le-am găsi alte soluţii mai practice pentru noi ca indivizi şi nu le-am mai căuta ventile surogate (artă, ştiinţă, etc.), astfel încât, repetăm încă odată: *a nu-ţi da seama* e o condiţiune de reuşită în artă. Inchipuiţi-vă că şi-ar da seama fiecare creştin că „împărtăşirea" din trupul şi sângele Domnului sub simbolul pâinii şi al vinului nu reprezintă decât o rămăşiţă din epoca teofagică a omenirii, de pe când tatăl ucis de către fii devenea zeu, iar corpul lui era consumat de către fii cu scopul de a moşteni calităţile victimei, de a se identifica cu el! Oare ar mai putea ei continua acel rit ? Sau ar mai face ţăranii noştri praznicul, care are exact aceeaşi origine ? (Vezi lucrarea mea: *„Iubirea, ura şi frica"* 1928).

Dacă Eminescu şi-ar fi dat seama ce se petrece în sufletul său, cu siguranţă că societatea ar fi pierdut un artist genial, câştigând, în schimb, un biet om cum se cade, dar... mediocru, fapt care se spune că l-ar fi întrevăzut Maiorescu. Numai aşa s'ar explica cruzimea acestuia faţă de Eminescu — omul, întru cât ar fi găsit o cale să-i îndulcească soarta acestuia, dacă nu s'ar fi temut că-l pierde pe Eminescu-poetul.

Dr. Ç. VLAD

INSEMNĂRI

Olga Vrabie

S'a stins în cei mai frumoşi ani ai tinereţii, departe de cei dragi, într'o stingheră chilie de mănăstire, poeta duioşiei materne : Olga Vrabie.

Mângâeri străine i-au înseninat cele din urmă zile de chin şi de dor.

Inimă bună şi duioasă, incapabilă de revoltă, poezia ei era o veşnic zădarnică chemare. Rănile purtate tainic în lumea aceasta, fără nădejdea bucuriei de mâne, nu şi le-a tânguit. Truda istovului fizic n'o putea mistui cât o mistuia dorul arzător de mamă, dorul de copilul pe care nu-i era îngăduit să-l mai vadă niciodată.

Olga Vrabie

Ea n'a avut nici bucuria să-şi poată adormi ultima clipită a chinului omenesc pe umărul lui.

Versurile Olgăi Vrabie au închis toată desnădejdea discretă a mamei ce nu putea plăti nici cu viaţa o desmierdare a căpuşorului drag.

Copilul blond, cu trupul ars de soare, cu capul galbăn — pată vie de lumină, — cum l-a descris într'una din cele din urmă poezii, nu va şti niciodată ce scump a trebuit să plătească măicuţa lui chemarea lui pe lume.

In durerea-i fără nume, acest suflet duios de poetă nu putea să creadă că moartea o va putea smulge vreodată de lângă pata blondă de lumină, când inima ei era prinsă „într'o mânuţă albă şi smolită..."

Dar întunericul brutal, care ne chiamă dincolo de viaţă, n'a ştiut să preţuiască nici chinul crunt, nici jertfa renunţării....

Olga Vrabie s'a stâns pe încetul, în vrâstă de 25 ani, la Mânăstirea Văraticului — departe de copilul pe care l-a cântat în toate versurile sale din ultimul timp.

Ii aşteptam sfârşitul inevitabil, care — contra tuturor prevederilor medicale — întârzia. Parcă sufletul ei, încleştat de iubirea de copil, se agăţase de viaţa însăşi.

Dar destinul s'a împlinit.

Moare unul din puţinele talente, pe care le-a dat Basarabia, — un talent care, din pricina necunoaşterii limbii româneşti, nu putuse fixa în versuri tot sbuciumul şi toată duioşia-i. Viaţa i s'a întrerupt la început, când frământările sufleteşti abia se lămureau, şi când limba era pe punctul de a fi învinsă.

Era în Olga Vrabie un suflet ales, care a respirat marele suflu al literaturii ruseşti şi care ar fi adus în literatura noastră o notă nouă şi singuratică. Făcuse câteva acorduri pline de graţie. Moartea însă i-a zmuls lira din mână, înainte ca poeta să ne fi dat cântecul pe care ni-l făgăduise şi pe care-l aşteptam.

ADEVERUL LITERAR

D. Romulus Cioflec la Spitzberg

Raza călătoriile autentice întreprinse în ultimii ani de unii reprezentanţi ai literelor româneşti, a înregistrat pe neaşteptate o extindere vrednică de interes : D. Romulus Cioflec, ne-a scris întâi din fiordurile Norvegiei, apoi din... insula Spitzberg în preajma căreia s'a desfăşurat întreaga tragedie a „Italiei" lui Nobile.

„Adevărul Literar şi Artistic" n'a isprăvit încă publicarea seriei de impresii din Spania ale d-lui R. Cioflec şi iată că acest neobosit călător ne scrie din Kingsbay :

— Azi noapte, cu soarele la ...indie „Krassin" a sosit să ne scape dela înec. După reparaţia dela proră, nu se ştie ce vom fi în stare să facem. Multe salutări din împărăţia gheţurilor plutitoare...

Spitzberg, 25 Iulie 1928.

Ne scapă numele vasului salvat acum o lună de „spărgătorul de ghiaţă" rus, „Krassin". Ne aducem numai aminte că după efectuarea primei serii de ajutorare date naufragiaţilor Itatieni, în regiunea arcticului Spitzberg, „Krassin" se întorcea, între 20—25 Iulie trecut, spre porturile Norvegiei de Nord, pentru a-şi repara unele stricăciuni. Pe drum, a primit un radio-mesagiu dela un vas în pericol şi a reuşit să ajute ca vasul acela să ajungă la Kingsbay...

Deci, pe bordul acestui vas trebue să se fi aflat ca turist, şi d. Romulus Cioflec...

Ultima cartă ilustrată ce ne-a venit dela d. Cioflec, glăsueşte :

— Ne înapoiem, în sfârşit, după 10 zile de întârziere, într'un golf din Spitzberg, pentru vindecarea rănilor vasului nostru. Am pierdut ceva din program la Spitzberg, dar am compensat din destul prin îndelunga şedere şi cercetare a locurilor din Recherche-Bay.

In câteva zile, vom lăsa Hammerfest pentru Hamburg. — 7 Aug. 1928.

Aceste scurte informaţii venite de acolo unde nu ştim dacă a ajuns vreodată un alt călător român, sunt desigur cele dintâi semne că, în curând, probabil, d. R. Cioflec îşi va sistematiza şi publica impresiile culese prin fiorduri şi în „împărăţia gheţurilor plutitoare"...

Inceputurile lui Maupassant

Inceputurile şcoalei pe care ne-am obicinuit s'o numim „naturalistă", n'au avut caracterul unei explozii neprevăzute. Pe la 1880, Zolla era celebru, dar contestat în acelaş timp, în vreme ce răbdarea afectuoasă a lui Flaubert închia iniţierea literară a lui Maupassant. Corespondenţa dintre Maupassant şi Flaubert, publicată de curând, cuprinde amănunte foarte interesante. Ne putem da seama, în deosebi, de împrejurările în care au fost concepute renumitele *Seri de veghe la Médan* („Soirées de Médan").

La 5 Ianuar 1880, nu mult după ce trimisese maestrului Flaubert, nuvela „Boule de Suif", Maupassant îi scrie:

„Mi se pare că aţi uitat cele ce v'am spus la Croisset şi mă grăbesc să vă dau lămuriri. Zola a publicat în Rusia, apoi în Franţa, în „La Reforme" o nuvelă asupra războiului, intitulată „L'Attaque du Moulin". Huysmans a publicat la Bruxelles altă nuvelă „Sac au dos". Insfârşit Céard a trimis unei reviste ruseşti o relatare foarte ciudată şi foarte violentă asupra asediului Parisului, intitulată „Une saignée". Luând cunoştinţă de aceste ultime două lucrări, Zola ne spuse că, după opinia lui, s'ar putea alcătui un volum original, foarte puţin şovinist, şi având un caracter particular. A rugat pe Hennique, pe Alexis şi pe mine să scriem câte o nuvelă pentru complectarea volumului. Ne-am pus pe lucru, ţinând seamă că numele lui Zola va face ca volumul să se vândă, şi manuscrisele au fost predate lui Charpentier, editorul. Scriind acele pagini n'am avut nicio intenţie antipatriotică. N'am avut nici un fel de intenţie — am voit să dăm povestirilor noastre adevăratul caracter al războiului".

După apariţia volumului, Maupassant, bucurându-se de succesul nuvelei „Boule de Suif", care i-a adus felicitările lui Mendès, „un adevărat om de litere", îi scrie lui Flaubert următoarele amuzante aprecieri :

„Aştept părerea dumitale asupra nuvelelor. Iată părerea mea:

Zola: bine, dar acest subiect ar fi putut să fie tratat în acelaş chip şi tot atât de bine de doamna Sand sau Daudet.

Huysmans : mai nimic. Nici subiect, nici compoziţie, nici stil.

Céard: greoi, foarte greoi, puţin adevărat, ticuri de stil, unele lucruri fine şi ciudate.

Hennique: bine, material de bun scriitor, confuz pe alocuri.

Alexis: seamănă cu Barbey d'Aurevilly, dar vrea să samene cu Voltaire".

Crescut la şcoala critică severă a lui Flaubert, Maupassant, precum se vede, nu-şi făcea deloc iluzii asupra confraţilor care se înbarcaseră şi ei pe galera „naturalismului" — cuvânt pe care, de altfel, nu-l putea suferi. — *A.*

Barbă şi clasicism

Se discută cu aprindere în Franţa moda care impune bărbaţilor o înfăţişare anglo-saxonă.

Mulţi din snobii Parisului şi-au dat barba jos din anglo-manie. De ce au aşteptat atâta vreme ? Tineretul francez care purta acum douăzeci de ani faţa complect bărbierită, era în tradiţia fizionomiei ţării lui — şi nu imita pe nimeni.

Racine, Boileau, Ludovic XIV şi în genere toţi Francezii celor două secole clasice n'au purtat barbă. Molière n'a trecut de mustăcioara zgârcită păstrată pe buza de sus.

Apariţia bărbii coincide cu apariţia romantişmului. La 1830 era un semn şi un semnal. Ludovic XVIII, Carol X, Sainte-Beuve s'au purtat raşi ca 'n palmă. Victor Hugo a sfârşit prin a purta barbă, ca Raspail şi Gambetta. Istoriceşte vorbind, barba e revoluţionară. Ea a reprezentat revolta naturii împotriva societăţii, starea primitivă ridicată împotriva civilizaţiei şi politeţei. Dante se purta ras şi Virgil şi Petrarca şi Horaţiu. In antichitatea clasică barba este îngăduită demnităţii senatoriale şi majestăţii filosofice, la declinul vieţii. In Grecia barba a dispărut — cu excepţia lui Zeus — la începutul erei clasice.

De la Sully la Mazarin, în Franţa (cu excepţia veacului al 16-lea) toţi îşi lepădau barba, pe măsură ce se apropiau de ordine şi pace, iar spiritul clasic îşi întinde şi asigură cuceririle.

Toate aceste observaţii, frivole în aparenţă, îşi au semnificaţia lor adâncă.

Barba rasă din snobism şi anglo-manie, a fost precedată în Franţa de spiritul clasic. Aşa vorbeşte istoria. — *A.*

Heinrich Heine contrabandist

Când *Heinrich Heine*, cetăţean al Parisului, voi să treacă în Germania, bagajele lui au fost mult timp răscolite la frontieră.

— Dar ce căutaţi cu atâta insistenţă ? — întrebă el pe agentul de vamă.

— Caut să văd dacă nu aveţi vreo carte interzisă....

— O carte interzisă ? De ce nu mi-o spui ? Am atâtea !....

— Şi unde sunt ?

Poetul ridică atunci un deget la frunte şi zise :

— Uite, aici sunt cărţile interzise !... — *g. b.* —

Byron şi legiunea de onoare

Byron este autorul celebrei ode *„On the star of the Legion of honor"* :

„Stea a bravilor ale cărei raze a revărsat atâta glorie asupra celor vii şi asupra celor morţi —

„Strălucitoare şi venerată amăgire pe care milioane de oameni caută să o câştige cu arma în mână"...

Byron avea, de altfel, o cruce pe care un soldat englez o adusese dela Waterloo.

Ludovic al XVIII-lea autoriză pe Byron să poarte această cruce, nu în buzunar, ci pe piept. Astfel fu Byron cel dintâi poet decorat... au titre des Belles-Lettres. — *g. b.*

„Napoleon al IV-lea"

„Napoleon al IV-lea — astfel se numeşte noua piesă în versuri de Maurice Rostand, cu care-şi va deschide stagiunea teatrul „Porte Saint-Martin" din Paris. Repetiţiile urmează în fiecare zi, şi se crede că „Napoleon al IV-lea" va fi cel mare succes al viitoarei stagiuni teatrale pariziene.

Piesa reprezintă o redare dramatică a istoriei amoroase ai cărei eroi sunt : fiul ex-împărătesei franceze Hortansa (văduva lui Napoleon al III-lea), prinţul „Loulou" şi Charlotta Watkins.

Autorul exploatează aci o nouă versiune asupra morţii enigmatice a ultimului Napoleon, în mijlocul taberei engleze pe timpul războiului colonial împotriva Zuluşilor din Africa.

Spiritul lui Robert de Flers

Leon Treich a publicat un volum încântător în colecţia „Anas" a editurii pariziene „N. R. F.", Celebrul autor de comedii trăeşte cu intensitate şi adevăr, în această carte evocatoare.

Când a mulţumit mareşalilor francezi că au salvat Franţa sau când le-a lăudat stilul limpede, precis, clasic din ordinele de zi către armatele aliate, Robert de Flers a adăogat: „Ciudat lucru! Generalii care se luptă scriu mult mai bine decât generalii cari scriu".

Inima lui era tot atât de generoasă pe cât îi era spiritul de viu. Fiind de faţă odată la repetiţia uneia din piesele lui, o figurantă lipsea. Regisorul furios, strigă:

— Am s'o dau afară, şi numai decât.

— De ce s'o dai afară? interveni cu blândeţe Robert de Flers.

— Nici nu e măcar frumoasă! zise regisorul.

Iar autorul:

— Tocmai de aceia...

Unui tânăr ziarist, venit să-l întrebe asupra „nouei generaţiei literare" :

— Nici nu ştiu, dragul meu, ce e tinereţea! Tinereţea e ceva care se descoperă tocmai la bătrâneţe!.... Şi atunci — e prea târziu...

Un capitol anume e închinat gândurilor incisive, replicilor profunde, din care extragem câteva:

— Democraţia e numele pe care-l dăm poporului, ori de câte ori avem nevoe de el.

— Coroana de spini e tot o coroană de trandafiri, din care au căzut trandafirii.

— Tot ceiace poartă o femee şic trebue să fie inutil, pentrucă altfel ar purta toată lumea şi dacă ar purta toată lumea, n'ar fi şic.

— Fericiţi cei săraci cu duhul. A lor este împărăţia cerurilor. Şi asta nu e nimic...: Ale lor sunt femeile.

— Când nu mai poţi umplea inima unei femei, trebue să-i încurci viaţa.

— Adevărata colaborare a bărbatului nu e soţia care-i ajută, ci soţia care-l iubeşte.

— Nu trebue să regreţi greşelile. Asta le reînvie. E foarte periculos. Trebue să le uiţi. — *A.*

Mărunte

La Parcul Oteteleşeanu — „Teatrul Nostru" — se joacă în fiecare seară noul mare succes din această stagiune „Divorţul d-lui Duval", comedie în trei acte de Bisson.

In rolurile principale d-nele Anicuţa Cârje-Vlădicescu, Nelly Caracioni, Tanţa Stancovici, Marg. Nicolau şi d-nii G. Timică, Al. Ghibericon, Roland de Iassy, C. Hociung, etc.

— Cele câteva sute de răspunsuri la rubrica noastră „Evrica", primite din toate colţurie ţărei, necesitând o analiză minuţioasă, suntem siliţi să suspendăm pentru o săptămână apariţia rubricii, urmând ca în numărul viitor să se publice numele şi punctele celor ce au răspuns la seria a doua. Se vor repeta întrebările seriilor a treia şi a patra. Seria a cincea de întrebări se va publica în numărul 405 al revistei...

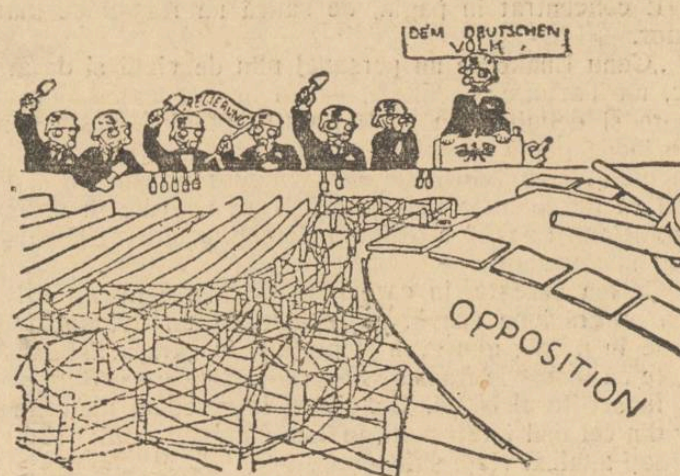
O. FARB

Fabrica de Tâmplărie de Mobile şi Binale

Execută ireproşabil, aranjamente de interior, Magazine etc.

Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

Parlamentul viitorului

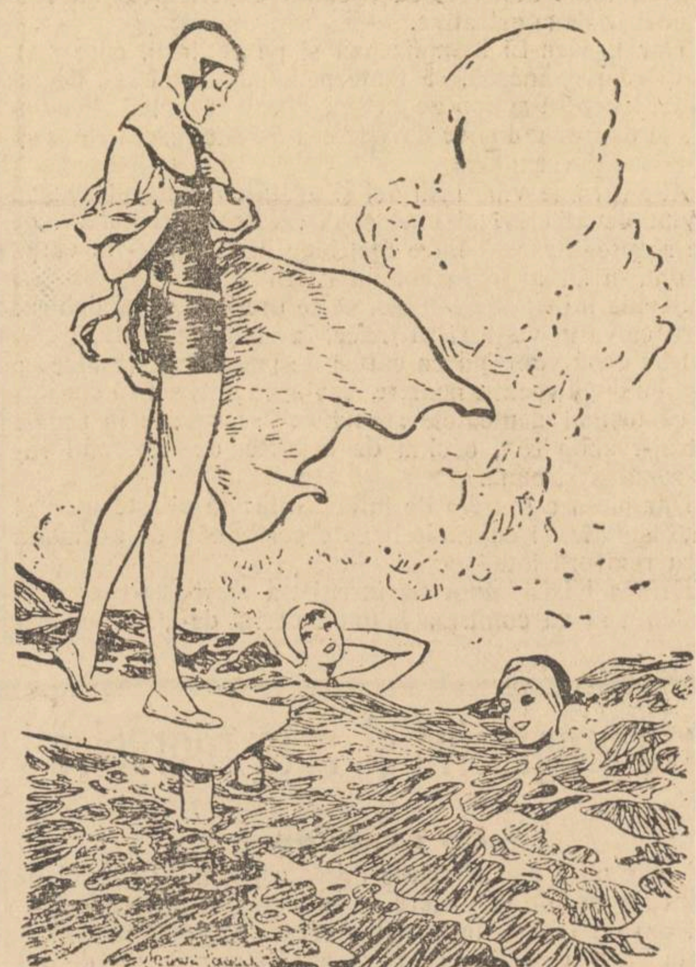
(In urma scenelor de violenţă dela Berlin şi Belgrad). *(Jungdeutsche)*

Struţul italian

Mussolini a oprit intrarea gazetelor socialiste în Italia. *(Daily Herald)*

Costumul lor

— Mama ta ar fi foarte supărată dacă te-ar vedea în costumul acesta !

— Cred şi eu : e al ei !

(London Opinion)

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

LEMNE de FOC

CĂRBUNI şi COCS de SILEZIA, LIGNIT

FURNIZEAZĂ PROMPT

H. THEILER & FIU

BIROU: STRADA N. FILIPESCU No. 31

212/67 TELEFON 212/67

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11